

Valentí MARTÍNEZ ESPINOSA

LA DIPLOMATURA EN INFERMERIA A CATALUNYA.
INICI I FINAL DEL TÍTOL UNIVERSITARI

Tesi doctoral
dirigida pel
Dr. Jesús Maria Prujà i Noè

Universitat Abat Oliba CEU
Facultat de Ciències Socials
Departament de Psicologia
Programa de Doctorat en Humanitats i Ciències Socials

2014

*M'interessa el futur, perquè és on
passaré la resta de la meva vida.*

WOODY ALLEN

A l'Alfonso, la Pepita, la Montse, la Laura i la Marta

Resum

Tesi doctoral centrada en l'anàlisi i l'evolució de la Diplomatura en Infermeria a Catalunya d'ençà de 1990 i fins al moment que s'extingeix. L'objectiu de la recerca és avaluar la implantació i el desenvolupament dels estudis superiors d'infermeria en el context de la Catalunya autònoma (1980-2012) i les seves polítiques de descentralització acadèmica i institucional.

Atesa la incidència sanitària, social i econòmica de la infermeria i la seva repercussió en la formació professional, se n'examina la implantació a les diferents universitats catalanes a partir de les respectives escoles universitàries d'infermeria, el model formatiu, teòric i pràctic, i l'evolució del mapa de l'oferta i la demanda fins a la implantació del Grau d'Infermeria.

Resumen

Tesis doctoral centrada en el análisis y la evolución de la Diplomatura en Enfermería en Cataluña desde 1990 hasta el momento de su extinción. El objetivo de la investigación es evaluar la implantación y el desarrollo de los estudios superiores de enfermería en el contexto de la Cataluña autonómica (1980-2012) y de sus políticas de descentralización académica e institucional.

Dada la incidencia sanitaria, social y económica de la enfermería y su repercusión en la formación profesional, se examina su implantación en las distintas universidades catalanas a partir de sus respectivas escuelas universitarias de enfermería, su modelo formativo, teórico y práctico, y la evolución del mapa de la oferta y la demanda hasta la implantación del Grado en Enfermería.

Abstract

This doctoral thesis focuses on the analysis and the evolution of the Diploma in Nursing from 1990 until the year when it ceased to exist. The goal of the research is to assess the introduction and development of the undergraduate courses in Nursing in the context of Catalonia as an autonomous community (1980-2012) and its politics of academic and institutional decentralization.

Given the healthcare, social and economic impact of Nursing and its repercussion on professional training, this thesis also looks into the introduction of the degree in Catalan universities through their corresponding Nursing Schools, their educational,

theoretical and training model, and the evolution of the supply and demand map until the definite establishment of the degree in Nursing.

Paraules clau / Palabras clave / Keywords

Diplomatura – Infermeria – Universitat – Catalunya – Pla d’estudis Escola universitària – UB – UAB – UPF – UdL – UdG – URV – UVic – URL – UIC
--

Sumari

Introducció.....	11
------------------	----

Primera part: L'objecte d'estudi

1. Categorització de l'objecte d'estudi	19
1.1. L'educació superior a Catalunya.....	19
1.1.1. L'educació superior com a servei públic.....	19
1.1.2. Arrels històriques	29
1.1.3. Evolució contemporània	35
1.1.4. La reforma universitària de la democràcia	38
1.1.5. L'establiment del sistema universitari català	46
1.2. Els estudis superiors d'Infermeria.....	53
1.2.1. Gènesi i evolució.....	53
1.2.2. La creació oficial de la Diplomatura en Infermeria	57
1.2.3. Les directrius reguladores de la Diplomatura en Infermeria	60
2. Metodologia de la recerca.....	66
2.1. Els criteris metodològics	66
2.1.1. Definició de l'àmbit sectorial	68
2.1.2. Definició de l'àmbit territorial.....	69
2.1.3. Definició de l'àmbit temporal.....	71
2.2. Les fonts d'informació i documentació de la recerca.....	73

Segona part: La recerca empírica

3. La implantació a les universitats catalanes de la Diplomatura en Infermeria	77
3.1. Universitat de Barcelona	77
3.1.1. Escola Universitària d'Infermeria.....	83
3.1.1.a. Ubicació del centre	84
3.1.1.b. Gènesi de la implantació dels estudis.....	84
3.1.1.c. Pla d'estudis.....	87
3.1.2. Escola Universitària d'Infermeria de Sant Joan de Déu.....	90
3.1.2.a. Ubicació del centre	92
3.1.2.b. Gènesi de la implantació dels estudis.....	93
3.1.2.c. Pla d'estudis.....	94
3.1.3. Escola Universitària d'Infermeria de Santa Madrona.....	95
3.1.3.a. Ubicació del centre	95
3.1.3.b. Gènesi de la implantació dels estudis.....	96
3.1.3.c. Pla d'estudis.....	98

3.2. Universitat Autònoma de Barcelona	99
3.2.1. Escola Universitària d'Infermeria de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau	102
3.2.1.a. Ubicació del centre	102
3.2.1.b. Gènesi de la implantació dels estudis.....	102
3.2.1.c. Pla d'estudis	105
3.2.2. Escola Universitària d'Infermeria de la Vall d'Hebron.....	108
3.2.2.a. Ubicació del centre.....	109
3.2.2.b. Gènesi de la implantació dels estudis.....	109
3.2.2.c. Pla d'estudis	111
3.2.3. Escola Universitària d'Infermeria i Fisioteràpia Gimbernat.....	113
3.2.3.a. Ubicació del centre.....	113
3.2.3.b. Gènesi de la implantació dels estudis.....	114
3.2.3.c. Pla d'estudis	115
3.2.4. Escola Universitària d'Infermeria de la Creu Roja	116
3.2.4.a. Ubicació del centre.....	116
3.2.4.b. Gènesi de la implantació dels estudis.....	117
3.2.4.c. Pla d'estudis	120
3.2.5. Escola Universitària de Ciències de la Salut.....	122
3.2.5.a. Ubicació del centre.....	123
3.2.5.b. Gènesi de la implantació dels estudis.....	123
3.2.5.c. Pla d'estudis	126
3.3. Universitat Pompeu Fabra.....	127
3.3.1. Escola Universitària d'Infermeria del Mar.....	129
3.3.1.a. Ubicació del centre.....	130
3.3.1.b. Gènesi de la implantació dels estudis.....	130
3.3.1.c. Pla d'estudis	132
3.4. Universitat de Lleida	133
3.4.1. Escola Universitària d'Infermeria.....	134
3.4.1.a. Ubicació del centre.....	135
3.4.1.b. Gènesi de la implantació dels estudis.....	136
3.4.1.c. Pla d'estudis	138
3.5. Universitat de Girona	141
3.5.1. Escola Universitària d'Infermeria.....	144
3.5.1.a. Ubicació del centre.....	145
3.5.1.b. Gènesi de la implantació dels estudis.....	145
3.5.1.c. Pla d'estudis	147
3.6. Universitat Rovira i Virgili.....	150
3.6.1. Escola Universitària d'Infermeria de Tarragona.....	152
3.6.1.a. Ubicació del centre.....	152

3.6.1.b. Gènesi de la implantació dels estudis.....	153
3.6.1.c. Pla d'estudis.....	157
3.6.2. Escola Universitària d'Infermeria de Tortosa	160
3.6.2.a. Ubicació del centre	160
3.6.2.b. Gènesi de la implantació dels estudis.....	161
3.6.2.c. Pla d'estudis.....	162
3.7. Universitat de Vic.....	163
3.7.1. Escola Universitària de Ciències de la Salut.....	166
3.7.1.a. Ubicació del centre	166
3.7.1.b. Gènesi de la implantació dels estudis.....	167
3.7.1.c. Pla d'estudis.....	170
3.8. Universitat Ramon Llull.....	174
3.8.1. Escola Universitària d'Infermeria, Fisioteràpia i Nutrició Humana.....	176
3.8.1.a. Ubicació del centre	177
3.8.1.b. Gènesi de la implantació dels estudis.....	177
3.8.1.c. Pla d'estudis.....	178
3.9. Universitat Internacional de Catalunya	181
3.9.1. Facultat de Ciències de la Salut	182
3.9.1.a. Ubicació del centre	184
3.9.1.b. Gènesi de la implantació dels estudis.....	184
3.9.1.c. Pla d'estudis.....	185
4. L'evolució de l'oferta a Catalunya de la Diplomatura en Infermeria	187
4.1. Evolució global de l'oferta	187
4.1.1. Evolució total de l'oferta de places 1997-2011.....	188
4.1.2. Evolució relativa de l'oferta de places en relació amb el conjunt total de l'oferta	189
4.1.3. Evolució relativa de l'oferta de places en relació amb la branca de salut.....	191
4.2. Evolució desagregada de l'oferta.....	193
4.2.1. Evolució de l'oferta de places per universitats i centres	193
4.2.2. Evolució de l'oferta de places per àmbits territorials.....	199
5. L'evolució de la demanda a Catalunya de la Diplomatura en Infermeria	201
5.1. Evolució global de la demanda	201
5.1.1. Evolució total de la demanda de places 1997-2011	201
5.1.2. Evolució relativa de la demanda en relació amb el conjunt total de la demanda	203
5.1.3. Evolució relativa de la demanda en relació amb la branca de salut.....	205

5.2. Evolució desagregada de la demanda.....	210
5.2.1. Evolució de la demanda de places per universitats i centres	210
5.2.1.a. Demanda en primera preferència	215
5.2.1.b. Demanda en altres preferències.....	220
5.2.2. Evolució de la demanda de places per àmbits territorials.....	225
6. La satisfacció de la demanda a Catalunya de la Diplomatura en Infermeria	228
6.1. Configuració de la demanda	228
6.1.1. Orígens acadèmics de la demanda.....	228
6.1.2. Orígens territorials de la demanda	233
6.2. Anàlisi de la satisfacció de la demanda	236
6.2.1. Satisfacció de la primera preferència	236
6.2.2. Satisfacció de la demanda territorial	241

Tercera part: Conclusions

7. Conclusions	247
8. Reptes de futur	278

Annex

1. Plans d'estudis per universitats.....	285
1.1. Universitat de Barcelona	285
1.2. Universitat Autònoma de Barcelona	301
1.3. Universitat Pompeu Fabra.....	313
1.4. Universitat de Lleida	316
1.5. Universitat de Girona.....	331
1.6. Universitat Rovira i Virgili	344
1.7. Universitat de Vic.....	360
1.8. Universitat Ramon Llull	371
1.9. Universitat Internacional de Catalunya	381
2. Bibliografia	385
2.1. Bibliografia principal	385
2.2. Bibliografia complementària.....	389
2.3. Bibliografia normativa	396
2.4. Bibliografia <i>online</i>	403
3. Taules i figures	405
3.1. Taules	405
3.2. Figures	413
4. Acrònims.....	416

Introducció

Algú va dir que si no saps on vas t'acabes perdent pel camí. Segurament no seré el primer, ni tampoc l'últim, que pensa que una de les decisions més difícils de prendre és saber encertar sobre el contingut i el desenvolupament del treball que configura la tesi doctoral. Es fa del tot necessària una bona elecció, amb claredat d'objectius, per no ratificar la frase inicial.

És evident que dedicar esforç, il·lusions, expectatives, fins i tot frustracions durant molt de temps, s'ha de fer sobre allò que un sap, ja sigui per coneixement teòric, ja sigui per experiència laboral o professional, o bé per ambdues coses. L'interès és bàsic per assegurar una feina acurada i fluida, així com una correcta exposició del contingut.

La meva vinculació, com veurem, amb l'entorn de la salut i les organitzacions sanitàries durant quasi la totalitat de la meva trajectòria professional, sigui en el camp de l'assistència, de la gestió o de la formació ha estat un continu en el meu cicle vital. I és precisament per això que la meva decisió, pactada i consensuada amb el meu director de tesi, va ser centrar-me en l'àmbit de la salut i específicament en el camp de la infermeria.

Quan s'intenta fer memòria sobre els fets rellevants que han configurat el recorregut curricular es fa evident que el temps passa inexorablement i ja sembla molt lluny tot plegat. Vaig començar a tenir vinculació amb el món de la salut i la malaltia de forma superficial en el que fou gairebé el primer lloc de treball ordenat, retribuït i reconegut que vaig tenir, com a aprenent a l'antiga Farmàcia Buxó, allà pels voltants de l'any 1975, mentre estudiava el batxillerat a l'Institut Lluís de Peguera de Manresa. Va ser una sort conèixer en aquell moment la Dra. Flora Buxó i el seu marit, el Dr. Joan Pradell, que em van permetre aprendre de primera mà els elements bàsics d'aquella feina i que em van donar totes les facilitats possibles per seguir estudiant i, per damunt de tot, la confiança suficient per creure en les pròpies possibilitats de millora.

Eren moments on es podia –i, gairebé, s'havia de– compartir els estudis amb la feina. Per a les persones que, com jo, veníem de famílies sense gaires recursos, amb certes limitacions econòmiques, era un acte de coresponsabilitat familiar.

Compartir en aquella època aprenentatge amb Maurici Julià, responsable i *alma mater* de la farmàcia, i que com a practicant que era injectava els tractaments a

gairebé la totalitat de famílies que conformaven la clientela de tota la vida, va fer que m'interessés pels estudis, en aquell moment, d'Ajudant Tècnic Sanitari (ATS).

Crec que va ser una de les millors decisions que podia prendre en aquell moment i és evident que, vist en perspectiva, no em vaig equivocar. L'any 1978 em vaig matricular de primer curs d'ATS a l'Hospital Clínic de Barcelona, extensió Bonanova, i durant tres anys vaig compatibilitzar els estudis, les pràctiques i la feina a la farmàcia. Recordo que a segon curs vaig demanar el canvi d'expedient per estudiar a l'Escola d'ATS de Manresa, però com que era exclusivament femenina se'm va impedir el trasllat. Eren altres temps.

És durant els estudis i, sobretot, els períodes de pràctiques que vaig fer a l'Hospital Clínic i a l'antic Hospital de Sant Andreu, quan vaig anar veient que a la infermeria hi trobava l'espai i la motivació suficients per pensar que podia ser la meva vocació de futur.

L'any 1981 vaig acabar la carrera en el temps previst, just tres mesos abans de marxar a complir l'obligatori servei militar. Aquest període em va donar la possibilitat de fer la primera feina com a ATS, una substitució al mes d'agost al Servei d'Urgències de l'antic Ambulatori i actual CAP Bages de Manresa, en el torn de nit. Sens dubte va ser un veritable test inicial per validar coneixements i habilitats.

L'any següent vaig entrar a formar part del personal sanitari del Consultori de l'Agrupació Mixta de la caserna d'infanteria de Gijón (Astúries). Tot un món. Sense pràcticament experiència assistencial, em vaig fer càrrec de quasi la totalitat de la demanda sanitària del lloc.

De tornada, i ja ben entrat l'any 1983, després d'una convocatòria externa vaig accedir a la plaça d'infermer al Servei de Radiologia de l'Hospital de Sant Joan de Déu de Manresa. Encara recordo amb afecte la primera entrevista de selecció, feta per l'aleshores cap de personal, el Sr. Joan Anton Playá i Campamelos. Com que tenia un contracte de durada determinada compaginava aquesta activitat amb la meva feina a la farmàcia, que en aquell moment estava regentada per la família González de Zurbano, de Manresa. A finals de 1985 vaig entrar a formar part de la plantilla estable de l'hospital i vaig seguir en el mateix servei, sota les ordres del Dr. Piulats.

En aquell moment vaig fer la necessària homologació dels estudis d'ATS pels de Diplomats Universitaris d'Infermeria a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau de

Barcelona. Gairebé de forma simultània el Gmà. Moisès, gerent de l'hospital, em va fer una proposta que va marcar la meva trajectòria professional: assumir la responsabilitat de supervisió del Bloc Quirúrgic del mateix hospital. El meu coneixement de la feina, el personal i el nivell de compromís que adquiria era pràcticament nul.

Començava aquí un camí en el camp de la infermeria i el camp de la gestió que, encara que només inicialment, permetia compartir l'assistència amb la direcció; amb el temps, aquesta segona ha estat el nucli central de la meua vida professional.

L'any 1988 se'm va tornar a proposar un canvi important: assumir la direcció d'Infermeria de l'Hospital de Sant Joan de Déu. Van ser anys extremadament interessants des d'una perspectiva de gestió, en ser de les primeres persones que tenien la sort i el privilegi de marcar les línies estratègiques del col·lectiu d'infermeria hospitalària a Manresa i a Catalunya. Fins llavors el personal d'infermeria depenia dels estaments mèdics hospitalaris i no tenia pràcticament visibilitat en l'àmbit sanitari.

En aquells anys vaig començar a formar-me en el camp de la gestió sanitària en general i la direcció d'infermeria en particular a l'Escola d'Alta Direcció i Administració (en endavant, EADA) –escola de negocis de Barcelona–, que havia creat el Departament de Gestió Sanitària, referent durant molts anys i per on han passat molts dels actuals professionals de la gestió hospitalària, primària i sociosanitària del nostre sistema sanitari.

Va ser el primer contacte, també, amb la docència. La Sra. Teresa Arbues, responsable dels continguts d'infermeria, em va convidar perquè expliqués la meua experiència assistencial i de gestió en els nous programes d'EADA. És aquí on conec, també, el Dr. Jordi Mauri. Tots dos han estat molt significatius en la meua carrera professional. Al 1992 vaig iniciar una col·laboració amb l'Escola Universitària d'Infermeria de Manresa, estudis adscrits a la Universitat Autònoma de Barcelona, que començava a desenvolupar l'oferta d'estudis universitaris a la ciutat. La primera assignatura que vaig impartir fou Administració de Serveis d'Infermeria, en la qual vaig continuar com a docent fins a la finalització de la diplomatura l'any 2011.

Molts dels actuals professionals d'infermeria que treballen en l'entorn territorial de Manresa i el Bages han estat alumnes que han pogut conèixer de primera mà la gestió dels serveis sanitaris en general i els d'infermeria en particular a les meves classes. Espero que els hagi estat d'ajuda en la seva pràctica assistencial.

Des del 1988 fins ben entrat l'any 1994 vaig viure en primera línia una de les primeres fusions hospitalàries de Catalunya: la de l'Hospital de Sant Joan de Déu i l'Hospital de Sant Andreu. El nou gerent, el Dr. Carles Padula, em va proposar ser el director d'Infermeria del nou Hospital General de Manresa, nascut de la fusió dels dos anteriors. Una etapa personal excepcional, ja que van néixer les meves filles, Laura i Marta, i una etapa professional enriquidora, però alhora complexa i no exempta de dificultats i pressions evidents que van fer que, un cop finalitzat el procés, deixés la direcció i marxés durant dos anys al Servei Català de la Salut, on el Dr. Miquel González i la Dra. Remei Juncadella, dos amics, m'acolliren i m'ensenyaren la dinàmica de funcionament del sistema sanitari públic català en uns moments d'una certa turbulència hospitalària a Manresa.

L'any 1996 em vaig presentar a la plaça de director de l'Escola Universitària d'Infermeria de Manresa de la Fundació Universitària del Bages, on seguia donant classes com a professor col·laborador. La meva candidatura va ser l'escollida i començo a treballar, entre d'altres, i fins avui, amb l'Imma Ubierno i la Mireia Tebar, dues col·laboradores amb una excepcional vàlua personal i professional. Aquell mateix any vaig començar els estudis de Psicologia a la Facultat de Psicologia de Blanquerna, a la Universitat Ramon Llull de Barcelona.

Vaig compaginar els estudis amb les pràctiques clíniques i la nova responsabilitat de gestió. Va ser l'any 1997, amb Pere Fons com a director general de la FUB, quan es va planificar, juntament amb la Universitat Autònoma de Barcelona, la incorporació progressiva dels estudis del camp de les ciències de la salut a Manresa, la qual cosa va comportar que assumís la direcció de l'Escola de Ciències de la Salut, on es va ampliar l'oferta amb els estudis de fisioteràpia, podologia i logopèdia. Van ser anys d'expansió important i de configuració d'un model de gestió i universitat que actualment és referent al mapa universitari català.

L'any 2000 vaig acabar els estudis de Psicologia i –a proposta del president del Patronat de la Fundació Universitària del Bages i alcalde de Manresa, Sr. Jordi Valls– vaig assumir la Direcció General d'aquesta institució amb l'objectiu de la construcció d'un nou edifici i la possible ampliació i consolidació de l'oferta d'estudis universitaris a la ciutat. Durant tot aquest període, que s'estén fins al dia d'avui, he seguit impartint classes als estudis d'Infermeria, actualment al Grau d'Infermeria, als cursos de formació contínua, *in company* i postgraus de la FUB i col·laborant amb diferents programes de gestió sanitària. A més a més, durant alguns anys ho he compatibilitzat amb la consultoria internacional en el camp de la infermeria, cosa que

m'ha portat a treballar tant amb l'Hospital Central de Mendoza i l'Hospital Shestakow de San Rafael, a l'Argentina, com amb el Ministeri de Salut del govern de Guatemala.

Per tot aquest recorregut professional que m'ha aportat coneixements, capacitats i formació necessàries per a una adequada competència, crec que és del tot encertat i coherent desenvolupar un treball de tesi sobre *La Diplomatura en Infermeria a Catalunya. Inici i final del títol universitari*.

La tesi doctoral està centrada en l'anàlisi i l'evolució de la Diplomatura en Infermeria a Catalunya d'ençà de 1990 –moment en què els estudis d'infermeria es veuen ratificats i s'incorporen de ple a l'àmbit universitari mitjançant el Reial Decret 1466/1990, de 26 d'octubre, que estableix el títol universitari i les directrius generals pròpies dels plans d'estudi– fins al setembre de 2009, quan es produeix la implantació dels Graus en Infermeria com a conseqüència de l'adaptació espanyola a l'Espai Europeu d'Educació Superior. L'objectiu que persegueix aquesta tesi, a més a més del recorregut històric dels estudis, és avaluar des de la recerca empírica les dades publicades en relació amb l'oferta i la demanda universitària, així com el consegüent grau de satisfacció que es dona a l'esmentada demanda.

Diuen que és de ben nascut ser agraït, i jo, que me'n considero, no podria acabar aquesta part introductòria de la tesi sense reconèixer i agrair la inestimable ajuda que he tingut durant tots aquests anys de totes i cadascuna de les persones que han possibilitat que la meva trajectòria professional sigui la que és i que la meva evolució personal hagi estat possible: des de la farmàcia, a l'Hospital de Sant Joan de Déu, a l'Hospital General de Manresa, al Servei Català de la Salut, a EADA, i als diferents llocs de la Fundació Universitària del Bages, on he trobat professionals de vàlua contrastada, gràcies als quals he après i he crescut. Gràcies per la vostra professionalitat.

Gràcies al suport i a l'abnegada tasca del Dr. Marc B. Escolà, així com a la seva contribució durant tot el temps d'elaboració de la tesi. Ha estat una ajuda molt important. I el meu agraïment, també, sincer i especial, al director d'aquesta tesi, el Dr. Jesús Prujà, per la seva confiança, exigència, saber fer i per fer possible que sigui una realitat. Sense la seva complicitat, la seva obstinació i la seva decisiva contribució acadèmica tot hauria estat molt més complex i difícil. I, potser, impossible.

Gràcies a tots i a totes.

PRIMERA PART: L'OBJECTE D'ESTUDI

1. CATEGORIZACIÓ DE L'OBJECTE D'ESTUDI

En aquest apartat farem un exhaustiu recorregut històric sobre els diferents escrits teòrics que han servit de referència conceptual i evolutiva dels estudis universitaris, des dels seus inicis fins a la Diplomatura en Infermeria al segle XX.

1.1. L'educació superior a Catalunya

Relacionem, aquí, l'àmbit públic, l'entorn educatiu i la seva regulació normativa i fem una descripció de la situació dels estudis superiors en l'àmbit de l'Estat i la seva incidència a Catalunya.

1.1.1. L'educació superior com a servei públic

La Constitució espanyola de 1978 –en endavant, CE– reconeix en l'article 27.1 a tots els ciutadans el dret a l'educació i la llibertat d'ensenyament, sense que sigui admissible cap distinció per nivells o tipologies.¹ L'Estat espanyol és un Estat de Dret (art. 1 CE) i les administracions públiques d'aquest tipus d'estats actuen sempre en funció dels títols que els han estat atorgats «amb plena submissió a la Llei i al Dret» (art. 103.1 CE). Aquesta és, doncs, la conseqüència pràctica d'aplicar la tècnica estructural que s'anomena *principi de legalitat*.²

D'altra banda, el reconeixement constitucional del dret fonamental a l'educació no comporta que els poders públics hagin de ser necessàriament educadors. Basant-se en l'article 9.2 CE, els poders públics estan obligats a promoure les condicions que facin reals i efectives la llibertat i la igualtat dels ciutadans i a remoure els obstacles que els ho impedeixin. En aquest títol jurídic s'empara la seva intervenció sobre l'educació.

L'acte que legitima o autoritza l'actuació d'un ens públic és, en termes jurídics, un *títol*. Tanmateix, el títol jurídic també és la primera manifestació de la diferència radical entre ens públics i ens privats: els uns estan habilitats per fer tot allò a què la Llei els autoritzi; els altres només a allò que la Llei no els prohibeix. Certament l'expressió de la màxima anterior tendeix a exposar-se com una limitació dels poders

¹ La impossibilitat de fer distincions limitatives més enllà de les legalment permeses és un principi bàsic del sistema jurídic espanyol. En aquest cas, l'única distinció que el mateix article constitucional admet és la relativa a l'obligatorietat i gratuïtat de l'ensenyament bàsic (art. 27.2 CE), la qual cosa no empara que l'ensenyament no bàsic (secundari, professional, superior, continuat, d'adults, etc.) es pugui considerar al marge de la reivindicació de la cobertura del dret fonamental a l'educació.

² ESCOLÀ, M.; *Curs de ciència de l'administració*. Ed. Edinun. Barcelona, 2001, p. 12.

públics i una manifestació de la llibertat dels ens privats. A la pràctica, però, cada cop ha estat més intensa la producció normativa, que ha ampliat en els darrers anys la capacitat normativa i d'actuació dels poders públics, la qual cosa ha comportat, com a contrapartida, la reducció dels espais desregulats i, per tant, lliures de prohibicions legals.

La manca de títol jurídic comporta la inexistència de potestat administrativa i, per tant, el manteniment de la posició jurídica sense títol no pot subjectar els ciutadans: no els obliga.³ Per tant, reconèixer a l'administració pública una sèrie de poders derivats –potestats, en sentit tecnicojurídic– és una necessitat bàsica, tot i que l'ús i el fruit d'aquestes potestats generalment no resulti pacífic d'acordar. En atorgar aquestes potestats, les administracions públiques se situen en una posició de privilegi a l'hora d'actuar, dotades d'una supremacia –ja sigui general o ja sigui especial– en la relació amb els ciutadans, i semblant, en alguns aspectes, a la reconeguda als òrgans del poder judicial.⁴

Ara bé, aquell conjunt de potestats administratives no conforma un poder general capaç de legitimar qualsevol actuació administrativa, sinó una plataforma excepcional dins el règim jurídic general, que possibilita prendre decisions que poden alterar drets subjectius o interessos que són col·lectius, sempre que n'estigui justificada la realització.⁵

La CE reconeix l'existència de determinades potestats en el Poder Judicial⁶ i també en el Poder Legislatiu;⁷ però en lloc de reconèixer un àmbit de prerrogatives pròpies a l'administració pública, li atribueix indirectament determinades competències.⁸ I a l'inrevés, la Constitució s'estén en disposicions enfocades a preservar la submissió a la Llei⁹ i la responsabilitat de les administracions en la seva actuació.¹⁰ En aquest sentit, i llevat del poder local,¹¹ no tenim una definició legal de potestat administrativa,

³ En aquest sentit, una actuació administrativa que no s'ajustés al títol de la potestat –és el cas de la denominada *desviació de poder*– implica el mateix resultat.

⁴ DE LA CUÉTARA, J. M.; *Las potestades administrativas*. Ed. Tecnos. Madrid, 1986, p. 77.

⁵ Aquestes prerrogatives exorbitants també comporten que l'atorgament de potestats a les administracions públiques porti a un règim de responsabilitat que també és extraordinari. Cf. SERRANO, F.; *El particular frente a la Administración*. Ed. Porrúa. Mèxic. 1991, pp. 17-21.

⁶ Articles 117.3 i 118 CE.

⁷ Articles 66.2, 66.3, 71.2, 72.1, 72.3 i 75.2 CE.

⁸ Per exemple, la que declara la potestat sancionadora de l'administració civil (art. 25.3 CE), la de planificació econòmica (arts. 38 i 131.2 CE), o la reglamentària dels governs central (art. 97) i autonòmics (art. 153.c).

⁹ Articles 9, 26, 53 i 54 CE.

¹⁰ Articles 9.3 i 106.2 CE.

¹¹ Les administracions locals disposen, a l'empara de la Llei 7/1985, de 2 d'abril, Reguladora de les Bases del Règim Local (LRBRL), del llistat on apareixen enumerades de forma sistemàtica les potestats que els són reconegudes en el marc de les seves competències i la seva autonomia administrativa (art. 4.1):

ni tampoc amb un reconeixement genèric de potestats a favor de l'Administració pública.¹²

Cal tenir present que les potestats administratives són un poder jurídic concedit a les administracions públiques en atenció a la seva naturalesa territorial. En conjunt, les potestats administratives es caracteritzen per les quatre notes següents:

1. No són concedides per l'Administració, sinó que són un dret atorgat per la llei.¹³
2. No són un dret (que es pugui exercir o no, a discreció), sinó un deure, entès com una obligació d'actuar, de fer.
3. No s'exerceixen en interès de particulars, sinó d'altres; és a dir, són d'interès general.
4. Generen situacions de subjecció jurídica (a la comunitat).

Tota determinació de les activitats concretes d'una administració és una qüestió històrica i contingent.¹⁴ L'existència d'un àmbit d'actuació administrativa tan extens i tan diversificat –sobretot en una situació de contracció econòmica com l'actual– fa que qualsevol intent de delimitar conceptualment l'activitat de les administracions públiques acabi esdevenint una quimera impossible.¹⁵ Malgrat la problemàtica evident per categoritzar les actuacions administratives, la doctrina europea ha elaborat una gran varietat de tipologies disperses per intentar classificar les activitats

-
- Potestat reglamentària.
 - Potestat d'autoorganització.
 - Potestat tributària i financera.
 - Potestat de programació o planificació.
 - Potestat expropiatòria i de recerca, de delimitació i de recuperació d'ofici dels seus béns.
 - Potestat sancionadora.
 - Potestat d'execució forçosa dels seus actes.
 - Potestat de revisió d'ofici dels seus actes i acords.

El Decret legislatiu 2/2003, de 28 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya, afegeix tres prerrogatives més als municipis catalans (art. 8.2):

1. La presumpció de legitimitat en l'execució dels seus actes i acords.
2. La inembargabilitat dels seus béns i drets, en els termes establerts per les lleis i els drets de prelació, de preferència i altres prerrogatives reconegudes a la hisenda pública en relació amb els seus crèdits, sens perjudici dels que corresponguin a la hisenda de l'Estat i de la Generalitat.
3. L'exempció d'impostos de l'Estat i de la Generalitat, en els termes establerts per les lleis.

¹² BERMEJO, J.; *Derecho administrativo básico. Parte general*. Ed. Egado. Saragossa, 1998, p. 74.

¹³ Qualsevol atribució de potestats a favor de l'administració pública ha de ser externa. No és possible, en un Estat de Dret, una autogeneració per part de l'administració de títols jurídics per poder actuar. Aquests títols només poden sorgir legítimament de l'expressió de la voluntat col·lectiva correctament formalitzada (com a acte polític).

¹⁴ ESCOLÀ, M.; *Introducció a les formes de gestió dels serveis locals*. Ed. Universitat Internacional de Catalunya en col·laboració amb l'Institut Superior d'Estudis de la Governabilitat i la Seguretat. Barcelona, 2002-2003, p. 45.

¹⁵ BERMEJO, J.; *op. cit.*, p. 45.

de les administracions públiques. De fet, i en termes generals, aquestes classificacions sempre han tingut una transcendència jurídica, que, posteriorment, s'ha traslladat a l'àmbit de la gestió pública a causa del gran desenvolupament que van experimentar les organitzacions administratives durant el segle passat.

Vistes a partir del seu grau d'intervenció, les activitats administratives s'estenen des de l'escrupolós respecte a la completa llibertat d'actuació de la ciutadania, fins a la seva total supressió, substituïda abans i ara per l'actuació administrativa.

Aquesta perspectiva és la que fonamenta el plantejament administrativista clàssic de JORDANA DE POZAS, el qual sostenia que totes les activitats administratives impliquen una forma d'intervenció del poder públic classificable en tres categories, que constitueixen la classificació més acceptada en la tradició administrativista hispànica i és la base de l'actual ordenament públic.¹⁶

Avui en dia les tipologies i les potestats reconegudes de forma genèrica a les administracions públiques són legalment quatre. En conseqüència, la manera de concretar-les exigeix, a més a més del compliment d'uns procediments administratius determinats, la presència de circumstàncies fàctiques i la concurrència de les necessitats d'utilitat pública o interès col·lectiu.¹⁷

1. L'activitat d'intervenció i ordenació administrativa, antigament dita *de regalia* –o *de policia* per a De Pozas–, és l'activitat administrativa de limitació de drets, dirigida al manteniment de l'ordre (entès en un sentit ampli), mitjançant la intervenció sobre les activitats privades, tasca per a la qual només l'administració està legitimada, i no sense limitacions.¹⁸
2. L'activitat de foment és l'activitat de les administracions públiques encaminada a protegir o promoure entre els particulars iniciatives que procurin la satisfacció

¹⁶ La tripartició de JORDANA DE POZAS, i amb ella una visió autònoma de la institució del servei públic, es va positivar mitjançant el *Reglamento de Servicios de las Corporaciones Locales* de 1955. Vid. JORDANA DE POZAS, L.; *Estudios de administración local y general*. Ed. Instituto de Estudios de Administración Local. Madrid, 1961.

¹⁷ BERMEJO, J.; *op. cit.*, p. 51.

¹⁸ La doctrina admet quatre grans limitacions a l'acció legítima de policia:

- a) Les mesures no poden envair l'àmbit de les relacions privades ni protegir, en cap cas, interessos que només són privats.
- b) Cal emprar els mitjans menys onerosos i limitar-se a les mesures estrictament necessàries per a la conservació i la seguretat de l'ordre públic.
- c) No es poden afavorir persones concretes i trencar, així, el principi d'igualtat de tots els ciutadans davant la llei.
- d) Cal dirigir-se només contra els perturbadors de l'ordre públic i abstenir-se d'afectar aquells que exerceixen els seus drets de manera legal.

de necessitats col·lectives, sense utilitzar la coacció ni generar activitats de prestació.

3. Les activitats econòmiques que les administracions públiques poden fer en règim de lliure concurrència són una novetat en la classificació tradicional hispànica, la qual ha estat forçada pel procés d'integració europea i les seves exigències.¹⁹
4. L'activitat de servei públic és l'activitat prestacional de les administracions, la qual consisteix a assumir la satisfacció de necessitats públiques, ja sigui de manera directa, per part dels òrgans de la mateixa administració, ja sigui de manera indirecta, contractant un tercer perquè ho faci.

Una aproximació als serveis públics i la seva gestió, també en l'àmbit de la infermeria, requereix un breu repàs de les condicions que fan possible el fenomen. Així, en primer lloc, cal abordar el fenomen jurídic d'aquest tipus d'activitat administrativa i les potestats que comporta. Per tant, cal que ens situem en el context teòric i real del servei públic, que es caracteritza pel procés d'harmonització europea i el fenomen de la globalització.

La denominació de *servei públic* apareix, doncs, en l'àmbit de la hisenda pública a finals del segle XVIII. Del valor demostratiu d'ambdues paraules podem afirmar, en primer lloc, que un *servei* no és un fet aïllat, sinó una activitat que es presta de manera continuada i regular, per ser útil; i, en segon lloc, que l'adjectiu *públic* només es pot emprar quan aquest servei es gestiona en nom de la comunitat, a la qual s'ofereix.²⁰

No obstant això, a partir de mitjan segle XIX la denominació també la comencen a utilitzar el legislador liberal, la jurisprudència i la doctrina jurídica dels estats seguidors

¹⁹ Segons alguns autors, no es tracta d'un fenomen nou, sinó que és conseqüència de l'evolució i el desenvolupament dels serveis públics (VILLAR-PALASI; *La intervenció administrativa en la indústria*. Ed. Instituto de Estudios Políticos. Madrid, 1964, p. 50; BERMEJO, J.; *op. cit.*, p. 66). En qualsevol cas, l'article 128.2 CE empara legalment aquestes activitats administratives sense fixar cap mena de limitació sectorial, però sense atorgar tampoc cap posició diferent a les administracions que les duen a terme, les quals, teòricament, se situen en el mateix nivell que els ciutadans particulars.

²⁰ ESCOLÀ, M.; *Introducció a les formes de gestió dels serveis locals*. Ed. Universitat Internacional de Catalunya en col·laboració amb l'Institut Superior d'Estudis de la Governabilitat i la Seguretat. Barcelona, 2002-2003, p. 63.

del model administratiu francès.²¹ Precisament, la primera de les conceptualitzacions és francesa, vuitcentista i jurisprudencial.²²

Sigui com sigui, el cert és que per al legislador el servei públic ha estat sempre un supòsit teòric (de dimensió política), que no és definitiu.²³ Tot i que el dret positiu espanyol l'utilitza amb normalitat, no l'ha definit, fet pel qual alguns dedueixen la naturalesa intrínsecament variable d'aquesta institució jurídica, sotmesa a una contínua evolució que en desaconsella qualsevol intent de codificació.²⁴ Així doncs, tots els esforços de categorització del fenomen han estat desenvolupats per la doctrina administrativa, començant per la francesa, fins al punt d'afirmar que la teoria jurídica del servei públic existent a França és l'autèntica base sobre la qual se sosté l'edifici jurídic del Dret administratiu.²⁵

La recepció en la dogmàtica administrativa hispànica de la teoria francesa del servei públic, força coneguda entre nosaltres, va ser en principi fidel al model original,²⁶ però el concepte de servei públic mai no va ser tan ampli ni va esdevenir central com sí que va succeir a França. En qualsevol cas, la seva importància no va representar cap evolució teòrica ni metodològica en l'àmbit del Dret administratiu espanyol. Ben al contrari, la institució va romandre en una perifèria doctrinal que podria ajudar a explicar, entre altres causes, el fet que la primera concepció espanyola del servei públic no sorgís fins a finals de la Guerra Civil (1936-1939), justament quan els francesos ja discutien sobre la crisi de la noció de servei públic. Va ser en aquest moment històric quan, fruit de l'esmentada classificació tripartida de l'activitat administrativa de JORDANA DE POZAS (1949), va sorgir una concepció doctrinal pròpia del servei públic a l'Estat espanyol, caracteritzada per la restricció de la utilització d'aquesta institució a les activitats prestacionals d'interès econòmic o social que les administracions duen a terme a favor dels particulars.

²¹ MÍGUEZ MACHO, L.; *Los servicios públicos y el régimen jurídico de los usuarios*. Ed. Cedecs. Madrid, 1999, p. 63.

²² Històricament, el servei públic va ser conceptuat per primera vegada en el conegut *Llibre blanc* de 1873, amb la finalitat de separar l'àmbit competencial de la jurisdicció contenciosa administrativa a França. Anys més tard, el 1912, el Consell d'Estat francès va optar per identificar el servei públic per la presència de clàusules exorbitants al dret comú en la regulació de les activitats econòmiques. *Vid.* CHEVALIER, J.; *Le service public*. Ed. PUF. París, 1991.

²³ BERMEJO, J.; *op. cit.*, p. 60.

²⁴ MÍGUEZ MACHO, L.; *ibíd.*, p. 83.

²⁵ MARTÍNEZ-MARÍN, A.; *Sistema político administrativo y administración consultiva en Francia*. Ed. Estudios de Derecho Público. Madrid, 1986, p. 178.

²⁶ L'any 1910, Adolfo Posada va incorporar la veu *servei públic* a l'Enciclopèdia Jurídica Espanyola de Seix (pp. 616-624), i d'ençà dels anys vint del segle xx, també ho van fer els altres autors clàssics del dret administratiu espanyol (Posada, García-Oviedo, Fernández de Velasco, Gascón), que afegeixen la teoria de l'Escola de Bordeus als seus tractats i manuals (*vid.* MÍGUEZ MACHO, L.; *op. cit.*, p. 66).

A mitjan segle XX, la doctrina espanyola va viure el debat doctrinal entre les concepcions subjectiva i objectiva del servei públic, abanderades, respectivament, pels professors VILLAR-PALASÍ²⁷ i GARRIDO-FALLA.²⁸ Un debat jurídic que va quedar pràcticament superat amb la promulgació de la Constitució espanyola de 1978.²⁹

Així mateix, una aproximació subjectiva i demostrativa actual a la concepció del servei públic considera que la titularitat recau en una administració pública, i una concepció objectiva considera que és l'activitat prestada sota un règim jurídic especial.³⁰

La implantació progressiva de l'Acta Única Europea des de 1986 ha comportat la creació d'un mercat únic sense fronteres per a les persones, els béns, els serveis i els capitals dins dels estats membres de la UE. En aquest escenari, la presència de serveis públics amb els seus títols legitimadors i les seves potestats, freqüentment monopolístiques, constitueix un problema que afecta especialment els països de tradició afrancesada i que genera encara molta inquietud.³¹ Dins d'aquesta dinàmica, autors com FERNÁNDEZ RODRÍGUEZ opten per negar l'existència d'una ruptura traumàtica de la tradició establerta, en afirmar que el servei públic no és altra cosa que una *tècnica*.³² En aquest sentit, argumenten que no totes les activitats d'interès públic han estat sempre i en tot lloc objecte de prestació per mitjà dels serveis públics (el pa en seria l'exemple típic), ni tampoc totes les matèries classificades com de servei públic han tingut sempre un règim jurídic diferenciat (cas de l'ensenyament),³³ i, d'altra banda, la publicació dels serveis públics econòmics sempre ha estat parcial, i ha afectat només una part, fase o aspecte de l'activitat (cas dels subministradors de gas, aigua o electricitat, per exemple).

En resum, seguint FERNÁNDEZ RODRÍGUEZ cal ressaltar que no hi ha hagut cap criteri o regla, ni exprés ni tàcit, pel qual es determini el què, el quan i el com en matèria de serveis públics. Només podem constatar la presència permanent d'un problema

²⁷ VILLAR-PALASÍ; *ibídem*.

²⁸ GARRIDO-FALLA, F.; *Tratado de Derecho administrativo*. Parte general. Ed. Tecnos. Madrid, 1994.

²⁹ MÍGUEZ MACHO, L.; *ibídem*, p. 66.

³⁰ Cf. MALARET I GARCIA, E.; «L'expérience espagnole» a DDAA; *Le service public. Unité et diversité*, en el número especial de la revista *L'actualité juridique. Droit administratif*. París, 1997.

³¹ L'any 1994 el Consell d'Estat francès va elaborar un Informe Públic, en el qual expressava l'alarma provocada per la deconstrucció del servei públic i la seva idea, considerada bàsica pel dret administratiu, fent una crítica a la seva defensa de tots els altres països de la UE, que també són tributaris del seu ordenament jurídic.

³² FERNÁNDEZ RODRÍGUEZ, T. R.; *Curso de derecho administrativo II*. Ed. Civitas. Madrid, 1999, pp. 59-62.

³³ En l'àmbit de l'ensenyament, com en el dels serveis socials o assistencials, la declaració de servei públic només serveix per donar cobertura a l'activitat prestacional de l'Administració, ja que aquesta declaració sempre ha estat compatible amb l'exercici d'aquestes activitats per part d'entitats no públiques (FERNÁNDEZ RODRÍGUEZ, T. R.; *op. cit.*, p. 60).

comú a totes les societats: com garantir la satisfacció regular i continuada de certes necessitats considerades bàsiques per al progrés social, i una tècnica per resoldre aquest problema, que és utilitzada per algunes d'aquestes societats: el servei públic.

Entesa, doncs, com una tècnica per donar resposta a una idea política (que, per cert, també anomenem de manera semblant *servei públic*), podem entendre també que en altres tradicions la resposta tècnica hagués estat una altra (els programes públics del sistema anglosaxó, per exemple). El procés actual d'integració europea ha posat en evidència aquesta dimensió i naturalesa tècnica del servei públic, i ha deixat de banda qualsevol modelització teòrica al respecte.

D'altra banda, en el Tractat de la Unió Europea l'expressió *servei públic* no apareix enlloc,³⁴ ja que és privativa d'una part dels estats membres, i no de tots. La Unió Europea ha emprat una terminologia que recull les dues grans tradicions de la gestió pública: la de la publicació i la de la regulació. Però la convergència no és nominativa.

Els *serveis d'interès econòmic general* establerts per la UE són de fet una categoria jurídica que actua de *supraconcepte*, sense excloure ni negar la tècnica del servei públic, sinó englobant-la amb altres tècniques alienes a la nostra tradició, però dominants en altres estats membres.³⁵ El que garanteixen aquells serveis és la seva missió específica, que pot ser diferent en cada estat de la UE, però que en cada cas concret suposa el reconeixement d'un interès general en relació amb l'activitat en qüestió.³⁶ A més a més, el problema no és la tècnica a aplicar per protegir una missió, sinó el control sobre els abusos que pugui generar la llibertat de cada estat europeu a l'hora de definir les noves missions d'interès general.³⁷

A la pràctica, el desenvolupament del procés europeu ha estat la transformació del servei públic en *obligacions de servei públic*, que, en el marc de la UE, han d'imposar els estats als agents (públics o privats) que operen en sectors liberalitzats

³⁴ No obstant això, hi ha una única excepció, i és la que fa referència als transports públics, en l'actual article 73, però no sembla que tingui cap intenció conceptual.

³⁵ Cf. VILLAR-EZCURRA, J. L.; *Derecho administrativo especial: Administración pública y actividad de los particulares*. Ed. Civitas. Madrid, 1999, p. 64.

³⁶ Segons FERNÁNDEZ RODRÍGUEZ: «Ese sistema que pretende –y logra– comprender la diversidad organizativa de los servicios de interés general en Europa, responde a dos principios fundamentales: el de neutralidad frente al Estatuto público o privado de las empresas, que la UE no cuestiona, y el de la libertad de los Estados miembros para definir las misiones de interés general, otorgar derechos especiales o exclusivos para realizar estas misiones a las empresas responsables, ordenar su gestión y encargarse, en su caso, de la financiación, con respeto, claro está, a los límites que impone el artículo 90 [hoy 86] del Tratado». (FERNÁNDEZ RODRÍGUEZ, *op. cit.*, p. 69).

³⁷ Les condicions de l'article 90 del Tractat d'Amsterdam no s'apliquen als serveis d'interès general que no tinguin caràcter comercial (serveis socials, assistencials o d'exercici del poder públic).

però que han de prestar uns serveis irrenunciables a la societat.³⁸ Els tractats d'Amsterdam i Lisboa exigeixen proporcionalitat a les intervencions dels estats sobre aquestes activitats, i deixen en mans de la Comissió i del Tribunal de Justícia de la Unió Europea l'examen de la compatibilitat dels mitjans emprats per complir els compromisos europeus.³⁹ En qualsevol cas, la tècnica del servei públic no és un fenomen aliè al dret de la Unió, ni una simple excepció a les regles bàsiques de la competència, sinó que és un instrument per elevar la cohesió social i territorial de la comunitat, un dels valors centrals de la UE.⁴⁰

El títol jurídic que l'ordenament espanyol atorga als poders públics per intervenir en una activitat de caràcter econòmic⁴¹ depèn d'una consideració política prèvia:

1. Considerar que l'activitat és un servei essencial, i, a l'empara de l'article 128.2 CE, reservar-ne (per llei) l'exercici a una administració pública,⁴² que podrà –via monopoli– excloure o no la iniciativa privada d'aquest sector (publicació i tècnica del servei públic).
2. Considerar que l'activitat és un servei essencial però sense excloure'n la concurrència privada; aleshores la intervenció es materialitza per mitjà de regulacions limitadores de l'exercici de la llibertat d'empresa (tècnica de regulació).
3. Considerar que l'activitat no és un servei essencial però revesteix interès general i exercitar-la en les mateixes condicions que els particulars (règim de lliure concurrència).

³⁸ Un canvi important, que, a més a més del nostre model públic de declaració, exclouia també la lliure circulació sobre les activitats afectades, mentre que l'actual tècnica de regulació sí que l'admet, i fa complir les obligacions de servei públic que han de garantir l'efectivitat, continuïtat i qualitat de les prestacions que encara es consideren essencials.

³⁹ Cf. BELLOUBET FRIER, N.; «The Case of France», a SPYROS A. PAPPAS (ed.); *National Administrative Procedures for the Preparation and Implementation of Community Decisions*. Ed. European Institute of Public Administration. Maastricht, 1995, p. 45.

⁴⁰ Cf. FERNÁNDEZ RODRÍGUEZ, *op. cit.*, p. 73.

⁴¹ Les alternatives que s'exposen sempre fan referència a les activitats prestacionals de caràcter econòmic, i no a les de naturalesa social o assistencial, vinculades a altres principis constitucionals que en són el títol jurídic.

⁴² En aquest punt cal recordar –seguint el parer de PRATS, J. («El sistema educativo español», a DDAA; *Los sistemas educativos europeos. ¿Crisis o transformación?* Ed. Fundació La Caixa. Barcelona, 2005, pp. 177-228)– que la interpretació de l'article 128.2 CE mai no ha estat pacífica, sobretot a causa de la dificultat per harmonitzar-la amb l'article 38. PRATS recorda que l'article 10.2 CE obliga a interpretar aquests drets d'acord amb els tractats internacionals subscrits i que l'exigència jurídica de liberalització prové del dret de la UE, el qual té supremacia sobre el dret positiu espanyol, de forma que la virtualitat del mandat constitucional queda limitat de fet per les disposicions comunitàries.

Si la decisió és qualificar una activitat administrativa com un servei públic, els efectes que genera són de gran transcendència:

1. Els contractes se sotmeten al règim de la contractació administrativa (art. 5 TRLCAP).
2. Els béns patrimonials adquireixen la condició de béns de domini públic (art. 339.2 CC).
3. Els danys ocasionats pel funcionament del servei estan inclosos en la responsabilitat de les administracions públiques (art. 106 CE, 121 LEF i 139 LRJ-PAC).
4. El personal gestor, si n'hi ha, adquireix un règim jurídic peculiar.

En l'actualitat, seguint VILLAR-EZCURRA⁴³ i DE LA CUÉTARA,⁴⁴ podem afirmar que hi ha un servei públic en sentit estricte quan es compleixen les condicions següents:

1. La declaració formal (publicació) que l'activitat pública és un servei públic.
2. La naturalesa econòmica i social de l'activitat prestacional (i no administrativa o de policia).
3. La prestació positiva (avaluable i valorable) de béns o serveis als particulars.
4. La regularitat i continuïtat en la prestació,⁴⁵ sense cap discriminació.
5. La potestat pública de direcció i control sobre la gestió, si aquesta és cedida a particulars.

⁴³ Vid. VILLAR EZCURRA, J. L.; *Servicio público y técnicas de conexión*. Ed. Centro de Estudios Constitucionales. Madrid, 1980.

⁴⁴ Vid. DE LA CUÉTARA, J. M.; *La actividad de la Administración: lecciones de Derecho administrativo*. Ed. Tecnos. Madrid, 1983.

⁴⁵ En relació amb aquests principis i el funcionament dels serveis públics, recomanem la monografia especialitzada de MARTÍNEZ-MARÍN (*El buen funcionamiento de los servicios públicos. Los principios de continuidad y regularidad*. Ed. Tecnos. Madrid, 1990), que segueix les tesis anteriors de SALA (*El principio de continuidad de los servicios públicos*. Ed. INAP. Madrid, 1977) sobre el principi de continuïtat.

1.1.2. Arrels històriques

A les acaballes de la dictadura franquista, la configuració de l'educació superior espanyola era, *de iure* i *de facto* (de dret i de fet), la d'un servei públic prestat en règim de monopoli estatal, alterat de forma esporàdica pels concordats amb la Santa Seu.⁴⁶ Els orígens del model contemporani d'organització de l'ensenyament al regne d'Espanya es remunten al començament del canvi històric, seguint la tradició importada de la resta del continent europeu pel moviment il·lustrat. Per tant, la seva determinació serà, com a tants altres llocs del nostre entorn, de clara influència del model estatal napoleònic.

La progressiva consolidació històrica dels estats absolutistes i la centralització del poder que això va suposar, expliquen el sorgiment d'idees i propòsits encaminats a sotmetre les institucions i l'entramat comunitari a la sobirania d'un poder públic irresistible. Per tant, l'ensenyament va ser dels primers àmbits a quedar marcats en aquest procés d'oficialització o estatalització.

Durant els últims anys de l'Antic Règim, el sistema de govern anterior a la Revolució Francesa de 1789, regnant a Espanya la dinastia borbònica en la persona de Carles III, s'hi va desenvolupar aquesta inflexió històrica com a preludi del que serà l'intervencionisme posterior dels diversos i successius règims liberals espanyols, animats per un corrent de pensament i acció que els havia d'impulsar inexorablement a secularitzar i centralitzar:

«En España, el resquebrajamiento de los cimientos del Antiguo Régimen en el último tercio del siglo XVIII favorece la implantación de las corrientes enciclopedistas de la Ilustración en los gobernantes y, consecuentemente, de los principios guía de la instrucción pública: secularización, uniformidad y centralismo, implantados con anterioridad en el país vecino, fuente de inspiración constante, cuyo primer reconocimiento es proclamado en el Título IX de la Constitución gaditana.»⁴⁷

»Esta tendencia se confirmará en el Reglamento General de Instrucción Pública, aprobado por Decreto de las Cortes el 29 de junio de 1821, así como en el Plan literario de estudios y

⁴⁶ Vid. POLO, J. A.; *Elementos de Derecho administrativo*. Ed. Universidad Sergio Arboleda. Bogotá, 1997, p. 27.

⁴⁷ L'article 368 de la Constitució espanyola de 1812 establia que el pla general d'ensenyament havia de ser uniforme per a tot el regne, i l'article 370, que les Corts, mitjançant plans i estatuts especials, s'ocuparien de «*cuanto pertenezca al importante objeto de la instrucción pública*».

arreglo general de las Universidades del Reino, de 14 de octubre de 1824,⁴⁸ aún cuando sea de signo ideológico contrario».⁴⁹

La primera articulació general de l'ensenyament en tres grans etapes la va establir per primer cop al regne d'Espanya el Duque de Rivas l'any 1836,⁵⁰ mitjançant un reial decret que instaurava una primera ensenyança, que començava als sis anys; una segona, anomenada batxillerat; i una tercera, que s'havia de desenvolupar en institucions superiors o universitàries. D'aquella ordenació cal retenir el fet que des dels seus inicis contemporanis, l'educació superior espanyola mai ha estat reduïda a la formació universitària i, encara menys, a la universitat pública.

Aquest model afrancesat d'estatalització es va consolidar dues dècades després per mitjà de la llei més influent que hi ha hagut sobre la universitat contemporània espanyola: la Llei d'Instrucció Pública, de 10 de setembre de 1857, més coneguda pel seu sobrenom en castellà, és a dir, la *Ley Moyano*, fruit d'un curiós i estrany consens entre progressistes i moderats, que li va proporcionar una estabilitat desconeguda per altres lleis en el convuls segle XIX espanyol. Aquesta llei ordenava els diferents nivells educatius, i distingia l'ensenyament universitari de la formació superior del sistema.

D'acord amb el sistema dissenyat pel ministre Moyano, l'ensenyament universitari s'impartia en facultats, escoles superiors i escoles d'ensenyament professional. Evidentment, es preservaven les universitats ja existents,⁵¹ tot promovent un sistema de demarcacions territorials de les quals cada universitat en seria el centre rector. El nucli d'aquesta activitat era Madrid, i les nou demarcacions que quedaven corresponien a les universitats de Granada, Oviedo, Salamanca, Santiago de Compostel·la, Sevilla, València, Valladolid, Saragossa i Barcelona. El districte de Barcelona comprenia no només les quatre demarcacions catalanes de Barcelona, Tarragona, Lleida i Girona, sinó també les Illes Balears.

A més a més, aquest ordenament legal del segle XIX va abordar la qüestió de l'accés a l'ensenyament universitari. En aquells temps, el centre d'interès normatiu era la

⁴⁸ L'article primer d'aquest pla establia que: «*El Plan literario de estudios y el arreglo general de gobierno interno y económico y de disciplina moral y religiosa serán uniformes en todas las Universidades de la península e islas adyacentes*».

⁴⁹ RUIZ TORRES, P.; *et alii*; *La transición del Antiguo al Nuevo Régimen (1789-1875)*. Ed. Planeta. Barcelona, 1988, p. 688. La cursiva és nostra.

⁵⁰ En relació amb l'origen històric de la universitat espanyola contemporània, recomanem la monografia de PESET, M.; PESET, J. L.; *La universidad española (siglos XVIII y XIX): despotismo ilustrado y revolución liberal*. Ed. Taurus. Madrid, 1974.

⁵¹ La Llei Moyano preveia la creació de noves universitats mitjançant una llei que exigia com a requisit un mínim de tres facultats i un màxim de set.

determinació del nivell d'estudis exigible als aspirants. La solució va ser l'establiment d'un pluralisme adaptat a la tipologia de centres i estudis ofertats.⁵²

Les facultats universitàries establertes per la Llei Moyano eren de sis estudis diferents: filosofia i lletres, ciències exactes, física i naturals, farmàcia, medicina, dret i teologia. La docència de les facultats habilitava per assolir els títols de batxiller, llicenciat i doctor (art. 32). Juntament amb aquestes facultats, la Llei Moyano va establir dos tipus més de centres: les *escoles superiors*, que impartien estudis d'enginyeria⁵³ (de camins, canals i ports, de mineria, forestal, agrònoma i industrial), belles arts, diplomàtica, i de notari; i les *escoles professionals*, dedicades als estudis de veterinària, professorat mercantil, nàutica, mestres d'obres, aparelladors, agrimensors i mestres de primària. En aquest cas, la llei no establí una titulació d'accés a aquestes escoles –com sí que feia per a les facultats–, sinó que va deixar-ne el desenvolupament a les mans dels reglaments posteriors (arts. 27 i 28).

En el model Moyano, les universitats, les escoles superiors i les escoles professionals depenien absolutament de l'Estat, sense cap mena d'autonomia institucional. A tall d'exemple, les seves finances depenien completament de l'Estat, ja que aquest era el que percebia les rendes dels establiments i les matrícules i assumia l'execució de tota la despesa pressupostada. La centralització no es limitava als aspectes més crematístics, sinó que també abraçava els àmbits estrictament acadèmics, en regular de forma detallada el programa de cada carrera, el començament i la finalització dels cursos, les pràctiques que s'havien de fer, etc., o bé en prohibir expressament la simultaneïtat de cursos acadèmics exigits per a cada carrera, així com les permutes i dispenses d'estudis.

La direcció política i administrativa d'aquest subsistema educatiu corresponia al Ministeri de Foment, que disposava d'una Direcció General d'Instrucció Pública per a les tasques executives i d'un Consell d'Instrucció Pública per a les consultives. L'articulació territorial es completava amb les Juntes d'Instrucció Pública Provincials⁵⁴ presidides, d'una banda, pel governador, i de l'altra, pels districtes

⁵² Per accedir a l'ensenyament de les facultats s'exigia el títol de *batxiller en arts*. En canvi, per a l'ensenyament en les escoles superiors i escoles professionals es remetia a reglaments posteriors.

⁵³ La llei assenyalava la possibilitat d'atorgar el títol d'enginyer, no només a l'Escola Central del Reial Institut de Madrid, sinó que va estendre aquest dret a les escoles professionals de Barcelona, Gijón, Sevilla, València i Bergara, tot i que, a excepció de la barcelonina, la resta aviat van deixar de funcionar per manca d'alumnes.

⁵⁴ Formades per un diputat provincial, un conseller provincial, un representant de la comissió provincial d'estadística, un catedràtic d'institut, un membre del consistori municipal, l'inspector de les escoles de la província, un eclesiàstic delegat de la diòcesi i dos o més pares de família nomenats pel governador. La funció d'aquesta junta era informar el Govern sobre casos del seu àmbit competencial, la promoció de millores, la supervisió de l'administració dels establiments

universitaris. Presidint el districte universitari hi havia el rector, nomenat pel rei, que era ajudat per un secretari general, nomenat pel govern espanyol directament, per dur a terme la gestió dels serveis, i un consell universitari com a òrgan d'assessorament. A més a més, el rector era qui proposava al govern espanyol el nomenament dels degans de les facultats universitàries entre els seus catedràtics. El control ministerial s'estenia tant al professorat⁵⁵ com a l'alumnat, sobretot si es volia incorporar provinent d'altres estats.⁵⁶ Només la catolicitat universitària –totalment inqüestionable–⁵⁷ quedava al marge dels tentacles ministerials.⁵⁸

Sigui com sigui, aquest sistema va implicar una necessària racionalització i organització general del sistema educatiu.⁵⁹ A més a més, va suposar la confirmació de la connexió entre l'ensenyament superior i l'exercici professional, que configurava el caràcter pràctic de l'ensenyament superior en contrast amb bona part de la formació universitària.

La *Revolució de Setembre de 1868* va donar pas al *sexenni revolucionari* (1868-1874), durant el qual es van produir alguns intents per renovar la universitat. El Decret de 21 d'octubre de 1868 va introduir nous plantejaments, entre els quals és pertinent destacar la declaració de neutralitat política i religiosa de la universitat, la llibertat acadèmica del professorat i la llibertat dels alumnes, fet que va donar lloc a l'aparició de la figura de l'alumne lliure, que només s'havia d'examinar davant els

d'ensenyament públic, etc. Els governadors i els batlles, com a delegats del govern espanyol, tenien atribucions sobre l'ensenyament.

⁵⁵ Els requisits generals per accedir a una plaça de professor eren ser ciutadà espanyol i justificar bona conducta religiosa i moral (art. 167). Els qui exercien en els establiments públics eren nomenats pel govern espanyol o pels seus delegats. Els professors podien exercir, alhora, altres professions *honroses* que no perjudiquessin l'exercici de l'ensenyament, però la qualitat de professor era incompatible amb qualsevol altre càrrec públic. A més a més, un professor d'un establiment públic no podia exercir en un establiment privat, ja que això era totalment incompatible. Els professors que gaudissin de prebenda eclesiàstica només rebien la meitat del sou establert (art. 176). Els catedràtics dels establiments públics sostinguts per l'Estat espanyol també tenien reconegut el dret a jubilació i pensió, així com les seves vídues i orfes.

⁵⁶ Per a la incorporació era necessària una autorització especial del govern. I per convalidar o homologar estudis fets a l'estranger calia tenir bones notes i que el temps i l'extensió dels estudis fets fossin equiparables als espanyols. Els graduats estrangers que volguessin exercir la professió havien de demanar-ne l'habilitació al govern espanyol per treballar temporalment al Regne d'Espanya.

⁵⁷ La universitat espanyola vuitcentista hereta la presència de facultats i estudis de teologia, així com el manteniment de matèries obligatòries com el Dret canònic al programa de la llicenciatura en Dret.

⁵⁸ L'Església catòlica mantenia el seu *nihil obstat* sobre els llibres de text de Religió i Moral Catòlica (arts. 87, 92 i 296), però alhora gaudia també d'altres prerrogatives de control sobre els ensenyaments i la vida acadèmica en general, a més que la llei obligava les autoritats civils a permetre el lliure accés de les autoritats eclesiàstiques als centres, de manera que: «*Cuando un Prelado diocesano advierta que en los libros de texto o las explicaciones de los profesores se emitan doctrinas perjudiciales para la buena educación religiosa de la juventud, dará cuenta al Gobierno, que instruirá el correspondiente expediente, escuchando al Real Consejo de Instrucción Pública, y consultando, si lo considerase necesario, a otros Prelados y al Consejo Real*» (art. 296).

⁵⁹ DDAA; *Historia de la Educación en España*, Textos y Documentos, Vol. II. Madrid, MEC, 1979, pp. 244-302.

tribunals de l'Estat per obtenir el corresponent grau acadèmic. Tot i així, el més rellevant d'aquest decret és que:

«El servicio de la educación deja de ser entendido como un Servicio Público para pasar a ser predominantemente una función de la sociedad llevada por sí misma a cabo, dentro del marco establecido por el Estado y con su ayuda, pero sólo [...] de un modo subsidiario directamente por éste».

Amb la restauració borbònica, l'hostilitat política cap a la legislació del *sexenni revolucionari* va acabar per convertir-la en efímera. El ministre de Foment del govern de Cánovas, Manuel de Orovio Echagüe, que ja havia destacat el 1867 per intentar frenar des del govern espanyol la difusió d'idees modernes per mitjà de l'ensenyament, va promulgar el Decret de 26 febrer de 1875 de restabliment de les condicions moyanistes, la qual cosa va provocar com a reacció la creació de la *Institució Lliure d'Ensenyament*⁶⁰ el 10 de març de 1876, per alguns considerada com la *universitat lliure espanyola*.⁶¹

Curiosament, la dictadura de Primo de Rivera va impulsar una nova iniciativa descentralitzadora, la concessió de personalitat jurídica i capacitat d'obrar a les universitats (1926), a més de restablir els col·legis majors i reorganitzar les facultats, mesures que després van ser revisades per la Segona República, amb la poca eficàcia que les circumstàncies van permetre a partir de 1931.

Després del dolorós parèntesi de la Guerra Civil Espanyola (1936-1939), l'ensenyament universitari va recuperar part de la seva importància i transcendència per formar la nova elit de la societat, reduïda per la guerra. I això, de conformitat amb la ideologia dels vencedors colpistes, amb una centralització encara més gran, fruit de la unitat de poder en l'àmbit del ministeri corresponent, que va fer dels rectors uns simples delegats. L'autonomia universitària brilla per la seva absència, llevat d'assumptes de poca entitat. Hi ha una manca total de recursos, una estatalització absoluta de l'ensenyament universitari i únicament es permet l'existència de les universitats de l'Església catòlica, com a universitats privades, fruit del concordat entre l'Estat i la Santa Seu.

El règim franquista va dictar una primera ordenació legal de la universitat espanyola l'any 1943,⁶² marcada per l'ideal corporativista i vetllada pel Servei Espanyol de

⁶⁰ En l'expressió original en llengua castellana: *Institución Libre de Enseñanza*.

⁶¹ Vid. LLADONOSA, M.; PORTA, J.; *La Universidad en el cambio de siglo*. Ed. Alianza Editorial. Madrid, 1998.

⁶² Fem referència a la Llei d'Ordenació Universitària, de 29 de juliol de 1943 (publicada al *BOE* de 31 de juliol). Curiosament, aquest text legal sorgit del franquisme mai ha estat derogat

Professors d'Educació Superior de la Falange Espanyola Tradicionalista i de les JONS. En aquell rigor de la postguerra, la llei franquista declarava en el seu preàmbul que la influència napoleònica havia donat lloc a la desorientació i la inestabilitat total del sistema tradicional espanyol, i la reforma de 1857 només va ser externa i centralitzadora, però no havia actuat sobre *l'interior del problema*.

Malgrat aquest plantejament ideològic i la proclama corporativa,⁶³ el sistema franquista no es va apartar del model de la Llei Moyano, i prova d'això és el fet que el Reglament d'Universitats de 22 de maig de 1859, instrument bàsic de projecció del model Moyano sobre les universitats, es va incorporar quasi íntegrament a la llei franquista de 1943, si bé és cert que només com a norma reglamentària.

D'universitats públiques n'hi continuava havent dotze, que conservaven la personalitat jurídica atorgada per la dictadura precedent.⁶⁴ Els rectors i els secretaris generals, que continuaven sent els òrgans unipersonals de govern i administració dependents del govern espanyol⁶⁵ i l'Església catòlica, van veure reconeguts de nou els seus tradicionals drets docents. Només les reformes de les funcions docents i de recerca⁶⁶ i la nova estructura del professorat⁶⁷ representen modificacions dignes

expressament, ja que la tècnica legislativa utilitzada habitualment en el règim jurídic universitari ha consistit a no derogar, sinó a degradar a rang reglamentari la llei anterior, i s'aplica en aquest cas l'any 1970, en què la disposició final 4.1 de la LGE determina que «[...] a partir de la aplicació de la presente Ley, todas las disposiciones anteriores, cualesquiera que fuere su rango, que venían regulando las materias objeto de la misma, regirán únicamente en cuanto fueren aplicables, como normas de carácter reglamentario hasta que vayan entrando en vigor las respectivas disposiciones que se dicten en ejecución de esta Ley, en cuyo momento quedarán totalmente derogadas». L'any 1983 la LRU va seguir la mateixa tècnica legislativa de degradació, sense derogar de forma expressa cap llei anterior, només les que «se opongan a la presente Ley» (disposició derogatòria, paràgraf primer). La LOU, en canvi, opta per la derogació expressa i sistemàtica de les normes anteriors, entre elles la LRU, que emparava la vigència degradada de la Llei de 1943. Així doncs, la llei franquista allarga la seva vigència fins a finals de 2001.

⁶³ L'article primer d'aquella Llei de 1943 definia la universitat com «[...] una corporación de maestros y escolares a la que el Estado encomienda la misión de dar la enseñanza en el grado superior y de educar y formar a la juventud para la vida humana, el cultivo de la ciencia y el ejercicio de la profesión al servicio de los fines espirituales y del engrandecimiento de España».

⁶⁴ Es confirma l'existència de dotze universitats amb personalitat jurídica pròpia. Per crear una nova universitat (art. 10) cal una llei. Cada universitat havia de tenir un mínim de tres facultats, amb un màxim de set. Conjuntament amb les universitats, es creen nous districtes universitaris. Pertanyents al districte de la Universitat de Barcelona, tanmateix, hi continua havent les mateixes províncies de la llei anterior.

⁶⁵ El rector és l'únic òrgan individual directiu i és nomenat i cessat per decret del Ministeri d'Educació Nacional. El personal administratiu està dirigit per un secretari general, que n'és el cap directe, per sota del rector, i es crea la figura d'un oficial major, amb funcions de gestió acadèmica i disciplinària.

⁶⁶ La funció docent és reforçada amb una ordenació i ampliació dels òrgans facultatius; s'imparteix formació per exercir determinades professions, a més de la formació pròpia de cada facultat. La funció d'investigació és reorganitzada per mitjà de càtedres i facultats, enllaçades totes dues amb el Consell Superior d'Investigacions Científiques.

⁶⁷ El professorat de les universitats es classifica en quatre tipus: els catedràtics numeraris, que formen part d'un cos de funcionaris de l'Estat, al qual s'ha d'accedir per oposició feta a Madrid, juntament amb els catedràtics extraordinaris, nomenats per decret ministerial; els professors adjunts de facultat; els ajudants per a les classes pràctiques, clíniques i de laboratoris, i, finalment, els professors encarregats de càtedra o de curs, en qualsevol òrgan o servei universitari.

d'estudi. El règim econòmic preveia una tímida autonomia financera, amb una sorprenent crida al mecenatge (arts. 84-100), més eclesiàstic que no pas empresarial. A més a més, la singularitat més acusada va ser la instauració de l'anomenada Justícia Social Universitària, un règim de protecció per als escolars *més brillants i sense recursos* i una assistència sanitària per als escolars malalts.

Pel que fa a l'accés dels estudiants a la universitat, l'ordenament franquista el condicionava, en primer terme, a haver complert setze anys; en segon terme, a obtenir el títol de batxiller; i, finalment, a superar l'examen d'ingrés a cada facultat. A més a més, l'alumne havia d'aportar un dictamen sanitari satisfactori per poder formalitzar la matrícula. L'accés el resolvia el rector i, en cas de denegació, l'alumne podia recórrer davant el Ministeri d'Educació Nacional. Precisament aquest ministeri era l'encarregat de determinar la capacitat de cada universitat i el nombre màxim d'alumnes per facultat.⁶⁸

1.1.3. *Evolució contemporània*

Passats els anys durs de la postguerra, i tenint en compte que la demanda universitària va presentar el seu punt d'inflexió el 1963, seguint la trama històrica de l'aflorament del problema de la gestió pública, es promulga la Llei 14/1970, de 4 d'agost, General d'Educació i Finançament de la Reforma Educativa, l'exposició de motius de la qual explica que:

*«El marco legal que ha regido nuestro sistema educativo en su conjunto respondía al esquema ya centenario de la Ley Moyano. Los fines educativos se concebían de manera muy distinta en aquella época y reflejaban un estilo clasista opuesto a la aspiración, hoy generalizada, de democratizar la enseñanza».*⁶⁹

En el seu preàmbul, la Llei Villar deixava ben clar què pretenia:

«El sistema educativo nacional asume actualmente tareas y responsabilidades de una magnitud sin precedentes. Ahora debe proporcionar oportunidades educativas a la totalidad de la población para dar así plena efectividad al derecho de toda persona humana a la educación y ha de atender a la preparación especializada del gran número y diversidad de profesionales que requiere la sociedad moderna. [...] El período de Educación General Básica, que se establece único, obligatorio y gratuito para todos los españoles, se propone acabar en el plazo de implantación de esta Ley con cualquier discriminación y constituye la base indispensable de igualdad de oportunidades educativas, igualdad que se proyectará a

⁶⁸ Quedaran exclosos d'aquesta Llei (disposició final i transitòria 14a) les escoles especials d'Arquitectura i Enginyeria i les escoles de formació de les seves professions auxiliars.

⁶⁹ Cf. *Llei 14/1970, de 4 d'agost, General d'Educació i Finançament de la Reforma Educativa*, Madrid, MEC i BOE A-1970-852, pp. 11 i ss.

lo largo de los demás niveles de enseñanza. El Bachillerato unificado y polivalente, al ofrecer una amplia diversidad de experiencias práctico-profesionales, permite el mejor aprovechamiento de las aptitudes de los alumnos y evitar el carácter excesivamente teórico y academicista que lo caracterizaba, siendo de esperar que cuando las condiciones económicas del país lo permitan, también llegue a ser gratuito. La enseñanza universitaria se enriquece y adquiere la debida flexibilidad al introducir en ella distintos ciclos, instituciones y más ricas perspectivas de especialización profesional [...]».⁷⁰

Aquest ordenament tardofranquista mantenia previsions molt centralistes, com ara la potestat governamental: «*De elevar a las Cortes los proyectos de Ley de creación, de autorización para la creación o de supresión de Universidades, así como de Facultades y Escuelas Técnicas Superiores que no estuviesen situadas en la misma ciudad donde tiene su sede una Universidad*» (art. 4.c); i també tradicionalistes: «*Los rectores de las universidades gozarán del tratamiento y honores tradicionales y ostentarán la condición de Procurador en Cortes*» (art. 77.2). La novetat més significativa va ser, sens dubte, la creació del Curs d'Orientació Universitària (COU), programat i supervisat per la universitat a la qual donaria accés.⁷¹

En qualsevol cas, la Llei Villar va donar forma a un sistema que s'implantava com a contrapunt de la gran crisi econòmica sorgida el 1973, i que a l'Estat espanyol va coincidir amb el declivi i l'extinció del règim dictatorial i la posterior transició cap a la democràcia a partir de l'any 1975. Va ser precisament en aquesta dècada quan va començar a eclosionar l'expansió de la demanda universitària.

La Llei Villar establia tres nivells bàsics d'ensenyament: l'educació general bàsica, el batxillerat i l'educació universitària. Al marge del sistema es crea la formació professional, que «*tendrá por finalidad específica la capacitación de los alumnos para el ejercicio de la profesión elegida, además de continuar su formación integral. Deberá guardar [...] estrecha relación con la estructura y previsiones del empleo*» (art. 40).⁷²

- Primer Grau* Hi podran accedir aquells estudiants que hagin completat els estudis de l'educació general bàsica i no comencin estudis de batxillerat.
- Segon Grau* Hi accediran aquells estudiants que siguin batxillers, així com els que hagin superat la formació professional de primer grau, prèvia superació de les ensenyances complementàries que calguin.

⁷⁰ *Ibidem*.

⁷¹ El Curs d'Orientació Universitària perviurà dins del sistema fins a la total aplicació de la Llei Orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE).

⁷² *Ibidem*.

Tercer Grau Hi podran accedir els estudiants que siguin graduats en el primer cicle d'una facultat o escola tècnica superior, així com els diplomats d'escoles universitàries, arquitectes tècnics i enginyers tècnics, i els que hagin superat la formació professional de segon grau i seguit els ensenyaments complementaris que corresponguin.

La Llei també conté en l'article 46 una clàusula d'inclusió de diversos estudis escampats per diverses disciplines i centres, que fa: «*Son enseñanzas especializadas aquellas que, en razón de sus peculiaridades o características no estén integradas en los niveles, ciclos y grados que constituyen el régimen común*». ⁷³ S'hi preveu que sigui el govern espanyol qui, a proposta del Ministeri d'Educació i Ciència, així com dels ministeris interessats, si escau, en procedeixi a regular-lo definitivament.

La Llei pretenia que la formació professional de tercer grau fos la porta d'accés a l'exercici professional bàsic de la carrera corresponent, d'acord amb el que establia l'article 31.2. lletra a), que imposava l'existència en les facultats i escoles tècniques superiors de: «*Un primer ciclo dedicado al estudio de disciplinas básicas, con una duración de tres años*». En aquesta mateixa línia, el núm. 3 indicava que: «*La educación seguida en las Escuelas Universitarias constará de un solo ciclo, con una duración de tres años, salvo excepciones*». I es preveia en l'article 39.1 que:

«Los alumnos que hayan concluido los estudios del primer ciclo de una Facultad o Escuela Técnica Superior y seguido las pertinentes enseñanzas de formación profesional de tercer grado, y aquellos otros que concluyan los estudios correspondientes a una Escuela Universitaria, obtendrán el título de Diplomado, Arquitecto Técnico o Ingeniero Técnico en la especialidad correspondiente, que habilitará para el ejercicio profesional.» ⁷⁴

És a dir, la formació professional de tercer grau se situava a un nivell superior del primer cicle universitari, com si fos una especialització, a la qual hi podien accedir els que haguessin cursat els tres primers anys a una facultat o escola tècnica superior, i adquirir, per tant, una formació bàsica en una determinada carrera. ⁷⁵

L'article 89, que regula els centres de formació professional, estableix en el seu núm. 5, *in fine*, que: «*Los Centros de Formación Profesional de tercer grado formarán parte de la Universidad, de acuerdo con lo que se señale en los correspondientes Estatutos*». ⁷⁶ Aquesta previsió, igual que la implantació del tercer grau, mai es va

⁷³ *Ibidem.*

⁷⁴ *Ibidem.*

⁷⁵ La Formació Professional núm. 3 (en endavant, FP-3) era una especialització postsecundària.

⁷⁶ *Ibidem.*

arribar a fer, i la veritat és que desconeixem si per falta de mitjans econòmics o per l'oposició de les universitats a integrar-hi la formació professional.

La Llei indica en la seva exposició de motius que *«prevé para la aplicación de la reforma un plazo de diez años»*, però establint en la disposició transitòria segona, núm. 3, que: *«Las Escuelas Normales y las Escuelas de Arquitectura Técnica estatales se integrarán en las Universidades como escuelas universitarias»*.⁷⁷ Es fa una previsió molt semblant en relació amb les escoles superiors de belles arts, els conservatoris de música i les escoles d'art dramàtic, que s'incorporaran a l'educació universitària en els seus tres cicles. El núm. 10 estableix que: *«Los actuales Centros de las Escuelas Profesionales de Comercio se integrarán en la Universidad como Escuelas Universitarias»* (d'empresarials, en aquest cas).⁷⁸

No obstant això, en la Llei no hi va quedar determinat el futur del periodisme i dels altres mitjans de comunicació social. Així, el núm. 5 diu que: *«Los estudios de Periodismo [...] se incorporarán a la Educación universitaria en sus tres ciclos y titulaciones, de Diplomado, Licenciado y Doctor, y serán impartidos en la Universidad sin perjuicio de aquellos que sólo requieran la capacitación que otorga la Formación Profesional en cualquiera de sus grados»*.⁷⁹

La Llei tampoc preveia el destí d'altres titulacions, és a dir, si convertir-les en carreres universitàries o deixar-les com a estudis superiors (en el seu ram i especialitat corresponent), però al marge de la universitat, com FP-3, per exemple. Així ho diu el núm. 7: *«Las Escuelas de Idiomas, las Escuelas de Ayudantes Técnicos Sanitarios, los Centros de Formación Profesional Industrial y las Escuelas universitarias o Centros de Formación Profesional, según la extensión y naturaleza de sus enseñanzas»*.⁸⁰

1.1.4. La reforma universitària de la democràcia

Amb la implantació de la democràcia parlamentària, el legislador va optar, d'una forma clara i contundent, per integrar els estudis superiors en les universitats, i fer d'aquestes els únics centres d'ensenyament superior, almenys de caràcter públic, reconeguts com a tals. Així ho diu la Llei Orgànica 11/1983, de Reforma Universitària (LRU), que en el seu article 1.1 estableix que: *«El servicio público de la educación superior corresponde a la Universidad, que lo realiza mediante la docencia, el*

⁷⁷ *Ibídem.*

⁷⁸ *Ibídem.*

⁷⁹ *Ibídem.*

⁸⁰ *Ibídem.*

estudio y la investigación».⁸¹ Aquesta previsió també va ser inclosa en la Llei Orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'universitats.

Fins i tot en el supòsit d'estudis superiors que per les seves característiques especials es van mantenir al marge de les universitats en la nova llei, la legislació es va encarregar d'equiparar-los a algun dels graus acadèmics que s'impartien en els diversos centres universitaris. Així ho recull també la Llei Orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu (en endavant, LOGSE), en els següents casos previstos en els articles 39-42 (*De la música i de la dansa*), en exposar el 42.3 que: «*Quienes hayan cursado satisfactoriamente el grado superior de dichas enseñanzas tendrán derecho al título superior en la especialidad correspondiente, que será equivalente a todos los efectos al título de Licenciado Universitario*».⁸²

I en relació amb els ensenyaments d'arts plàstiques i de disseny, regulats en els articles 46-49 de la llei esmentada, l'article 49 disposa el següent:

1. Els estudis corresponents a l'especialitat de Conservació i Restauració de Béns Culturals tindran la consideració d'estudis superiors. Els alumnes que superin aquests estudis obtindran el títol de Conservació i Restauració de Béns Culturals, que serà equivalent, a tots els efectes, al títol de diplomad universitari.
2. Tindran la consideració d'estudis superiors els ensenyaments de Disseny que oportunament s'implantin. En el moment de finalitzar aquests estudis s'atorgarà el títol de Disseny en l'especialitat corresponent, que serà equivalent, a tots els efectes, al títol de diplomad universitari.⁸³

Veiem doncs com es produeix en el dret positiu una total integració, equiparació i homologació dels estudis superiors amb els universitaris. I, alhora, es rebaixen els nivells de la formació professional, sense implantar mai la FP-3, i tot regulant la LOGSE, en l'article 30.2, l'existència de «[...] *la formación profesional de base como la formación profesional específica de grado medio y de grado superior*».⁸⁴ L'article 35.2 indica que: «*Los alumnos que superen las enseñanzas de formación profesional específica de grado medio y de grado superior recibirán, respectivamente, el título de*

⁸¹ Llei 14/1970, de 4 d'agost, General d'Educació i Finançament de la Reforma Educativa, Madrid, MEC i BOE A-1970-852, p. 11 i ss.

⁸² Cf. Llei Orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu. BOE-A-1990-24.172.

⁸³ *Ibidem*.

⁸⁴ *Ibidem*.

Técnico y de Técnico Superior de la correspondiente profesión». No obstant això, a efectes acadèmics, el número 4 de l'article assenyala que: «*El título de Técnico Superior permitirá el acceso directo a los estudios universitarios que se determinen, teniendo en cuenta su relación con los estudios de formación profesional correspondiente*».⁸⁵

La LRU de 1983 preveu en la disposició addicional 5a que: «*Los Centros docentes de educación superior que por la naturaleza de las enseñanzas que imparta los títulos o diplomas que estén autorizados a expedir no se integren, o no proceda su integración, en una Universidad conforme a los términos de la presente Ley, se regirán por las disposiciones específicas que les sean aplicables*».

Posteriorment, la Llei Orgànica 6/2001, d'Universitats, assimila els conceptes d'ensenyament superior i d'ensenyament universitari en reconèixer en els seus articles 87 i 88 l'existència d'un *Espai Europeu d'Ensenyament Superior* que impulsés «*la plena integración del sistema español en el espacio europeo de enseñanza superior*». El núm. 3 de l'article 88 estableix que:

«[...] *el Gobierno [...] establecerá las normas necesarias para que la unidad de medida del haber académico, correspondiente a la superación de cada una de las materias que integran los planes de estudio de las diversas enseñanzas conducentes a la obtención de títulos de carácter oficial y validez en todo el territorio nacional, sea el crédito europeo o cualquier otra unidad que se adopte en el espacio europeo de enseñanza superior, y para que las Universidades acompañen a los títulos oficiales que expidan, en desarrollo de lo dispuesto en el artículo 34 de la presente Ley, el suplemento europeo al título*».⁸⁶

Sigui com sigui, la disposició addicional sisena no oblida *la possible existència d'altres centres docents d'educació superior*, tot indicant que: «*Los centros docentes de educación superior que, por la naturaleza de las enseñanzas que impartan o los títulos o diplomas que estén autorizados a expedir, no se integren o no proceda su integración o adscripción a una Universidad, conforme a los términos de la presente Ley, se regirán por las disposiciones específicas que les sean aplicables*».⁸⁷

El Reial Decret 1.665/1991, de 25 d'octubre, regula el sistema general de reconeixement dels títols d'ensenyament superior dels estats membres de la Unió Europea i altres estats part, en l'Acord sobre l'Espai Econòmic Europeu, subscrit el 2 de maig de 1992, i ratificat per Espanya el 26 de novembre de 1993, i que exigeixen

⁸⁵ *Ibidem*.

⁸⁶ Cf. Llei Orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'Universitats. BOE A-2001-24.515.

⁸⁷ *Ibidem*.

una formació mínima de tres anys de durada (BOE del 22 de novembre).⁸⁸ Aquesta normativa defineix en el seu art. 1. lletra a), el concepte de *títol* com a: «*Cualquier título, certificado u otro diploma o conjunto de los mismos [...], que acredite que el titular ha superado un ciclo de estudios postsecundarios de una duración mínima de tres años en una Universidad, en un Centro de enseñanza superior o en otro Centro del mismo nivel de formación [...]*».⁸⁹

Finalment, en matèria d'homologacions, el Reial Decret 86/1987, de 16 de gener, pel qual es regulen les condicions d'homologació de títols estrangers d'educació superior (BOE del 23 de gener), tornava a identificar els conceptes d'ensenyament superior i ensenyament universitari, en establir en el seu article 1 que: «*La homologación de títulos extranjeros a que se refiere el artículo 32.2 de la Ley Orgánica 11/1983, de Reforma Universitaria, supone el reconocimiento en España de la validez oficial a los efectos académicos de los títulos de educación superior obtenidos en el extranjero*».⁹⁰

En aquest mateix sentit, la disposició addicional 3a indica que: «*La homologación de títulos extranjeros de educación superior correspondiente a estudios españoles que, teniendo reconocida su equivalencia con los niveles superiores de la educación en España, no estén integrados en la Universidad, se registrará por sus disposiciones específicas*».⁹¹ És a dir, es reconeix l'existència de títols d'educació superior en països de la Unió Europea, així com en estats tercers, que no tenen la condició d'universitaris, mentre que a Espanya sí que tenen reconeguda aquesta qualitat, almenys des d'un punt de vista legal.

L'existència d'una vintena d'universitats no públiques (privades i catòliques concordatàries) revela que el dret constitucional de creació de centres s'exerceix amb normalitat, però una observació més atenta d'aquestes institucions posa de manifest, segons el parer d'ESCUDEU, la seva plena submissió al règim de prestació del servei públic d'educació superior fixat pels poders públics de l'Estat:

«[...] ¿les es aplicable el régimen de autonomía que predica el Título preliminar (de la LRU)?, es decir, se extienden o no a ellas las previsiones tan determinantes como la atribución del servicio público, sus funciones como institución, la fundamentación de su existencia, su personalidad jurídica, el alcance de la autonomía predicada o la necesaria participación en sus órganos de gobierno de los diferentes sectores de la comunidad

⁸⁸ Vid. Reial Decret 1.665/1991, de 25 d'octubre, que regula el sistema general de reconeixement de títols d'Ensenyament Superior dels Estats membres de la Unió Europea i altres estats part. BOE-A-1991-28.262.

⁸⁹ *Ibidem.*

⁹⁰ *Ibidem.*

⁹¹ *Ibidem.*

*universitaria y otros intereses sociales. La respuesta en sede parlamentaria, que tendrá por protagonistas a los diputados Díaz-Pines (Coalición Popular) y Berenguer Fuster (PSOE), será ecléctica, al concluir que el Título preliminar de la LRU sólo resultará aplicable en aquellas cuestiones que no sean opuestas al Título VIII (De las universidades privadas), como la definición de las funciones de la Universidad, la calificación de servicio público gestionado por particulares (con las reservas conceptuales debidas), el principio de autonomía y de libertad académica o el reconocimiento de personalidad jurídica propia».*⁹²

L'informe del Gabinet Jurídic Central de la Generalitat de Catalunya emès durant el tràmit parlamentari de la Llei de reconeixement de la Universitat Ramon Llull, l'any 1990, ja va deixar ben clar que les universitats privades participaven plenament de la condició institucional general prescrita per la Llei orgànica universitària (LRU) en el seu títol preliminar, i que no és possible sostenir que aquestes universitats només hi estan subjectes al títol regulador específic.

Així mateix, el servei públic de l'educació superior prestat per les universitats sobrevisu al reconeixement constitucional del dret a fundar centres docents privats, que no són certament concessionaris del servei públic, però que estan sotmesos a les mateixes condicions prestacionals que les universitats públiques.

Ara bé, si no perdem de vista aquesta situació històrica i jurídica, podrem entendre que el constituent no tenia altra opció que relativitzar l'autonomia universitària, a fi de convertir-la en un dret de configuració legal. El titular del servei públic educatiu era l'Administració estatal que, en el cas de l'educació superior, la prestava directament a través d'unes universitats estatals, que eren establiments o dependències administratives pròpies del Ministeri d'Educació i Ciència (en endavant per a aquest període, MEC). Si el constituent hagués volgut reconèixer una autonomia universitària sense reserves, com la que es pot trobar en països aliens al model de servei públic, hauria provocat una desconexió entre l'Administració responsable de la prestació (ara estatal i autonòmica) i els prestataris del servei públic (les universitats), que l'article 27.10 CE va voler defugir.

En aquest punt, és interessant fer notar el que ja va advertir DEL VALLE:

«Lo que hoy parece no estar en cuestión es que la universidad es servicio público. Según la LRU le “corresponde” (art. 1.1) y según la LOU, la universidad lo “realiza” (art. 1.1). No es lo mismo una y otra cosa, ya que corresponder es tocar o pertenecer, ser un elemento del

⁹² ESCUDER CABREJAS, R.; *Universidades privadas*. Ed. Comares. Col. Estudios de Derecho Administrativo. Núm. 19. Madrid, 2007, pp. 28-29.

*conjunto del sistema, y realizar es llevar a cabo algo o ejecutar una acción, que bien puede ser de otro titular».*⁹³

Certament, la LRU semblava dissenyar (en el seu títol preliminar) una universitat en majúscula i en singular, suma de les realitats presents i futures, públiques i privades, vertebrada pel Consell d'Universitats i dotada d'una autonomia de titularitat col·lectiva. Des d'aquesta perspectiva i seguint DEL VALLE, podem entendre que el legislador de la LRU afirmés que el servei públic de l'educació superior corresponia a la universitat. No obstant això, la interpretació posterior del Tribunal Constitucional no va ser en aquest sentit. Aquest tribunal, coherent amb la naturalesa del servei públic, va negar l'existència d'una autonomia comuna de les universitats, de la qual cadascuna tingués la seva part alíquota corresponent,⁹⁴ cosa que va comportar que el Consell d'Universitats no pogués acabar sent l'última instància en processos tan significatius com la selecció del professorat.

El resultat d'aquest itinerari jurisprudencial va ser vist com una ruptura dels equilibris que fonamentaven l'arquitectura legal universitària basada en la LRU. Això explica que les universitats, amb la LOU, tornessin a *fer* el servei públic de l'educació superior; el titular només indirectament s'endevina qui és. Així, DEL VALLE afirma que:

*«[...] tras la ruptura de los equilibrios, resultantes de las amputaciones efectuadas por el Tribunal Constitucional, que pusieron al redactor de la LOU en el brete de tener que ocultar quién es el encargado del servicio público que la universidad realiza, a fin de hacerlo más impersonal, para que nadie se reconociera como dueño, lo cual hacía volver la vista atrás, hacia el Ministerio de Educación y como se apellide en cada momento».*⁹⁵

Però la veritat és que per al Tribunal Constitucional no hi ha cap ocultació: la Constitució espanyola estableix un sistema universitari d'abast estatal (art. 27.8 CE) del qual l'Estat n'és el responsable últim, de la mateixa manera que les comunitats autònomes ho són –en el seu àmbit competencial– pel que fa al servei del seu sistema universitari.⁹⁶

⁹³ DEL VALLE, J. M.; *op. cit.*, p. 21.

⁹⁴ El fonament jurídic 4t de la STC 26/1987, de 27 de febrer, declara que l'autonomia universitària correspon a cada universitat en particular i no al conjunt de les universitats.

⁹⁵ DEL VALLE, J. M.; *op. cit.*, p. 22.

⁹⁶ STC 106/1990, de 6 de juny, FJ 7è.

En conseqüència, el resultat de gairebé trenta anys de vigència de la LRU, sotmesos al control de constitucionalitat del Tribunal Constitucional, ens permet⁹⁷ una sistematització del repartiment competencial sobre el servei públic universitari:

A) Competències estatals:

1. Establir els requisits i serveis universitaris bàsics per crear i reconèixer centres universitaris (STC 131/1996).
2. Establir la normativa bàsica sobre beques i ajudes a l'estudi (STC 188/2001).
3. Establir els coneixements indispensables per obtenir els títols oficials universitaris (STC 187/1991).
4. Coordinar i establir el règim bàsic dels plans d'estudi oficials (STC 187/1991).
5. Establir la regulació de les estructures bàsiques de les universitats (STC 156/1994).
6. Establir la regulació bàsica dels consells socials (STC 26/1987), mitjançant llei orgànica (STC 235/1991).
7. Establir els requisits mínims per establir departaments universitaris (STC 156/1994).
8. Establir el règim uniforme del professorat universitari, inclòs el retributiu (STC 26/1987).

B) Competències autonòmiques:

1. Desenvolupar la normativa estatal sobre els requisits i serveis universitaris bàsics per crear i reconèixer universitats (STC 131/1996).
2. Controlar la legalitat dels estatuts i de les normes d'organització i funcionament de les universitats del seu àmbit territorial (STC 55/1989).⁹⁸

⁹⁷ NAVARRO, J. C.; *Universidades: sistemas europeo, estatal y autonómico. Su articulación competencial*. Ed. Tirant lo Blanch. València, 2005.

3. Coordinar les universitats públiques i privades del seu àmbit territorial (STC 106/1990 i STC 47/2005).⁹⁹
4. Desenvolupar la normativa estatal sobre beques i ajudes a l'estudi (STC 188/2001).
5. Autoritzar els costos del personal docent funcionari de les universitats públiques del seu àmbit territorial (STC 235/1991).
6. Fixar el calendari acadèmic oficial del curs universitari (STC 235/1991).

C) Competències universitàries:

1. Desenvolupar la legislació bàsica estatal sobre les estructures universitàries i els òrgans de recerca i ensenyament (STC 156/1994).
2. Tenir potestat d'autoorganització (STC 55/1989).
3. Autoorganitzar-se amb els mitjans econòmics i materials de què disposen (STC 106/1990).
4. Organitzar la docència i l'activitat acadèmica (STC 26/1987).
5. Aprovar els plans d'estudis (STC 187/1991).¹⁰⁰
6. Establir títols i diplomes propis (STC 103/2001).
7. Assegurar l'exercici de la llibertat de ciència (STC 106/1990).
8. Valorar els mèrits i circumstàncies específics en la selecció del professorat, i proveir les vacants de professorat mitjançant concurs públic (STC 26/1987).

⁹⁸ Aquest control no pot ser ni d'oportunitat ni de conveniència, ni tan sols de caràcter estrictament tècnic, per tal de millorar la redacció de la norma estatutària. Els governs autonòmics únicament poden modificar unilateralment el text per introduir literalment alguna disposició de la llei orgànica (STC 55/1989).

⁹⁹ L'enunciat d'aquesta coordinació autonòmica és certament ampli, a més de preveure la creació, readscripció i segregació de centres (casos de la Llei 5/1989, de 4 de maig, de reorganització universitària de Canàries, i de la Llei 2/1996, de 27 de desembre, de la Generalitat Valenciana per la qual es crea la Universitat Miguel Hernández d'Eix), a més de la programació general de l'oferta d'estudis i places en el seu àmbit territorial.

¹⁰⁰ En el sentit de tenir la iniciativa i procedir posteriorment al procediment d'implantació previst per la normativa estatal.

9. Establir els seus signes d'identitat i representació institucional (STC 130/1991).
10. Qualificar acadèmicament la llengua (STC 75/1997).

Amb el parer de DEL VALLE,¹⁰¹ observem que la universitat espanyola ha viscut una curiosa evolució en la seva concepció jurídica durant el segle XX, en passar de ser una corporació (1943) a integrar-se en l'Administració (1970), per després convertir-se en servei públic (1983). La seva entrada al segle XXI ha estat com una institució científicament autònoma, però que en la seva condició de prestatària del servei públic educatiu està totalment sotmesa al règim jurídic que configuren les administracions responsables.

1.1.5. L'establiment del sistema universitari català

Actualment, el sistema universitari català està integrat per dotze universitats, de les quals n'hi ha set de públiques, quatre de privades i una de virtual amb capital mixt d'iniciativa parapública. Tot i així, l'establiment del sistema universitari català parteix d'un llarg i complex procés, el qual enfonsa les arrels en la tradició medieval i arriba fins als nostres dies amb la promulgació de la Llei 1/2003, de 19 de febrer, d'universitats de Catalunya (en endavant, LUC) i el procés d'integració en l'Espai Europeu d'Educació Superior.

En certa manera, el sistema universitari català, d'ençà del segle XVIII i fins a l'arribada de la democràcia a Espanya el 1978, ha construït un subsistema del general espanyol, amb poc o nul marge d'autonomia, ni política ni administrativa. Això ha estat conseqüència, d'una banda, del model administratiu de tall francès analitzat en els subepígrafs precedents, i, de l'altra, de la voluntat política directa o indirecta de limitar les perspectives del desenvolupament i la recerca del món acadèmic català.¹⁰²

De fet, la LUC, en la seva exposició de motius descriu de forma succinta els tres elements que expliquen la naturalesa del sistema universitari català: en primer terme, la sòlida tradició històrica medieval i moderna fins al 1714, amb universitats repartides de forma equilibrada pel territori nacional; en segon lloc, la voluntat d'excel·lència, en perseguir un major nivell qualitatiu i de recerca; i finalment, la

¹⁰¹ DEL VALLE, J. M.; *op. cit.*, p. 33.

¹⁰² *Vid.* capítol I. 1.3 i 4.

plena integració amb el nostre context europeu, que és la porta d'entrada de Catalunya al món.¹⁰³

En aquest sentit, el sistema universitari es postula com a hereu d'una important tradició històrica, de la qual hem intentat deixar constància en els apartats de presentació d'aquesta tesi per a cada universitat. La Llei d'Universitats de Catalunya ho exposa de la forma següent:

«El sistema universitari de Catalunya constitueix una realitat amb segles d'història. El rei Jaume II va crear l'Estudi General de Lleida, l'any 1300, orientat pels principis d'autonomia universitària i d'universalitat del saber. Entre 1533 i 1645 es posaren també en funcionament estudis generals o universitats a Barcelona, Girona, Tarragona, Vic, Solsona i Tortosa. És interessant constatar que les ordinacions (estatuts) en regulaven amb precisió el funcionament intern i, entre altres coses, l'elecció del rector, càrrec que es repartien alternativament un català i un aragonès. També posaven ja l'èmfasi en la voluntat d'atracció d'estudiants forans.

»L'ensulsiada de 1714 s'emportà les universitats històriques. Durant el segle XVIII la Junta de Comerç promogué a la ciutat de Barcelona una activitat educativa d'esperit alhora modern i pràctic. La restauració, llargament reivindicada, de la Universitat de Barcelona l'any 1837 fou un gran pas endavant en el redreçament universitari. Milà i Fontanals, Duran i Bas i d'altres intel·lectuals de la Renaixença en foren professors. En l'àmbit mèdic, podríem esmentar les recerques de Ramón y Cajal i de l'escola de fisiologia d'August Pi i Sunyer. La universitat restaurada fou, però, una universitat burocràtica i de dependència molt centralitzada, una universitat provincial i subordinada –llevat del parèntesi dels anys trenta del segle XX, fins al 1954 no es pogueren atorgar doctorats a la Universitat de Barcelona–, on la realitat de Catalunya trobava dificultats d'expressió i la seva llengua pròpia era totalment absent. Tot això portà a dues línies d'acció. D'una banda, a un impuls extern i aliè a la universitat oficial per a envigorir l'ensenyament superior i la recerca, a Catalunya i sobre Catalunya, que culminà amb la fundació de l'Institut d'Estudis Catalans i els Estudis Universitaris Catalans. D'altra banda, a un impuls intern de reforma de la universitat, conduït, en paraules de Pere Bosch i Gimpera, per una generació “que sentia apassionadament un ideal català, ideal que portà a la universitat no sols per tractar de millorar-la, sinó de transformar-la i d'incorporar-la a la vida catalana”. Era una generació inspirada en el lema de Torras i Bages: “Lo dia que la Universitat sia de debò catalana, començarà la renaixença de Catalunya”. Aquest moviment s'expressà amb lucidesa i un gran caràcter innovador en el Primer Congrés Universitari Català (1903) i en el Segon (1918), espais de reflexió, debat i reivindicació en què es van tractar qüestions com la catalanitat de la universitat, l'autonomia, la llibertat de càtedra i la renovació pedagògica i cultural i es va reclamar la transformació de la universitat per a situar-la en condicions d'assolir un nivell alt de qualitat.

¹⁰³ Cf. Llei 1/2003, de 19 de febrer, d'universitats de Catalunya. DOGC núm. 3826, de 20 de febrer de 2003, i BOE núm. 60, d'11 de març de 2003.

»Tots aquests moviments confluïren en l'extraordinària florida de la Universitat Autònoma de Barcelona, amb un patronat presidit per Pompeu Fabra i, com a rector, Pere Bosch i Gimpera, que succeí Jaume Serra i Hünter. L'estatut d'autonomia de la Universitat de Barcelona, promulgat l'any 1933 i vigent, amb interrupcions, fins al 1939, introduïa innovacions molt destacades en aspectes tan importants com la selecció del professorat, la regulació del professorat no pertanyent als cossos estatals, la incorporació dels estudiants als òrgans de govern i la renovació de plans d'estudi.

»En la resistència contra el franquisme, destacà el paper de la universitat com a espai de reivindicació democràtica i pacífica de les llibertats i d'afirmació de les seves funcions socials. En són exponents episodis com l'acte de constitució, el 9 de març de 1966, del Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona, en el convent dels Caputxins de Sarrià, on, en presència d'intel·lectuals com Jordi Rubió, Joan Oliver o Manuel Sacristán, es presentà el "Manifest per a una universitat democràtica", o documents com el "Manifest de Bellaterra", l'any 1975, que, amb l'objectiu d'assolir una universitat catalana, científica i democràtica, van impulsar la renovació universitària en la primera etapa de la transició democràtica.

»Ja en aquesta nova etapa, cal destacar la constitució del Consell Interuniversitari de Catalunya i la celebració del Tercer Congrés Universitari Català, el 1978, que pretenia "arribar a una anàlisi global que permeti elaborar una alternativa política universitària adaptada a les possibilitats d'un marc polític democràtic".

»En èpoques més recents, recuperada ja la Generalitat de Catalunya, s'ha anat consolidant un sistema universitari propi, alhora català, científic i democràtic. Un sistema, a més, modern, plural, molt extens i distribuït en el territori. Així mateix, les universitats catalanes han aprofundit llur relació amb les universitats dels altres territoris de parla catalana amb la creació de la Xarxa d'Universitats Institut Joan Lluís Vives. Paral·lelament, el Govern de la Generalitat s'ha dotat d'una estructura adequada en l'àmbit universitari, que culmina amb la creació del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, l'abril de l'any 2000».¹⁰⁴

Com es pot deduir de la lectura de l'exposició de motius de la LUC, el restabliment de la democràcia a Espanya i la recuperació de l'autonomia de Catalunya van comportar l'inici d'un cert procés de normalització en el sistema universitari català, o, dit d'una altra manera, la fonamentació d'un sistema genuïnament català. No obstant això, cal fer notar que aquest procés de normalització ha estat *lent i no exempt de dificultats*.

Lent, perquè d'ençà del restabliment de la Generalitat i de les primeres eleccions al Parlament de Catalunya cal esperar fins a la dècada dels anys noranta del segle xx perquè el Govern català comenci a desenvolupar una certa política pròpia en matèria

¹⁰⁴ *Ibidem*, exposició de motius.

d'universitats. En aquest sentit, no pot deixar de sorprendre que la Llei d'Universitats de Catalunya, si bé promulgada a l'empara de les competències que reconeixia a Catalunya l'Estatut de Sau de 1979 (arts. 9.7, 15 i 33.2), no fos aprovada fins a l'any 2003, és a dir, 23 anys després de les primeres eleccions catalanes.

D'una banda, l'article 9.7 de l'Estatut d'Autonomia de 1979 (en endavant, EAC 1979) reconeixia la capacitat exclusiva de la Generalitat de Catalunya sobre recerca, sense perjudici de la competència exclusiva de l'Estat en matèria de foment i coordinació general de recerca científica i tècnica de l'article 149.1.15 de la Constitució espanyola (CE). I, d'altra banda, l'article 15 EAC 1979 establia la competència plena de la Generalitat de Catalunya en «la regulació i l'administració de l'ensenyament en tota la seva extensió, nivells i graus, modalitats i especialitats, en l'àmbit de les seves competències, sens perjudici d'allò que disposen l'article 27 de la Constitució i les lleis orgàniques que, conforme a l'apartat primer de l'article 81 d'aquella, el desenvolupin, de les facultats que atribueix a l'Estat el número 30 de l'apartat 1, de l'article 149 de la Constitució, i de l'alta inspecció necessària per al seu compliment i la seva garantia».¹⁰⁵ En aquest sentit, cal aclarir que la competència plena de què parla l'EAC 1979 inclou la competència de desenvolupament legislatiu i executiu.

I ha estat un procés no exempt de dificultats, perquè cada pas fins a l'aprovació de la LUC de 2003 ha estat sistemàticament discutit des de les institucions de l'Administració General de l'Estat, ja sigui per via directa en recórrer davant el Tribunal Constitucional aspectes de la regulació catalana, ja sigui per via indirecta, amb normativa legal –ja sigui orgànica, ordinària o reglamentària– que envaïa les competències de la Generalitat.

A aquests fets cal afegir-hi que el procés de desenvolupament del sistema universitari català va estar marcat en la seva fase inicial per la necessitat de desenvolupar les transferències estatals en la matèria, les quals, com ja s'ha exposat en subepígrafs anteriors, partien d'un model concentrat i altament centralista. La LRU de 1983, aprovada per les Corts espanyoles, que havia de ser una eina important per desmantellar l'entramat universitari franquista i havia de fer efectiva l'autonomia universitària constitucionalment prevista, no va ser capaç de donar resposta i resoldre els reptes que la universitat catalana del moment plantejava. En aquest sentit, es constata que no és fins al 1990 que l'establiment del sistema universitari català prengué impuls.

¹⁰⁵ *Vid.* article 15 EAC 1979.

Tanmateix, a partir d'aquest moment, l'objectiu de la política de la Generalitat de Catalunya va ser també iniciar una política de descentralització universitària respecte de la capital de Catalunya, Barcelona, i intentar equilibrar els fluxos de població universitària. Amb aquesta finalitat de reequilibri territorial es va procedir a crear, recuperar o refundar les universitats de Lleida i Girona, i establir una universitat per a la demarcació de Tarragona capaç d'abastar les poblacions de Tarragona, Reus i Tortosa. En molts casos, el sistema territorial d'universitats es va crear mitjançant l'agrupació dels serveis perifèrics i territorials que ja tenien la Universitat de Barcelona, la Universitat Autònoma o la Universitat Politècnica, de manera que el procés de transició es va poder fer, en general, de forma més ràpida i menys traumàtica.

Un segon objectiu per establir el sistema universitari català implicava desconcentrar les titulacions que fins llavors s'havien donat entre la Universitat de Barcelona, també anomenada *la Central*, la Universitat Autònoma i la Universitat Politècnica de Catalunya. El mecanisme escollit va ser dotar aquesta última dels instruments necessaris per a l'especialització d'alt nivell en l'àmbit tècnic, així com crear la Universitat Pompeu Fabra per cobrir l'àmbit d'especialització en ciències socials. L'objectiu polític era aconseguir centres universitaris més reduïts, més propers i humans, que permetessin una interlocució franca i oberta entre professors i alumnes, i defugir la situació de massificació que patien les universitats catalanes dels anys setanta i vuitanta del segle XX.

Un altre dels pilars perseguits en l'establiment del sistema universitari català és el que recorda la màxima del bisbe de Vic Josep Torras i Bages –que hem reproduït en la cita anterior– en el sentit que: «Lo dia que la Universitat sia de debò catalana, començarà la renaixença de Catalunya». Aquesta voluntat explícita de recuperar per al país una universitat de qualitat, oberta i internacional, però alhora capaç de donar gruix, prestigi i reconeixement a la llengua i cultura catalanes, també va quedar recollida en l'exposició de motius de la LUC en la forma següent:

«La internacionalització i la mobilitat han d'ésser compatibles amb el manteniment de la presència de les característiques culturals de Catalunya a la universitat i, en particular, de la llengua pròpia, que és també la llengua pròpia de les universitats catalanes. Tota llengua de cultura necessita ésser viva i forta a l'ensenyament superior; això ho sabien prou bé els qui impulsaren els processos d'obertura de la universitat a la realitat catalana durant els segles XIX i XX. Avui som en una situació molt millor que la d'ells, però mantenir allò que s'ha

aconseguit exigeix i exigirà un esforç continuat i, alhora, la pràctica sostinguda d'una política de foment».¹⁰⁶

Un cop establert l'objectiu de fer també del sistema universitari català una *estructura d'Estat*, el sistema ha perseguit desacomplexadament la internacionalització, tot i que no sempre de forma reeixida. Quan a mitjan anys noranta es comença a plantejar de forma incipient la necessitat de col·laboració internacional universitària, les universitats catalanes van copsar de seguida la importància de la interrelació, sobretot amb els estats europeus del nostre entorn, per constituir un sistema capaç d'assolir rellevància internacional.

En aquest sentit, s'ha sostingut en diverses ocasions que el procés de descentralització universitària endegat per la Generalitat de Catalunya havia suposat una atomització excessiva que reduïa internacionalment les nostres possibilitats com a sistema. Tot i així, en un context internacional plenament globalitzat en l'àmbit universitari, cal no confondre l'autonomia administrativa i de gestió amb la impossibilitat d'establir sinergies comunes. De fet, aquest és des del nostre punt de vista l'objectiu de futur immediat que ha de perseguir el sistema universitari català, és a dir, esdevenir una marca que sota un nom comú¹⁰⁷ i una estratègia comuna permeti segmentar territorialment, mitjançant criteris de demanda i excel·lència, les necessitats acadèmiques i no només mitjançant mecanismes d'oferta.¹⁰⁸

L'objectiu de l'excel·lència també va ser tingut en compte pel legislador català del 2003 quan es va redactar la LUC. Així, segons recull l'esmentada llei:

«La darrera premissa fonamental del sistema universitari de Catalunya ha d'ésser una aposta, sense retirada o compromís, per l'excel·lència i la qualitat en tots els àmbits. La funció social de la universitat només es pot acomplir amb eficàcia si les institucions d'ensenyament superior es plantegen constantment noves fites, amb l'ambició de situar-se contínuament en la frontera del coneixement i de les altres facetes de l'activitat universitària. Això requereix un esforç permanent de millora de la docència i dels processos d'aprenentatge i formació dels estudiants, de la qualitat de la recerca, de la transferència tecnològica i de coneixements cap a la societat i, també, d'introducció de tècniques modernes de gestió a les universitats mateixes. Són qüestions cabdals, en aquest sentit, la incorporació dels principis de bona governança en el món universitari; les polítiques de selecció, formació, promoció i mobilitat del professorat; la col·laboració entre equips de recerca, o, finalment, el desenvolupament de fórmules adients per a la valoració dels actius

¹⁰⁶ *Ibidem*.

¹⁰⁷ S'han plantejat en aquest sentit diversos noms possibles. Entre els que han fet més fortuna hi ha el d'*Universitat de Catalunya*. Tot i això, hi ha qui el rebutja per entendre que pot afavorir una nova centralització del model universitari.

¹⁰⁸ Aquesta reflexió que s'apunta ha estat desenvolupada *infra* a partir del capítol IV d'aquesta tesi.

intel·lectuals de les universitats mitjançant, per exemple, l'estímul de la creació d'empreses de base tecnològica».

Tot i així, cal no oblidar que l'esmentada llei ja té una dècada de vida i que, en aquest període de temps, les circumstàncies han canviat sensiblement. Allò que al 2003 era un repte encara llunyà, el procés d'integració en l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES),¹⁰⁹ també conegut com a *Declaració de Bolonya de 1999*, és actualment una realitat que, amb més o menys fortuna, ha completat la seva implantació. En aquest sentit, resulta innegable l'esforç de previsió històrica de la LUC per introduir criteris de millora en la gestió del sistema, particularment en la selecció del professorat, en establir nous models de contractació més flexibles que els vigents a l'època en el model espanyol, així com criteris formatius i de suficiència investigadora.

En aquest sentit, és l'actual secretaria d'Universitats de la Generalitat de Catalunya qui n'exposa els principals èxits:

«El sistema universitari català encapçala molts dels índexs i rànquings a nivell espanyol, com ara el fet que ocupin la primera posició en 10 dels 12 camps científics que analitza el rànquing I-UGR (abans denominat rànquing ISI). En les classificacions internacionals, tres universitats catalanes se situen entre les 100 primeres del rànquing de la revista *Times Higher Education*, que analitza les millors universitats del món de menys de 50 anys.¹¹⁰ Tot això resulta fonamental per assolir l'objectiu de la plena internacionalització, ja força present en el sistema: un 50% de les publicacions científiques indexades per les universitats públiques catalanes es realitzen amb col·laboració internacional, hi ha un 35% d'estudiants internacionals de màster i més de 33 màsters impartits en col·laboració amb universitats estrangeres, entre altres indicadors.¹¹¹ En termes de professorat, les universitats catalanes se situen en una ràtio de 10 estudiants per professor, lleugerament per sobre de la mitjana de l'OCDE (1 a 15).¹¹²

Sigui com sigui, actualment el sistema universitari català afronta la segona dècada del segle XXI amb el repte de mantenir els nivells de servei i excel·lència davant les creixents restriccions pressupostàries, amb la necessitat de girar cap a un model més flexible acadèmicament, de coneixements integrats, que obri les portes al partenariat amb la societat civil i el teixit econòmic del país. Només així es podrà

¹⁰⁹ Vid. <http://www.eees.es/es/eees>. Consultat el 19 de febrer de 2011.

¹¹⁰ Vid. <http://www20.gencat.cat/portal/site/ur/menuitem.592e3607f745b87c19447c57b0c0e1a0/?vgnextoid=729f76f4d48ab310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnextchannel=729f76f4d48ab310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnextfmt=default>. Consultat el 19 de febrer de 2011.

¹¹¹ *Ibidem*.

¹¹² *Ibidem*.

aconseguir situar el sistema universitari català entre els models capdavanters d'Europa i del món.

1.2. Els estudis superiors d'Infermeria

Un cop analitzada i descrita la creació i l'evolució dels estudis superiors a Espanya i a Catalunya, ens centrem ara en la descripció a l'entorn dels estudis de la Diplomatura en Infermeria des de la seva gènesi fins a la mateixa regulació normativa dintre de l'àmbit universitari així com dels seus continguts.

1.2.1. Gènesi i evolució

Malgrat la llarga trajectòria de l'exercici de la professió d'infermeria a Catalunya, on els referents medievals són abundants, no és fins al segle XIX quan es produeix el procés d'ordenació de les activitats sanitàries. És un període que es caracteritza sobretot per la creixent aparició de legislació, en què es regula la formació així com altres aspectes de la sanitat, no només de forma específica a Catalunya, sinó en general. Tot i així, quan la regulació apareix ho fa de forma dispar i poc estructurada. Serveixi d'exemple el que en comenta DOMÍNGUEZ-ALCÓN quan en la seva obra *La infermeria a Catalunya* exposa: «[...] en legislació no hi hagué cap criteri avançat que resolgués realment els problemes. Malgrat que d'ençà del 1822 hom promulgà prop de quatre-centes disposicions entre lleis, decrets i reials ordres per a regular aspectes de la beneficència i de l'assistència».¹¹³

La ja esmentada Llei Moyano de 1857 fa referència en l'article 40 a la creació de la carrera de practicant com a auxiliar de les ciències mèdiques. Més endavant, l'any 1861, s'aprova el Reglament per a l'ensenyament de practicants i llevadores, i l'any 1868 se suprimeix la carrera de practicants i es crea la de facultatius habilitats de segona classe. L'any 1888 es va derogar la legislació anterior al respecte i els estudis de practicants van ser renovats per un nou reial decret, successivament reformat en els anys posteriors. Coincidim plenament amb DOMÍNGUEZ-ALCÓN quan afirma que: «La revisió successiva de la professió institucionalitzava una professió sota denominacions diverses o fins i tot tres professions distintes».¹¹⁴

Aquesta pluralitat de regulació i funcions es va veure de mica en mica reconduïda a Catalunya per la tasca formadora, en molts casos d'iniciativa privada i religiosa, acollida per la Mancomunitat Catalana primer, i, ja en temps de la Segona

¹¹³ DOMÍNGUEZ-ALCÓN, C.; *La infermeria a Catalunya*. Ed. Rol. Barcelona, 1981, p. 89.

¹¹⁴ *Ibid.*, p. 91.

República, per la Generalitat de Catalunya. Es pot veure aquesta evolució en el fet que tant practicants com infermeres tenen reconeguda la seva funció, amb l'existència de col·legis professionals amb seccions diferents per a cadascun d'ells. Tant és així que, un cop acabada la Guerra Civil Espanyola (1936-1939) les infermeres que havien obtingut el títol a les escoles pioneres a Catalunya van ser depurades i van haver de tornar-se a examinar com a practicants per poder exercir les seves activitats professionals.

La infermeria a Catalunya durant la Guerra Civil Espanyola va tenir un paper molt destacat, ja que una part molt important del personal religiós va ser expulsat o assassinat en la rereguarda. La tasca feta durant aquells anys és difícil de narrar històricament, i més en aquestes pàgines merament introductòries. Podem afirmar que no només van actuar com a infermeres les que estaven titulades, sinó que les institucions públiques republicanes van organitzar cursos de formació pràctica per tal de donar resposta a les necessitats imperants.¹¹⁵

A partir de 1940 només es reconeix com a centre oficial la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona, el rectorat de la qual expedia els títols d'infermeria. La creació del cos d'infermeres de Falange¹¹⁶ el 1942 és un dels fets més remarcables per a la professió d'infermeria als anys quaranta, sobretot perquè va ser el primer intent d'organitzar un cos paraprofessional –prèvia afiliació a l'esmentada organització feixista–. En paraules de DOMÍNGUEZ-ALCÓN: «Una de les primeres tasques que es plantejaren fou justament la d'intentar agrupar totes les infermeres, saber quines tenien títol, i iniciar-ne un registre o cens. [...] Precisament, la tasca de la Falange quant a la formació d'infermeres és un aspecte que cal remarcar, ja que fins al canvi de pla d'estudis de 1952 hom dugué a terme tot un pla d'ensenyament d'infermeria a qui-sap-los pobles de Catalunya. Es realitzaren un total de 31 cursos [...]. La validesa dels títols de les infermeres de Falange fou reconeguda el 1945, igual com ho fou per a d'altres escoles que impartien formació d'infermeres, com per exemple la Creu Roja».¹¹⁷

Als voltants del juny de 1952 el govern espanyol va publicar el decret que havia de transformar definitivament la professió d'infermeria. Aquest decret recollia les recomanacions de les organitzacions que practicaven per iniciativa pròpia la

¹¹⁵ *Ibid.*, p. 123.

¹¹⁶ Falange Tradicionalista y de las JONS és un partit polític d'ideologia feixista i nacional-sindicalista que sorgeix com a unificació de tots els partits polítics i corrents ideològics que donaven suport al cop d'Estat militar del general Franco de 1936. Serà l'única formació política legal fins a la mort del dictador el 1975.

¹¹⁷ DOMÍNGUEZ-ALCÓN, C.; *op. cit.*, pp. 127-128.

formació d'infermeres. El mateix decret creava la *Comisión de Estudios de Enfermera*. L'esmentat decret, a més a més, marcava la durada dels estudis, el període de pràctiques i posava la direcció de les escoles d'infermeria en mans de metges col·legiats. A més a més, també s'hi definia la composició del professorat i s'hi indicava l'obligatorietat de cursar religió catòlica i moral. Tot i així, no determinava les altres matèries del programa. Finalment, indicava que l'activitat de les escoles d'infermeria se subordinava a la jurisdicció del rectorat del seu districte universitari.

La *Comisión de Estudios* es va constituir definitivament el novembre de 1952. Tenia representants de les universitats, les facultats de medicina, la jerarquia eclesiàstica, la secció femenina de la Falange, el departament de sanitat militar, la Creu Roja, els ordes religiosos, el SOE, el *Salus Infirmorum*, el rector de la Universitat de Valladolid, el degà de Barcelona i el cap d'infermeres del SOE. La comissió va elaborar un projecte per desenvolupar el pla d'estudis d'Infermera, el de Practicant i els de Llevadora, per tal de «*dar una estructuración definitiva a las enseñanzas de estas profesiones, unificándolas y actualizándolas de la forma debida*».¹¹⁸ La legislació va delimitar les condicions necessàries per cursar aquests estudis.

Així, del redactat de l'ordre ministerial del 4 d'agost de 1953 se'n dedueix la reglamentació d'internat obligatori, la necessitat de recomanació i presentació per dues persones de reconeguda solvència moral i l'obligatorietat d'estar en possessió d'un certificat dels estudis fets –sense establir-hi de quins estudis es tracta–, així com complir amb unes mínimes condicions físiques, morals i intel·lectuals que demostrassin que hi havia vocació per la professió. Tot això s'havia d'acreditar durant el primer trimestre d'estudis, període en què es considerava que l'aspirant estava a prova.

L'esmentada ordre també detallava el pla d'estudis de tres anys, amb una especificació de les matèries a impartir. Com a novetat, cal indicar que es tractava d'un pla d'estudis força ambiciós atesa la situació política. Així doncs, s'hi preveia cursar assignatures com sociologia, higiene mental, medicina preventiva, farmacologia i estadística, entre d'altres. A partir del 1955, tanmateix, amb l'impuls de la *Comisión de estudios de los Ayudantes Técnicos Sanitarios* –que havia estat creada el 1953– es va produir un cert retrocés. Assignatures com sociologia, higiene mental, estadística o medicina preventiva van ser postergades del currículum oficial.

¹¹⁸ Ordre ministerial de 4 d'agost de 1953, per la qual es dicten les normes per a la nova organització dels estudis d'Infermeria.

Tot i així, l'elevació del nivell va ser evident, fruit tant del nou programa, en què s'hi incloïen els continguts teòrics (25%) i pràctics (75%) esmentats, com per l'exigència de tenir quatre anys de batxillerat cursats com a estudis previs.

En aquest sentit, cal recordar que la docència de les professionals d'infermeria –en aquella època, professió reservada exclusivament a les dones– estava, per llei, reservada als metges, de manera que les aspirants només tenien contacte, i encara de forma molt indirecta, amb les companyes de professió exercents quan iniciaven les pràctiques en hospitals. Això comportava els evidents problemes de desconnexió i desfasament entre els conceptes apresos en la teoria i les necessitats de l'exercici pràctic de la professió. En conseqüència, les aspirants s'havien d'espavilar per formar-se de manera autodidacta i complementària als coneixement teòrics.

Ara bé, coincidim amb DOMÍNGUEZ-ALCÓN en què: «[...] no és en el nivell dels continguts dels programes o d'estructuració de les Escoles on rau una de les diferències que més impacte va produir en els professionals, sinó que fou justament a nivell de la *denominació*¹¹⁹ que hom utilitzà a partir de 1955 per a designar els professionals d'infermeria. La profusió de noms, la manca d'un establiment de competències clares per a cadascun d'ells, el sentiment a nivell de les persones del grup professional que a cada nom (sobretot infermeres, practicants i llevadores) corresponia una feina diversa, tot això, a desgrat d'una legislació que maldava per igualar-los tots, desembocà en un nou conflicte, que a partir de 1955 s'exterioritzà sobretot a nivell de les convalidacions de títol».¹²⁰ Tot plegat explica, doncs, l'aparició de la nova denominació d'ajudant tècnic sanitari (o ATS en la seva sigla), hàbil per agrupar els grups professionals afectats i unificar-los sota un sol paraigua competencial i funcional.

Continuant amb DOMÍNGUEZ-ALCÓN, exposa que la transició entre l'antiga infermeria i els nous ATS no fou gens pacífica: «[...] el canvi de nom no només no contribuï a resoldre la situació, sinó que creà un nou conflicte a nivell de la convalidació del títol d'Infermeria pel d'ATS. Aquest tema fou especialment polèmic per a les infermeres qui-sap-los anys. La mateixa Delegada Nacional de la Secció Femenina, Pilar Primo de Rivera, adreçava un escrit pel gener del 1959 al Ministre d'Educació Nacional sol·licitant l'equiparació del títol d'infermera amb el d'ATS, ja que a més a més des del 1958 una Ordre Ministerial havia atorgat una equivalència idèntica entre els títols de practicant i d'ATS».¹²¹ I, de fet, aquest conflicte es va perpetuar fins al 1977 amb

¹¹⁹ En cursiva a l'original.

¹²⁰ DOMÍNGUEZ-ALCÓN, C.; *op. cit.*, p. 143.

¹²¹ *Ibid.*, p. 144.

la creació de la Diplomatura d'Infermeria, quan es van oferir cursos d'anivellament entre les antigues infermeres, els ATS dels anys cinquanta, seixanta i setanta del segle XX i els nous diplomats.

No obstant això, en l'àmbit social es va produir una revalorització de la professió i els ATS van passar a ser considerats com a professionals tècnics i no com a merament vocacionals. Així, davant l'intent governamental de passar els estudis d'ATS a formació professional, van ser les infermeres i les ATS les que van lluitar per convertir la infermeria en universitària. Per tant, un cop aconseguit el nivell universitari per a la titulació d'infermeria, els infermers titulats com a ATS quedaven homologats laboralment amb els nous diplomats i diplomades en infermeria. En canvi, no hi estaven homologats acadèmicament, és a dir, que els ATS no podien ni exercir la docència a les escoles d'infermeria, ni seguir cap curs de postgrau, especialitat o màster, per la qual cosa es van haver de formar de nou i reciclar-se per mitjà d'un curs d'anivellament, com s'havia esdevingut amb les antigues infermeres amb l'ATS.¹²²

1.2.2. La creació oficial de la Diplomatura en Infermeria

A partir de la dècada dels anys setanta del segle XX, la formació d'infermeria a l'Estat espanyol es va anar adaptant als canvis esdevinguts en el conjunt de l'ensenyament universitari, en general, i a la disciplina de les ciències de la salut, en particular. La integració dels estudis d'infermeria a les universitats l'any 1977, en virtut del Reial Decret de 23 de juliol, va suposar un punt d'inflexió en la transició de la infermeria d'una etapa de caràcter tècnic a una etapa de caràcter professional. En aquest moment és quan es dona un enfocament més global de la salut i la seva relació amb la qualitat de vida de les persones.

De fet, el moviment vertebrador dels estudis d'infermeria apareix primer als Estats Units d'Amèrica i al Canadà, d'on passa a Europa i a l'Estat espanyol als anys setanta del segle XX. Paral·lelament, a casa nostra es promulga la Llei General d'Educació, que preveu dues possibilitats per als estudis d'Ajudant Tècnic Sanitari (ATS): la integració de les escoles d'infermeria en la formació professional de segon grau o en la universitat, amb rang d'escoles universitàries. Pràcticament tots els grups professionals es van inclinar per la segona opció, i passat un llarg període de treballs, projectes i negociacions, els esforços van desembocar en la integració de les escoles d'ATS a la universitat l'any 1977.

¹²² Vid. Reial Decret 111/1980, d'11 de gener, d'homologació del títol d'ATS al de diplomad en Infermeria.

Amb l'entrada a la universitat es recupera el nom d'infermeria i es permet una formació amb una visió de més abast, que superi l'obsoleta de l'hospital-escola, i que fomenta que les infermeres comencin a construir un patrimoni d'escrits professionals: articles, manuals, treballs de recerca, etc. A més a més, també implica que les escoles d'infermeria siguin reconegudes com a entitats professionals de ple dret, tot i que no directament integrades en les universitats institucionals.

Acadèmicament, això suposa també començar a treballar no només des de la perspectiva de la docència, sinó en la introducció de la recerca. Els canvis que es van produir en el currículum de la Diplomatura en Infermeria en relació amb els estudis d'ATS són, d'una banda –molt important–, l'increment de les hores teòriques, que quedaven equiparades al 50% amb les pràctiques clíniques; i, d'altra banda, alguns aspectes també força rellevants, com el nivell exigít de COU, la definició del rol propi, l'assistència integral a l'usuari i la inclusió de les assignatures d'Infermeria de la salut pública, Estadística, Ètica, Pedagogia i Administració, és a dir, formar professionalment des d'una perspectiva científica.

Per elaborar les directrius del pla d'estudis es va crear una comissió composta per reconegudes infermeres, que van treballar en el perfil professional de la professió i van descriure de quines funcions havien de ser responsables.¹²³ A més a més, es van definir les àrees de coneixement que calia impartir en la titulació.¹²⁴ També es va fixar la duració dels estudis en tres cursos acadèmics, amb un total de 4.600 hores. El nombre d'hores es va fonamentar en el fet que en aquell moment es preveia, a mitjà termini, la incorporació de l'Estat espanyol a la Unió Europea –llavors Comunitat Econòmica Europea (en endavant CEE)–, tal com es va esdevenir l'any 1986. En aquest sentit, l'acord europeu sobre instrucció i formació de les infermeres establia que, per a la lliure circulació de professionals en els estats membres de la CEE, calia cursar aquest mínim nombre d'hores. La proporció entre teoria i pràctica es va establir en el 50%, atesa la necessitat d'integrar en el camp clínic els coneixements teòrics adquirits i de garantir les destreses adequades mitjançant l'observació de casos i el desenvolupament de tècniques.

¹²³ Les funcions de la infermera segons la comissió d'expertes eren:

1. Dispensar cures d'infermeria a les persones sanes i malaltes, a la família i a la comunitat, en l'àmbit hospitalari i extrahospitalari i orientar les cures cap a la promoció de la salut, la prevenció de la malaltia, la recuperació de la salut i la rehabilitació.
2. Participar en l'equip de salut i complir les funcions pròpies de la infermeria.
3. Contribuir a la formació dels diferents nivells de personal d'infermeria.
4. Investigar en l'àmbit de la infermeria.

¹²⁴ Vid. ordre ministerial de 31 d'octubre de 1977.

Les matèries que integrava el currículum es poden classificar en els grups següents:

1. Marc conceptual de la professió: fonaments d'infermeria, història de la infermeria i ètica i legislació professional.
2. Procés salut-malaltia en les diverses etapes del cicle vital: infermeria maternal, infermeria infantil i infermeria geriàtrica.
3. Cures a les persones en situacions de salut-malaltia com a part integrant de la comunitat: infermeria comunitària.
4. Cures de la persona adulta en situacions de malaltia: malaltia medicoquirúrgica i infermeria psiquiàtrica.
5. Ciències instrumentals de suport per prestar cures integrals: nutrició i dietètica i farmacologia clínica.
6. Ciències que complementen la professió: administració dels serveis d'infermeria i metodologia de la recerca.

Si fem una comparació global entre l'antiga formació d'ATS i la de Diplomati Universitari en Infermeria (DUI), hi podem observar clares diferències en l'orientació del nou títol de diplomati:

1. Formació com a infermer/a generalista per a l'assistència tant hospitalària com en l'àmbit de la comunitat.
2. Enfocament científic de la formació.
3. Desenvolupament de tasques amb caràcter indefinit en l'equip de salut.
4. Enfocament integral de les cures.

El pas del temps ha demostrat que la formació d'infermeres en l'àmbit universitari ha estat un factor clau en el desenvolupament de la infermeria professional i no és sobrer afirmar que en els anys que han transcorregut la infermeria a Catalunya ha esdevingut una de les professions més reconegudes fora de les nostres fronteres.

Tot i així, l'autèntica revolució en l'àmbit de la Diplomatura en Infermeria es produeix a l'inici de la dècada dels anys noranta del segle XX. Si bé, com acabem de veure, és durant la transició política espanyola quan es crea la diplomatura i l'accés a la universitat de les escoles d'infermeria; no és fins als anys noranta quan aquestes

escoles s'incorporen de ple dret a l'àmbit orgànic de les universitats públiques i privades de Catalunya. Així, com a resultat de la ja exposada Llei de Reforma Universitària (LRU) de 1983, el 1987 es publica el Reial Decret 1497/1987 per garantir la cohesió i l'homogeneïtat del sistema universitari espanyol, que obliga a modificar les directrius reguladores per elaborar els plans d'estudis de la Diplomatura en Infermeria. I, precisament, és des d'aquest punt que s'inicia el trajecte intel·lectual i de recerca d'aquesta tesi, és a dir, l'estudi i l'evolució de la Diplomatura en Infermeria d'acord amb les previsions del Decret 1466/1990, de 26 d'octubre, pel qual s'estableix el títol universitari oficial de Diplomat en Infermeria, i fins a la seva extinció al curs 2008-2009.

Aquest període d'estudi ve marcat pel procés de canvi que afecta les escoles d'infermeria i la universitat, amb un major protagonisme de l'estudiant en el procés ensenyament-aprenentatge. L'aparició del sistema de crèdits i matèries optatives i de lliure elecció va permetre que l'alumne dissenyés –dins els límits dels plans d'estudis i de l'esmentat decret– la pròpia trajectòria curricular. D'aquesta manera, les matèries troncales que defineixen la disciplina s'amplien, i apareix un ampli ventall d'alternatives formatives que s'orienten cap a àrees no explorades fins aleshores. L'estudiant pot seleccionar assignatures relacionades amb les demandes de cures de salut que planteja la societat: cures pal·liatives, trastorns crònics, infermeria transcultural, salut i gènere, teràpies alternatives, etc. A més a més, s'obre la possibilitat formativa per al coneixement i ús de les tecnologies de la informació i la comunicació, que a poc a poc s'implanten en la vida social.

També cal exposar el canvi que es produeix en la metodologia educativa, que, com s'ha dit, atorga un paper més actiu a l'alumne i en dirigeix els esforços cap al desenvolupament d'un pensament més reflexiu. D'aquesta manera, els estudis d'infermeria comencen a convergir amb la normativa europea que promou la lliure circulació de persones i l'intercanvi de professors i alumnes, impulsat pel programa Erasmus.

1.2.3. Les directrius reguladores de la Diplomatura en Infermeria

Les directrius reguladores de la Diplomatura en Infermeria es troben recollides en el Reial Decret 1466/1990, de 26 d'octubre, pel qual s'estableix el títol universitari oficial de Diplomat en Infermeria i les directrius generals pròpies dels plans d'estudis que han de conduir a obtenir-lo.

Doncs bé, d'acord amb l'esmentat reial decret, en el seu article únic s'estableix que «[...] el título universitario de Diplomado en Enfermería, que tendrá carácter oficial y validez en todo el territorio nacional, así como las correspondientes directrices generales propias de los planes de estudios que deben cursarse para su obtención y homologación y que se contienen en el anexo del presente Real Decreto».¹²⁵

Tot i ser d'article únic, el seu contingut més rellevant s'estén en la disposició transitòria i, sobretot, en l'annex. La disposició transitòria ordena que en un termini màxim de tres anys les universitats incorporin les directrius previstes en l'annex als respectius plans d'estudis. Ara bé, també preveu per al cas que les universitats no hagin complert amb l'obligació d'actualització que imposa la disposició transitòria, que el Consell d'Universitats podrà proposar al govern espanyol –previ tràmit d'audiència a la universitat incomplidora– un pla provisional.

En relació amb les directrius pròpiament dites, que són tres, la primera estableix les següents competències que l'ensenyament de la infermeria haurà d'aportar:

1. Un coneixement adequat de les ciències que constitueixen la base de les cures generals, inclòs un coneixement suficient de l'organisme, de les funcions fisiològiques i del comportament de les persones en bon estat de salut i de les persones malaltes, així com de les relacions que hi ha entre l'estat de salut i l'entorn físic i social de l'ésser humà.
2. Un coneixement suficient de la naturalesa i de l'ètica de la professió i dels principis generals relacionats amb la salut i les seves cures.
3. Una experiència clínica adequada, que, pel seu valor formatiu, caldrà adquirir sota el control de personal d'infermeria qualificat, i en els llocs on la importància del personal qualificat i els equips siguin els apropiats per a les cures d'infermeria que calgui dispensar al malalt.
4. La capacitat per participar en la formació del personal sanitari i experiència en la col·laboració amb l'esmentat personal.
5. Experiència en la col·laboració amb altres professionals.

¹²⁵ Vid. Reial Decret 1466/1990, de 26 d'octubre. *BOE* núm. 278, de 20 de novembre de 1990, pp. 34410 i 34411.

Pel que fa a la segona directriu, estableix que els plans d'estudis que aprovin les universitats s'hauran d'articular com a ensenyaments de primer cicle, amb una durada de tres anys. Els diversos plans d'estudis que condueixin a obtenir el títol oficial de diplomad en Infermeria determinaran, en crèdits, la càrrega lectiva global, que en cap cas podrà ser inferior a 180 ni superior al màxim de crèdits que el Reial Decret 1497/1987 establia per als estudis de primer cicle. Així mateix, la càrrega lectiva establerta en el pla d'estudis pot oscil·lar entre vint i trenta hores setmanals, incloent-hi els ensenyaments pràctics. En cap cas la càrrega lectiva de l'ensenyament teòric podrà superar les quinze hores setmanals.

Les universitats –segueix la directriu segona– poden especificar en els seus plans d'estudis les hores que els alumnes han de dedicar, d'acord amb la programació documental establerta, a l'aprenentatge de l'assistència clínica en institucions sanitàries en el marc del que preveu el Reial Decret 1558/1986, de 28 de juny, modificat pel Reial Decret 644/1988, de 3 de juny. Aquestes hores s'imputaran, per equivalència, als crèdits de les matèries troncsals o als de les altres matèries, de conformitat amb allò previst en l'article 6.3 del Reial Decret 1497/1987.

Finalment, la tercera directriu indica que la taula adjunta que reproduïm a continuació relaciona les matèries troncsals d'inclusió obligatòria en tots els plans d'estudis que menen a l'obtenció del títol de Diplomad en Infermeria, amb una breu descripció dels seus continguts i dels crèdits que han de correspondre als ensenyaments, així com la seva vinculació a una o més àrees de coneixement.

Les universitats han d'assignar la docència de les matèries troncsals –i/o les que corresponen a disciplines o assignatures, i si escau, els continguts– a departaments que incloguin una o més àrees de coneixement a què queden vinculades, segons la taula que reproduïm a continuació (Taula 1):

Taula 1. Matèries troncsals d'inclusió obligatòria

Relació de matèries troncsals (per ordre alfabètic)	Crèdits			Àrees de coneixement
	Teòrics	Pràctics	Total	
Administració de serveis d'infermeria. Sistemes de salut. Planificació i economia sanitària. Administració de serveis d'infermeria.	4	3	7	Infermeria.

Taula 1 (cont.). Matèries troncal d'inclusió obligatòria

Relació de matèries troncal (per ordre alfabètic)	Crèdits			Àrees de coneixement
	Teòrics	Pràctics	Total	
Ciències psicosocials aplicades. Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	4	2	6	Infermeria, psicologia bàsica, psicologia social i sociologia.
Infermeria comunitària. Ecologia humana. Concepte de salut i factors que la condicionen. Bioestadística i demografia aplicades. Mètode epidemiològic i vigilància epidemiològica. Sistemes de salut. Tendències. Atenció primària de salut. Diagnòstic i pla de salut. Programes de salut. Educació per a la salut. Morfologia i fisiologia dels microorganismes. Infecció. Immunitat. Vacunes i sèrums.	13	13	26	Infermeria, medicina preventiva i salut pública. Estadística i recerca operativa, microbiologia, immunologia i parasitologia.
Infermeria geriàtrica. Teories de l'envelliment. Aspectes demogràfics, sociològics i psicològics de l'envelliment. Cures d'infermeria a l'ancià sa i malalt.	2	4	6	Infermeria i medicina.
Infermeria maternoinfantil. Creixement i desenvolupament de l'infant sa fins a l'adolescència. Alteracions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats de l'infant. Reproducció humana. Manteniment de la salut reproductiva humana. Problemes de salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, part i puerperi. Alteracions de la gestació, part i puerperi. Característiques generals i desenvolupament del nounat sa fins al primer mes de vida. Cures d'infermeria en la gestació, el part i el puerperi normals i patològics.	4	10	14	Infermeria, pediatria, obstetrícia i ginecologia.

Taula 1 (cont.). Matèries troncs d'inclusió obligatòria

Relació de matèries troncs (per ordre alfabètic)	Crèdits			Àrees de coneixement
	Teòrics	Pràctics	Total	
Infermeria medicoquirúrgica. Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologies diverses. Alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diversos aparells i sistemes de l'organisme humà. Tecnologia d'infermeria per a l'atenció a individus amb problemes medicoquirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medicoquirúrgics.	12	36	48	Infermeria, medicina i cirurgia.
Infermeria psiquiàtrica i de la salut mental. Salut mental i forma de vida. Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria.	2	4	6	Infermeria i psiquiatria.
Estructura i funció del cos humà. Citologia. Embriologia. Histologia. Fonaments de genètica. Estudi anatòmic i fisiològic dels diferents òrgans, aparells i sistemes. Principis immediats. Biocatalitzadors. Oligoelements. Vitamines i hormones. Bioquímica i biofísica de les membranes, músculs i nervis.	6	2	8	Bioquímica i biologia molecular, biologia cel·lular, ciències morfològiques; fisiologia i infermeria.
Farmacologia, nutrició i dietètica. Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de les malalties. Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments: manipulació i reglamentació. Substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica.	6	2	8	Farmacologia, nutrició i bromatologia, i infermeria.

Taula 1 (cont.). Matèries troncal d'inclusió obligatòria

Relació de matèries troncal (per ordre alfabètic)	Crèdits			Àrees de coneixement
	Teòrics	Pràctics	Total	
Fonaments d'infermeria. Marc conceptual d'infermeria. Teoria i models. Metodologia d'infermeria (processos d'atenció d'infermeria). Cures bàsiques d'infermeria.	5	7	12	Infermeria.
Legislació i ètica professional. Normes legals d'àmbit professional. Codis deontològics professionals i altres recomanacions ètiques.	2	0	2	Infermeria, toxicologia i legislació sanitària, filosofia del dret, la moral i la política; i dret administratiu.

Font: Reial Decret 1466/1990, de 26 d'octubre.

2. METODOLOGIA DE LA RECERCA

La metodologia regula de forma adequada i eficient les diferents tècniques i procediments que assegurin una veritable estratègia de recerca. Ens serveix, també, per emmarcar les diferents etapes, passos, criteris i àmbits d'estudi. Descriu en aquest apartat els diferents criteris metodològics i els àmbits d'anàlisi, així com les fonts d'informació i documentació d'aquesta recerca.

2.1. Els criteris metodològics

El mètode és l'element fonamental en tota recerca científica. La paraula *mètode* –en llatí *methodus*, que prové del grec antic μέθοδος– significa 'camí a seguir'. El mètode científic com a tal és el procediment reglat per mitjà de l'observació, la formulació d'hipòtesi, l'experimentació i validació i la refutació de la hipòtesi plantejada. En aquest sentit, el mètode científic no és l'únic mètode per assolir el coneixement, però sí el més reconegut en l'àmbit acadèmic, ja que el mètode científic permet una clara traçabilitat que fa accessibles i, sobretot, demostrables, les proposicions o conclusions que s'assoleixen en seguir-lo.

En aquest sentit, tan important com la proposició que es defensa és el camí o la formalitat en l'elaboració d'aquesta proposició que, si és validada pels fets, esdevé una tesi. La formalitat de tota tesi, també anomenada *metodologia*, no només fa referència a l'honestat a l'hora de formular i exposar les dades obtingudes de l'observació de la realitat social en la recerca empírica, sinó a la claredat en l'exposició dels criteris emprats a l'hora de delimitar les dades obtingudes, així com als criteris seguits per discriminar-les.

Per aquesta raó, si bé l'objectiu d'aquesta tesi doctoral és l'estudi i l'evolució dels estudis de la Diplomatura d'Infermeria en les escoles universitàries de Catalunya des del seu establiment oficial pel Reial Decret 1466/1990, de 26 d'octubre, que s'acaba d'analitzar en l'epígraf anterior, fins a la seva extinció el curs 2008-2009 i l'entrada en funcionament dels graus derivats de la implementació de l'Espai Europeu d'Educació Superior en el curs 2009-2010, no és menys cert que aquesta tesi també té per objectiu aportar una resposta, no només analítica i quantitativa de la realitat d'aquests estudis, sinó també valorativa, fonamentada en el grau de satisfacció de l'oferta i de la demanda existent durant la seva vigència, així com sostenir les conclusions a les quals s'arriba.

Per assolir sòlidament els objectius indicats en el paràgraf anterior s'han seguit els criteris propis del mètode científic aplicat a les ciències socials, és a dir, el *sectorial*, el *territorial* i el *temporal*. Aquests criteris aportaran la transparència necessària perquè les conclusions que aquí exposem puguin ser seguides per altres investigadors socials, ja sigui per poder-ne refutar les imprecisions –si n'hi hagués–, ja sigui per anar més enllà i completar aquest treball amb noves dades provinents de la implantació del nou Grau d'Infermeria a partir del curs 2009-2010.

Evidentment, la mera agregació de dades no aporta cap coneixement, ja que tota dada per esdevenir operativa requereix, d'una banda, una contextualització adequada, i, de l'altra, el posterior treball i avaluació. Pel que fa a la contextualització, el criteri metodològic seguit s'inscriu en la necessitat de delimitar territorialment l'objecte de la nostra recerca i, sobretot, els centres objecte d'estudi. Ara bé, prèviament a la delimitació dels centres i de la seva evolució temporal, cal haver establert de forma clara l'àmbit sectorial en què es desenvolupa la nostra recerca i quins han estat els criteris seguits d'inclusió i exclusió.

En canvi, pel que fa al treball posterior i a l'avaluació de les dades, se n'ha dut a terme el tractament informàtic, i se n'ha destacat la informació agregada i desagregada, segmentada per universitats. S'ha dut a terme una anàlisi descriptiva de totes les variables en estudi. Totes les taules i figures són d'elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes.

En aquest sentit, l'estructura interna i metodològica de la nostra recerca s'ha fet a partir de l'esquema següent: un cop delimitat l'àmbit sectorial, territorial i temporal objecte del nostre estudi s'ha dividit la recerca en dues parts diferenciades. Una primera part, que correspon al capítol III, inclou la descripció i la contextualització de cadascun dels centres i escoles universitàries objecte d'estudi; la segona part, que correspon als capítols IV, V i VI, inclou l'exposició i la descripció de les dades recollides relatives a l'oferta, la demanda i la satisfacció de la demanda dels estudis de la Diplomatura d'Infermeria.

Amb aquestes dades s'ha volgut obtenir una descripció de l'entorn universitari: universitats (públiques i privades) i centres (propis i adscrits) que ofereixen els estudis d'infermeria a Catalunya durant el període 1990-2011. També s'ha analitzat la relació entre l'oferta, la demanda i el grau de satisfacció de la demanda en funció del tipus de centre i el tipus d'universitat, així com el global de Catalunya, per obtenir la descripció completa de la relació entre oferta i demanda i avaluar les possibles causes que produeixen aquesta relació.

Finalment, en relació amb el concepte de satisfacció de la demanda s'ha volgut mostrar el grau de capacitat d'absorció per part de l'oferta de les sol·licituds per cursar els estudis de la Diplomatura d'Infermeria en les universitats públiques del sistema català.

2.1.1. Definició de l'àmbit sectorial

Els criteris metodològics que han servit per definir l'àmbit sectorial i, per tant, d'inclusió en què s'ha desenvolupat aquesta tesi són els següents:

- 1) Oficialitat dels estudis d'infermeria d'acord amb el que estableix el Reial Decret 1466/1990, de 26 d'octubre.
- 2) Oficialitat del centre universitari (a través de centre adscrit o de prestació directa per part de la universitat) en què s'imparteixen els estudis de la Diplomatura en Infermeria.
- 3) Pla d'estudis oficial d'acord amb la normativa vigent, és a dir, adaptat a les diverses modificacions legals que s'han produït en el període d'estudi.
- 4) Titularitat del centre, és a dir, si és un centre de titularitat pública, de titularitat privada o bé un centre adscrit, ja sigui a una universitat pública o privada.

En conseqüència, tot centre que no reünís els criteris acabats d'exposar ha estat exclòs de l'objecte d'aquest estudi. En aquest sentit, és especialment rellevant apuntar que no s'han tingut en compte els cursos de formació professional destinats a preparar el personal auxiliar i d'assistència sanitària.

L'elecció dels criteris anteriors es justifica per diverses raons:

- En primer lloc, l'element d'oficialitat, tant del centre com dels estudis que s'hi fan, és l'únic que permet una clara distinció entre Diplomatura en Infermeria i altres estudis de rang inferior.
- En segon lloc, l'element d'oficialitat, tant de centre com d'estudis, especialment pel que fa als plans d'estudis, ens permet delimitar l'objecte de la professió d'infermeria i, per tant, distingir-la de la tasca d'altres facultatius i personal sanitari, com ara els llicenciats en Medicina.
- En tercer lloc, l'element d'oficialitat del pla d'estudis ha estat un factor definidor de la recerca empírica, en la mesura que ha permès visualitzar com

els canvis normatius en la Diplomatura d'Infermeria s'anaven transposant als plans d'estudis, i en marcaven l'evolució tècnica i funcional.

- En últim lloc, en l'aspecte de contextualització i quantitatiu, s'ha distingit en cadascun dels centres i escoles d'infermeria en funció de si són de titularitat pública o privada, si bé en el període estudiat només tres escoles pertanyen a centres de titularitat privada (Universitat Ramon Llull, Universitat de Vic i Universitat Internacional de Catalunya) i la resta són de titularitat pública.

2.1.2. Definició de l'àmbit territorial

En relació amb l'àmbit territorial de la nostra recerca, cal indicar que la relació dels centres que han ofert els estudis de Diplomatura en Infermeria a Catalunya són els següents:

- Escola Universitària d'Infermeria (UB – l'Hospitalet de Llobregat).
- Escola Universitària d'Infermeria de Sant Joan de Déu (UB – Esplugues de Llobregat).
- Escola Universitària d'Infermeria de Santa Madrona (UB – Barcelona).
- Escola Universitària de Ciències de la Salut (UAB – Manresa).
- Escola Universitària d'Infermeria de la Vall d'Hebron (UAB – Barcelona).
- Escola Universitària d'Infermeria de la Creu Roja (UAB – Terrassa).
- Escola Universitària d'Infermeria i Fisioteràpia Gimbernat (UAB – Sant Cugat del Vallès).
- Escola Universitària d'Infermeria del Mar (UPF – Barcelona).
- Escola Universitària d'Infermeria (UdL – Lleida).
- Escola Universitària d'Infermeria (UdG – Girona).
- Escola Universitària d'Infermeria (URV – Tarragona).
- Escola Universitària Verge de la Cinta (URV – Tortosa).

- Escola Universitària d'Infermeria, Fisioteràpia i Nutrició Blanquerna (URL – Barcelona).
- Escola Universitària de Ciències de la Salut (UVic – Vic).
- Facultat de Ciències de la Salut (UIC – Sant Cugat del Vallès).

En el marc de la Comunitat Autònoma de Catalunya, els criteris metodològics que han servit per definir l'àmbit territorial de la nostra recerca empírica i qualitativa, i que, per tant, han operat com a factors d'inclusió, han estat els següents:

- 1) Centres universitaris i escoles universitàries d'infermeria pròpies d'universitats públiques de la demarcació de Barcelona i pertanyents al sistema universitari de Catalunya.
- 2) Centres universitaris i escoles universitàries d'infermeria adscrites a universitats públiques de la demarcació de Barcelona i pertanyents al sistema universitari de Catalunya.
- 3) Centres universitaris i escoles universitàries d'infermeria pròpies d'universitats públiques de la demarcació de Tarragona i les Terres de l'Ebre¹²⁶ i pertanyents al sistema universitari de Catalunya.
- 4) Centres universitaris i escoles universitàries d'infermeria adscrites a universitats públiques de la demarcació de Tarragona i les Terres de l'Ebre i pertanyents al sistema universitari de Catalunya.
- 5) Centres universitaris i escoles universitàries d'infermeria pròpies d'universitats públiques de la demarcació de Lleida i pertanyents al sistema universitari de Catalunya.
- 6) Centres universitaris i escoles universitàries d'infermeria adscrites a universitats públiques de la demarcació de Lleida i pertanyents al sistema universitari de Catalunya.
- 7) Centres universitaris i escoles universitàries d'infermeria pròpies d'universitats públiques de la demarcació de la Catalunya central i pertanyents al sistema universitari de Catalunya.

¹²⁶ Tècnicament, i atenent al fet que a la demarcació de les Terres de l'Ebre només hi ha l'Escola Universitària d'Infermeria Verge de la Cinta, actualment Campus Terres de l'Ebre de la Universitat Rovira i Virgili, s'ha optat per incorporar-la al mateix àmbit que la demarcació de Tarragona.

- 8) Centres universitaris i escoles universitàries d'infermeria adscrites a universitats públiques de la demarcació de la Catalunya central i pertanyents al sistema universitari de Catalunya.
- 9) Centres universitaris i escoles universitàries d'infermeria pròpies d'universitats públiques de la demarcació de Girona i pertanyents al sistema universitari de Catalunya.
- 10) Centres universitaris i escoles universitàries d'infermeria adscrites a universitats públiques de la demarcació de Girona i pertanyents al sistema universitari de Catalunya.

En conseqüència, queden exclosos del nostre àmbit d'estudi tots els centres o escoles que, tot i prestar algun tipus de formació, ja sigui teòrica o pràctica, en l'àmbit dels estudis d'Infermeria, no formin part del sistema universitari de Catalunya.

També queden excloses del nostre àmbit territorial de recerca empírica les universitats privades, concretament la Universitat Ramon Llull i la Universitat Internacional de Catalunya, les quals, com a centres privats, no trameten les dades relatives a la seva oferta i demanda a la Secretaria d'Universitats de la Generalitat de Catalunya, sinó només el nombre de places que ofereixen i que cobreixen, per la qual cosa no hem disposat de dades sobre aquest aspecte.

2.1.3. Definició de l'àmbit temporal

Metodològicament, l'àmbit temporal objecte d'estudi ha estat fixat en el període que discorre entre el 1990, amb la nova regulació oficial dels estudis de Diplomatura en Infermeria, i el curs 2008-2009, en què s'inicia l'última promoció de diplomats en Infermeria, a extingir ordinàriament tres cursos més tard, en el 2010-2011.

Tot i així, hem d'advertir que la recerca empírica en aquest punt no ha estat completa. Així, ens ha calgut fragmentar l'àmbit temporal de l'estudi en tres subperíodes:

- 1) Període 1999-2000 fins al curs 2011-2012: Disposem d'informació completa i homogènia a partir del curs acadèmic 1999-2000 –tant a través de les mateixes universitats i centres estudiats com per la Secretaria d'Universitats de la Generalitat de Catalunya– i fins al curs 2011-2012. Tot i així, les dades a partir del curs 2009-2010 i fins al curs 2011-2012 corresponen ja als nous Graus en Infermeria.

- 2) Període 1997-1998 fins al curs 1998-1999: La informació que tenim d'aquest període és fragmentària i incompleta, per la qual cosa no es disposa de dades del tot homogènies en relació amb l'oferta i la demanda de la Diplomatura d'Infermeria en cadascuna de les escoles i centres que l'ofertaven.
- 3) Període 1990-1991 fins al curs 1996-1997: Les dades d'aquest període no estan disponibles per a la recerca en la majoria d'universitats. Tot i que s'han fet gestions per obtenir-les, a efectes d'utilitzar-les en la nostra recerca, les diverses institucions implicades –principalment les universitats– han volgut mantenir-les de forma reservada. En el cas de la Generalitat de Catalunya o de la *Conferencia de Rectores de las Universidades Españolas* (CRUE), les respostes han anat des de la impossibilitat tècnica de facilitar-les, en no trobar-se en suport digital que pugui ser tractat, fins al silenci per resposta.

En tot cas, hem de destacar la resistència de la majoria d'EUI a ser avaluades en aquesta recerca. La impossibilitat, doncs, d'obtenir les dades que pertanyen a aquest període, si bé podem afirmar que no afecta de forma raonable les conclusions de la nostra tesi, pot constituir una futura línia de recerca, en un context que faci possible l'accés als investigadors de les dades esmentades.

Val a dir, no obstant això, que el tractament de les dades d'aquest període no és el més rellevant, atès que el desenvolupament del sistema universitari català endegat a principis dels anys noranta fa que, en molts casos, els estudis de la Diplomatura d'Infermeria no s'iniciessin plenament de forma simultània.

Tot i que l'objecte territorial de l'estudi sí que és homogeni (Comunitat Autònoma de Catalunya) i sí que té òrgans comuns de govern tant en l'àmbit universitari com en l'autonòmic, cal recordar que el Consell Interuniversitari de Catalunya, creat inicialment per la Llei 26/1984, de 19 de desembre, no va ser fins la Llei 15/1998, de 28 de desembre, del Consell Interuniversitari de Catalunya, quan aquest òrgan va assumir les funcions de control i desplegament del sistema universitari català.

En aquest sentit, la tardana transferència a la Generalitat de Catalunya de les competències pròpies en l'àmbit de les universitats, algunes –com ara la gestió de les beques, per exemple– encara no culminades, ajuda a entendre la dificultat de completar de forma sistemàtica i homogènia totes les dades del període.

2.2. Les fonts d'informació i documentació de la recerca

Les fonts d'informació i documentació de la recerca en el cas d'una tesi doctoral en l'àmbit de les ciències socials i de naturalesa empírica, necessàriament han de pivotar sobre un doble eix: el teòric i l'empíric. Sobre aquest últim eix s'ha recorregut a la informació institucional ja publicada per institucions públiques i òrgans de recerca privada en l'àmbit sanitari, atès que un treball de camp directe sobre aquest àmbit superaria de molt el projecte de tesi doctoral que aquí plantegem.

En aquest sentit, del conjunt de fonts consultades, les de caràcter institucional o públiques més utilitzades són:

- Universitat de Barcelona
- Universitat Autònoma de Barcelona
- Universitat Pompeu Fabra
- Universitat de Lleida
- Universitat de Girona
- Universitat Rovira i Virgili
- Universitat de Vic
- Universitat Ramon Llull
- Universitat Internacional de Catalunya
- Consell dels Col·legis de Diplomats en Infermeria de Catalunya
- Biblioteca de Catalunya
- Generalitat de Catalunya. Secretaria d'Universitats
- Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT)
- Agència per la Qualitat Universitària (AQU)

- Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y la Acreditación (ANECA)
- Instituto Nacional de Estadística (INE)
- Conferencia de Rectores de las Universidades Españolas (CRUE)

Pel que fa a la informació qualitativa, s'ha generat a través dels diversos escrits esmentats en la bibliografia com a referència, així com en les notes a peu de pàgina, la informació continguda en mitjans de domini públic i el coneixement professional de l'investigador.

SEGONA PART: LA RECERCA EMPÍRICA

3. LA IMPLANTACIÓ A LES UNIVERSITATS CATALANES DE LA DIPLOMATURA EN INFERMERIA

Definim en tot aquest apartat cadascuna de les universitats que formen part de l'estudi, amb els diferents centres que ofereixen la Diplomatura en Infermeria i la seva implantació durant el període analitzat, així com la seva ubicació, la gènesi dels estudis i un exhaustiu recorregut temporal i de continguts dels diferents plans d'estudis desenvolupats en cadascuna de les escoles universitàries d'infermeria a Catalunya durant el període que recull aquesta tesi. A l'Annex s'incorpora la totalitat dels plans d'estudis complets i revisats per a cadascuna de les universitats.

3.1. UNIVERSITAT DE BARCELONA

La Universitat de Barcelona (UB) va ser des de la seva restauració al segle XIX la principal universitat de Catalunya. Situada a la capital del país, la UB ha esdevingut, fins a la dècada dels anys noranta del segle XX, el nostre centre universitari de referència.

Ara bé, l'origen de la UB es troba a principis del segle XIV, quan arran del tancament provisional de les facultats de l'Estudi General de Lleida, el mestre de medicina Bernat de Barriach va convèncer el bisbe de Barcelona, Ponç de Gualba, i les autoritats municipals perquè creessin una institució que acollís els estudiants lleidatans. OLIVÉ I SERRET I PRATS I BATET n'han estudiat llargament la història i l'origen. Així, en la seva obra *Història dels estudis universitaris a Catalunya*¹²⁷ narren els primers passos i els antecedents de l'actual Universitat de Barcelona. Segons els autors que acabem d'esmentar, la decisió promoguda per Bernat de Barriach tenia en contra l'ordre reial que impedia obrir nous centres en altres ciutats de la corona. Per tant, oficialment es va presentar com una escola d'arts, desvinculada de qualsevol poder, que ambicionava impartir les set arts liberals i anunciava que en un futur podria tenir altres centres i facultats. Com exposen els autors: «El 1310 els consellers de Barcelona sol·licitaren debades a Jaume II els estudis de dret per a la ciutat. El rei els contestà renovant les prerrogatives que havia atorgat a Lleida, alhora que accelerà les gestions amb el paer i el bisbe lleidatà Ponç d'Aguilaniu per establir les finances de l'Estudi. La reobertura de les facultats de Ponent no

¹²⁷ OLIVÉ I SERRET, E.; PRATS I BATET, J. M.; *Història dels estudis universitaris a Catalunya*. Ed. Generalitat de Catalunya. Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI). Consell Interuniversitari de Catalunya. Barcelona, 2002.

comportà la pèrdua dels ensenyaments de medicina i dret a Barcelona, que es mantingueren en precari uns quants anys».¹²⁸

No obstant això, no fou fins al regnat de Martí I l'Humà quan s'obrí una nova possibilitat per a Barcelona. Així, l'any 1398 el rei oferí a Barcelona la possibilitat d'obrir-hi un estudi general. El consell, però, va preferir rebutjar la proposta reial, preocupat per les alteracions que els estudiants i la vida universitària, en general, estaven causant a Lleida. Tot i així, el rei Martí no va claudicar i va reclamar al papa d'Avinyó, Benet XIII, una butlla que validés el Col·legi de Medicina, amb els mateixos privilegis que el de Montpeller. Però la butlla no va arribar mai. Per aquest motiu, el rei va actuar unilateralment i el 10 de gener de 1401 va expedir el privilegi de fundació d'un Estudi General de Medicina amb la finalitat de prevenir la salut pública i la de la seva persona, ja que tenia previst allargar les seves estades a la ciutat comtal.

Segons OLIVÉ i PRATS: «Per afavorir el Col·legi, el maig de 1402, [el rei Martí] el dotà d'una facultat d'arts; ho argumentava dient que, sense el concurs d'alguns mestres en les arts liberals, era inútil l'estudi de la medicina. Les protestes dels lleidatans impediren que es concedís als mestres en medicina de l'Estudi, graduats en arts, el dret de donar el títol de mestre o batxiller en arts a qui se'n fes mereixedor».¹²⁹ Així les coses, el dia 29 de febrer de 1448, el consell de la ciutat va estudiar de sol·licitar a la corona un estudi general i bastir-lo al priorat de Natzaret, que depenia dels monjos del Cister. Tot i així, la divisió existent en el consell no ho va fer possible. Per això, no va ser fins a l'any 1450 que els magistrats van acceptar que per recuperar la població perduda a causa de les guerres i les pestes Barcelona necessitava un estudi general. En paraules d'OLIVÉ i PRATS: «El mateix dia, comissionaren Joan Marimon i Bernat Ça Pila perquè obtinguessin del papa i del rei les provisions fundacionals. Ambdós es desplaçaren fins a Nàpols i el 3 de setembre, després d'haver negociat durant setmanes amb el rei Alfons el Magnànim, obtingueren el benefici de fundar, quan ho creguessin oportú, un Estudi General de totes les ciències amb els privilegis de Lleida i Perpinyà».¹³⁰ I continuen: «El mateix monarca s'encarregà, el 8 de setembre, de demanar al papa Nicolau V que beneís l'Estudi General de Barcelona. El successor de Pere hi accedí i amb un breu signat a Assís li conferí les mateixes dignitats que el de Tolosa de Llenguadoc. La reacció des de

¹²⁸ *Ibid.*, p. 12.

¹²⁹ *Ibid.*, p. 14.

¹³⁰ *Ibidem.*

Lleida no tardà a arribar i sol·licitaren empara al rei per defensar la seva singularitat».¹³¹

El rei es va dirigir a Antoni Cerdà, cardenal de Lleida, cominant-lo a desistir de tota batalla legal, ja que entenia que Barcelona, com a cap i casal de Catalunya, tenia dret a fundar un estudi general. No obstant això, el lleidatà no es va pas arronsar i va aconseguir que el papa Nicolau V reconsiderés la seva decisió i suspengués la butlla atorgada a Barcelona. Aquesta decisió va obligar Barcelona a esperar fins al segle XVI per tenir universitat.

Tot i així, Barcelona no va abandonar la idea de tenir universitat i en el regnat de Ferran II es van obtenir els primers resultats. L'any 1488 el rei va concedir un privilegi pel qual es reunien totes les escoles de gramàtica i arts de Barcelona sota l'autoritat del canceller de l'Estudi de Medicina, que estava facultat per utilitzar les mateixes franqueses que l'Estudi de Lleida. Aquesta decisió va molestar Lleida, la qual va aconseguir que, de nou, el rei ho suspengués.

El Consell de Cent no va afluixar i l'any 1533 va aconseguir que el rei Carles I confirmés definitivament el privilegi. En paraules d'OLIVÉ i PRATS: «[El Consell de Cent] Amb tres anys vencé els esculls i el 1536 cedia uns terrenys al començament de l'anomenada Rambla dels Estudis, per bastir-hi l'edifici de l'Estudi General. S'organitzà una subscripció popular per pagar les obres i el mercader Joan Claret hi aportà 500 lliures al comptat més una renda de cent mil lliures anuals. La primera pedra, beneïda pel bisbe Miralles, hi va ser solemnement posada el dimecres 18 d'octubre de 1536, festivitat de Sant Lluç».¹³²

L'any 1539 les obres ja estaven quasi acabades, per la qual cosa es van redactar les primeres ordinacions que havien de regular el funcionament de la universitat. El claustre es componia de quatre facultats majors: teologia, dret canònic i civil, medicina i arts. L'Estudi de Medicina, fundat en temps del rei Martí I, es va incorporar al general l'any 1565. El càrrec màxim de canceller requeia en el bisbe, que tenia l'assessorament d'un consell de 24 membres. Aviat, però, van començar les crítiques. En opinió d'OLIVÉ i PRATS: «Els consellers barcelonins es queixaven de la baixa activitat acadèmica, atribuïda en bona part a les persecucions inquisitorials contra els erasmistes, per "negligència dels mestres i lectors, com altrament dit estudi és vingut a molta ruhina i perdició, i per no servir-se l'ordre degut, los poch

¹³¹ *Ibidem.*

¹³² *Ibid.*, p. 21.

studians que y són resten sens erudició de hon prové que los pares no gosen trametre sos fills al Studi”». ¹³³

Al segle XVII, entre la recessió econòmica, l'allotjament dels soldats castellans i la revolta dels Segadors, s'esmoreí l'activitat acadèmica. En esclatar la guerra de Successió, la comunitat universitària es decantà per l'arxiduc Carles. La victòria de Felip V obrí el parèntesi de Cervera i l'edifici de la Rambla es transformà en caserna militar.

SOLDEVILA, en el seu llibre *Barcelona sense universitat i la restauració de la Universitat de Barcelona*, escriu:

«Pròspera o decadent, innovadora o rutinària, la Universitat de Barcelona havia arribat a un moment culminant de la nostra història. I anava a participar-hi amb una tal decisió, en una actitud tan destacada, que naturalment havia d'aparèixer als ulls del vencedor despòtic com a designada en primer rengle per al càstig i l'expiació. Des que es manifesten els símptomes inicials de desavinença entre els catalans i Felip V fins que la força conjunta dels reis de França i Espanya imposa als catalans l'avinença per la submissió, la Universitat de Barcelona –professors i estudiants– actua assenyalamet. És una de les primeres institucions a experimentar l'animadversió del monarca borbònic i dels seus ministres, segurament perquè és també una de les primeres institucions on d'una manera ostensible sorgeix l'oposició als qui sostenen la causa borbònica. Abrandada la conflagració, ocupa un lloc en la pugna. Portada a les darreres conseqüències i als darrers heroismes, amb les seves companyies d'estudiants i professors, contribueix en forma no superada a la defensa de Barcelona. Per això, als ulls del vencedor, el càstig dels homes no aparegué com a suficient. Calia castigar la institució». ¹³⁴

Així, en finalitzar la guerra de Successió espanyola (1705-1714), els nous administradors militars de Catalunya, reduïda ja a província castellana, van determinar la supressió de la universitat. Un decret, d'11 de maig de 1717, donat per Felip V a Segòvia n'ordenava la supressió definitiva: ¹³⁵

¹³³ *Ibíd.*, p. 22.

¹³⁴ SOLDEVILA, F.; *Barcelona sense universitat i la restauració de la Universitat de Barcelona*. Ed. Universitat de Barcelona. Barcelona, 1938.

¹³⁵ Vid. BUSQUETA, J. J.; i PEMÁN, J. (coords.); *Les Universitats de la Corona d'Aragó, ahir i avui. Estudis històrics*. Ed. Pòrtic. Universitat de Lleida. Barcelona, 2002. En l'original en llengua castellana: «1º Que de la multiplicidad de Universidades en un país reducido como Cataluña se sigue que el concurso de estudiantes sea en todas muy corto y falte la emulación de los condiscipulos, que sirve mucho a la aplicación. 2º Que siendo muchas las Universidades, ninguna de ellas pueda tener las rentas suficientes para mantener con decencia a los catedráticos de las diferentes facultades; y si en Barcelona ha habido buenos catedráticos con salarios reducidos, es porque se dedicaban a la vez al ejercicio de la Medicina y la Abogacía, lo que no pueden hacer en otros lugares de Cataluña. 3º Que de haber muchas Universidades se sigue el gravísimo inconveniente de aplicarse a las letras muchos más sugetos [sic] de los necesarios para el Estado eclesiástico, Jurisprudencia y Medicina, con perjuicio notorio para la Agricultura y Artes Mecánicas.

1. Que de la multiplicitat d'Universitats en un país reduït com Catalunya se'n segueix que el concurs d'estudiants hi sigui molt curt i hi manqui l'emulació dels condeixebles, que és molt necessària per a l'aplicació.
2. Que havent-hi moltes Universitats, cap no pot tenir prou rendes per mantenir amb decència els catedràtics de les diferents facultats; i si a Barcelona hi ha hagut bons catedràtics amb salaris baixos, és perquè es dedicaven a l'ensems a l'exercici de la Medicina i de l'Advocacia, cosa que no poden fer en altres llocs de Catalunya.
3. Que en haver-hi moltes Universitats, se'n segueix el gran i greu inconvenient que s'apliquin a les lletres molts més subjectes dels que caldria per a l'Estat eclesiàstic, Jurisprudència i Medicina, amb notori perjudici per a l'Agricultura i Arts Mecàniques.
4. Que en ser moltes les Universitats a Catalunya, se n'ha seguit l'abús que molts plebeus s'apliquessin a l'estudi de la Jurisprudència i a obtenir càrrecs de Ministres, de la qual cosa n'ha resultat que les persones de qualitat han abandonat aquesta ciència i no han volgut aspirar a càrrecs tan dignes de llur llinatge per no mantenir cap relació amb persones que no eren de llur nivell, amb greu perjudici del reial servei i del bé públic, la qual cosa no s'esdevé en els altres regnes d'Espanya, ja que aquest tipus de persones no disposen de mitjans amb què mantenir-se a les Universitats d'Alcalá i Salamanca.

No obstant això, la voluntat de recuperar la universitat per part de la ciutat de Barcelona va ser constant durant els segles XVIII i XIX. De fet, ja en una data molt propera a la fi de la guerra de Successió (1725), els delegats a Corts de Castella en representació de les ciutats de Barcelona i Lleida van demanar-ne la restitució. Tot i així, no va ser fins a mitjan segle XVIII quan els estudis a la Universitat de Cervera van començar a deteriorar-se. La creació del Reial Col·legi de Cirurgia Mèdica de Barcelona l'any 1762 i la supressió a Cervera de les càtedres d'anatomia i cirurgia el 1768 van afavorir la recuperació acadèmica a Barcelona. A més a més, l'expulsió de la Companyia de Jesús de la Universitat de Cervera el 1767 va donar el cop definitiu a favor de Barcelona.

L'any 1816, l'Ajuntament de Barcelona va demanar a Ferran VII el trasllat de la Universitat de Cervera a Barcelona. El deteriorament de les instal·lacions i la pèrdua de pes demogràfic provocat per la guerra del Francès (1808-1814), així com l'anarquia que regnava a Cervera, van fer que un decret de les Corts Constitucionals de 1821 suprimís la Universitat de Cervera. Amb les guerres carlines a la dècada dels anys trenta del segle XIX s'allargà l'agonia de la universitat segarrenca, fins que a l'agost de 1842 un reial decret del duc de la Victòria, és a dir, el general Espartero,

4º Que por ser muchas las Universidades en Cataluña se ha seguido el abuso de aplicarse muchos plebeyos al estudio de la Jurisprudencia y a obtener empleos de Ministros; de lo que ha resultado que la gente de calidad ha abandonado esta ciencia y no ha querido aspirar a empleos tan dignos de su sangre por no adocenarse con gente que no era de su igual, con grave perjuicio del real servicio y del bien público; lo que no sucede en los demás reinos de España, por no tener semejante gente medios para mantenerse en las Universidades de Alcalá y Salamanca».

certificava el trasllat definitiu de Cervera cap a Barcelona. L'any anterior només cent trenta alumnes, dels dos mil que havia tingut, assistien a les divuit càtedres, i a la facultat de canons només hi havia dos estudiants matriculats, tants com catedràtics.¹³⁶

En aquest sentit, OLIVÉ i PRATS exposen que: «La Llei de pressupostos de l'Estat de 1841 inclogué una subvenció de 12.000 rals de billó per a la Universitat de Barcelona, legitimant-ne així l'oficialitat. El 10 d'agost de 1842 el general Espartero, regent del regne, signava un decret pel qual, amb la finalitat de posar ordre en l'ensenyament superior, reduïa a vint les universitats existents; a més, incorporava les de Cervera i Palma a la de Barcelona. Quatre facultats –les de jurisprudència, medicina, farmàcia i filosofia– acolliren les 35 càtedres. La Llei Moyano de 1857 desdoblà la de filosofia i creà la de ciències».¹³⁷ Als anys seixanta del segle XIX es va fer patent la necessitat d'ampliar-ne les instal·lacions i, per aquesta raó, l'any 1863 es va projectar el nou edifici (actual seu central de la Universitat de Barcelona). No obstant això, les circumstàncies històriques derivades de la Revolució de 1868 van impossibilitar-ne la inauguració fins a l'any 1871.

Al segle XX i fins a la Guerra Civil Espanyola (1936-1939) la Universitat de Barcelona es va anar afermant com a centre universitari de referència de tot Catalunya. En paraules d'OLIVÉ i PRATS: «Els congressos universitaris catalans de 1903 i 1919, juntament amb la segona assemblea universitària celebrada a Barcelona, el 1905, significaren el compromís dels universitaris amb una societat, la catalana, que lluitava pel progrés i el reconeixement dels seus drets nacionals».¹³⁸ Ja en temps de la Segona República, es va atorgar via decret un estatut d'autonomia universitària per a la Universitat de Barcelona, amb la voluntat de trencar el sistema centralista imposat per la Llei Moyano.

Totes aquestes esperances i progressos es van veure truncats amb la Guerra Civil (1936-1939) i la posterior dictadura franquista (1939-1975), període que es va caracteritzar pel retorn a l'etapa de control total des del Ministeri d'Educació del Govern espanyol. Evidentment, la tímida recuperació de la llengua catalana iniciada ja d'ençà de la Renaixença i la normalització duta a terme per Pompeu Fabra el 1933 foren bandejades. De fet, amb la victòria del bàndol franquista, entre la diàspora de professors i els que van ser depurats sota l'acusació de *rojos i*

¹³⁶ OLIVÉ I SERRET, E.; PRATS I BATET, J. M.; *op. cit.*, p. 37.

¹³⁷ *Ibid.*, p. 42.

¹³⁸ *Ibidem.*

separatistes o *desafectes al règim*, la Universitat de Barcelona va quedar devastada.¹³⁹

Fins a la mort del dictador (1975) el funcionament de la Universitat de Barcelona es va caracteritzar per seguir el dictat dels governs de l'Estat. Tanmateix, la transició política espanyola cap a un règim de monarquia parlamentària va permetre l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1979. L'any 1980 se celebraven les primeres eleccions al Parlament de Catalunya d'ençà de 1932. Així, l'article 15 de l'Estatut d'Autonomia de 1979, a més de l'article 27 de la Constitució espanyola, que establia l'autonomia universitària, reconeixia la competència en educació superior a la Generalitat de Catalunya: «La Generalitat té ple poder per a regular i administrar tota l'educació a cada nivell i grau, en cada modalitat i especialitat, dins de l'àmbit que li atorguen els seus poders, sense perjudici de les disposicions contingudes a l'article 27 de la Constitució i de les lleis orgàniques».¹⁴⁰

En compliment d'aquesta competència i de l'orientació política de reequilibri territorial i proximitat amb el ciutadà, el Govern català va procedir als anys noranta a impulsar una decidida política de descentralització universitària amb la creació o refundació de noves universitats, la idiosincràsia de les quals serà objecte d'estudi en els següents epígrafs d'aquesta tesi.

3.1.1. *Escola Universitària d'Infermeria*

L'Escola Universitària d'Infermeria de la Universitat de Barcelona és el centre propi d'aquesta universitat, és a dir, que forma part de la seva estructura orgànica d'ençà del curs 1977-1978. A diferència de les altres escoles d'infermeria adscrites a la Universitat de Barcelona, l'EUI-UB és el centre ordinari i propi de la universitat, fruit, d'una banda, de la integració de l'antiga escola d'infermeria de l'Hospital Clínic i de les dependències d'infermeria en el si de la Facultat de Medicina. A partir de 1986, l'Escola d'Infermeria va desenvolupar dos nous departaments: el d'Infermeria Fonamental i Medicoquirúrgica i el d'Infermeria de Salut Pública, Salut Mental i Maternoinfantil.

D'acord amb la missió que recull PULPÓN SEGURA, directora de l'Escola: «L'Escola d'Infermeria té com a missió, formar professionals compromesos amb la societat, participatius i amb esperit crític, competents per oferir cures d'infermeria [...] de

¹³⁹ *Ibidem*.

¹⁴⁰ *Vid. Estatut d'Autonomia de Catalunya*. Ed. Parlament de Catalunya. 1980.
http://www.gencat.cat/generalitat/cat/estatut1979/titol_primer.htm. Consultat el 23 de maig de 2012.

qualitat que responguin a les necessitats de salut de les persones, de les famílies i de la comunitat, dins el marc de les polítiques sanitàries i universitàries.

»[...] La trajectòria de l'equip docent de l'Escola s'ha distingit pel compromís a formar professionals de la infermeria [...], amb sòlids coneixements científics, humanístics i valors ètics que els permetin desenvolupar competències assistencials, docents, de gestió i de recerca pròpies de la professió, en el context d'un equip interdisciplinari, per contribuir, d'aquesta manera, a la millora de la salut i qualitat de vida de les persones».¹⁴¹

3.1.1.a. Ubicació del centre

L'Escola Universitària d'Infermeria de la Universitat de Barcelona es troba ubicada actualment al Campus de Bellvitge, a l'Hospitalet de Llobregat (carrer de la Feixa Llarga, s/n, l'Hospitalet de Llobregat), en unes instal·lacions adjacents a l'Hospital Universitari de Bellvitge. Tot i així, fins a l'any 1992 no va ocupar aquest espai –fruit de la fusió amb l'Escola Prínceps d'Espanya–, ja que des de 1977-1978, quan l'Escola d'Infermeria de l'Hospital Clínic va passar a dependre de la Facultat de Medicina de la UB, i en no haver-hi lloc en la mateixa facultat, va estar ubicada de forma provisional –durant deu anys– a l'Escola d'Empresarials i també, una extensió, en un aulari ubicat a la Residència Geriàtrica de la Bonanova. Abans l'antiga Escola d'ATS havia ocupat unes instal·lacions dins l'Hospital Clínic de Barcelona.

3.1.1.b. Gènesi de la implantació dels estudis

Per trobar la gènesi de la implantació dels estudis d'infermeria a la Universitat de Barcelona, i en concret a la seva Escola Universitària d'Infermeria, ens cal remuntar-nos a finals de la dècada dels anys vint del segle XX. D'aquesta època (curs 1928-1929) són les primeres actes d'infermeres conservades de l'Escola d'Infermeria de Barcelona (Hospital Clínic).¹⁴² Tot i així, no ens han arribat ni les característiques dels estudis ni les convocatòries, ja que aquests documents van ser destruïts durant els anys posteriors i, en particular, durant la Guerra Civil (1936-1939). El que sí que coneixem és que durant la guerra va augmentar de forma molt significativa la demanda de persones que es volien formar com a practicants i infermeres, per donar resposta a les necessitats bèl·liques del moment.

¹⁴¹ Vid. Declaració de la missió de l'EUI-UB:

<http://www.ub.edu/infermeria/queoferim/index/presentacio.htm>. Consultat el 10 de juny de 2012.

¹⁴² Cf. VALLS MOLINS, R.; *Història de la infermeria a Catalunya*. Ed. UB. Barcelona, 2006, p. 135.

Un cop acabada la guerra, i com va succeir a moltes altres escoles de formació de practicants i infermeres d'arreu de Catalunya, les persones que havien estudiat en centres de la República van ser depurades i, en la majoria de casos, es van haver de reexaminar davant les noves autoritats feixistes de la secció femenina de la Falange.

Pels testimonis vius que ens han arribat a través de diverses obres, entre les quals destaca la de VALLS MOLINS,¹⁴³ en acabar la guerra es van reiniciar les activitats acadèmiques de l'Escola d'Infermeria de Barcelona, dirigides, d'acord amb els cànons de l'època, per un catedràtic de medicina, situació que va perdurar fins a la implementació dels estudis d'ATS. L'any 1955 va entrar en vigor la disposició del decret franquista de desembre de 1952 que unificava els estudis de practicants, llevadores i infermeres en un únic títol d'Ajudant Tècnic Sanitari (ATS), per la qual cosa l'Escola d'Infermeria de Barcelona s'hi va haver d'adaptar, modificant els seus plans d'estudis i habilitant una residència per a les alumnes internes, requisit legal perquè l'escola d'infermeria anterior pogués esdevenir i ser reconeguda com a escola d'ATS.

El curs acadèmic 1977-1978 va ser el de la reconversió dels estudis d'ATS cap a la nova Diplomatura d'Infermeria, prevista, com s'ha exposat,¹⁴⁴ en la Llei d'Educació de 1977, i, en el cas que ens ocupa, en virtut de l'Ordre ministerial 26.176 de 7 de setembre de 1978.¹⁴⁵ En aquesta etapa, com bé explica VALLS MOLINS: «Van ser quatre les professores que van liderar aquest canvi a la nostra Universitat: la Sra. Rosa M. Alberdi, la Sra. Rosa Blasco, la Sra. Bruna Mola i la Sra. Anna Roigé. Van trobar un important suport en el rector, Dr. Badia i Margarit i el seu equip, especialment en la secretària, Dra. Eulàlia Vintró, la qual va entendre des del principi la situació de l'ensenyament infermer i va brindar-los un suport incondicional. Les dificultats principals eren posar en marxa un canvi sense disposar ni d'un professorat nomenat ni d'unes infraestructures adients, a més d'un desconeixement de les infermeres del medi universitari».¹⁴⁶ Com podem deduir de les reflexions i records de VALLS MOLINS, no va ser una etapa fàcil.

Els canvis que es produïren en el currículum dels diplomats en Infermeria en relació amb els titulats d'ATS, que ja hem descrit amb anterioritat, van ser l'increment d'hores teòriques, que quedaven equiparades en el 50% amb les pràctiques clíniques; el nivell mínim exigut de COU; la definició de la funció pròpia de la

¹⁴³ *Ibidem*.

¹⁴⁴ *Vid. cap. I. 2.1 i 2.2.*

¹⁴⁵ Ordre ministerial 26.176 de 7 de setembre de 1978. *BOE* núm. 250, de 19 d'octubre de 1978.

¹⁴⁶ VALLS MOLINS, R.; *op. cit.*, p. 136.

professió d'infermeria; l'assistència integral al malalt i la inclusió definitiva de les assignatures d'Infermeria de la Salut Pública, Estadística, Ètica, Pedagogia i Administració, amb la voluntat d'oferir una preparació per al camp científic.

A continuació en detalllem el pla d'estudis llavors vigent (Taula 2):

Taula 2. Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria a la UB

Assignatures	Hores	Teoria	Pràctica
<i>1r curs</i>			
Biofísica i bioquímica (primer quadrimestre)	75	75	–
Anatomia i fisiologia	175	175	–
Infermeria fonamental	750	375	375
Ciències de la conducta I	100	100	–
<i>2n curs</i>			
Farmacologia clínica i dietètica	87	87	–
Infermeria medicoquirúrgica I	400	200	200
Infermeria maternoinfantil	313	150	163
Ciències de la conducta II	100	100	–
Salut pública I	350	100	250
<i>3r curs</i>			
Farmacologia clínica i terapèutica física	30	30	–
Infermeria medicoquirúrgica II	400	200	200
Infermeria psiquiàtrica	200	100	100
Infermeria geriàtrica	200	100	100
Ciències de la conducta III	100	100	–
Salut pública II	400	150	250

Font: BOE núm. 250, de 19 d'octubre de 1978.

La filosofia que l'equip directiu i de professors de l'EUI-UB van intentar transmetre volia trencar el model anterior, basat en una formació excessivament tècnica i prestada per professionals mèdics, però desvinculats de l'exercici de la professió d'infermera. Per aquest motiu, el primer objectiu amb la implementació de la Diplomatura d'Infermeria als anys vuitanta i noranta va ser aconseguir que el professorat fos majoritàriament infermer, amb un currículum clarament orientat en aquest sentit. En paraules de VALLS MOLINS: «L'Escola d'Infermeria de la UB va ser un referent per a la transformació d'altres escoles d'Infermeria d'Espanya, on sempre

van trobar-hi el suport i l'ajut, sobretot en la Sra. Rosa Blasco, que encarnava el paper de directora en aquella etapa de consolidació».¹⁴⁷

Val a dir que l'any 1992 va ser quan va culminar el procés de consolidació de la EUI-UB amb la incorporació de l'Escola d'Infermeria Prínceps d'Espanya, la qual actuava des de la ciutat sanitària de l'Hospital de Bellvitge sota un nom tan pintoresc com el de Ciutat Sanitària de la Seguretat Social Prínceps d'Espanya –que havia estat creada l'any 1972 per dotar els centres sanitaris de professionals competents–. Les activitats d'aquesta darrera escola d'infermeria s'havien iniciat en el curs 1973-1974, com a centre adscrit de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona. El procés d'absorció es va fer de forma pactada, en permetre al personal docent de l'antiga escola reincorporar-se a l'Hospital de Bellvitge, dependent de l'Institut Català de la Salut, o bé fer les oposicions per accedir a la plaça de professors titulars. En canvi, els professors col·laboradors van passar a ser associats.

3.1.1.c. Pla d'estudis

El trasllat de l'Escola Universitària d'Infermeria de la UB a les instal·lacions de Bellvitge i la integració de l'Escola d'Infermeria Prínceps d'Espanya en la seva estructura van coincidir amb l'obertura o liberalització dels plans d'estudis. Com en la resta d'universitats catalanes, això va suposar la plena efectivitat de l'autonomia universitària –consagrada en l'article 27.10 de la Constitució espanyola– i els va permetre elaborar els seus propis plans d'estudis. A partir d'aquest moment, l'estructura lectiva de les titulacions va passar d'annual a semestral i el valor de cada matèria a calcular-se per crèdits. Aquesta no va ser una transformació poc important. De fet, després de quasi dos segles d'uniformisme i centralisme curricular, van aparèixer de cop i volta matèries troncales, obligatòries de la universitat, optatives i de lliure elecció.

El Pla d'estudis de 1992, aprovat el 29 de desembre (i publicat en el *BOE* núm. 36, en data d'11 de febrer de 1993, pàgina 4.256 i successives) pel rector de la UB, Sr. Josep Maria Bricall i Masip, tenia 230 crèdits, dels quals 23 corresponien a la lliure configuració i 18,5 a matèries optatives, amb l'objectiu que, a banda de les matèries troncales i obligatòries, l'alumnat pogués completar el seu currículum amb assignatures segons les seves preferències o afinitats. L'organització de la docència es va fer en dos semestres. I s'inclou la realització de treballs acadèmicament dirigits per aconseguir el reconeixement de crèdits. (Pla d'estudis complet: Taula 87, pàg. 285.)

¹⁴⁷ *Ibidem*.

Taula 3. Pla d'estudis de 1992 de la Universitat de Barcelona. Càrrega lectiva

Cicle	Curs	Matèries troncal	Matèries obligatòries	Matèries optatives	Crèdits de lliure configuració	Totals
1r cicle	Total	185,5	3	18,5	23	230

Font: BOE núm. 36, en data d'11 de febrer de 1993.

Ben aviat, però, aquest Pla de 1992 es va haver de reformar. Així, en virtut de les modificacions que el Reial Decret 1267/1994, de 10 de juny, va introduir en el Reial Decret 1497/1987, de 27 de novembre, que regulava les directrius comunes dels estudis universitaris oficials, la Universitat de Barcelona va emetre la resolució de 15 de juny de 1995, homologada per la Comissió acadèmica del *Consejo de Universidades*, de 3 de maig de 1995, per la qual adaptava el seu pla d'estudis als canvis introduïts. Aquests canvis van suposar el canvi de la relació crèdits/hora. Així, el nou pla d'estudis havia de constar de 4.330 hores, a repartir de la forma següent:

- 2.625 hores corresponen a 75 crèdits pràctics/clínic amb una equivalència de 35 hores per crèdit.
- 1.705 hores, que corresponen:
 - 465 hores a 31 crèdits, amb una equivalència de 15 hores per crèdit.
 - 1.240 hores a 124 crèdits, amb una equivalència de 10 hores per crèdit.

Evidentment, això va afectar el repartiment d'hores/crèdits entre les diverses matèries troncal. Així, les matèries troncal, els crèdits pràctics/clínic de les quals tenien una equivalència de 35 hores, eren:

- Fonaments d'infermeria (3,5 crèdits)
- Infermeria maternal
- Infermeria infantil
- Infermeria geriàtrica
- Infermeria psiquiàtrica i de salut mental

- Infermeria comunitària II
- Infermeria medicoquirúrgica I i II

En canvi, les matèries troncal, els crèdits pràctics/clínics de les quals tenien una equivalència de 15 hores, eren:

- Anatomofisiologia
- Bioquímica
- Ciències parasocials
- Fonaments d'infermeria (5,5 crèdits)
- Infermeria psicosocial i de salut mental
- Introducció a la infermeria medicoquirúrgica
- Farmacologia
- Nutrició i dietètica
- Infermeria de salut pública
- Infermeria comunitària I
- Història de la professió
- Legislació i ètica professional
- Administració de serveis d'infermeria

Finalment, l'última modificació en profunditat del pla d'estudis de la Diplomatura d'Infermeria es va produir l'any 1999.¹⁴⁸

El nou pla d'estudis va incloure dos canvis importants: l'aparició dels pràcticums obligatoris i la dedicació del tercer curs a dur a terme la majoria de pràctiques i assignatures optatives, cosa que facilitava la incorporació professional dels estudiants.

¹⁴⁸ Cf. Resolució núm. 17841, de 19 de juliol de 1999. Annex 2-A i ss.

Cal destacar que en aquesta darrera reforma del pla d'estudis, la descripció del nombre de crèdits incloïa l'organització quadrimestral dels cursos –a diferència de les anteriors, en què si bé ja s'aplica l'ordenació quadrimestral, el pla encara hi reflecteix l'estructura semestral anterior–.

En conjunt, es manté en 230 el nombre de crèdits aprovats necessaris per obtenir el títol. (Pla d'estudis complet: Taula 88, pàg. 291.)

A diferència del Pla del 1992, en el del 1999 no es preveia la possibilitat que els estudis i treballs acadèmicament dirigits poguessin ser compensats amb crèdits (Taula 4).

Taula 4. Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Barcelona. Càrrega lectiva

Cicle	Curs	Matèries troncal	Matèries obligatòries	Matèries optatives	Crèdits de lliure configuració	Totals
1r cicle	Total	184,5	4,5	18	23	230

Font: Resolució núm. 17841, de 19 de juliol de 1999. Annex 2-A i ss.

3.1.2. *Escola Universitària d'Infermeria de Sant Joan de Déu*

L'Escola Universitària d'Infermeria de Sant Joan de Déu és una institució educativa de gestió privada, sense afany de lucre, adscrita a la Universitat de Barcelona des de l'any 1977, que té per missió educar de forma integral i personal els alumnes que han d'esdevenir els futurs professionals que prestin serveis i cures d'infermeria i fer-los capaços d'adaptar-se als diferents contextos socioculturals, d'acord amb els principis i valors cristians de l'orde de Sant Joan de Déu.

En la guia de l'estudiant del curs 1991-1992 de l'Escola Universitària d'Infermeria de Sant Joan de Déu s'hi exposen els principis que n'han de guiar la missió formativa: «[...] Volem ser fidels a l'home que pateix, realitzant tot allò que pugui contribuir a la seva curació i benestar integral. Ser defensors dels drets del malalt i realitzar una assistència segons la persona, oferint serveis competents segons les exigències tècniques, però tractant d'humanitzar-les al màxim. Preconitzem igualment l'assistència integral, és a dir, somàtica, psíquica, social i religiosa, a la persona malalta. [...] Actuem amb el respecte màxim cap a les conviccions i creences dels

malalts i els ajudem a descobrir, des de la malaltia, el sentit que per a ells té la vida». ¹⁴⁹

A més a més, els trets que caracteritzen l'ideari de l'escola són:

- L'alumne/a és el centre de tota l'activitat educativa.
- El model educatiu es basa en una educació integral i personalitzada que compagina els avenços tecnològics i el progrés humà.
- El respecte per la dignitat humana constitueix el fonament de totes les intervencions educatives.
- Es defensen i es promouen unes exigències mútues de drets i deures de la persona com a garantia del desenvolupament personal i professional de l'alumnat.
- Es respecta la diversitat de creences i altres plantejaments existencials, com a expressió de pluralisme i tolerància democràtica.
- La dimensió ètica adquireix un relleu especial en l'educació de l'alumnat i està basada en els principis i valors que deriven de l'Orde Hospitalari de Sant Joan de Déu i del codi deontològic professional.
- L'escola està oberta a la col·laboració amb altres institucions i organitzacions per al desenvolupament de les seves funcions socials i professionals.
- L'escola fomenta, molt especialment, la interrelació dels seus membres mitjançant la participació i la integració en l'exercici d'activitats i possibilita, de manera voluntària, la creació de vincles d'identitat amb la institució.
- L'escola tendeix a crear un estil educatiu propi que reflecteixi l'esperit sociocultural que l'orde ha elaborat i expressat al llarg de la seva història, en el seu afany de respondre a les necessitats de les persones i de la societat.
- S'adopta el català com a llengua pròpia amb la voluntat d'integrar-se a la societat a la qual se serveix i de contribuir a normalitzar-ne l'ús, i com a tipus d'enriquiment lingüístic. Es respecta així mateix l'ús del castellà. ¹⁵⁰

¹⁴⁹ AYATS I BANCELLS, A.; *Història i identitat. L'Escola Universitària d'Infermeria Sant Joan de Déu (1961-2002)*. Ed. CEGE. Barcelona, 2003, p. 63.

3.1.2.a. Ubicació del centre

L'Escola Universitària d'Infermeria de Sant Joan de Déu està ubicada des de l'any 2001 a les instal·lacions de l'edifici docent de Sant Joan de Déu, al costat de l'Hospital, al terme municipal d'Esplugues de Llobregat (carrer de Santa Rosa núm. 39-57). Té una superfície de 1.471 m², amb aules tecnològicament equipades, aula d'informàtica i biblioteca –agrupa les antigues biblioteques de l'Institut Borja de Bioètica i la pròpia de l'Hospital de Sant Joan de Déu–. No obstant això, la ubicació de l'escola no ha estat sempre tan adequada.

La primera ubicació de l'escola va ser a l'edifici de l'Hospital-Asil de Sant Joan de Déu, a la Diagonal de Barcelona, on a començament dels anys seixanta (1962-1963) s'hi va iniciar l'activitat docent. El 3 de febrer de 1973, l'escola va patir el primer trasllat de la seva història, en passar de l'antic Hospital-Asil al nou Hospital Infantil de Barcelona, amb noves instal·lacions i 380 places hospitalàries. Evidentment, això va forçar el creixement de l'escola i, per tant, les instal·lacions, que no tenien un espai fix i delimitat al centre, se'n van ressentir. En paraules del director tècnic de l'escola en aquell període (1972-1985), el germà Cecilio Eserverri: «[...] He de fer una menció especial al repte de solucionar el problema, no el més important, però sí ineludible, de l'espai. Al començament l'escola no tenia una ubicació pròpia, sinó que era itinerant dins de l'hospital en funció del creixement del centre sanitari. [...] Aquests problemes d'espai eren greus de debò: es van arribar a fer algunes classes, a les tardes, a les sales d'espera [sic] de les consultes externes [...]».¹⁵¹

El problema d'espai es va resoldre temporalment amb l'exili de l'escola fora de l'hospital, en llogar una casa senyorial propera, anomenada *la casa de la Marquesa*. Tot i això, aquesta ubicació sempre fou sentida com estranya pels alumnes i pel mateix centre, ja que les instal·lacions no estaven preparades per acollir una escola d'infermeria. L'any 1979 la situació va esdevenir insostenible, en haver de deixar la casa de la Marquesa, moment en el qual s'inicia una itinerància per diverses instal·lacions de la ciutat de Barcelona. Així, en aquest període, les classes teòriques –ja que les pràctiques sempre es van fer a l'hospital– es van impartir en aules llogades a Blanquerna, a l'edifici de l'Escola Abat Oliba CEU de l'Avinguda Pearson, al Fòrum Vergés a l'edifici del carrer de Balmes cantonada amb el carrer de Mallorca –on ara hi ha la Universitat Pompeu Fabra–, a les instal·lacions del carrer d'Elisa

¹⁵⁰ Per a una informació més completa es recomana consultar l'adreça electrònica següent: <http://www.santjoandedeu.edu.es/campus-docent/trets-identitaris-filosofia-institucional>. Consultat el 10 de juny de 2012.

¹⁵¹ AYATS I BANCELLS, A.; *op. cit.*, p. 44.

—que era una antiga escola de les Germanes Hospitalàries de la Santa Creu—, per, novament, traslladar-se al recinte de Martí Codolar, a l'avinguda Vidal i Barraquer de Barcelona, on l'escola s'hi va establir fins a arribar a la seu actual. Aquesta última ubicació va permetre unificar de nou totes les dependències de l'escola, amb el cost de sortir definitivament de l'hospital. Als anys noranta es va plantejar o bé tancar definitivament l'escola o bé impulsar-la i construir una nova seu al costat de l'hospital. La decisió presa per l'orde de Sant Joan de Déu fou arriscar-se i fer el nou centre, que es va inaugurar el setembre de l'any 2001.

3.1.2.b. Gènesi de la implantació dels estudis

El 7 de juny de l'any 1961 el Ministeri d'Educació i Ciència va dictar l'ordre de creació de l'Escola d'Ajudants Tècnics Sanitaris (ATS) de Sant Joan de Déu de Barcelona. El dia 21 de setembre de 1962 van començar les classes, en les quals només hi havia onze alumnes, germans de Sant Joan de Déu. Era una formació en règim tancat i només per a homes. La filosofia de l'escola, que es basava en el principi de caritat cristiana que caracteritza l'orde, permetia simultaniejar els estudis d'ATS amb els de Teologia al seminari de Barcelona. La docència era responsabilitat de metges que impartien les assignatures del pla llavors en vigor: anatomia, fisiologia, patologia mèdica i quirúrgica, ètica, radiologia, etc.

Durant el curs acadèmic de 1968-1969, l'escola va obrir les portes als homes laics i a la societat en general, principalment per la necessitat d'augmentar el nombre d'alumnes i cobrir les necessitats de personal que plantejava el creixement i l'ampliació de l'Hospital-Asil de Sant Joan de Déu. No obstant això, va ser en la dècada dels anys setanta quan es van produir els canvis més significatius i que van afectar d'una forma més intensa la configuració dels estudis. D'una banda, els canvis socials i polítics que estava experimentant la societat catalana; de l'altra, les millores tecnològiques i l'especialització de la medicina, que obligaven a modernitzar els equips sanitaris i a ajustar els plans docents de l'escola. Entre aquests canvis, cal destacar la transformació de l'escola en mixta el curs 1974-1975, és a dir, l'admissió de dones com a futures ATS. Tot i així, en aquest període la docència continuava en mans de metges, principalment homes, però les dones també es van incorporar de mica en mica per monitorar les pràctiques i fer algunes classes teoricopràctiques.

Així i tot, el salt qualitatiu es va produir l'any 1977, quan la infermeria es desfeia definitivament del nom d'ATS i passa a implementar-se la Diplomatura en Infermeria. En aquest moment, l'Escola d'Infermeria s'integra en la Universitat de Barcelona com a centre adscrit, en virtut de la nova Llei d'Educació, i es transforma en Escola

Universitària d'Infermeria. El nou pla docent va modificar la formació acadèmica de l'alumnat, en virar cap a una concepció més humana i més propera a la cura integral i holística, i no al concepte biomèdic estricte. En aquest període s'inclouen en el pla docent les assignatures de ciències bàsiques, el coneixement de l'ésser humà, les ciències de la conducta i la infermeria fonamental.

De mica en mica, el pes dels i les professionals de la infermeria és més reconegut, de manera que passen a tenir-ne la gestió i la direcció, i canvia també el claustre de professors i professores, en passar la majoria a ser, ara ja sí, diplomats en Infermeria. Durant el curs acadèmic de 1992-1993 s'aplica per primer cop el nou pla d'estudis de la UB, homologat per la Comissió Acadèmica del *Consejo de Universidades* de 28 de setembre de 1992.

3.1.2.c. Pla d'estudis

Com a conseqüència del fet que l'EUI de Sant Joan de Déu va passar a ser un centre adscrit de la Universitat de Barcelona l'any 1977, en cap moment va tenir un pla d'estudis propi i diferenciat. De fet, durant el període 1992-1997, moment en què el pla d'estudis de l'EUI Sant Joan de Déu no té reconeguda l'homologació per la *Comissió acadèmica del Consejo de Universidades*, s'hi continua aplicant el pla d'estudis de la Universitat de Barcelona. Així, a partir de l'11 de febrer de 1998, la resolució del rector de la UB, Sr. Antonio Caparrós i Benedicto, publicada al *BOE* núm. 54, de 19 de setembre de 1994, estableix el següent:

«[...] el Rectorado de la Universidad de Barcelona ha resuelto hacer pública la homologación de la Comisión Académica del Consejo de Universidades, de fecha 17 de diciembre de 1997, del plan de estudios correspondiente al título oficial de Diplomado en Enfermería que se imparte en las Escuelas Universitarias de Enfermería de “Nuestra Señora del Mar”, “Santa Madrona” y “San Juan de Dios”, adscritas a la Universidad de Barcelona, con efectos desde el inicio de su impartición.

»Dicho plan de estudios es el mismo que se imparte en las Escuelas Universitarias de Enfermería de la Universidad de Barcelona, homologado por acuerdos de la Comisión Académica del Consejo de Universidades en fecha de 28 de septiembre de 1992 (“Boletín Oficial del Estado” de 11 de febrero de 1993) y en fecha de 5 de mayo de 1995 (“Boletín Oficial del Estado”, de 19 de julio)».¹⁵²

Finalment, en data de 19 de juliol de 1999 es va aprovar una altra resolució signada pel rector Sr. Antonio Caparrós i Benedicto, en virtut de la qual la modificació general

¹⁵² *BOE* núm. 54. Data de publicació: 4 de març de 1998, p. 7.542.

del pla d'estudis de la Diplomatura d'Infermeria que s'impartia a l'EUI de la UB també era d'aplicació al centre adscrit «Escola Universitària d'Infermeria Sant Joan de Déu».¹⁵³

3.1.3. *Escola Universitària d'Infermeria de Santa Madrona*

L'Escola Universitària d'Infermeria de Santa Madrona era una institució educativa, de gestió privada, sense afany de lucre, constituïda en fundació de dret civil català dependent de l'Obra Social de la Caixa de Pensions i Estalvis de Barcelona – “La Caixa”, adscrita a la Universitat de Barcelona des de l'any 1975, i que tenia per missió oferir un ensenyament d'avantguarda per formar infermers i infermeres capaços de fer una pràctica reflexiva, amb una visió humanista. Fundada l'any 1917, era el centre obert més antic de l'Estat. Fins al seu tancament, l'any 2010, l'escola oferia els estudis de la Diplomatura d'Infermeria i diversos màsters i postgraus d'especialització en l'àmbit de la infermeria, així com també seminaris i conferències destinades a professionals.

3.1.3.a. *Ubicació del centre*

L'última ubicació de l'Escola Universitària d'Infermeria de Santa Madrona abans del seu tancament va ser la de l'edifici de l'antiga Clínica de Cirurgia al carrer de l'Escorial núm. 177, de Barcelona. De fet, ocupava aquest espai a partir de la seva conversió en escola universitària adscrita a la Universitat de Barcelona. Abans, però, durant el període en què va ser Escola d'ATS va ocupar de forma exclusiva unes instal·lacions al carrer de Jonqueres de Barcelona, on hi havia aules, biblioteca, sales de demostracions, etc. En canvi, durant els anys vint del segle XX, el període de la República i els primers anys del franquisme va ocupar com a seu i espai de formació les instal·lacions propietat del *Montepío de Santa Madrona*, al carrer de Sant Pere més Baix de Barcelona, on hi convivia amb els consultoris mèdics. Inicialment, el 1917 havia començat les seves activitats al local de l'escolania de Santa Anna, en els claustres superiors de la mateixa parròquia, on es feien les classes «de 7 a 8 del vespre, a fi de no interferir en el possible l'horari laboral»¹⁵⁴ de les alumnes inscrites.

¹⁵³ Data de publicació: 19 de juliol de 1999.

¹⁵⁴ TEY I FREIXA, R.; CAMP I SANZ, M. A.; *L'Escola d'Infermeria Santa Madrona. 80 anys al servei de la societat catalana*. Ed. Associació d'Exalumnes de l'Escola Universitària d'Infermeria Santa Madrona. Barcelona, 1997, p. 11.

3.1.3.b. Gènesi de la implantació dels estudis

L'any 1900 un grup de prohoms de Barcelona va impulsar la creació del *Montepío de Santa Madrona. Obra en favor de la Mujer que Vive de su Trabajo*, sota el patrocini del bisbat de Barcelona. L'objectiu del Montepío era:

- Prestar ajuda econòmica en règim mutualista en casos de malaltia, vellesa o incapacitat.
- Acolliment en residència de tipus familiar per a dones soles o que vivien allunyades de casa per raons laborals.
- Borsa de treball de serveis domèstics i d'altres.
- Formació cultural, religiosa i professional.

Així, entre les escasses activitats laborals confiades a la dona en aquell moment, hi havia l'atenció de les persones malaltes, tot i que sovint aquesta tasca era desenvolupada per dones consagrades, monges i dones religioses. No obstant això, amb l'objectiu de millorar la formació d'aquelles dones, el Montepío va decidir organitzar cursos de preparació per a infermeres d'acord amb el programa que va publicar la *Gaceta de Madrid* –antecedent del *BOE* actual– el 1915. El curs es va inaugurar el 24 d'abril de 1917 amb tots els prohoms impulsors i el rector de la Universitat de Barcelona. El 1918 es van atorgar els primers títols d'*Infermera del Montepío de Santa Madrona*. El 1919, la junta del Montepío, que no disposava de recursos suficients per desenvolupar totes les activitats, va sol·licitar a la Caixa de Pensions per a la Vellesa i Estalvis que n'esdevingués el patró principal, i es va incorporar així a la seva obra social.

A partir d'aquest moment, i amb la viabilitat econòmica garantida, els cursos d'infermeria del Montepío no van parar de créixer. Així, a partir del 1921 es van reestructurar els continguts del curs, amb estudis de tres anys, els dos primers de formació en infermeria general teoricopràctica, i el tercer any destinat a la formació pràctica i d'especialitat en els diversos centres mèdics i hospitals de Barcelona que habilitaven per obtenir el títol d'infermeria superior. En aquesta etapa l'escola, ja coneguda popularment com *Santa Madrona*, va iniciar una etapa d'expansió amb extensions a Lleida, Mallorca, Menorca i Eivissa. La Guerra Civil Espanyola va suposar la paralització de les activitats, que es van reprendre el curs 1940-1941 recuperant el nom primitiu d'*Instituto Santa Madrona*, el qual havia estat canviat durant l'etapa republicana pel d'*Institut de la Dona que Treballa*. Tot i així, la

continuitat es va dur a terme en un marc de paralegalitat, ja que els cursos que impartia l'Escola de Santa Madrona no tenien cap reconeixement legal, però, en canvi, gaudien de gran prestigi en la professió. Això va obligar a arribar a un acord amb la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona que permetia la doble matriculació, i, en conseqüència, acabada la formació a Santa Madrona, fer directament l'examen oficial a la Facultat de Medicina.

Tota aquesta situació es va regularitzar a favor de Santa Madrona a partir de l'any 1953, en què es va crear el nou pla d'estudis dels ATS, per la qual cosa les escoles d'infermeria van adquirir l'oficialitat dels estudis com a entitats autoritzades. Com a molts altres centres de Catalunya, la formació d'ATS oficial estava encarada a una subordinació mèdica de la professió, cosa a la qual l'Escola de Santa Madrona es va poder resistir amb un cert èxit, en virtut dels seus principis humanistes, amb un ampli pes de la formació pràctica que garantia el contacte de l'alumne amb les professionals infermeres. Durant el període en què es va impartir la formació d'ATS el prestigi de l'Escola de Santa Madrona es va veure molt reforçat, atès que la metodologia i l'ideari assistencial permetien una formació de molta més qualitat que la de la competència. En aquest sentit, va esdevenir durant la dècada dels anys seixanta el centre de referència en l'àmbit espanyol.

Si bé l'escola va quedar formalment adscrita a la Universitat de Barcelona l'any 1975, no va ser fins a l'any 1978, concretament el mes de desembre, quan va aparèixer el decret que autoritzava la conversió de l'Escola d'ATS de Santa Madrona en Escola Universitària d'Infermeria de Santa Madrona, com a centre adscrit a la Universitat de Barcelona, i que, per tant, en garantia la pervivència. El mes de gener de 1979 va començar el primer curs de la Diplomatura en Infermeria. A partir d'aquesta etapa, l'escola va ser molt conscient que no es podia limitar a oferir una formació bàsica o de diplomatura, raó per la qual va començar a desenvolupar cursos de formació contínua i de postgrau.

Durant la dècada dels anys vuitanta i noranta, l'Escola de Santa Madrona va afrontar el repte de la internacionalització i l'intercanvi d'alumnes i professorat, principalment amb la Universitat de Boston als Estats Units. No obstant això, al tombant de la fi de la primera dècada del segle XXI, l'Escola Universitària d'Infermeria de Santa Madrona no va ser capaç d'adaptar-se al repte que ha suposat la incorporació del sistema universitari català al marc de l'Espai Europeu d'Educació Superior, l'extinció de la Diplomatura en Infermeria i la implementació del grau. En conseqüència, l'any 2007 ja no va ofertar places de la Diplomatura en Infermeria, el centre va tancar i els

seus alumnes van ser repartits entre les altres dues escoles d'infermeria de la UB, a Bellvitge i a Sant Joan de Déu.

3.1.3.c. Pla d'estudis

Com a conseqüència del fet que l'EUI Santa Madrona va passar a ser un centre adscrit de la Universitat de Barcelona l'any 1975, i que les noves classes van començar a partir del curs 1978-1979, en cap moment va tenir un pla d'estudis propi i diferenciat. De fet, durant el període 1992-1997, moment en què el pla d'estudis de l'EUI Santa Madrona no té reconeguda l'homologació per la *Comisión Académica del Consejo de Universidades*, s'hi continua aplicant el pla d'estudis de la Universitat de Barcelona. Així, a partir de l'11 de febrer de 1998, la resolució del rector de la UB, Sr. Antonio Caparrós i Benedicto, publicada al *BOE* núm. 54, de 19 de setembre de 1994, estableix el següent:

«[...] el Rectorado de la Universidad de Barcelona ha resuelto hacer pública la homologación de la Comisión Académica del Consejo de Universidades, de fecha 17 de diciembre de 1997, del plan de estudios correspondiente al título oficial de Diplomado en Enfermería que se imparte en las Escuelas Universitarias de Enfermería de “Nuestra Señora del Mar”, “Santa Madrona” y “San Juan de Dios”, adscritas a la Universidad de Barcelona, con efectos desde el inicio de su impartición.

»Dicho plan de estudios es el mismo que se imparte en las Escuelas Universitarias de Enfermería de la Universidad de Barcelona, homologado por acuerdos de la Comisión Académica del Consejo de Universidades en fecha de 28 de septiembre de 1992 (“Boletín Oficial del Estado” de 11 de febrero de 1993) y en fecha de 5 de mayo de 1995 (“Boletín Oficial del Estado”, de 19 de julio)».¹⁵⁵

Finalment, en data de 19 de juliol de 1999 es va aprovar una altra resolució signada pel rector Sr. Antonio Caparrós i Benedicto, en virtut de la qual la modificació general del pla d'estudis de la Diplomatura d'Infermeria que s'impartia a l'EUI de la UB també va ser d'aplicació al centre adscrit «Escola Universitària d'Infermeria Santa Madrona».¹⁵⁶

¹⁵⁵ *BOE* núm. 54. Data de publicació: 4 de març de 1998, p. 7.542.

¹⁵⁶ Data de publicació: 19 de juliol de 1999.

3.2. Universitat Autònoma de Barcelona

La Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) va ser projectada a finals de la dècada dels seixanta per donar resposta a la creixent demanda de places a la Universitat de Barcelona, en aquell temps coneguda com *la Central*. Aquesta creixent demanda universitària al conjunt de Catalunya i concretada a Barcelona va comportar una situació de massificació per a l'única universitat existent fins aquell moment. A aquesta situació cal afegir-hi els nous aires polítics, socials i culturals que afectaven la societat catalana i espanyola en el context europeu i de guerra freda. Aires que ben aviat van portar les autoritats franquistes a pensar que calia donar una sortida, com més allunyada de Barcelona millor, a les tensions amb els sindicats d'estudiants demòcrates i d'esquerres.

Imitant, en aquest sentit, la millor tradició fabril catalana, que havia donat lloc a les colònies industrials, i replicant l'estratègia –ja exposada en aquesta tesi– de Felip V de construir una universitat a Cervera, allunyada de tota temptació revolucionària, el règim franquista va projectar la construcció d'una nova universitat en el terme municipal de Cerdanyola del Vallès. La Universitat Autònoma de Barcelona, que va ser creada pel Decret Llei 5/1968, de 6 de juny, sobre mesures urgents de reestructuració universitària, en l'article 1. Dos es limita a indicar: «*Asimismo, se crea otra nueva Universidad de Barcelona, autorizándose al Gobierno para determinar las Facultades que habrán de integrarla*».¹⁵⁷ En aquesta línia, les raons que esgrimia obertament el règim per crear la nova universitat eren les següents:

«La estructura de nuestra enseñanza superior, creada bajo el principio de distritos universitarios con una sola universidad, resulta insuficiente para atender las exigencias de una población creciente en las grandes ciudades, lo que ha dado lugar a la aparición de dificultades pedagógicas e incluso de espacio en los Centros Docentes con todas las consecuencias que ello implica.

»De otra parte el régimen uniforme de regulación universitaria resulta inadecuado a las peculiares necesidades de cada Universidad e incluso de cada unidad facultativa.

»La reestructuración de la Universidad estatal, el fortalecimiento de la misma, su adecuación a unas necesidades muy diferentes al momento de su nacimiento, requieren no sólo un examen detenido de los hechos, sino también la necesaria participación o informe del Consejo Nacional de Educación, del Consejo de Rectores, de los Claustros generales

¹⁵⁷ Vid. BOE núm. 137, de 7 de juny de 1968, pp. 8.254-8.255.

de las Universidades, de la adecuada representación estudiantil y de cuantos elementos de la sociedad pueden y deben legítimamente influir en tal reestructuración.

» Formular por tanto un Proyecto de Ley comprensivo de todos los extremos necesitados de reforma, prescindiendo de tales asesoramientos previos, sería frustrar de antemano la eficacia de tal Ley al no contar con el asenso y la participación de quienes deben intervenir en la discusión previa a sus directrices.

» Por otra parte, una modificación a fondo de la universidad requiere alteraciones absolutamente esenciales de la misma y no simples retoques de detalle en su funcionamiento. Un cambio tan sustancial del modo en que la Universidad oficial es concebida debe requerir un proceso, necesariamente laborioso.

» Sin embargo, es evidente que la gravedad de determinados problemas suscitados por la masificación de la enseñanza en las grandes ciudades, no permite demorar la solución a tal proyecto de Ley.

» De otro lado es necesario ensayar en tales medidas de urgencia alguno de los criterios que pueden informar la futura Ley a fin de contar con la necesaria experiencia de un nuevo sistema de formación universitaria.

» De ahí que las reformas que el presente Decreto-ley establece sólo sean, en principio, de aplicación a los nuevos centros docentes que se crean en virtud del mismo, sin alterar la regulación de las Universidades actualmente existentes.

» El hecho de que el Presupuesto General del Estado esté ya aprobado, así como las dificultades existentes en orden a selección de profesorado y locales apropiados para la enseñanza, producen que estas medidas deban ser de alcance limitado, sin pretender por tanto, dada la escasez de tiempo y medios, buscar en ellas una solución definitiva. [...]».¹⁵⁸

Per tant, del text que acabem de reproduir se'n pot deduir que les autoritats franquistes eren plenament conscients que el model impulsat per la Llei Moyano havia quedat obsolet. Així, l'esmentat decret llei de 1968 no només dóna impuls a la creació de la Universitat Autònoma de Barcelona, sinó que també crea altres noves universitats a Madrid i Bilbao.¹⁵⁹ A més a més dels motius exposats, cal destacar que la creació de la nova universitat tenia com a missió fonamental ser l'expressió d'un règim renovat, amb aparença de modernitat.¹⁶⁰ En aquesta línia exposada, la metodologia de la nova universitat perseguia una atenció més directa i individualitzada als alumnes, amb un major pes de pràctiques i seminaris.

¹⁵⁸ *Ibidem.*

¹⁵⁹ *Ibidem*, art. 1. Un i 1. Tres.

¹⁶⁰ CULLA CLARÀ, J. B.; *UAB 25 anys. Una història gràfica*. Ed. UAB. Barcelona, 1995, p. 13.

El nom d'Universitat Autònoma de Barcelona (en endavant, UAB), que no era l'originalment previst, ja era en si mateix quelcom inesperat, perquè recordava el projecte d'universitat autònoma, catalana i republicana impulsat per la Generalitat de Catalunya durant el període 1931-1939, en què es va canviar el nom d'Universitat de Barcelona pel d'Universitat Autònoma de Catalunya,¹⁶¹ primer, i Universitat Autònoma de Barcelona, després. El fet que el règim franquista triés aquest nom per a la nova universitat que es creava a Catalunya, amb una càrrega simbòlica tan important, ja era indicatiu que alguna cosa estava canviant.¹⁶²

Inicialment només es va autoritzar la constitució de quatre facultats: medicina, ciències, filosofia i lletres i ciències econòmiques. Atesa la rapidesa de la creació de la nova universitat, que exposa el mateix decret llei de 1968, i en certa manera la manca de previsió, no hi ha dotació pressupostària ni instal·lacions previstes per a aquesta nova universitat. Per tant, el setembre de 1968 la UAB va iniciar les classes de filosofia i lletres al monestir benedictí de Sant Cugat i les de medicina a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Un any més tard, el ministeri va adquirir 96 hectàrees de sòl agrari al terme municipal de Cerdanyola del Vallès, per un import d'uns 900.000 euros, en moneda actual. Més enllà del detall anecdòtic sobre el preu de l'operació és indicatiu de la voluntat política de l'època per construir unes infraestructures universitàries de primer nivell, d'acord amb els cànons de l'època. La idea era construir una ciutat universitària, que fos capaç d'emular el concepte de *polis* grega, on es pogués viure un autèntic esperit de comunitat universitària. I si bé és cert que el desenvolupament històric de la UAB va ser força dispar del projectat per les autoritats franquistes, no és menys cert que en el Campus de Bellaterra sempre s'hi ha mantingut un esperit comunitari i cooperatiu que no s'ha reproduït en altres institucions d'ensenyament superior. Així, disposa de servei de llibreria, biblioteca, botiga de roba, farmàcia, sala de cinema, gimnàs, hotel i restaurants, camps d'esports i una vila universitària amb 812 apartaments per a estudiants i professors visitants.

Amb els anys la universitat s'ha estès en altres campus fora de Bellaterra, principalment a les capitals del Vallès Occidental, Terrassa i Sabadell, i també a Manresa i a la ciutat de Barcelona. Actualment, amb vora 50.000 alumnes, és una de

¹⁶¹ Cf. SECRETARIA GENERAL DE LA UB; *Estatut de la Universitat Autònoma de Barcelona de 1933: 75è aniversari*. Ed. Universitat de Barcelona. Barcelona, 2009, p. 119.

¹⁶² *Ibid.*, p. 24.

les universitats més importants del país i de l'Estat espanyol, i participa del projecte endegat per l'antic Ministeri de Ciència i Innovació (actual Ministeri d'Educació, Cultura i Esports) de *Campus d'Excel·lència Internacional*.

3.2.1. *Escola Universitària d'Infermeria de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau*

L'Escola Universitària de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau és una de les més antigues de Barcelona i, per extensió, de Catalunya. Com a centre docent té com a missió «formar infermeres/rs competents i compromesos amb la societat i amb la professió. Capaçs de donar resposta a les necessitats de cures de la persona, família i comunitat, respectant els seus drets, valors, costums i creences. Té com a missió també, la creació i difusió del coneixement per contribuir al desenvolupament de la disciplina i a la millora de la qualitat de vida de la societat. Ofereix una formació integral, centrada en l'estudiant i en el marc d'una cultura organitzativa de millora contínua de la qualitat, en un entorn de respecte i confiança en les persones».¹⁶³

En aquesta línia, s'erigeix com un centre compromès amb la professió d'infermeria, que aspira a ser un referent per mitjà de l'excel·lència i la transmissió dels valors propis de l'humanisme democràtic, sobre els quals «construir una societat lliure i igualitària».¹⁶⁴

3.2.1.a. *Ubicació del centre*

L'escola es troba situada al carrer de Sant Antoni Maria Claret núm. 167 de la ciutat de Barcelona, concretament a l'edifici que fa xamfrà amb el carrer de Sant Quintí, dins el complex hospitalari de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau de Barcelona. Des de la seva fundació l'any 1953, l'escola sempre ha estat en aquesta ubicació, amb la voluntat de poder integrar de la millor manera possible la formació dels futurs infermers i infermeres amb l'assistència als malalts del mateix hospital.

3.2.1.b. *Gènesi de la implantació dels estudis*

L'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau és l'hospital més antic de Barcelona. Fundat l'any 1401 fruit de la unió dels diversos centres assistencials de la ciutat, sota el patronat del rei Martí I l'Humà, i impulsat pel consistori barceloní i el capítol de la catedral de Barcelona, ha estat dirigit de llavors ençà per la Molt Il·lustre

¹⁶³ Vid. <http://webs01.santpau.cat/portal/ca/eui/6063>. Consultat el 21 d'agost de 2012.

¹⁶⁴ *Ibidem*.

Administració (en endavant, MIA). La MIA és un òrgan col·legial de govern en què inicialment hi van participar de forma paritària l'Ajuntament i el Bisbat de Barcelona, i d'ençà del 1990, també la Generalitat de Catalunya.

Des de les Ordinacions de 1417 sabem que la figura d'infermers per a l'atenció i cura dels malalts ha estat present a l'hospital. De fet, des de la seva fundació fins a l'any 1917, l'hospital era l'únic amb caràcter general que hi havia a Barcelona, i estava ubicat a l'edifici històric del carrer de l'Hospital de Barcelona (actualment seu de la Biblioteca Nacional de Catalunya).

Així ho explica qui va ser president de l'Institut d'Estudis Catalans, LAPORTE I SALAS, en el pròleg de l'obra *50 anys. Escola Universitària d'Infermeria Hospital de la Santa Creu i Sant Pau*: «[...] durant més de sis segles l'Hospital de la Santa Creu, convertit amb prou feines fa un segle en Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, ha tingut aquesta llarga continuïtat gràcies al fet d'haver-se sabut anar adaptant als progressos constants de l'art i la ciència de curar i als requeriments, cada cop més exigents, de la societat a la qual serveix. Així ja en el transcurs del segle XVIII els ordes religiosos que s'ocupaven dels malalts foren sotmesos a una formació pràctica, i als inicis del passat segle XX es comencen a articular els estudis reglats de la professió d'infermeria».¹⁶⁵

Va ser a partir de 1929 quan, amb caràcter oficial, van ser inaugurades les noves instal·lacions de l'Hospital de la Santa Creu –tot i que en funcionament des del 1917–, ara amb l'afegit de l'advocació a Sant Pau, a petició del mecenes que va finançar més de la meitat de les obres, el banquer barceloní Pau Gil i Serra. Com cal imaginar, les noves instal·lacions aviat van requerir més personal tècnicament qualificat, la qual cosa va obligar a organitzar la primera escola d'infermeria, sota la direcció de les germanes hospitalàries.

Tot i així, no va ser fins a l'any 1953 quan per decret de 4 de setembre es va crear oficialment l'Escola d'Ajudants Tècnics Sanitaris, la qual va iniciar les seves activitats en el curs 1954-1955. Inicialment es tractava d'una escola femenina. El nou pla d'estudis d'ATS exigia per a l'ingrés a l'escola estar en possessió del títol de batxillerat elemental. La duració dels estudis era de tres anys, amb 585 hores de formació teòrica i 3.456 hores de pràctiques.

¹⁶⁵ DDAA; *50 anys. Escola Universitària d'Infermeria Hospital de la Santa Creu i Sant Pau*. Ed. EUI Hospital Santa Creu i Sant Pau. Barcelona, 2004, p. 13.

Fins a l'any 1965 no s'hi van produir canvis remarcables. Ara bé, a partir d'aquesta data, l'hospital inicia canvis profunds. Durant aquest període, entre altres coses, s'inaugura la Facultat de Medicina de la UAB i es professionalitza la infermeria. En conseqüència, es crea el Departament d'Infermeria i n'assumeix la direcció la Sra. Adela Simón Pera, la qual cosa va afectar i beneficiar directament l'Escola d'Infermeria, atès el prestigi i l'experiència de la Sra. Simón, coneguda a tot arreu com la impulsora del procés de professionalització de la infermeria a Catalunya i a Espanya.

Possiblement, els canvis més significatius es van esdevenir a partir de l'any 1977, quan en aplicació de la nova Llei General d'Educació de 1970 es va crear la nova Diplomatura en Infermeria, cridada a substituir els estudis d'ATS. La implantació d'aquests nous estudis obligava les escoles d'infermeria a comptar amb la ratificació universitària. Atès que ja existia la Facultat de Medicina de la UAB en el mateix Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, l'escola d'infermeria es va convertir en un centre «dependent administrativament de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau i acadèmicament de la UAB»,¹⁶⁶ com un dels seus centres adscrits. El pla d'estudis, aprovat el 1978,¹⁶⁷ era el següent (Taula 5):

Taula 5. Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria a la UAB. 1978-1993

Assignatures	Hores	Teoria	Pràctica
<i>1r curs</i>			
Anatomofisiologia	150	150	0
Embriologia i genètica	30	30	0
Bioquímica	30	30	0
Biofísica	30	30	0
Microbiologia	15	15	0
Psicologia general	30	30	0
Psicologia evolutiva	30	30	0
Psicologia social	30	30	0
Sociologia	30	30	0
Antropologia sociocultural	30	30	0
Administració I	20	20	0
Metodologia de la investigació i bioestadística	40	40	0
Salut comunitària	160	160	0

¹⁶⁶ Vid. <http://webs01.santpau.cat/portal/ca/eui/6073>. Consultat el 21 d'agost de 2012.

¹⁶⁷ Reial Decret 796/1978, de 17 de febrer (BOE de 24 d'abril de 1978).

Taula 5 (cont.). Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria a la UAB. 1978-1993

Assignatures	Hores	Teoria	Pràctica
Disciplina d'infermeria I	205	205	0
Infermeria de salut comunitària	90	0	90
Infermeria hospitalària	105	0	105

2n curs			
Atenció d'infermeria de l'adult I	800	300	500
Educació per a la salut	30	30	0
Atenció d'infermeria a la comunitat	220	40	180

3r curs			
Atenció d'infermeria de l'adult II	273	93	180
Atenció d'infermeria de l'ancià	180	40	140
Infermeria de la comunitat	220	40	180
Infermeria materna	170	50	120
Infermeria del nen i l'adolescent	190	70	120
Disciplina d'infermeria II	20	20	0
Administració II	40	40	0

Font: BOE de 24 d'abril de 1978.

Amb la Llei de Reforma Universitària de 1983 i la Llei General de Sanitat de 1986 es va produir una nova modificació dels plans d'estudis, la qual va culminar en les directrius que recull el Reial Decret 1466/1990, de 26 d'octubre. Aquestes directrius van ser aplicades en el nou pla d'estudis de 1993.

3.2.1.c. Pla d'estudis

El Pla d'estudis de 1993 va ser aprovat per resolució del rector de la Universitat Autònoma de Barcelona, Sr. Josep Maria Vallès i Casadevall, de 15 de febrer (BOE núm. 81, de 5 d'abril de 1993, pàgina 10.046 i següents). Aquest nou pla d'estudis tenia per objectiu, a més d'adaptar l'anterior a les directrius marcades pel Reial Decret 1466/1990, de 26 d'octubre, pal·liar el desequilibri entre l'oferta i la demanda, les diferències entre la formació i la realitat pràctica, i la diversitat estructural entre les escoles integrades i les adscrites a la UAB. En l'aspecte pràctic, com en altres universitats i centres d'infermeria catalans, va suposar la introducció del crèdit com a unitat de valoració de l'activitat acadèmica i l'organització docent en assignatures anuals i semestrals o quadrimestrals. (Pla d'estudis complet: Taula 89, pàg. 301.)

En total calia superar 220 crèdits per obtenir la titulació de la Diplomatura en Infermeria (Taules 6 i 7):

Taula 6. Pla d'estudis de 1993 de la UAB. Distribució dels crèdits

Cicle	Curs	Matèries troncal	Matèries obligatòries	Matèries optatives	Crèdits de lliure configuració	Totals
1r cicle	1r	58	6	–	6	70
	2n	64	3	5	3	75
	3r	56	–	6	13	75

Font: *BOE* núm. 81, de 5 d'abril de 1993.

Taula 7. Pla d'estudis de 1993 de la Universitat Autònoma de Barcelona. Càrrega lectiva

Any acadèmic	Total	Teòrics	Pràctics/Clínic
1r	70	45	25
2n	75	34,5	40,5
3r	75	29	46

Font: *BOE* núm. 81, de 5 d'abril de 1993.

Ben aviat, però, va caldre modificar de nou el pla d'estudis. En aquest cas, el motiu era l'obligació imposada pel Reial Decret 1267/1994, de 10 de juny, relatiu al pla d'estudis del títol oficial de diplomad en Infermeria. La modificació del pla d'estudis es va concretar en la nova resolució del rector de la UAB de 22 de novembre de 1995 (*BOE* núm. 2, de 2 de gener de 1996, pàgina 78), en virtut de la qual s'establí la no-incompatibilitat acadèmica i la necessitat d'establir les equivalències i correspondències extraordinàries dels crèdits.

L'any 1997, el rector de la UAB, Sr. Carles Solà i Ferrando, per resolució d'11 de març de 1997 (*BOE* núm. 97, de 23 d'abril de 1997, pàgina 13.051 i següents) va aprovar el nou pla d'estudis. (Pla d'estudis complet: Taula 90, pàg. 304.)

D'acord amb aquest pla d'estudis, per obtenir el títol de la Diplomatura en Infermeria calia superar 225 crèdits, cinc més que en el pla d'estudis anterior tal com es reflecteix en les taules 8 i 9. A més a més s'hi reconeix la importància dels treballs acadèmicament dirigits, tot i que s'exclou dur a terme un treball de final de carrera per assolir la titulació. Així mateix, aquest nou pla sí que inclou el reconeixement de les pràctiques internacionals en el currículum acadèmic de l'alumnat.

Taula 8. Pla d'estudis de 1997 de la UAB. Distribució dels crèdits

Cicle	Curs	Matèries troncal	Matèries obligatòries	Matèries optatives	Crèdits de lliure configuració	Totals
1r cicle	1r	45,5	9	10	10,5	75
	2n	53	7	10	5	75
	3r	63		5	7	75

Font: BOE núm. 97, de 23 d'abril de 1997.

Taula 9. Pla d'estudis de 1997 de la Universitat Autònoma de Barcelona. Càrrega lectiva

Any acadèmic	Total	Teòrics	Pràctics/Clínic
1r	75	45	30
2n	75	42	33
3r	75	36	39

Font: BOE núm. 97, de 23 d'abril de 1997.

Pocs anys després, el Govern espanyol va aprovar els reials decrets 2347/1996, de 8 de novembre, 614/1997, de 25 d'abril, i 779/1998, de 30 d'abril, els quals novament obligaven a la modificació-adaptació dels plans d'estudis de la Diplomatura en Infermeria. Així les coses, el rector de la UAB, Sr. Carles Solà i Ferrando, en data de 5 d'octubre del 2000 (BOE núm. 2, de 3 de novembre del 2000, pàgina 38.358 i següents) va aprovar la resolució en virtut de la qual es procedia, de nou, a modificar el pla d'estudis de la Diplomatura en Infermeria. (Pla d'estudis complet: Taula 91, pàg. 308.)

D'acord amb aquest pla d'estudis, per obtenir el títol de la Diplomatura en Infermeria calia superar 225 crèdits, els mateixos que en l'anterior pla tal com es reflecteix a les taules 10 i 11. A més a més s'hi reconeix la importància dels treballs acadèmicament dirigits, tot i que s'exclou dur a terme un treball de final de carrera per assolir la titulació:

Taula 10. Pla d'estudis de 2000 de la UAB. Distribució dels crèdits

Cicle	Curs	Matèries troncal	Matèries obligatòries	Matèries optatives	Crèdits de lliure configuració	Totals
1r cicle	1r	48,5	11	6	4,5	70
	2n	53	9	6	9	77
	3r	63		6	9	78

Font: BOE núm. 2, de 3 de novembre del 2000.

Taula 11. Pla d'estudis de 2000 de la Universitat Autònoma de Barcelona. Càrrega lectiva

Any acadèmic	Total	Teòrics	Pràctics/Clínic
1r	70	43,5	26,5
2n	77	31,5	45,5
3r	78	32	46

Font: BOE núm. 2, de 3 de novembre del 2000.

Finalment, per resolució del rector, Sr. Lluís Ferrer Caubet, de 5 de març de l'any 2004, es va tornar a modificar el pla d'estudis de la Diplomatura en Infermeria, en el sentit següent: «*Se sustituye el primer párrafo del punto 3.a del apartado II, Organización del plan de estudios, por el párrafo siguiente: "El total de horas teórico/prácticas incluidas en el presente plan de estudios es de 4.454 horas y se imparten [sic] en el calendario académico que permite no superar las quince horas semanales exigidas en el artículo 6.1 Real Decreto 1497/1987, de 27 de noviembre, y posteriores modificaciones, por el que se establecen directrices generales comunes de los planes de estudios de los títulos universitarios de carácter oficial y validez en todo el territorio nacional [...]»*.¹⁶⁸

3.2.2. Escola Universitària d'Infermeria de la Vall d'Hebron

Actualment, i des de la implantació del Grau en Infermeria, l'Escola Universitària d'Infermeria de la Vall d'Hebron s'ha integrat a la Unitat Docent del Campus de la Vall d'Hebron, dependent de la Facultat de Medicina de la UAB. Aquest procés de centralització de funcions es justifica, entre d'altres coses, per la necessitat d'estalviar recursos en el context actual de crisi econòmica i simplificació administrativa.

Tot i així, d'ençà de 1986 fins a l'any 2010, l'EUI Vall d'Hebron es va esforçar per formar bons professionals sanitaris en l'àmbit de la infermeria. La seva proposta docent estava basada a: «Proporcionar la formació necessària sobre les ciències que constitueixen la base de les cures incloent-hi un coneixement suficient de l'organisme, de les funcions fisiològiques i del comportament de les persones sanes i de les persones malaltes, així com de les relacions que existeixen entre l'estat de salut i l'entorn físic i social de l'ésser humà».¹⁶⁹

La metodologia que seguia l'escola es fonamentava en l'avaluació contínua i tutoritzada dels alumnes mitjançant l'aprenentatge basat en problemes o ABP.

¹⁶⁸ Vid. BOE núm. 145, de 6 d'abril de 2004, p. 145.

¹⁶⁹ http://www.uab.es/PDF/PDF_1089812699410_ca.pdf. Consultat el 21 d'agost de 2012.

A més a més, les habilitats que es requereixen segons l'escola per accedir als estudis són:

- Equilibri personal.
- Tacte i delicadesa.
- Capacitat d'atenció i d'escoltar.
- Responsabilitat i dedicació.
- Capacitat per a les relacions interpersonals i el treball en equip.
- Respecte envers els valors i la cultura de les persones.¹⁷⁰

3.2.2.a. Ubicació del centre

L'Escola Universitària d'Infermeria de la Vall d'Hebron es troba ubicada a les instal·lacions de l'Hospital de la Vall d'Hebron de Barcelona, al carrer de la Vall d'Hebron, núm. 119-129, de Barcelona. Tot i així, l'entrada principal de l'escola es troba al carrer de Natzaret. Sempre ha estat ubicada en aquest lloc des de la seva creació. Ara, però, comparteix aulari entre la Unitat Docent i la UAB a Bellaterra.

3.2.2.b. Gènesi de la implantació dels estudis

Els primers estudis d'infermeria a l'Hospital de la Vall d'Hebron es creen l'any 1966 amb l'Escola d'Ajudants Tècnics Sanitaris de la Vall d'Hebron. El perfil de l'escola i dels estudis era molt semblant al de les altres escoles catalanes: voluntat de formació professional de qualitat en un context laic i públic, desvinculat de tota iniciativa religiosa. Cal recordar que l'Hospital de la Vall d'Hebron va ser creat l'any 1955 amb el nom de *Residencia Sanitaria Francisco Franco*, és a dir, que és un centre sanitari relativament nou si el comparem, per exemple, amb el de la Santa Creu i Sant Pau. En aquest sentit, la tradició de formació d'infermeria no hi és tan present. Tot i així, des de la creació de l'escola ha esdevingut un centre de referència, amb una definició i configuració pròpia del que és i ha de ser la infermeria.

¹⁷⁰ Vid. <http://www.uab.es/servlet/Satellite/estudiar/llistat-d-estudis/habilitats-requerides-1232609138647.html?param1=1089612449021>. Consultat el 21 d'agost de 2012.

A partir de l'any 1971, l'Hospital de la Vall d'Hebron s'incorpora com a Unitat Docent de la UAB, la qual cosa facilitarà l'entrada inicial de l'escola com a centre adscrit l'any 1978, amb la conversió dels estudis d'infermeria en universitaris. En aquest sentit, tot seguit reproduïm el pla d'estudis de la Diplomatura en Infermeria des de 1978 i fins al 1993 (Taula 12):

Taula 12. Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria a la UAB 1978-1993

Assignatures	Hores	Teoria	Pràctica
<i>1r curs</i>			
Anatomofisiologia	150	150	0
Embriologia i genètica	30	30	0
Bioquímica	30	30	0
Biofísica	30	30	0
Microbiologia	15	15	0
Psicologia general	30	30	0
Psicologia evolutiva	30	30	0
Psicologia social	30	30	0
Sociologia	30	30	0
Antropologia sociocultural	30	30	0
Administració I	20	20	0
Metodologia de la investigació i bioestadística	40	40	0
Salut comunitària	160	160	0
Disciplina d'infermeria I	205	205	0
Infermeria de salut comunitària	90	0	90
Infermeria hospitalària	105	0	105
<i>2n curs</i>			
Atenció d'infermeria de l'adult I	800	300	500
Educació per a la salut	30	30	0
Atenció d'infermeria a la comunitat	220	40	180

Taula 12 (cont.). Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria a la UAB 1978-1993

Assignatures	Hores	Teoria	Pràctica
<i>3r curs</i>			
Atenció d'infermeria de l'adult II	273	93	180
Atenció d'infermeria de l'ancià	180	40	140
Infermeria de la comunitat	220	40	180
Infermeria materna	170	50	120
Infermeria del nen i l'adolescent	190	70	120
Disciplina d'infermeria II	20	20	0
Administració II	40	40	0

Font: BOE de 24 d'abril de 1978.

Amb la Llei de Reforma Universitària de 1983 i la Llei General de Sanitat de 1986 es va produir una nova modificació dels plans d'estudis, que va culminar en les directius que recull el Reial Decret 1466/1990, de 26 d'octubre. Aquestes directius van ser aplicades en el nou Pla d'estudis de 1993.

3.2.2.c. Pla d'estudis

El Pla d'estudis de 1993 va ser aprovat per resolució del rector de la Universitat Autònoma de Barcelona, Sr. Josep Maria Vallès i Casadevall, el 15 de febrer.¹⁷¹ Aquest nou pla d'estudis tenia per objectiu, a més a més d'adaptar l'anterior a les directius marcades pel Reial Decret 1466/1990, de 26 d'octubre, pal·liar el desequilibri entre l'oferta i la demanda, les diferències entre la formació i la realitat pràctica, i la diversitat estructural entre les escoles integrades i les adscrites a la UAB. En l'aspecte pràctic, com en altres universitats i centres d'infermeria catalans, va suposar la introducció del crèdit com a unitat de valoració de l'activitat acadèmica i l'organització docent en assignatures anuals i semestrals o quadrimestrals. En total, calia superar 220 crèdits per obtenir la titulació de la Diplomatura en Infermeria. És aplicable, per tant, a tots els centres adscrits de la UAB i té les mateixes característiques que el pla exposat per a l'EUI Santa Creu i Sant Pau.

Ben aviat, però, va caldre modificar de nou el pla d'estudis. En aquest cas, el motiu era l'obligació imposada pel Reial Decret 1267/1994, de 10 de juny, relatiu al pla d'estudis del títol oficial de diplomad en Infermeria. La modificació del pla d'estudis es va concretar en la nova resolució del rector de la UAB de 22 de novembre de

¹⁷¹ Vid. BOE núm. 81, de 5 d'abril de 1993, p. 10.046 i següents.

1995,¹⁷² en virtut de la qual s'establia la no-incompatibilitat acadèmica i la necessitat d'establir les equivalències i correspondències extraordinàries dels crèdits.

L'any 1997, el rector de la UAB, Sr. Carles Solà i Ferrando, per resolució d'11 de març de 1997¹⁷³ va aprovar el nou pla d'estudis. D'acord amb aquest pla d'estudis, per obtenir el títol de la Diplomatura en Infermeria calia superar 225 crèdits, cinc més que en el pla d'estudis anterior. A més a més s'hi reconeix la importància dels treballs acadèmicament dirigits, tot i que s'exclou dur a terme un treball de final de carrera per assolir la titulació. Així mateix, aquest nou pla sí que inclou el reconeixement de les pràctiques internacionals en el currículum acadèmic de l'alumnat. És aplicable, per tant, a tots els centres adscrits de la UAB i té les mateixes característiques que el pla exposat per a l'EUI Santa Creu i Sant Pau.

Pocs anys després, el Govern espanyol va aprovar els reials decrets 2347/1996, de 8 de novembre, 614/1997, de 25 d'abril, i 779/1998, de 30 d'abril, els quals, novament, obligaven a la modificació-adaptació dels plans d'estudis de la Diplomatura en Infermeria. Així les coses, el rector de la UAB, Sr. Carles Solà i Ferrando, en data de 5 d'octubre del 2000¹⁷⁴ va aprovar la resolució en virtut de la qual es procedia, de nou, a modificar el pla d'estudis de la Diplomatura en Infermeria. D'acord amb aquest pla d'estudis, per obtenir el títol de la Diplomatura en Infermeria calia superar 225 crèdits, els mateixos que en l'anterior pla. A més a més s'hi reconeix la importància dels treballs acadèmicament dirigits, tot i que s'exclou dur a terme un treball de final de carrera per assolir la titulació.

Finalment, com a la resta de les escoles adscrites a la UAB i ja esmentades anteriorment, per resolució del rector, Sr. Lluís Ferrer Caubet, de 5 de març de l'any 2004, es va tornar a modificar el pla d'estudis de la Diplomatura en Infermeria, en el sentit següent: *«Se sustituye el primer párrafo del punto 3.a del apartado II, Organización del plan de estudios, por el párrafo siguiente: “El total de horas teórico/prácticas incluidas en el presente plan de estudios es de 4.454 horas y se imparten [sic] en el calendario académico que permite no superar las quince horas semanales exigidas en el artículo 6.1 Real Decreto 1497/1987, de 27 de noviembre, y posteriores modificaciones, por el que se establecen directrices generales*

¹⁷² Vid. BOE núm. 2, de 2 de gener de 1996, p. 78.

¹⁷³ Vid. BOE núm. 97, de 23 d'abril de 1997, p. 13.051 i següents.

¹⁷⁴ Vid. BOE núm. 2, de 3 de novembre del 2000, p. 38.358 i següents.

*comunes de los planes de estudios de los títulos universitarios de carácter oficial y validez en todo el territorio nacional [...]».*¹⁷⁵

3.2.3. *Escola Universitària d'Infermeria i Fisioteràpia Gimbernat*

L'Escola Universitària d'Infermeria i Fisioteràpia Gimbernat és un centre privat, sense afany de lucre, dependent de la Fundació Privada Escoles Universitàries Gimbernat, que té com a missió la formació d'experts professionals en el camp de la infermeria, a través d'ensenyaments d'alta qualitat i seguiment personalitzat. S'hi segueix «un model d'ensenyament-aprenentatge que es basa en la participació activa de l'alumne, amb l'acompanyament, tutorització i orientació del professor. A través de les activitats plantejades l'alumne no solament adquireix coneixements, sinó que també desenvolupa les habilitats (competències) requerides pel perfil professional que prepara la titulació o curs. [...] Aquest procés d'aprenentatge es concreta en un model basat en l'evolució progressiva de la tipologia de treballs, tant en la pròpia assignatura com al llarg de la titulació. Així en la fase inicial els treballs són més tutoritzats, i a mesura que l'estudiant va adquirint els coneixements i habilitats, se li plantegen treballs a desenvolupar amb major i fins i tot total autonomia».¹⁷⁶ Actualment, manté convenis de col·laboració amb l'Hospital Trias i Pujol, el Parc Taulí, l'Hospital Plató, la Mútua de Terrassa, l'Hospital de l'Esperit Sant, l'Hospital-Asil de Granollers, Asepeyo, l'Hospital de la Vall d'Hebron, l'Hospital de la Diputació de Barcelona, la Clínica Sagrada Família, l'Institut Català de la Salut, el Centre Sociosanitari El Carme, l'Idiap Jordi Gol, la Fundació Vella Terra i el SAR Quavita.¹⁷⁷

3.2.3.a. *Ubicació del centre*

L'Escola Universitària d'Infermeria i Fisioteràpia Gimbernat es troba ubicada a l'avinguda de la Generalitat, núm. 202-206, de Sant Cugat del Vallès (el Vallès Occidental), molt a prop del Campus de Bellaterra de la Universitat Autònoma de Barcelona. No obstant això, no sempre ha estat ubicada en aquest lloc, ja que des del 1974, amb la creació de l'escola d'infermeria, i fins a l'any 1993, va ocupar el Campus de Santa Coloma de Gramenet. A diferència d'altres escoles, la Gimbernat no es troba situada dins un centre sanitari de referència. Tot i així, la seva posició propera a un bon nus de comunicacions del Vallès afavoreix l'arribada i el desplaçament dels alumnes.

¹⁷⁵ Vid. BOE núm. 145, de 6 d'abril de 2004, p. 145.

¹⁷⁶ Vid. <http://www.eug.es/ca/coneix-la-gimbernat/escoles-universitaries-gimbernat-i-tomas-cerda/filosofia-docent>. Consultat el 21 d'agost de 2012.

¹⁷⁷ Vid. <http://infermeria.eug.es/ca/instituciones-colaboradoras>. Consultat el 21 d'agost de 2012.

3.2.3.b. *Gènesi de la implantació dels estudis*

A partir de l'any 1974, coincidint amb la seva creació, l'EUI inicia la seva activitat com a centre adscrit a la Universitat Autònoma de Barcelona. Tot seguit reproduïm el pla d'estudis de la Diplomatura en Infermeria des de 1978 i fins al 1993 (Taula 13):

Taula 13. Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria a la UAB 1978-1993

Assignatures	Hores	Teoria	Pràctica
<i>1r curs</i>			
Anatomofisiologia	150	150	0
Embriologia i genètica	30	30	0
Bioquímica	30	30	0
Biofísica	30	30	0
Microbiologia	15	15	0
Psicologia general	30	30	0
Psicologia evolutiva	30	30	0
Psicologia social	30	30	0
Sociologia	30	30	0
Antropologia sociocultural	30	30	0
Administració I	20	20	0
Metodologia de la investigació i bioestadística	40	40	0
Salut comunitària	160	160	0
Disciplina d'infermeria I	205	205	0
Infermeria de salut comunitària	90	0	90
Infermeria hospitalària	105	0	105

<i>2n curs</i>			
Atenció d'infermeria de l'adult I	800	300	500
Educació per a la salut	30	30	0
Atenció d'infermeria a la comunitat	220	40	180

<i>3r curs</i>			
Atenció d'infermeria de l'adult II	273	93	180
Atenció d'infermeria de l'ancià	180	40	140
Infermeria de la comunitat	220	40	180
Infermeria materna	170	50	120
Infermeria del nen i l'adolescent	190	70	120
Disciplina d'infermeria II	20	20	0
Administració II	40	40	0

Font: BOE de 24 d'abril de 1978.

3.2.3.c. Pla d'estudis

El Pla d'estudis de 1993 va ser aprovat per resolució del rector de la Universitat Autònoma de Barcelona, Sr. Josep Maria Vallès i Casadevall, el 15 de febrer.¹⁷⁸ Aquest nou pla d'estudis tenia per objectiu, a més d'adaptar l'anterior a les directrius marcades pel Reial Decret 1466/1990, de 26 d'octubre, pal·liar el desequilibri entre l'oferta i la demanda, les diferències entre la formació i la realitat pràctica, i la diversitat estructural entre les escoles integrades i les adscrites a la UAB. En l'aspecte pràctic, com en altres universitats i centres d'infermeria catalans, va suposar la introducció del crèdit com a unitat de valoració de l'activitat acadèmica i l'organització docent en assignatures anuals i semestrals o quadrimestrals. En total, calia superar 220 crèdits per obtenir la titulació de la Diplomatura en Infermeria. El pla és aplicable, per tant, a tots els centres adscrits de la UAB i té les mateixes característiques que l'exposat per a l'EUI Santa Creu i Sant Pau i l'EUI de la Vall d'Hebron.

Ben aviat, però, va caldre modificar de nou el pla d'estudis. En aquest cas, el motiu era l'obligació imposada pel Reial Decret 1267/1994, de 10 de juny, relatiu al pla d'estudis del títol oficial de diplomad en Infermeria. La modificació del pla d'estudis es va concretar en una nova resolució del rector de la UAB, de 22 de novembre de 1995,¹⁷⁹ en virtut de la qual s'establia la no-incompatibilitat acadèmica i la necessitat d'establir les equivalències i correspondències extraordinàries dels crèdits.

L'any 1997, el rector de la UAB, Sr. Carles Solà i Ferrando, per resolució d'11 de març de 1997¹⁸⁰ va aprovar el nou pla d'estudis. D'acord amb aquest pla d'estudis, per obtenir el títol de la Diplomatura en Infermeria calia superar 225 crèdits, cinc menys que en el pla d'estudis anterior. A més a més s'hi reconeix la importància dels treballs acadèmicament dirigits, tot i que s'exclou dur a terme un treball de final de carrera per assolir la titulació. Així mateix, aquest nou pla sí que inclou el reconeixement de les pràctiques internacionals en el currículum acadèmic de l'alumnat, i és aplicable, per tant, a tots els centres adscrits de la UAB i té les mateixes característiques que el pla exposat per a l'EUI Santa Creu i Sant Pau.

Pocs anys després, el Govern espanyol va aprovar els reials decrets 2347/1996, de 8 de novembre, 614/1997, de 25 d'abril, i 779/1998, de 30 d'abril, els quals novament obligaven a la modificació-adaptació dels plans d'estudis de la

¹⁷⁸ Vid. BOE núm. 81, de 5 d'abril de 1993, p. 10.046 i següents.

¹⁷⁹ Vid. BOE núm. 2, de 2 de gener de 1996, p. 78.

¹⁸⁰ Vid. BOE núm. 97, de 23 d'abril de 1997, p. 13.051 i següents.

Diplomatura en Infermeria. Així les coses, el rector de la UAB, Sr. Carles Solà i Ferrando, en data de 5 d'octubre del 2000¹⁸¹ va aprovar la resolució en virtut de la qual es procedia, de nou, a modificar el pla d'estudis de la Diplomatura en Infermeria. D'acord amb aquest pla d'estudis, per obtenir el títol de la Diplomatura en Infermeria calia superar 225 crèdits, els mateixos que en l'anterior pla. A més a més s'hi reconeix la importància dels treballs acadèmicament dirigits, tot i que s'exclou dur a terme un treball de final de carrera per assolir la titulació.

Finalment, per resolució del rector, Sr. Lluís Ferrer Caubet, de 5 de març de l'any 2004, es va tornar a modificar el pla d'estudis de la Diplomatura en Infermeria, en el sentit següent: «*Se sustituye el primer párrafo del punto 3.a del apartado II, Organización del plan de estudios, por el párrafo siguiente: "El total de horas teórico/prácticas incluidas en el presente plan de estudios es de 4.454 horas y se imparten [sic] en el calendario académico que permite no superar las quince horas semanales exigidas en el artículo 6.1 Real Decreto 1497/1987, de 27 de noviembre, y posteriores modificaciones, por el que se establecen directrices generales comunes de los planes de estudios de los títulos universitarios de carácter oficial y validez en todo el territorio nacional [...]"*».¹⁸²

3.2.4. *Escola Universitària d'Infermeria de la Creu Roja*

L'Escola Universitària d'Infermeria de la Creu Roja és una entitat de dret privat impulsada per la delegació provincial de la Creu Roja a Barcelona, que té com a missió fundacional esdevenir una institució «docent, humanista i integradora, compromesa amb la societat que, mitjançant el desenvolupament, transferència del coneixement i la inquietud investigadora vol formar professionals de salut competents, propers a les necessitats d'intervenció de la seva professió, que treballin en els nous escenaris de futur amb visió crítica i capacitat transformadora, donant un excel·lent servei a la societat».¹⁸³

3.2.4.a. *Ubicació del centre*

L'Escola Universitària d'Infermeria de la Creu Roja es troba ubicada a l'edifici del carrer de la Riba núm. 90 de Terrassa. Aquest edifici va ser rehabilitat a finals dels anys vuitanta del segle XX per l'Ajuntament de Terrassa, i, posteriorment, la Fundació Sant Llàtzer el va cedir a la Creu Roja. Tot i així, aquesta no ha estat

¹⁸¹ Vid. BOE núm. 2, de 3 de novembre del 2000, p. 38.358 i següents.

¹⁸² Vid. BOE núm. 145, de 6 d'abril de 2004, p. 145.

¹⁸³ Vid. http://www.euit.fdsll.cat/qui-som/missio_w1060_8.aspx. Consultat el 21 d'agost de 2012.

sempre la seva ubicació. Abans de Terrassa, l'Escola d'Infermeria de la Creu Roja va ocupar les dependències de l'edifici que hi ha a l'avinguda de Vallvidrera núm. 73 de Barcelona. En el trasllat des de Vallvidrera a Terrassa, fins que les instal·lacions al Vallès Occidental no van estar enllestides, durant el curs 1990-1991 l'escola va tenir dues seus: la de Terrassa i uns pavellons annexos a l'Hospital de la Creu Roja de l'Hospitalet de Llobregat. La situació d'interinitat va quedar finalment resolta en el curs 1992-1993.

Abans, però, l'escola havia ocupat les instal·lacions que l'Assemblea Provincial de la Creu Roja tenia al passeig d'Elisenda de Montcada. Val a dir que aquest emplaçament, també transitori, no havia estat gaire ben acollit pel personal del centre i l'alumnat. La raó del trasllat ningú la va entendre, ja que va suposar la sortida de l'Hospital de la Creu Roja de Barcelona, al carrer de Mallorca, on havia estat ubicada l'escola des de 1924 de forma ininterrompuda.¹⁸⁴

3.2.4.b. Gènesi de la implantació dels estudis

L'Escola d'Infermeria de la Creu Roja és la segona més antiga de Catalunya. Fundada l'any 1920, el 1921 va començar les seves activitats, que ha continuat de manera ininterrompuda fins als nostres dies. Creada arran de la Primera Guerra Mundial i les guerres colonials espanyoles al nord d'Àfrica, tenia com a missió professionalitzar els ensenyaments d'infermeria i donar resposta a les necessitats sanitàries de l'època. En les primeres promocions, la durada dels estudis era de tres mesos preliminars, com a prova, i dos anys acadèmics complets. En paraules de GARCIA LOZANO: «En la primera promoció a Barcelona, s'hi van matricular vuit alumnes i totes elles van rebre el títol després de dos cursos; a l'Escola de Madrid en van ser dotze».¹⁸⁵

L'any 1931 els estudis van passar a ser de tres anys. Durant la Guerra Civil, la gran necessitat de personal d'infermeria, així com l'expulsió del personal religiós en el camp republicà, va forçar el creixement de l'Escola de la Creu Roja, que, en aquell període, va ser nacionalitzada, com la resta d'escoles, pel govern català. En paraules de GARCIA LOZANO: «Segons Roser Tey, la Generalitat va apoderar-se de totes les escoles privades i les va annexionar, durant el conflicte, a l'Escola Oficial, on les alumnes van acabar els cursos que havien començat. Després, algunes d'aquestes escoles van recuperar el seu caràcter privat, com és el cas de l'Escola

¹⁸⁴ GARCIA LOZANO, A.; JIMÉNEZ REMACHA, R.; *Història de l'Escola Universitària Creu Roja*. Ed. UAB. Terrassa, 2006², pp.100-101.

¹⁸⁵ *Ibid.*, p. 51.

del Montepío de Santa Madrona». ¹⁸⁶ En el període de postguerra, si bé l'escola va tornar a mans de la Creu Roja, les alumnes es van trobar amb la problemàtica d'haver d'afrontar una revalida a la Facultat de Medicina per veure reconeguda la seva titulació. ¹⁸⁷

A partir del 1953, amb l'aparició dels estudis d'Ajudant Tècnic Sanitari, l'escola va quedar plenament integrada en el sistema formatiu. Però l'alegria havia de durar poc més de vint anys. Passat aquest període, l'any 1977 el estudis d'ATS van quedar integrats a la universitat. Tal com preveia el Decret 2128/1977, l'escola va optar per ajornar la transformació fins a l'any següent. El període de pròrroga tenia sentit en el marc de les negociacions que s'estaven duent a terme per adscriure's a la Universitat de Barcelona. No obstant això, la Junta de Rectorat de la Universitat de Barcelona va qualificar l'escola com a apta, però en va denegar l'adscripció en afirmar que ja n'hi havia set d'oficials i universitàries.

Com a conseqüència d'aquesta situació, l'escola d'infermeria va optar temporalment per la solució alternativa que oferia el Decret 707/1976, que permetia que els estudis d'infermeria fossin accessibles des de la formació professional. En aquest sentit, el 27 de març de 1978, en veure que els tràmits per esdevenir escola universitària no reeixien es va sol·licitar al director general d'Ensenyaments Mitjans l'organització de cursos de Formació Professional 2 pels motius següents: «*Que toda vez que, la Escuela de ATS aún viene funcionando en segundo y tercer curso y con objeto de que no exista solución de continuidad en el funcionamiento de la Escuela, y entretanto, puedan aprovecharse tanto la actividad del profesorado como las instalaciones existentes*». ¹⁸⁸

El permís sol·licitat va arribar l'1 de gener de 1979 però mai va arribar a executar-se, ja que el ministeri mai va aprovar els programes oficials, en gran part per la pressió que exercia el col·legi oficial d'ATS.

L'única acreditació que es va poder fer efectiva va ser la de la Formació Professional 1 d'auxiliar clínic i especialista de laboratori. El 9 de setembre de 1981 es va concedir també l'autorització escrita per impartir la formació de tècnic especialista en geriatría.

¹⁸⁶ *Ibid.*, p. 64.

¹⁸⁷ *Ibid.*, p. 61.

¹⁸⁸ *Ibid.*, p. 87.

El mes de maig de 1984 es va procedir a tancar l'escola de formació professional, ja que, finalment, havia obtingut el reconeixement universitari desitjat, tot i que, com s'exposarà tot seguit, no va ser per la via esperada.

El 1980 la resposta del rectorat de la Universitat de Barcelona continuava sent contrària a l'adscripció de l'Escola de la Creu Roja, per la qual cosa la direcció es va plantejar per primer cop una opció alternativa: tot i que hi havia un vincle històric amb la UB, potser calia girar la mirada cap a la Universitat Autònoma a fi de poder continuar formant professionals en infermeria.

El maig de 1980 es va enviar el projecte d'Escola Universitària d'Infermeria de la Creu Roja de Barcelona a la UAB. Segons es plantejava en el projecte, la proposta que es feia resultava raonable: «*Dado que existe esta vinculación docente en el área de Medicina, la Cruz Roja considera muy conveniente que la formación de enfermeras dentro de una Escuela Universitaria esté adscrita a la misma Universidad. De esta forma todas las actividades docentes que desarrolla la Cruz Roja en el área sanitaria estarán integradas y su coordinación será más eficaz*».¹⁸⁹

La transformació en escola universitària es va produir definitivament el dia 27 d'agost de 1982, data en què es va publicar al *BOE* el Reial Decret 350/1982, d'adscripció de l'escola a la UAB.

Els estudis, però, no es van iniciar fins al curs 1983-1984. En aquest sentit, tot seguit reproduïm el pla d'estudis de la Diplomatura en Infermeria al qual es va acollir i que ja era vigent des del 1978 i fins al 1993 (Taula 14):

Taula 14. Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria a la UAB 1978-1993

Assignatures	Hores	Teoria	Pràctica
<i>1r curs</i>			
Anatomofisiologia	150	150	0
Embriologia i genètica	30	30	0
Bioquímica	30	30	0
Biofísica	30	30	0
Microbiologia	15	15	0
Psicologia general	30	30	0
Psicologia evolutiva	30	30	0
Psicologia social	30	30	0

¹⁸⁹ *Ibíd.*, p. 97.

Taula 14 (cont.). Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria a la UAB 1978-1993

Assignatures	Hores	Teoria	Pràctica
Sociologia	30	30	0
Antropologia sociocultural	30	30	0
Administració I	20	20	0
Metodologia de la investigació i bioestadística	40	40	0
Salut comunitària	160	160	0
Disciplina d'infermeria I	205	205	0
Infermeria de salut comunitària	90	0	90
Infermeria hospitalària	105	0	105

<i>2n curs</i>			
Atenció d'infermeria de l'adult I	800	300	500
Educació per a la salut	30	30	0
Atenció d'infermeria a la comunitat	220	40	180

<i>3r curs</i>			
Atenció d'infermeria de l'adult II	273	93	180
Atenció d'infermeria de l'ancià	180	40	140
Infermeria de la comunitat	220	40	180
Infermeria materna	170	50	120
Infermeria del nen i l'adolescent	190	70	120
Disciplina d'infermeria II	20	20	0
Administració II	40	40	0

Font: BOE de 24 d'abril de 1978.

3.2.4.c. Pla d'estudis

El Pla d'estudis de 1993 va ser aprovat per resolució del rector de la Universitat Autònoma de Barcelona, Sr. Josep Maria Vallès i Casadevall, de 15 de febrer.¹⁹⁰ Aquest nou pla d'estudis tenia per objectiu, a més d'adaptar l'anterior a les directrius marcades pel Reial Decret 1466/1990, de 26 d'octubre, pal·liar el desequilibri entre l'oferta i la demanda, les diferències entre la formació i la realitat pràctica, i la diversitat estructural entre les escoles integrades i les adscrites a la UAB. En l'aspecte pràctic, com en altres universitats i centres d'infermeria catalans, va suposar la introducció del crèdit com a unitat de valoració de l'activitat acadèmica i l'organització docent en assignatures anuals i semestrals o quadrimestrals. En total calia superar 220 crèdits per obtenir la titulació de la Diplomatura en Infermeria. El

¹⁹⁰ Vid. BOE núm. 81, de 5 d'abril de 1993, p. 10.046 i següents.

pla és aplicable, per tant, a tots els centres adscrits de la UAB i té les mateixes característiques que els exposats amb anterioritat.

Ben aviat, igualment va caldre modificar de nou el pla d'estudis. Recordem que el motiu era l'obligació imposada pel Reial Decret 1267/1994, de 10 de juny, relatiu al pla d'estudis del títol oficial de diplomad en Infermeria. La modificació del pla d'estudis es va concretar en la nova resolució del rector de la UAB de 22 de novembre de 1995,¹⁹¹ en virtut de la qual s'establia la no-incompatibilitat acadèmica i la necessitat d'establir les equivalències i correspondències extraordinàries dels crèdits.

L'any 1997, el rector de la UAB, Sr. Carles Solà i Ferrando, per resolució d'11 de març de 1997¹⁹² va aprovar el nou pla d'estudis. D'acord amb aquest pla d'estudis, per obtenir el títol de la Diplomatura en Infermeria calia superar 225 crèdits, cinc més que en el pla d'estudis anterior. A més a més s'hi reconeix la importància dels treballs acadèmicament dirigits, tot i que s'exclou dur a terme un treball de final de carrera per assolir la titulació. Així mateix, aquest nou pla sí que inclou el reconeixement de les pràctiques internacionals en el currículum acadèmic de l'alumnat. És aplicable, per tant, a tots els centres adscrits de la UAB i té les mateixes característiques que el pla exposat per a l'EUI Santa Creu i Sant Pau, l'EUI de la Vall d'Hebron i l'EUI i Fisioteràpia Gimbernat.

Pocs anys després, el Govern espanyol va aprovar els reials decrets 2347/1996, de 8 de novembre, 614/1997, de 25 d'abril, i 779/1998, de 30 d'abril, els quals novament obligaven a la modificació-adaptació dels plans d'estudis de la Diplomatura en Infermeria. Així les coses, el rector de la UAB, Sr. Carles Solà i Ferrando, en data de 5 d'octubre del 2000¹⁹³ va aprovar la resolució en virtut de la qual es procedia, de nou, a modificar el pla d'estudis de la Diplomatura en Infermeria. D'acord amb aquest pla d'estudis, per obtenir el títol de la Diplomatura en Infermeria calia superar 225 crèdits, els mateixos que en l'anterior pla. A més a més s'hi reconeix la importància dels treballs acadèmicament dirigits, tot i que s'exclou dur a terme un treball de final de carrera per assolir la titulació.

Aquest últim pla va ser esmenat per la resolució de 16 de novembre de l'any 2000, la qual estableix que: «*Advertido error en el anexo de la referida Resolución, publicada en el Boletín Oficial del Estado de 3 de noviembre de 2000, a continuación se*

¹⁹¹ Vid. BOE núm. 2, de 2 de gener de 1996, p. 78.

¹⁹² Vid. BOE núm. 97, de 23 d'abril de 1997, p. 13.051 i següents.

¹⁹³ Vid. BOE núm. 2, de 3 de novembre del 2000, p. 38.358 i següents.

*transcribe la oportuna rectificación: En la página 38.368, en el apartado 3.c) Centros universitarios responsables, donde dice: “Cruz Roja de Manresa”, debe decir “Cruz Roja de Terrassa”».*¹⁹⁴

Finalment, en les mateixes condicions que les anteriors, per resolució del rector, Sr. Lluís Ferrer Caubet, de 5 de març de l'any 2004, es va tornar a modificar el pla d'estudis de la Diplomatura en Infermeria, en el sentit següent: «*Se sustituye el primer párrafo del punto 3.a del apartado II, Organización del plan de estudios, por el párrafo siguiente: “El total de horas teórico/prácticas incluidas en el presente plan de estudios es de 4.454 horas y se imparten [sic] en el calendario académico que permite no superar las quince horas semanales exigidas en el artículo 6.1 Real Decreto 1497/1987, de 27 de noviembre, y posteriores modificaciones, por el que se establecen directrices generales comunes de los planes de estudios de los títulos universitarios de carácter oficial y validez en todo el territorio nacional [...]”*».¹⁹⁵

3.2.5. Escola Universitària de Ciències de la Salut

L'Escola Universitària de Ciències de la Salut de Manresa és un centre de formació acadèmicament dependent de la Universitat Autònoma de Barcelona i administrativament de la Fundació Universitària del Bages (en endavant, FUB). La FUB és una institució privada amb vocació de servei públic que té com a objectiu principal garantir una oferta d'estudis superiors a les comarques centrals de Catalunya que contribueixi al reequilibri territorial. Ubicada a Manresa (el Bages), la FUB actualment imparteix estudis d'Infermeria, Fisioteràpia, Logopèdia, Podologia, Gestió d'Empreses i Educació Infantil. Es tracta d'ensenyaments homologats i adscrits a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).

«La Fundació Universitària del Bages es constitueix l'octubre de 1986, però no inicia la seva activitat fins al setembre del 1990, coincidint amb la posada en funcionament de l'Escola Universitària d'Infermeria. Des de llavors fins a l'actualitat, a banda d'incrementar la seva oferta acadèmica, la FUB ha anat assolint prestigi com a institució de referència al seu territori més immediat així com fora de Catalunya, ja que el 20% aproximat del seu alumnat és d'altres comunitats autònomes. Alguns elements que han contribuït a assolir aquest prestigi són la Clínica Universitària –projecte docent i assistencial, nou i pioner per a estudis de curta durada, com l'oferta d'estudis sanitaris de la FUB– o la creació de l'Escola de Formació Contínua

¹⁹⁴ Vid. BOE núm. 309, de 26 de desembre de 2000, p. 45.819.

¹⁹⁵ Vid. BOE núm. 145, de 6 d'abril de 2004, p. 145.

que dóna resposta a les necessitats d'ampliació i actualització formativa dels professionals del camp de la salut, empresa o educació.

»La FUB forma part, juntament amb la UOC i la UPC del Campus Universitari de Manresa, amb els quals comparteix la Biblioteca Universitària, la residència d'estudiants i el projecte universitari de la mateixa ciutat de Manresa». ¹⁹⁶

3.2.5.a. Ubicació del centre

L'Escola Universitària d'Infermeria de Ciències de la Salut es troba ubicada al Campus de la Fundació Universitària del Bages, a l'avinguda Universitària núm. 4-6 de la ciutat de Manresa. «L'activitat de l'Escola Universitària d'Infermeria s'inicia al carrer de les Saleses de Manresa, a l'antic aulari de l'Escola de Mestres. Al 1996 es trasllada a unes dependències llogades a la Clínica de Sant Josep i sis anys després, el 2002, per donar una resposta adequada a la contínua expansió dels estudis inaugura una nova seu ubicada a l'avinguda Universitària de la ciutat, que permet concentrar en un únic espai els estudis dispersos per diferents edificis. Es tracta d'un edifici en forma de cub de 6.900 metres quadrats que inspira també la nova imatge de la institució, un quadrat buit a l'interior amb les sigles de la FUB i el lema "Universitat a Manresa". Deu anys més tard, el 2012, es construeix un nou edifici per allotjar l'activitat assistencial de la Clínica Universitària i la formació teoricopràctica i la simulació clínica dels estudis d'infermeria i de la resta d'estudis de Ciències de la Salut, tant de grau com de postgrau i màster». ¹⁹⁷

3.2.5.b. Gènesi de la implantació dels estudis

Els estudis d'infermeria, com a d'altres ciutats, algunes ja mencionades, tenen uns antecedents clars. A Manresa, l'Escola Femenina d'ATS «Farreres Valentí». L'escola es crea a instàncies de la Delegació Comarcal de l'Il·lustre Col·legi de Metges de Barcelona (en endavant, COMB) el 1969 i entra en funcionament el curs 1970-1971 en unes aules cedides per la Creu Roja de Manresa. Va ser aprovada per ordre del Ministeri d'Educació i Ciència el 16 de novembre de 1970, ¹⁹⁸ en què constava que la Delegació Comarcal del COMB n'era el promotor i el seu president, el de la Junta Gestora.

¹⁹⁶ Vid. http://www.fub.edu/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=879. Consultat el 2 de setembre de 2013.

¹⁹⁷ Ídem.

¹⁹⁸ Ordre Ministerial de 16 de novembre de 1970. BOE núm. 289. Data de publicació: 3 de desembre de 1970.

L'acte inaugural va tenir lloc el dia 3 d'octubre del 1971 i la primera lliçó acadèmica va ser pronunciada pel Dr. Josep Corrons. L'escola va ser dirigida per una junta rectora formada per prestigiosos metges de la ciutat i dues ATS. El càrrec de president va recaure en el metge Amand Redondo i Bonvehí, i el de director tècnic en el metge Ramon Llatjós i Planas. La infermera en cap de l'escola va ser Carme Pedrera i Servent, substituïda immediatament per l'ATS Júlia Oiz i Aranzada. El càrrec de secretària d'estudis el va assumir la també ATS Mercè Sant i Figueres.¹⁹⁹ L'èxit pedagògic va fer augmentar l'alumnat, i van esdevenir insuficients els locals ocupats al tercer pis del vetust i rehabilitat edifici de la Creu Roja, al carrer Galceran Andreu, núm. 8, de Manresa.²⁰⁰

Per decisió adoptada entre la junta col·legial i la direcció de l'escola, l'estiu de 1975 es va traslladar a la segona planta de l'edifici del carrer de Puigterrà de Baix, 5-9, 2n, de la ciutat, un espai de 498 m² que abans havia ocupat, amb la resta de l'edifici, l'avui ja centenari col·legi de La Salle. L'escola va funcionar fins a l'any 1980 i s'hi va lliurar el títol a unes 294 ATS, la majoria de les quals han desenvolupat un paper clau en l'evolució que les atencions d'infermeria han tingut en els centres assistencials de la ciutat de Manresa.²⁰¹

El tancament de l'Escola Farreras Valentí, de la mateixa manera que el de moltes altres escoles d'ATS, va ser causat per l'aprovació del Reial Decret 2128/1977, de 23 de juliol, sobre la integració a la universitat dels estudis d'Ajudant Tècnic Sanitari com a Escoles Universitàries d'Infermeria. Aquesta normativa fou la que dugué l'escola de Manresa a una situació sense sortida i al posterior tancament.

Així les coses, l'Escola Universitària d'Infermeria de Manresa, adscrita a la Universitat Autònoma de Barcelona, va entrar en funcionament el curs 1990-1991. La nova escola es va crear a iniciativa de l'administració local aprofitant el marc de la ja existent Fundació Universitària del Bages. Per a aquest fi es va tenir el suport de tots els centres assistencials així com de les institucions sanitàries de la ciutat. A partir d'aquell moment es va crear una comissió d'estudis encarregada d'adaptar les

¹⁹⁹ VALIENTE BALLESTEROS, C.; «Història de la infermeria: el paper de les Escoles d'Infermeria en la consolidació de la professió». Ed. *Dovella: revista cultural de la Catalunya Central*. Núm. 64. Manresa, 1999, pp. 55-59.

²⁰⁰ GUERRERO SALA, L.; *El Col·legi de Metges al Bages. Mig segle d'història (1960-2010)*. Ed. Col·legi de Metges de Barcelona. Col·lecció Publicacions de l'Arxiu Històric de les Ciències de la Salut, vol. 14. Manresa, 2011.

²⁰¹ *Ibidem*.

directrius del nou pla d'estudis, i que tenia com a referència els diferents àmbits d'actuació dels professionals d'infermeria.²⁰²

En aquest sentit, tot seguit reproduïm el pla d'estudis de la Diplomatura en Infermeria aprovat el 1978 i en vigor fins al 1993 (Taula 15):

Taula 15. Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria a la UAB 1978-1993

Assignatures	Hores	Teoria	Pràctica
<i>1r curs</i>			
Anatomofisiologia	150	150	0
Embriologia i genètica	30	30	0
Bioquímica	30	30	0
Biofísica	30	30	0
Microbiologia	15	15	0
Psicologia general	30	30	0
Psicologia evolutiva	30	30	0
Psicologia social	30	30	0
Sociologia	30	30	0
Antropologia sociocultural	30	30	0
Administració I	20	20	0
Metodologia de la investigació i bioestadística	40	40	0
Salut comunitària	160	160	0
Disciplina d'infermeria I	205	205	0
Infermeria de salut comunitària	90	0	90
Infermeria hospitalària	105	0	105
<i>2n curs</i>			
Atenció d'infermeria de l'adult I	800	300	500
Educació per a la salut	30	30	0
Atenció d'infermeria a la comunitat	220	40	180
<i>3r curs</i>			
Atenció d'infermeria de l'adult II	273	93	180
Atenció d'infermeria de l'ancià	180	40	140
Infermeria de la comunitat	220	40	180
Infermeria materna	170	50	120

²⁰² VALIENTE BALLESTEROS, C.; *op. cit.*, p. 57.

Taula 15 (cont.). Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria a la UAB 1978-1993

Assignatures	Hores	Teoria	Pràctica
Infermeria del nen i l'adolescent	190	70	120
Disciplina d'infermeria II	20	20	0
Administració II	40	40	0

Font: BOE de 24 d'abril de 1978.

3.2.5.c. Pla d'estudis

El Pla d'estudis de 1993 va ser aprovat per resolució del rector de la Universitat Autònoma de Barcelona, Sr. Josep Maria Vallès i Casadevall, de 15 de febrer.²⁰³ Aquest nou pla d'estudis tenia per objectiu, a més d'adaptar l'anterior a les directrius marcades pel Reial Decret 1466/1990, de 26 d'octubre, pal·liar el desequilibri entre l'oferta i la demanda, les diferències entre la formació i la realitat pràctica, i la diversitat estructural entre les escoles integrades i les adscrites a la UAB. En l'aspecte pràctic, com en altres universitats i centres d'infermeria catalans, va suposar la introducció del crèdit com a unitat de valoració de l'activitat acadèmica i l'organització docent en assignatures anuals i semestrals o quadrimestrals. En total, calia superar 220 crèdits per obtenir la titulació de la Diplomatura en Infermeria. El pla és aplicable, per tant, a tots els centres adscrits de la UAB i té les mateixes característiques que els exposats per a l'EUI Santa Creu i Sant Pau, l'EUI de la Vall d'Hebron, l'EUI i Fisioteràpia Gimbernat i l'EUI de la Creu Roja.

Igualment, però, ben aviat va caldre modificar de nou el pla d'estudis. En aquest cas, el motiu era l'obligació imposada pel Reial Decret 1267/1994, de 10 de juny, relatiu al pla d'estudis del títol oficial de diplomant en Infermeria. La modificació del pla d'estudis es va concretar en la nova resolució del rector de la UAB de 22 de novembre de 1995,²⁰⁴ en virtut de la qual s'establia la no-incompatibilitat acadèmica i la necessitat d'establir les equivalències i correspondències extraordinàries dels crèdits.

L'any 1997, el rector de la UAB, Sr. Carles Solà i Ferrando, per resolució d'11 de març de 1997²⁰⁵ va aprovar el nou pla d'estudis. D'acord amb aquest pla d'estudis, per obtenir el títol de la Diplomatura en Infermeria calia superar 225 crèdits, cinc menys que en el pla d'estudis anterior. A més a més s'hi reconeix la importància dels treballs acadèmicament dirigits, tot i que s'exclou dur a terme un treball de final de

²⁰³ Vid. BOE núm. 81, de 5 d'abril de 1993, p. 10.046 i següents.

²⁰⁴ Vid. BOE núm. 2, de 2 de gener de 1996, p. 78.

²⁰⁵ Vid. BOE núm. 97, de 23 d'abril de 1997, p. 13.051 i següents.

carrera per assolir la titulació. Així mateix, aquest nou pla sí que inclou el reconeixement de les pràctiques internacionals en el currículum acadèmic de l'alumnat, i és aplicable, per tant, a tots els centres adscrits de la UAB. (Pla d'estudis complet: taula 90, pàgina 304.)

Pocs anys després, el Govern espanyol va aprovar els reials decrets 2347/1996, de 8 de novembre, 614/1997, de 25 d'abril, i 779/1998, de 30 d'abril, els quals novament obligaven a la modificació-adaptació dels plans d'estudis de la Diplomatura en Infermeria. Així les coses, el rector de la UAB, Sr. Carles Solà i Ferrando, en data de 5 d'octubre del 2000²⁰⁶ va aprovar la resolució en virtut de la qual es procedia, de nou, a modificar el pla d'estudis de la Diplomatura en Infermeria. D'acord amb aquest pla d'estudis, per obtenir el títol de la Diplomatura en Infermeria calia superar 225 crèdits, els mateixos que en l'anterior pla. A més a més s'hi reconeix la importància dels treballs acadèmicament dirigits, tot i que s'exclou dur a terme un treball de final de carrera per assolir la titulació.

Finalment, com tots els centres anteriors, per resolució del rector, Sr. Lluís Ferrer Caubet, de 5 de març de l'any 2004, es va tornar a modificar el pla d'estudis de la Diplomatura en Infermeria, en el sentit següent: «*Se sustituye el primer párrafo del punto 3.a del apartado II, Organización del plan de estudios, por el párrafo siguiente: "El total de horas teórico/prácticas incluidas en el presente plan de estudios es de 4.454 horas y se imparten [sic] en el calendario académico que permite no superar las quince horas semanales exigidas en el artículo 6.1 Real Decreto 1497/1987, de 27 de noviembre, y posteriores modificaciones, por el que se establecen directrices generales comunes de los planes de estudios de los títulos universitarios de carácter oficial y validez en todo el territorio nacional [...]"*».²⁰⁷

3.3. Universitat Pompeu Fabra

La Universitat Pompeu Fabra (UPF) va ser creada per la Llei 11/1990, de 18 de juny, del Parlament de Catalunya, en el marc d'una nova política universitària impulsada pel Govern de Catalunya, amb la finalitat de donar resposta a l'increment de la demanda universitària que es va produir a Catalunya a finals dels anys vuitanta. L'objectiu era doble: d'una banda, donar resposta a la necessitat d'augmentar l'oferta pública universitària i fer centres més petits, àgils i competitius. De l'altra, fer

²⁰⁶ Vid. BOE núm. 2, de 3 de novembre del 2000, p. 38.358 i següents.

²⁰⁷ Vid. BOE núm. 145, de 6 d'abril de 2004, p. 145.

universitats territorialment equilibrades, i superar els esquemes centralistes provinents de l'època franquista i de la tradició liberal espanyola del segle XIX.²⁰⁸

Així, el Parlament va donar llum verd a la creació d'aquesta nova universitat, inspirada en els principis de llibertat, democràcia, justícia, igualtat, independència i pluralitat. Des dels seus inicis, aquesta institució acadèmica s'ha proposat dos grans objectius: formar professionals i ciutadans responsables i compromesos amb els valors del civisme i contribuir al desenvolupament de la recerca. En aquest context, la Universitat Pompeu Fabra esdevé el primer pas d'aquesta nova política de construcció del sistema universitari de Catalunya. Creada com a pública, des que es va fundar, la Universitat Pompeu Fabra no ha rebutjat tècniques de gestió pròpies de centres privats i s'ha esforçat per promoure una imatge d'excel·lència i qualitat entre els seus alumnes. Essent principalment un centre superior d'estudis socials i humanístics, amb els anys la Universitat Pompeu Fabra ha anat incorporant altres branques, estudis i ciències.

Les primeres classes de la UPF es van impartir el 8 d'octubre de 1990 a l'edifici Balmes, seu de l'antic Fòrum Vergés, on hi van assistir prop de tres-cents estudiants de les noves llicenciatures en Dret i en Ciències Econòmiques i Empresarials. Inicialment, estava estructurada en tres facultats (de Dret, de Ciències Econòmiques i Empresarials, i de Ciències Socials i de la Comunicació). Avui, a la UPF s'hi imparteixen estudis en tres àmbits de coneixement estretament vinculats a la persona: les ciències socials i humanes, les ciències de la salut i de la vida, i les ciències de la comunicació i les tecnologies de la informació. Per fer aquesta activitat, la universitat s'ha estructurat en set facultats, una Escola Superior Politècnica, vuit departaments i tres instituts universitaris. Paral·lelament, en els darrers anys també ha anat participant en un conjunt d'institucions i de centres especialitzats en docència, recerca i transferència, amb personalitat jurídica pròpia i que configuren el Grup UPF.

Com indica l'exposició de motius de la seva llei de creació: «Amb la denominació de la nova universitat s'ha volgut honorar la memòria de l'il·lustre català Pompeu Fabra, filòleg, impulsor del procés de normalització del català, que fou president del Patronat de la Universitat Autònoma de Barcelona, nom amb què es coneixia la Universitat de Barcelona durant la Segona República Espanyola entre el 1933 i el 1939, i exemple de civisme, rigor i professionalitat al servei de la nació».²⁰⁹ És, per

²⁰⁸ Vid. DOGC núm. 1308. Llei 11/1990, de 18 de juny, de creació de la Universitat Pompeu Fabra. Data de publicació: 22 de juny de 1990, pp. 2.841 i 2.842.

²⁰⁹ *Ibidem*.

tant, juntament amb la Universitat Rovira i Virgili per a la demarcació de Tarragona i les Terres de l'Ebre, la universitat pública catalana que deu el seu nom a un gran prohoms.²¹⁰

3.3.1. Escola Universitària d'Infermeria del Mar

A partir del curs acadèmic 2005-2006, l'Escola Universitària d'Infermeria del Mar –que fins llavors havia desenvolupat la seva activitat com a centre adscrit de la Universitat de Barcelona– va quedar adscrita a la Universitat Pompeu Fabra. A conseqüència d'aquest canvi, l'any 2009 va canviar la seva denominació per la d'Escola Superior d'Infermeria del Mar. En conseqüència, i a diferència de les altres escoles d'infermeria de Catalunya, el temps d'impartició dels estudis de la Diplomatura en Infermeria per la UPF es va limitar al període 2005-2009, any en què s'inicia el Grau en Infermeria, i es deixen extingir els estudis anteriors de la diplomatura fins al 2011.²¹¹

Entre els objectius que perseguia l'escola per als estudiants de la Diplomatura d'Infermeria s'hi troben els següents:

1. Oferir un programa que permeti a l'estudiant adquirir progressivament les competències següents:
 - a. Adoptar la filosofia infermera.
 - b. Valorar les necessitats dels individus, les famílies i la comunitat.
 - c. Diagnosticar i detectar problemes infermers.
 - d. Planificar, executar i registrar les activitats de cures.

²¹⁰ Pompeu Fabra i Poch nasqué a Barcelona el 1868 i morí a Prada (Conflent) el 1948, a l'exili. Estudià la carrera d'enginyer industrial i ocupà una càtedra de química a l'Escola d'Enginyers de Bilbao, on residí durant quasi deu anys (1902-1911). Amb tot, de molt jove encara, s'afermà en ell la decisió de dedicar-se a l'estudi del català i a la difusió de la correcció de la llengua. Formà part de *L'Avenç*, on promogué (1890-1891) una campanya memorable per a la reforma ortogràfica, amb Jaume Massó i Torrents i Joaquim Casas i Carbó. Fou membre fundador de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) i president de la Secció (1917-1948). Fou president de l'IEC (1921-1935, intermitentment). És considerat l'ordenador de la llengua catalana moderna. Participà en el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906). Autor de la *Gramàtica de la llengua catalana* (1912), impulsà la promulgació de les *Normes ortogràfiques* (1913). Per encàrrec de l'IEC, que l'adoptà com a oficial, publicà la *Gramàtica catalana* (1918). És l'autor de les *Converses filològiques* i del *Diccionari general de la llengua catalana* (1932), concebut com a canemàs del futur diccionari de l'Institut. El 1939 s'exilià, i pòstumament s'edità la seva nova *Gramàtica catalana* (1956). Fou catedràtic de la Universitat de Barcelona i, en esdevenir autònoma la Universitat, fou president del Patronat universitari (1933) i, per raó del seu càrrec, va patir empresonament (1934). Esdevingué un home molt popular al país i, entre el 1931 i el 1936, fou objecte de reiterats homenatges. La Universitat de Tolosa de Llenguadoc el nomenà doctor *honoris causa*, i la Societat Catalana d'Estudis Històrics, president honorari. *Vid.* COSTA CARRERAS, J.; *La figura i l'obra de Pompeu Fabra*. Ed. Universitat Pompeu Fabra. Barcelona, 2007.

²¹¹ Cf. <http://www.parcdesalutmar.cat/euimar/escola/>. Consultat el 19 de setembre 2012.

- e. Avaluar els objectius i les intervencions infermeres.
 - f. Establir una relació terapèutica.
 - g. Ensenyar a l'individu, la família i la comunitat.
 - h. Treballar en equip en el marc de les organitzacions sanitàries i sociosanitàries.
 - i. Consumir i criticar la recerca realitzada en l'àmbit de les ciències de la salut i socials.
 - j. Desenvolupar habilitats d'autoaprenentatge.
2. Crear les condicions òptimes d'aprenentatge que permetin a l'estudiant el desenvolupament dels coneixements i les seves capacitats.²¹²

3.3.1.a. Ubicació del centre

L'Escola Universitària Superior d'Infermeria del Mar es troba al Campus Universitari del Mar, al carrer d'Aiguader número 80, de la ciutat de Barcelona, just al darrere de les actuals instal·lacions de l'Hospital del Mar, al barri de la Barceloneta. La instal·lació, no obstant això, hi és de fa pocs anys (d'ençà del curs 2009-2010). De fet, allà s'hi concentra un entorn hospitalari, interuniversitari i de recerca privilegiat, ja que els estudis d'infermeria hi conviuen amb els de medicina, biologia humana i estudis de postgrau, tant de la Universitat Pompeu Fabra com de la Universitat Autònoma de Barcelona. D'altra banda, la vinculació amb l'Hospital del Mar, l'Hospital de l'Esperança i el Centre Fòrum permet disposar de recursos propis en tots els àmbits d'atenció sanitària, que, amb la nova ubicació, també són més a prop.

De fet, abans del trasllat al curs 2009-2010, l'Escola Universitària Superior d'Infermeria del Mar estava ubicada pròpiament a l'edifici del passeig de Joan Salvat-Papasseit número 5, de Barcelona, a prop de l'Hospital del Mar, però a l'altra banda del parc de la Barceloneta. El motiu es trobava en les tendències pròpies dels anys setanta del segle XX, en què es recomanava que els centres formatius es trobessin fora del recinte hospitalari.²¹³

3.3.1.b. Gènesi de la implantació dels estudis

Els estudis d'infermeria a l'Escola Universitària del Mar van néixer l'any 1975 en el si de l'Hospital Nostra Senyora del Mar, situat al barri de la Barceloneta (Barcelona). La

²¹² Cf. <http://www.parcdesalutmar.cat/euimar/escola/objectius-ensenyament.html>. Consultat el 19 de setembre de 2012.

²¹³ Cf. <http://www14.gencat.cat/gpq/AppJava/real/mostrarTitulacio.do?id=468&idioma=ca>. Consultat el 19 de setembre 2012.

titularitat de l'escola era compartida entre l'Hospital i l'Ajuntament de Barcelona. Tot i així, la jove escola aviat va haver de fer front als primers reptes: la Llei d'Educació de 1977 elevava el rang dels estudis d'ATS i, per tant, exigia la reconversió de les escoles existents en escoles universitàries. Dit i fet: el Reial Decret 795/1978, de 17 de febrer, establia oficialment l'adscripció del centre a la Universitat de Barcelona.²¹⁴

Si bé era un centre de titularitat municipal, l'adscripció a la Universitat de Barcelona va permetre fer un gran salt qualitatiu a l'escola, amb la introducció d'un pla d'estudis reglat i homologat.

En aquest sentit, l'ordre ministerial de 7 de setembre de 1978 establia en el punt primer que: «S'aprova el pla d'estudis de les Escoles Universitàries d'Infermeria ara fa poc esmentades, dependents de la Universitat de Barcelona, que quedarà estructurat d'acord amb l'annex d'aquesta Ordre».²¹⁵ A continuació, pel seu interès en la recerca d'aquesta tesi, passem a reproduir-ne el contingut (Taula 16):

Taula 16. Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria a l'EU del Mar 1978

Assignatures	Hores	Teoria	Pràctica
<i>1r curs</i>			
Biofísica-bioquímica (primer quadrimestre)	75	75	–
Anatomofisiologia i fisiologia	175	175	–
Infermeria fonamental	750	375	375
Ciències de la conducta I	100	100	–
<i>2n curs</i>			
Farmacologia clínica i dietètica	67	67	–
Infermeria medicoquirúrgica I	400	200	200
Infermeria maternoinfantil	313	150	163
Ciències de la conducta II	100	100	–
Salut pública I	350	100	250
<i>3r curs</i>			
Farmacologia clínica i terapèutica física	30	30	–
Infermeria medicoquirúrgica II	400	200	200
Infermeria psiquiàtrica	200	100	100

²¹⁴ BOE núm. 271. Reial Decret 795/1978, de 17 de febrer.

²¹⁵ BOE núm. 250. Ordre de 7 de setembre de 1978. Data de publicació: 19 d'octubre de 1978, p. 24.176.

Taula 16 (cont.). Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria a l'EUI del Mar 1978

Assignatures	Hores	Teoria	Pràctica
Infermeria geriàtrica	200	100	100
Ciències de la conducta III	100	100	–
Salut pública II	380	150	230

Font: BOE núm. 250, de 19 d'octubre de 1978.

Amb el pas dels anys, l'escola va anar adaptant el seu funcionament i els plans d'estudis d'acord amb les directrius donades des de la Universitat de Barcelona, fins que l'any 2005 se'n va aprovar l'adscripció, per raons òbvies de proximitat, a la Universitat Pompeu Fabra.

3.3.1.c. Pla d'estudis

La Universitat Pompeu Fabra va començar a impartir la Diplomatura d'Infermeria a partir de l'efectiva adscripció del centre del Mar a partir del curs 2005-2006 i fins que es va extingir en el curs 2010-2011. És a dir, en total han estat sis cursos de diplomats en infermeria. Durant aquests anys, l'Escola Universitària d'Infermeria de la UPF només ha tingut un pla d'estudis, aprovat per Resolució de 18 de maig de 2007, de la Secretaria d'Estat d'Universitats i Recerca, per la qual es publicava l'Acord del Consell de Ministres de 4 de maig de 2007, en virtut del qual s'homologa el títol de Diplomata en Infermeria, de l'Escola Universitària d'Infermeria del Mar, de la Universitat Pompeu Fabra. En total, el pla d'estudis preveu la superació de 289 crèdits per obtenir el títol de la Diplomatura d'Infermeria, en els quals no s'exigeix dur a terme cap treball de final de carrera.²¹⁶

El pla d'estudis s'organitza en sis quadrimestres, i les assignatures troncales, obligatòries, optatives i de lliure elecció es distribueixen segons l'itinerari curricular recomanat. (Pla d'estudis complet: Taula 92, pàg. 313.)

Els 289 crèdits necessaris per obtenir el títol de la diplomatura es repartien de la forma següent:

²¹⁶ BOE núm. 133. Resolució de 18 de maig de 2007. Data de publicació: 4 de juny de 2007, p. 24.229.

Taula 17. Pla d'estudis de 2007 de la Universitat Pompeu Fabra. Càrrega lectiva

Cicle	Curs	Matèries troncal	Matèries obligatòries	Matèries optatives	Crèdits de lliure configuració	Totals
1r cicle	1r	67,5	4,5	12	14+5	103
	2n	75,5	0	24	10+6	115,5
	3r	41,5	0	24	5	70,5

Font: BOE núm. 133. Resolució de 18 de maig de 2007. Data de publicació: 4 de juny de 2007.

3.4. Universitat de Lleida

La Universitat de Lleida és el centre d'estudis superior degà de Catalunya. Va ser fundada l'any 1300 pel rei Jaume II de Catalunya-Aragó a petició dels estaments municipals de la ciutat. Abans, però, l'any 1297, el papa Bonifaci VIII havia concedit la butlla que n'aprova la creació a petició del comte-rei català. En aquella època, com avui, Lleida ocupava una posició estratègica en la Corona d'Aragó, al bell mig de la federació, en territori català però oberta a ponent com a punt de trobada de les dues nacions fundants de l'estat creat el 1137 amb el matrimoni del comte de Barcelona Ramon Berenguer IV i Peronella, princesa d'Aragó.²¹⁷

L'establiment de la universitat –o estudi general, com s'anomenava llavors– va suposar l'arribada d'estudiants provinents d'arreu de la Corona d'Aragó, però també d'alguns de Castella i també del Llenguadoc i de l'antic comtat de Tolosa. En aquest sentit, si bé la primera universitat a Espanya fou la de Salamanca (llavors en terres del regne de Lleó, any 1230), la Universitat de Lleida suposava la connexió amb la Mediterrània, amb França i Itàlia i els seus centres universitaris. Amb la nova universitat, el comerç i la manufactura de Lleida van créixer, especialment els oficis vinculats amb el món universitari: llibreters, paperers, copiadors, menestrals del pergami, arxivers i bibliotecaris, així com els serveis vinculats a l'hostatgeria, necessaris per donar estatge als estudiants i professors nous. Inicialment la nova universitat es va fundar amb els tres estudis clàssics: medicina, dret i teologia.

Amb el temps la universitat va anar guanyant en prestigi i incrementant els estudis. Aquesta situació es va mantenir durant els segles XIV, XV i fins ben entrat el XVI. De fet, no serà fins al segle XVII quan la Universitat de Lleida entrarà en decadència, en consonància amb la resta del país, fins a la desfeta final a la guerra de Successió

²¹⁷ Val a dir que no va ser, però, la primera universitat en terres de la Corona d'Aragó, ja que aquest honor l'ostenta Montpeller (al Llenguadoc), vila natal del rei Jaume I (1208-1276).

espanyola (1705-1714) i la supressió de la universitat. La reial cèdula de 9 d'octubre de 1717 n'ordenava el tancament definitiu.²¹⁸

Malgrat que la regulació dels estudis d'infermeria és quelcom més modern i contemporani que no pas medieval, això no exclou que, amb caràcter no reglat i de forma contemporània a la Universitat de Lleida medieval, existís el càrrec d'hospitaler a l'antic Hospital de Santa Maria. Així, en un document del 28 de setembre de 1450 els paers de Lleida establien els requisits que havia de reunir la persona encarregada de dirigir l'hospital i tenir cura dels malalts, en precisar que «sigui obligat a escombrar i tenir net dit hospital, rentar la roba, estar en possessió de robes netes per al servei de l'hospital i guardar els malalts i altres pobres de Crist que vinguin a l'hospital amb molta diligència segons el seu poder i saber».²¹⁹

El càrrec d'hospitaler va tenir plena vigència durant els segles posteriors, concretament fins al 1792. En aquell any, els administradors de l'Hospital de Santa Maria –i per intercessió directa del bisbe de Lleida– van dirigir-se al rei espanyol Carles IV amb la finalitat d'establir-hi l'orde de les filles de la caritat. Amb l'arribada de les filles de la caritat s'inicià la professionalització i la feminització de la professió d'infermeria.

Aquesta situació, amb tots els estira-i-arronsa posteriors (especialment amb la República i la Guerra Civil de 1936) es va perllongar fins passada la guerra. Curiosament, fou sota el règim franquista, concretament en el curs acadèmic 1942-1943, quan es va iniciar la veritable professionalització de les tasques de cura i vigilància dels malalts. Tanmateix, no serà fins al curs acadèmic 1955-1956 quan naixerà la primera Escola Preparatoria d'Infermeres.²²⁰

3.4.1. *Escola Universitària d'Infermeria*

L'Escola Universitària d'Infermeria va néixer amb la vocació de ser el centre d'educació superior per a la formació universitària dels professionals de la infermeria a la demarcació de Lleida. Inicialment dependent de la Universitat de Saragossa i posteriorment de la Universitat de Barcelona, finalment va esdevenir un ens orgànicament integrat a la Universitat de Lleida.

²¹⁸ Vid. BUSQUETA, J. J.; i PEMÁN, J. (coords.); *Les Universitats de la Corona d'Aragó, ahir i avui. Estudis històrics*. Ed. Pòrtic. Universitat de Lleida. Barcelona, 2002.

²¹⁹ SANAHUJA, Mn.; *Història de l'Hospital de Santa Maria*. Ed. Institut d'Estudis Ilerdencs. Lleida.

²²⁰ Cf. punt 4.1.b.

3.4.1.a. Ubicació del centre

L'Escola Universitària d'Infermeria inicialment estava ubicada al mateix Hospital de Santa Maria com a Escola d'ATS. A mitjan anys setanta, amb el creixement que experimentà, es traslladà a l'edifici central de l'hospital. Estava previst que l'Escola Universitària d'Infermeria ocupés els espais de l'antiga Escola d'ATS, prèviament renovats, i hi incorporés una biblioteca. Finalment, les previsions es van complir i l'escola va ocupar aquests espais, on va romandre fins al 1993, any en què es va eliminar la biblioteca, que es va unir amb la de la Facultat de Medicina, i es crea així la biblioteca de Ciències de la Salut. Com a solució temporal l'escola es desplaça a l'antic edifici d'infecciosos, on romandrà fins al 1999, any en què es trasllada a la nova seu, la Unitat Docent de l'Hospital Arnau de Vilanova.²²¹

Tanmateix, a partir de l'any 2005, el creixement de l'Escola Universitària vers Europa i el món, és a dir, el que en podríem anomenar *el procés d'internacionalització*, porta l'escola a retornar als orígens, en aquest cas, en el context del Campus de Ciències de la Salut, ubicat a l'avinguda de l'Alcalde Rovira Roure número 44 de Lleida, dins del recinte de l'Hospital de Santa Maria. Es tracta d'un edifici de construcció recent de quatre plantes, on hi ha cinc aules, tres seminaris, dues aules de demostració (laboratori) per a pràctiques clíniques simulades, el Consell de l'Estudiantat, el Departament d'Infermeria i la Consergeria. També hi ha la Biblioteca Jaume d'Agramunt i les aules d'informàtica de Ciències de la Salut.

En el mateix recinte també hi ha la Facultat de Medicina, on es troben les dependències complementàries del centre d'ús comú per ambdues facultats, com ara l'àrea de Gestió Acadèmica (negociat d'alumnes), l'Aula Magna, la Sala d'Estudis, el Servei de Reprografia i el Punt d'Informació de Ciències de la Salut. A l'entresòl d'aquest mateix edifici hi ha les dependències del Deganat d'Infermeria.

Les anteriors dependències a l'Hospital Arnau de Vilanova continuen operatives per fer les pràctiques de fisioteràpia, i a més a més també s'hi troben algunes aules, la sala d'usuaris d'informàtica, el laboratori d'habilitats i els despatxos del professorat del Departament d'Infermeria, així com la Unitat de Recerca Biomèdica i una cafeteria. Així i tot, la majoria de les pràctiques es duen a terme a l'Hospital Santa Maria, als centres d'atenció primària de diferents localitats de la demarcació i també en centres socio-sanitaris concertats i clíniques privades.

²²¹ Cf. TORRES I PENELLA, C.; *Apunts històrics de l'Escola d'Infermeria de Lleida*. Conferència pronunciada en data de 8 d'octubre de 2009, en el marc del programa d'actes dels 25 anys de l'Escola Universitària d'Infermeria de Lleida.

3.4.1.b. Gènesi de la implantació dels estudis

Com s'ha assenyalat en la introducció d'aquest epígraf,²²² els estudis d'infermeria a Lleida tenen un llarg recorregut històric. Ara bé, pel que fa a la implantació dels estudis, cal que ens remuntem als anys cinquanta del segle XX. Els estralls de la Guerra Civil Espanyola (1936-1939) van generar una forta demanda de professionals sanitaris, de manera que el règim franquista va preparar un programa de formació que, per la llei de 27 de juny de 1952, va unificar els estudis d'infermeria, llevadora i practicant en un sol títol, el d'*Ajudant Tècnic Sanitari (ATS)*, de tres anys de durada.

A partir d'aquest moment, s'instaura la primera Escola Preparatòria d'Infermeres (EPI), dependent de la Diputació Provincial de Lleida, que iniciarà el seu curs l'any 1955-1956. De primer, l'EPI era totalment femenina, en règim d'internat. Les professores eren les mateixes monges que exercien d'infermeres a l'hospital. El professorat masculí el formaven els metges de l'hospital, els quals es recolzaven en els continguts teòrics comuns per a cada curs d'ATS. Ja en la dècada dels seixanta, a final de curs, un catedràtic de la Universitat de Barcelona es desplaçava a Lleida per avaluar les alumnes. No serà, doncs, fins als anys setanta que l'escola deixarà de ser només per a noies.

Així doncs, la Llei d'Educació de 1977 feia possible que les escoles d'ATS s'integressin al sistema universitari, en sol·licitar la reconversió en escoles universitàries d'infermeria. En aquest període, el nou pla d'estudis per a l'Escola d'Infermeria de la Universitat de Barcelona també resulta d'aplicació a Lleida, d'acord amb l'Ordre Ministerial 26.176 de 7 de setembre de 1978.²²³ Essencialment, el pla d'estudis és igual per a tot l'Estat espanyol i, per tant, la diferència entre escoles i, fins i tot, universitats, la determina el nombre d'hores teòriques i pràctiques que fixa cada pla d'estudis. Ara bé, l'alegria va durar poc, i com a conseqüència de l'esmentada Llei d'Educació de 1977 la Diputació de Lleida es va veure obligada a tancar l'escola l'any 1980. No obstant això, i durant el període de temps d'inactivitat docent, la tasca de gestió i pressió política de la Diputació de Lleida no es va aturar.

Així, l'any 1982, d'acord amb allò que exposava el Reial Decret 3201/1982, de 12 de novembre, s'aprovà la conversió de «*la Escuela de Ayudantes Técnicos Sanitarios del Hospital Provincial "Santa María" de Lérida, cuya titularidad ostenta la*

²²² Cf. punt 4. Universitat de Lleida.

²²³ Cf. BOE núm. 250. Ordre Ministerial 26.176. Data de publicació: 19 d'octubre de 1978, p. 24.156.

*excelentísima Diputación Provincial de Lérida, en Escuela Universitaria de Enfermería, adscrita a la Universidad de Barcelona».*²²⁴ Aquest canvi suposà un pas de primera magnitud i el reconeixement necessari per transformar els estudis d'infermeria en un saber universitari de ple dret.

En aquest sentit, el currículum de la Diplomatura en Infermeria pretenia dotar l'alumne d'una formació dirigida a una pràctica infermera més àmplia que l'anterior, que anava més enllà de la tradicional atenció hospitalària, i que incloïa l'atenció primària i de família, així com la voluntat d'aprofundir en l'àmbit de la recerca d'infermeria. La majoria del material docent provenia dels Estats Units, prèviament traduït al castellà per editorials mexicanes i sud-americanes. En aquest període, l'escola creix ràpidament en alumnes, la qual cosa obliga a augmentar la plantilla de professors i professores. A més a més, per a la formació pràctica dels i les estudiants s'estableixen convenis de col·laboració amb altres institucions sanitàries. L'ordenació acadèmica es fa per cursos. Als matins es fan pràctiques clíniques i a les tardes, les classes pràctiques. Passat un cert temps, es va optar perquè s'alternés la docència de continguts teòrics amb períodes pràctics per potenciar l'autoaprenentatge en els alumnes.

La segona etapa en la gènesi dels estudis d'infermeria a Lleida és la de la refundació de la Universitat de Lleida. De fet, així ho estableix la Llei 34/1991, de 30 de desembre, de creació de la Universitat de Lleida, concretament en l'article segon, en què delimita l'estructura de la universitat: «La Universitat de Lleida compta inicialment amb els Centres següents: A) Facultat de Lletres. B) Facultat de Medicina. C) Facultat de Dret i Economia. D) Facultat de Ciències de l'Educació. E) Escola Universitària d'Infermeria. F) Escola Universitària Politècnica. G) Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària».²²⁵ La formació de la nova Universitat de Lleida no es va fer de nova planta –com ja s'indica en l'exposició de motius de la llei–, sinó aprofitant l'estructura ja existent de la Universitat Politècnica de Catalunya, de la Universitat Autònoma de Barcelona i de la Universitat de Barcelona, aquesta última en el cas dels estudis de la Diplomatura d'Infermeria. Ara bé, a partir d'aquest moment, és a dir, de la creació de la Universitat de Lleida, l'Escola d'Infermeria començarà el seu propi camí, el qual s'ha perllongat fins a l'extinció de la Diplomatura d'Infermeria i el naixement del nou Grau d'Infermeria, en el marc de

²²⁴ Cf. *BOE* núm. 284. RD 3201/1982, de 12 de novembre. Data de publicació: 26 de novembre de 1982, p. 32.577.

²²⁵ En l'original en castellà. Cf. *BOE* núm. 54. Llei 34/1991, de 30 de desembre, de creació de la Universitat de Lleida. Data de publicació: 3 de març de 1992, p. 7.237.

l'entrada de les universitats catalanes en l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES).

3.4.1.c. Pla d'estudis

En el cas de Lleida, la creació de la nova universitat i, per tant, la integració de l'Escola Universitària d'Infermeria en la seva estructura, va coincidir amb l'obertura o liberalització dels plans d'estudis. Per primer cop d'ençà de la creació de les universitats públiques al Regne d'Espanya en l'etapa contemporània es feia efectiva l'autonomia universitària –consagrada en l'article 27.10 de la Constitució espanyola–, cosa que permetia elaborar els propis plans d'estudis. A partir d'aquest moment, l'estructura lectiva de les titulacions va passar d'annual a quadrimestral i el valor de cada matèria a calcular-se per crèdits. Aquesta no fou pas una transformació poc important. De fet, després de quasi dos segles d'uniformisme i centralisme curricular, aquí, igual que a les altres universitats catalanes, van aparèixer de cop i volta matèries troncales, obligatòries de la universitat, optatives i de lliure elecció. Davant el desconcert inicial, no van trigar a arribar les corresponents disposicions legislatives que n'acotaven l'abast.

El Pla d'estudis de 1992, realment aprovat el 22 d'abril de 1993²²⁶ pel rector de la Universitat de Lleida, Sr. Víctor Siurana, va tenir una vida efímera, ja que va haver de ser reformat dos anys més tard. (Pla d'estudis complet: Taula 93, pàg. 316.)

D'acord amb el pla d'estudis exposat, superats els 230 crèdits preceptius s'obtenia el títol oficial de la Diplomatura en Infermeria. Els 230 crèdits indicats es repartien d'acord amb el quadre següent (Taula 18):

Taula 18. Pla d'estudis de 1992 de la Universitat de Lleida. Distribució dels crèdits

Cicle	Curs	Matèries troncales	Matèries obligatòries	Matèries optatives	Crèdits de lliure configuració	Totals
1r cicle	1r	63,5	0	6	3	72,5
	2n	62	3	6,5	11	82,5
	3r	59	0	7	9	75

Font: BOE núm. 127, en data de 28 de maig de 1993.

Val a dir que un cop superats els 230 crèdits no calia superar cap treball o projecte de final de carrera. En canvi, sí que era necessari fer pràctiques en els centres hospitalaris i d'atenció primària amb què la universitat hagués signat convenis de

²²⁶ Vid. BOE núm. 127, en data de 28 de maig de 1993, p. 16.244 i successives.

col·laboració, així com elaborar treballs acadèmicament dirigits i integrats en el pla d'estudis. En el cas dels treballs acadèmics, un crèdit equivalia a deu hores efectives. En canvi, en les pràctiques externes un crèdit equivalia a vint hores efectives.

La distribució de la càrrega lectiva global en els tres anys acadèmics en què estaven distribuïts els estudis s'ordenaven de la forma següent (Taula 19):

Taula 19. Pla d'estudis de 1992 de la Universitat de Lleida. Càrrega lectiva

Any acadèmic	Total	Teòrics	Pràctics/Clínic
1r	72,5	43	29,5
2n	82,5	38	44,5
3r	75	27,5	47,5

Font: BOE núm. 127, en data de 28 de maig de 1993.

La reforma de 1994 va venir precedida per la publicació del Reial Decret 1267/1994, de 10 de juny, el qual obligava a modificar i adaptar el Pla del 1992 que acabem d'exposar. Així, en el Pla d'estudis de 1994 –aprovat per Resolució de 21 de desembre de 1994–²²⁷ es va incorporar l'ordenació docent per quadrimestres en estructura modular, és a dir, amb períodes de teoria i períodes de pràctiques clíniques.

Les avaluacions es feien al final de cada quadrimestre. A més a més, aquesta reforma va servir perquè, de mica en mica, l'escola anés incrementant el nombre de matèries obligatòries i passés d'una²²⁸ en el Pla de 1992 a cinc en el Pla de 1994. També va augmentar en aquest moment i de forma molt important el nombre de matèries optatives que s'ofertaven als i les estudiants. En aquest moment també es van incloure oficialment en el pla d'estudis les matèries de lliure elecció, així com la possibilitat de fer períodes de pràctiques i estudis en altres centres de l'estranger.

Globalment, però, el nombre de crèdits necessaris per obtenir el títol de la Diplomatura en Infermeria només va augmentar en un crèdit, de manera que va passar de 230 a 231. (Pla d'estudis complet: Taula 94, pàg. 321.)

²²⁷ Cf. BOE, suplement núm. 190. Resolució de 21 de desembre de 1994. Data de publicació: 10 d'agost de 1995, p. 24. Annex 2-A.

²²⁸ Inicialment només era assignatura obligatòria *Història de la Infermeria*. Aquest augment es va produir en gran part per la translació de matèries troncales a l'àmbit de les obligatòries de la universitat.

Amb el Pla de 1994, els 231 crèdits preceptius per obtenir el títol es distribueixen de la forma següent (Taula 20):

Taula 20. Pla d'estudis de 1994 de la Universitat de Lleida. Distribució dels crèdits

Cicle	Curs	Matèries troncal	Matèries obligatòries	Matèries optatives	Crèdits de lliure configuració	Totals
1r cicle	1r	43,5	24	12	–	79,5
	2n	68,5	–	6	6	80,5
	3r	51,0	–	3	17	71,0

Font: *BOE*, Suplement núm. 190. Resolució de 21 de desembre de 1994. Data de publicació: 10 d'agost de 1995.

La distribució de la càrrega lectiva global en els tres anys acadèmics en què estaven distribuïts els estudis s'ordenava de la forma següent (Taula 21):

Taula 21. Pla d'estudis de 1996 de la Universitat de Lleida. Càrrega lectiva

Any acadèmic	Total	Teòrics	Pràctics/Clínic
1r	67,5	45,5	22
2n	68,5	34,5	34
3r	51,0	16,0	35
Optatives	21,0	21,0	–
Lliure elecció	23,0	23,0	–

Font: *BOE*, suplement núm. 190. Resolució de 21 de desembre de 1994. Data de publicació: 10 d'agost de 1995.

Finalment, l'última modificació del pla d'estudis de la Diplomatura d'Infermeria es va produir l'any 2000.²²⁹ En primer lloc, el nou pla d'estudis eliminava totes les assignatures de caràcter obligatori de la universitat i en repartia el contingut entre les assignatures optatives. Amb això s'augmentava la capacitat de l'alumne per configurar l'itinerari curricular més adequat als seus interessos professionals i formatius.

A més a més, augmentava el nombre de crèdits de lliure elecció, de manera que la formació dels futurs diplomats en Infermeria podia esdevenir encara més pluridisciplinària. Pel que fa a les matèries troncal, se n'eliminava la distribució en matèries de primer, segon o tercer curs, la qual cosa obria la possibilitat que l'escola universitària les pogués ordenar lliurement.

²²⁹ Cf. *BOE* núm. 303, Resolució 23.104 de 15 de novembre de 2000. Data de publicació: 19 de desembre de 2000, p. 44.622. Annex 2-A.

Cal destacar que en aquesta darrera reforma del pla d'estudis la descripció del nombre de crèdits incloïa l'organització quadrimestral dels cursos –a diferència de les anteriors, en què si bé ja s'aplica l'ordenació quadrimestral, el pla encara reflecteix l'estructura anual anterior.

En conjunt, però, es reduïa el nombre de crèdits aprovats necessaris per obtenir el títol de 231 a 230, com ja passava en el Pla d'estudis del 1992. (Pla d'estudis complet: Taula 95, pàg. 325.)

Amb el Pla de 2000, els 230 crèdits preceptius per obtenir el títol es distribueixen de la forma següent (Taula 22):

Taula 22. Pla d'estudis de 2000 de la Universitat de Lleida. Distribució dels crèdits

Cicle	Curs	Matèries troncal	Matèries obligatòries	Matèries optatives	Crèdits de lliure configuració	Totals
1r cicle	1r	63	–	–	12	75
	2n	66	–	–	11	77
	3r	60	–	18	–	78

Font: BOE núm. 303, Resolució 23.104 de 15 de novembre de 2000. Data de publicació: 19 de desembre de 2000.

La distribució de la càrrega lectiva global en els tres anys acadèmics en què estaven distribuïts els estudis s'ordenava de la forma següent (Taula 23):

Taula 23. Pla d'estudis de 2000 de la Universitat de Lleida. Càrrega lectiva

Any acadèmic	Total	Teòrics	Pràctics/Clínics
1r (Troncals)	63	45	18
2n (Troncals)	66	38,5	27,5
3r (Troncals)	60	12	48
3r (Optatives)	18	–	–
1r i 2n (Lliure elecció)	23	–	–

Font: BOE núm. 303, Resolució 23.104 de 15 de novembre de 2000. Data de publicació: 19 de desembre de 2000.

3.5. Universitat de Girona

En el marc de la creació de les universitats perifèriques de Catalunya pel Govern de la Generalitat, la Universitat de Girona, nascuda com a ens públic per la Llei 35/1991, de 30 de desembre, del Parlament de Catalunya, parteix de la voluntat d'esdevenir el centre d'estudis superior generalista i d'excel·lència de referència de

les comarques gironines. En aquest sentit, la mateixa exposició de motius de l'esmentada Llei de creació afirma que: «L'anàlisi dels aspectes històrics, demogràfics, socials i econòmics, juntament amb l'estudi de les demandes de titulació, de les necessitats dels diferents sectors econòmics, socials i culturals, contrastats amb la realitat universitària actual, ha dut el Govern de Catalunya a emprendre un conjunt d'accions destinades a expandir i reordenar el mapa universitari de Catalunya. D'aquestes actuacions ha sorgit el propòsit de modificar l'estructura universitària catalana mitjançant la creació de noves universitats, una de les quals serà la Universitat de Girona».²³⁰ De fet, tal com ja hem exposat en l'epígraf anterior, i com s'exposarà en els següents, aquesta política expansiva en l'àmbit territorial va portar a crear centres universitaris propis en cada capital de província catalana, així com subseus territorials en aquelles poblacions que, sense ser capitals de província, tenen un pes específic (demogràfic, econòmic i cultural) en el seu propi àmbit territorial, com en el cas de Tortosa, Manresa o Vic.

Tanmateix, aquest nou centre creat el desembre de 1992 enfonsa les arrels en la història de Catalunya i, concretament, de la ciutat de Girona. Així, segons l'obra *Els estudis universitaris a Catalunya*,²³¹ la pèrdua de població que va patir Catalunya arran de les diverses pestes i epidèmies durant el segle XV²³² va afectar de forma significativa Girona. Per aquest motiu, els jurats de la ciutat van intentar atraure l'arribada de nous habitants. En aquest projecte de recuperació demogràfica –i, per tant, de capacitat recaptatòria– la concessió d'un estudi general per a la ciutat augmentaria i rejuveniria el cens, a la vegada que asseguraria uns professionals cultes que prestigiarien el teixit social. Per aquest motiu, la ciutat de Girona va enviar una ambaixada a Nàpols perquè el rei Alfons IV de Catalunya-Aragó n'aprovés la sol·licitud. La sol·licitud va ser aprovada el dia 9 de març de 1446 i es van atorgar els graus de teologia, dret civil, dret canònic, filosofia natural, moral, medicina i les set arts liberals. Tot seguit, les autoritats van sol·licitar –a través del capítol de canonges– l'empara del papa. El bisbe Bernat de Pau va demanar personalment a Sa Santedat, Eugeni IV, el prec de Girona.

²³⁰ BOE núm. 54. Llei 35/1991, de 30 de desembre, de creació de la Universitat de Girona. Data de publicació: 3 de març de 1992, pp. 7.238 i 7.239.

²³¹ Vid. OLIVÉ SERRET, E.; PRATS BATET, J. M.; GONZÁLEZ I SENMARTÍ, A.; *Història dels estudis universitaris a Catalunya*. Ed. Consell Interuniversitari de Catalunya. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 2002.

²³² La pesta i les epidèmies, ja iniciades a partir dels anys quaranta del segle XIV, es van anar repetint en la Catalunya del segle XV, fet que propicià la crisi econòmica i social més important de la Catalunya medieval. Per a més detall, podeu consultar l'obra de VICENS VIVES, J., *Els Trastàmars: el segle XV*. Ed. Vicens Vives. Barcelona, 1961.

No obstant això, l'oposició de Lleida –com acabem de veure en l'epígraf anterior–, la guerra civil catalana i les lluites remences van paraitzar el projecte fins a l'any 1477, en què els jurats i canonges van reprendre les gestions. Ens ho expliquen OLIVÉ i PRATS de la forma següent:

«Una comissió paritària redactà els protocols, i el 1483 el bisbe Joan de Margarit, que es trobava a Roma en qualitat d'ambaixador de Ferran el Catòlic davant la cort papal de Sixt IV, rebé una carta on li suplicaven que, en condició de fill de Girona, influís en el Sant Pare perquè concedís les butlles que permetrien obrir la universitat. Desconeixem si el bisbe, que mentre era a la Ciutat Eterna rebé el capell cardenalici, es bellugà en pro dels seus conciutadans. El cert és que, mort prematurament el cardenal Margarit, els intents de reconeixement no reeixiren i els plans municipals llanguiren en alguna lleixa vaticana.

»[...]

»La fundació de l'Estudi de Girona esdevindrà un viacrucis a causa de l'estretor de la hisenda local. Els tràmits no reeixits del cardenal Margarit mantingueren la constància dels jurats a reivindicar el dret a comptar amb estudis universitaris, sobretot a partir del moment en què Felip II, inquiet per la contaminació del protestantisme als seus regnes, decretà la prohibició que els seus súbdits sortissin a estudiar a l'estranger. L'any 1551 el rei concedí rendes amb la finalitat que l'Estudi comencés a caminar. Les penúries de l'època desaconsellaren momentàniament el projecte. L'entesa dels canonges amb el municipi, sobre les contribucions que aportaria cadascú, garantí la viabilitat de l'empresa, posada sota el patronatge de sant Lluç.

»El 1551 s'adquiriren per 52 lliures els terrenys d'uns horts fora muralla, a la costa d'Alemanys, prop de la porta Rufina, propietat de Miquel Abrà, canonge de la Seu, i del beneficiat Francesc Vidal. El 4 de desembre es cavaren els fonaments del modest edifici de l'Estudi gironí que confrontaria amb el convent dels frares dominics. Per a la construcció fou decisiva l'aportació de 744 lliures que hi feu lu Ornós. Més endavant, els donatius de mossèn Llobet possibilitaren l'ampliació de les dependències, en les quals es podia aprendre gramàtica, teologia, filosofia, dret i medicina. L'obertura d'un col·legi de jesuïtes al costat de l'església de Sant Martí Sacosta anà en detriment de la Universitat, que veia com alguns joves optaven per les aules dels deixebles de Francesc Xavier. L'arxiduc Carles d'Àustria, el gener de 1710, concedí el títol de "reial" a la Universitat de Girona, que, tanmateix, no se'n pogué gloriari gaire temps, puix el 1717 incorporà les rendes a la Universitat de Cervera i l'edifici fou destinat a allotjar la tropa».²³³

Val a dir, emperò, que fou temporalment restaurada durant el període del sexenni democràtic a Espanya, entre 1869 i 1874.

²³³ OLIVÉ SERRET, E.; PRATS BATET, J. M.; GONZÁLEZ I SENMARTÍ, A.; *op. cit.*, pp. 16 i 22-24.

De fet, l'esforç dels gironins per recuperar la seva universitat s'ha fet evident durant tot el segle XX en les diverses iniciatives socials i parapúbliques. En aquest sentit, la mateixa exposició de motius de la seva llei de creació exposa que: «La nova Universitat de Girona recull també l'esforç, el treball i la voluntat de la comunitat universitària gironina, especialment a través dels centres creats a partir de 1969, i la seva creació ha d'actuar com a motor del progrés cultural, científic i tècnic en les comarques nord-orientals de Catalunya i de manera més específica en la ciutat on s'hi ubiquen els seus centres».²³⁴ I seguint en aquesta mateixa línia: «Per això, la Universitat de Girona ha d'integrar i ordenar els diversos ensenyaments universitaris que actualment s'imparteixen en aquesta ciutat i els de nova creació serviran de base per al desenvolupament d'una universitat nova amb personalitat pròpia».²³⁵

Inicialment, la nova universitat només té cinc facultats: la Facultat de Ciències de l'Educació, la Facultat de Lletres, la Facultat de Ciències Experimentals i de la Salut, la Facultat de Ciències Jurídico-Econòmiques i l'Escola Politècnica Superior. Per tant, inicialment no hi ha cap facultat amb estudis d'infermeria.

3.5.1. *Escola Universitària d'Infermeria*

L'Escola Universitària d'Infermeria de la Universitat de Girona, com en altres universitats perifèriques catalanes, no neix com a conseqüència de la mateixa llei de creació de la universitat o bé d'una adscripció legal –que, fet i fet, hauria estat el més lògic–, sinó d'un procés d'acostament i necessitat entre la nova universitat i la Diputació de Girona, titular de la ja existent Escola Universitària d'Infermeria. Així les coses, l'adscripció d'aquesta Escola Universitària d'Infermeria (EUI) –adscripita a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)– a la Universitat de Girona (UdG) no es materialitzarà fins al 22 de juny de 1992, moment en què així ho mana el corresponent decret de la Generalitat de Catalunya.

No obstant això, i atesa la bondat de l'experiència entre ambdues institucions (EUI i UdG), no serà fins a l'Acord de 30 de juny de 1994²³⁶ que, per conveni entre el Comissionat per a Universitats i Recerca de la Generalitat de Catalunya, la Universitat de Girona i la Diputació de Girona es materialitzarà la integració de l'esmentada EUI a la UdG. Posteriorment, l'escola esdevé Facultat d'Infermeria en el si de la Universitat de Girona.

²³⁴ BOE núm. 54. Llei 35/1991, de 30 de desembre, de creació de la Universitat de Girona. Data de publicació: 3 de març de 1992, p. 7.239.

²³⁵ Ídem.

²³⁶ El conveni no va ser aprovat fins al 15 de setembre de 1994.

3.5.1.a. Ubicació del centre

L'Escola Universitària d'Infermeria d'ençà de l'any 1998 es troba situada al carrer d'Emili Grahit núm. 77, de la ciutat de Girona, és a dir, a l'antiga Annexa de l'Escola Normal, on va compartir espai amb la Facultat d'Educació i Psicologia fins que aquesta va marxar l'any 2010 al seu emplaçament actual, al remodelat edifici del Seminari.²³⁷ Tanmateix, en el passat, l'Escola Universitària d'Infermeria de Girona havia ocupat diversos edificis i instal·lacions. Així, abans de la integració a la Universitat de Girona, entre els anys 1986-1987 i el 1998 va ocupar un espai situat a la llar d'infants del Puig d'en Roca.²³⁸ Abans, però, entre els anys 1980 i 1986, havia ocupat un edifici situat al barri de Pedret de la ciutat.²³⁹ Entre els anys 1973 i 1979 l'escola es va traslladar als baixos de l'antic Hospital de Santa Caterina, on hi va arribar procedent del Centre Geriàtric de la Diputació situat a l'edifici del Puig d'en Roca.²⁴⁰

3.5.1.b. Gènesi de la implantació dels estudis

Per cercar l'origen dels estudis moderns d'infermeria a Girona cal remuntar-nos a l'any 1936, moment en què es va crear la primera escola d'infermeria. El motiu es trobava en la manca de personal fruit de l'expulsió de les monges paüles que, fins llavors, s'havien encarregat d'atendre els malalts de l'Hospital de Santa Caterina. Els primers estudis tenien un any de durada i l'examen per obtenir el títol es feia a la Universitat Autònoma de Barcelona, que com ja hem comentat era el nom amb el qual es coneixia la Universitat de Barcelona durant la Segona República. Aquesta experiència acadèmica, però, va acabar amb la fi de la Guerra Civil Espanyola.

Posteriorment, l'any 1961, i amb motiu també de les necessitats de personal, va sorgir l'Escola d'ATS de la Residència Sanitària de la Seguretat Social Álvarez de Castro, adscrita a la Universitat de Barcelona, on es van desenvolupar els estudis fins al final del 1980, moment en què es van homologar els estudis amb caràcter universitari i que l'esmentada escola no va dur a terme. Tanmateix, la història pròpiament dita de l'Escola d'Infermeria no s'inicia fins a l'any 1973, moment en què es va crear l'Escola Femenina d'Ajudants Tècnics Sanitaris (ATS) de la Diputació de Girona. Per impartir les classes teòriques es va demanar la col·laboració de metges

²³⁷ DDAA; «Història de l'Escola Universitària d'Infermeria de la Universitat de Girona» a *Jornada de celebració de les 25 promocións de diplomats i diplomades en Infermeria*. Ed. Universitat de Girona, 2005, p. 42.

²³⁸ *Ibidem*.

²³⁹ *Ibidem*.

²⁴⁰ *Ibid.*, pp. 38 i 39.

de l'Hospital Provincial i d'altres centres sanitaris de Girona. El Reial Decret 2.128/1977²⁴¹ va disposar la transformació de les escoles d'ATS en escoles universitàries d'infermeria. Així, per mitjà del Reial Decret 3.396/1978, de 29 de desembre, s'aprojava la conversió de l'Escola d'ATS de la Diputació de Girona en Escola Universitària d'Infermeria, la qual quedava adscrita a la Universitat Autònoma de Barcelona. En aquest sentit, l'esmentat Reial Decret deia: «L'excel·lentíssima Diputació Provincial de Girona ha sol·licitat la conversió de l'Escola d'Ajudants Tècnics Sanitaris, dependent de la ja nomenada Diputació, en Escola Universitària d'Infermeria, adscrita a la Universitat Autònoma de Barcelona acollint-se a allò disposat en el Reial Decret dos mil cent vint-i-vuit / mil nou-cents setanta-set, de vint-i-tres de juliol, article primer, punt tres».²⁴² I en l'apartat dispositiu estableix: «DISPOSO: Article primer. Aprovar la conversió de l'Escola d'Ajudants Tècnics Sanitaris de la Diputació Provincial de Girona en Escola Universitària d'Infermeria, quedant adscrita a la Universitat Autònoma de Barcelona».²⁴³

A partir de 1986, i en virtut de l'Acord de 25 de novembre, el Consell d'Universitats espanyol va resoldre homologar el pla d'estudis de la UAB per obtenir el títol de diplomad en Infermeria a l'EUI de Girona.²⁴⁴ A continuació, pel seu interès en la recerca d'aquesta tesi passem a reproduir-ne el contingut (Taula 24):

Taula 24. Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria a l'EUI Girona 1978-1993

Assignatures	Hores	Teoria	Pràctica
<i>1r curs</i>			
Anatomofisiologia	150	150	0
Embriologia i genètica	30	30	0
Bioquímica	30	30	0
Biofísica	30	30	0
Microbiologia	15	15	0
Psicologia general	30	30	0
Psicologia evolutiva	30	30	0
Psicologia social	30	30	0
Sociologia	30	30	0

²⁴¹ Vid. BOE de 22 d'agost de 1977.

²⁴² BOE núm. 42. Reial Decret 3396/1978, de 29 de desembre. Data de publicació: 17 de febrer de 1979, p. 4.363.

²⁴³ *Ibidem*.

²⁴⁴ BOE núm. 26. Acord de 25 de novembre de 1986, del Consell d'Universitats, pel qual s'homologa des de la data d'impartició el pla d'estudis establert per la Universitat Autònoma de Barcelona per a l'Escola Universitària d'Infermeria de Girona. Data de publicació: 30 de gener de 1987, pp. 3.001 i 3.002.

Taula 24 (cont.). Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria a l'EUI Girona 1978-1993

Assignatures	Hores	Teoria	Pràctica
Antropologia sociocultural	30	30	0
Administració I	20	20	0
Metodologia de la investigació i bioestadística	40	40	0
Salut comunitària	160	160	0
Disciplina d'infermeria I	205	205	0
Infermeria de salut comunitària	90	0	90
Infermeria hospitalària	105	0	105

2n curs			
Atenció d'infermeria de l'adult I	800	300	500
Educació per a la salut	30	30	0
Atenció d'infermeria a la comunitat	220	40	180

3r curs			
Atenció d'infermeria de l'adult II	273	93	180
Atenció d'infermeria de l'ancià	180	40	140
Infermeria de la comunitat	220	40	180
Infermeria materna	170	50	120
Infermeria del nen i l'adolescent	190	70	120
Disciplina d'infermeria II	20	20	0
Administració II	40	40	0

Font: BOE de 24 d'abril de 1978.

I de fet, l'escola va estar adscrita a la UAB fins al juny de l'any 1992. Tres anys abans (1989), la UAB havia creat l'Estudi General de Girona, el qual englobava tots els estudis universitaris que es feien, entre els quals hi havia infermeria. D'altra banda, l'any 1990 es va signar el conveni de col·laboració acadèmica amb la UAB. A partir de 1992, i com ja s'ha exposat en el punt 3.5.1, l'EUI de Girona es va integrar com a centre adscrit a la nova Universitat de Girona, i a partir de 1994 com a part integrada de la nova universitat.

3.5.1.c. Pla d'estudis

La creació de la Universitat de Girona i, per tant, la integració de l'Escola Universitària d'Infermeria en la seva estructura, va coincidir amb l'obertura o liberalització dels plans d'estudis. Com en la resta d'universitats catalanes, això va suposar la plena efectivitat de l'autonomia universitària –consagrada en l'article 27.10 de la Constitució espanyola–, que permetia elaborar els seus propis plans

d'estudis. A partir d'aquest moment, l'estructura lectiva de les titulacions va passar d'annual a quadrimestral i el valor de cada matèria a calcular-se per crèdits. Aquesta no fou pas una transformació poc important. De fet, després de quasi dos segles d'uniformisme i centralisme curricular, van aparèixer de cop i volta matèries troncal, obligatòries de la universitat, optatives i de lliure elecció.

El primer pla d'estudis va ser el de 1993, aprovat el 28 de setembre²⁴⁵ pel president de la Comissió Gestora de la UdG, Sr. Josep Maria Nadal i Farreras. (Pla d'estudis complet: Taula 96, pàg. 331.)

D'acord amb el pla d'estudis exposat, superats els 225 crèdits preceptius s'obtenia el títol oficial de la Diplomatura en Infermeria. Val a dir que un cop superats els 225 crèdits no calia fer cap treball o projecte de final de carrera. Curiosament, segons el document, no era necessari fer pràctiques en els centres hospitalaris i d'atenció primària amb què la universitat hagués signat convenis de col·laboració, així com tampoc dur a terme treballs acadèmicament dirigits i integrats en el pla d'estudis.

La distribució dels crèdits de la càrrega lectiva global en els tres anys acadèmics en què estaven distribuïts els estudis s'ordenava de la forma següent (Taules 25 i 26):

Taula 25. Pla d'estudis de 1993 de la Universitat de Girona. Distribució dels crèdits

Cicle	Curs	Matèries troncal	Matèries obligatòries	Matèries optatives	Crèdits de lliure configuració	Totals
1r cicle	1r	61	6	4		71
	2n	63	2	4	11	80
	3r	57	0	5,5	11,5	74

Font: BOE núm. 288, en data de 2 de desembre de 1993.

Taula 26. Pla d'estudis de 1993 de la Universitat de Girona. Càrrega lectiva

Any acadèmic	Total	Teòrics	Pràctics/Clínic
1r	71	44	27
2n	80	39	41
3r	74	30	44

Font: BOE núm. 288, en data de 2 de desembre de 1993.

La reforma de 1995 va venir precedida per la publicació del Reial Decret 1267/1994, de 10 de juny, el qual obligava a modificar i adaptar el Pla del 1992 que acabem d'exposar. Així, en el Pla d'estudis de 1995 –aprovat per Resolució de 15 de febrer

²⁴⁵ Vid. BOE núm. 288, en data de 2 de desembre de 1993, p. 34.325 i successives.

de 1995²⁴⁶ es va incorporar l'ordenació docent per quadrimestres en estructura modular, és a dir, amb períodes de teoria i períodes de pràctiques clíniques. Les avaluacions es feien al final de cada quadrimestre. En global, el nombre de crèdits necessaris per obtenir el títol de la Diplomatura en Infermeria es va mantenir en 225. (Pla d'estudis complet: Taula 97, pàg. 336.)

Amb el Pla de 1995, els 225 crèdits preceptius per obtenir el títol es distribueixen de la forma següent (Taula 27):

Taula 27. Pla d'estudis de 1995 de la Universitat de Girona. Distribució dels crèdits

Cicle	Curs	Matèries troncal	Matèries obligatòries	Matèries optatives	Crèdits de lliure configuració	Totals
1r cicle	1r	61	6	4		71
	2n	63	2	4	12	81
	3r	57	0	4	12	73

Font: BOE núm. 79. Resolució de 15 de febrer de 1995. Data de publicació: 3 d'abril de 1995.

Pel que fa a la càrrega lectiva, no es veu reflectida en el Pla d'estudis de 1995.

Finalment, l'última modificació en profunditat del pla d'estudis de la Diplomatura d'Infermeria es va produir l'any 1999.²⁴⁷ En primer lloc, el nou pla d'estudis reduïa a la meitat (de dues a una) les assignatures de caràcter obligatori de la universitat i en repartia el contingut entre les assignatures optatives. Amb això s'augmentava lleugerament la capacitat de l'alumne per configurar aquell itinerari curricular més adequat als seus interessos professionals i formatius. A més a més, es reduïa en 1,5 crèdits el nombre dels de lliure elecció. Pel que fa a les matèries troncal, se n'establí la distribució en matèries de primer, segon o tercer curs, la qual cosa restringia la possibilitat que l'Escola Universitària les pogués ordenar lliurement. (Pla d'estudis complet: Taula 98, pàg. 339.)

Cal destacar que en aquesta darrera reforma del pla d'estudis la descripció del nombre de crèdits incloïa l'organització quadrimestral dels cursos –a diferència de les anteriors, en què si bé ja s'aplica l'ordenació quadrimestral, el pla encara reflecteix l'estructura anual anterior–.

En conjunt, es manté el nombre de crèdits aprovats necessaris per obtenir el títol en 225.

²⁴⁶ Cf. BOE núm. 79. Resolució de 15 de febrer de 1995. Data de publicació: 3 d'abril de 1995, p. 10.088 i ss.

²⁴⁷ Cf. BOE núm. 271, Resolució 21.973 de 14 d'octubre de 1999. Data de publicació: 12 de novembre de 1999, p. 39.538. Annex 2-A i ss.

Amb el Pla del 1999, els 225 crèdits preceptius per obtenir el títol es distribueixen de la forma següent (Taula 28):

Taula 28. Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Girona. Distribució dels crèdits

Cicle	Curs	Matèries troncal	Matèries obligatòries	Matèries optatives	Crèdits de lliure configuració	Totals
1r cicle	1r	55,5	6	9	4,5	75
	2n	55,5	0	13,5	6	75
	3r	63	0	0	12	75

Font: BOE núm. 271, Resolució 21.973 de 14 d'octubre de 1999. Data de publicació: 12 de novembre de 1999.

La distribució de la càrrega lectiva global en els tres anys acadèmics en què estaven distribuïts els estudis s'ordenava de la forma següent (Taula 29):

Taula 29. Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Girona

Any acadèmic	Total	Teòrics	Pràctics/Clínic
1r	75	48	27
2n	75	38	37
3r	75	37,5	37,5

Font: BOE núm. 271, Resolució 21.973 de 14 d'octubre de 1999. Data de publicació: 12 de novembre de 1999.

3.6. Universitat Rovira i Virgili

En el marc de la creació de les universitats perifèriques de Catalunya a començament de la dècada dels noranta del segle XX, Universitat Rovira i Virgili (URV) és el nom que va rebre el centre d'educació superior per a la demarcació de Tarragona i les Terres de l'Ebre. Val a dir, de tota manera, que l'antecedent històric de la Universitat Rovira i Virgili es troba tant en l'Estudi General de Tarragona, fundat el 1572 pel cardenal Gaspar Cervantes de Gaeta²⁴⁸ com en la Universitat de Tortosa, fundada l'any 1645.²⁴⁹ Dit això, en ambdós casos els estudis universitaris ja existien abans de rebre la corresponent sanció oficial.

De fet, en el cas de Tarragona, l'antecedent històric més remot el trobem en la reforma endegada per l'arquebisbe Ramon de Castellterçol, el qual l'any 1197 va crear l'Escola de Gramàtica i Arts, que tenia la seu al claustre de la catedral. Durant tot el segle XIII

²⁴⁸ Cf. OLIVÉ SERRET, E.; PRATS BATET, J. M.; GONZÁLEZ I SENMARTÍ, A.; *Història dels estudis universitaris a Tarragona. Un trajecte de vuit-cents anys*. Ed. Universitat Rovira i Virgili. Col. 3. Tarragona, 2006¹.

²⁴⁹ Cf. DDAA; *Els Reials Col·legis de Tortosa*. Ed. Columna-Tresmall. Barcelona, 1996¹.

foren constants els estira-i-arronsa entre la municipalitat tarragonina i l'Església en relació amb l'obertura d'unes escoles independents de les eclesiàstiques. Aquesta situació es va perllongar fins al segle XV, moment en què ambdues parts van acordar contribuir a la retribució del mestre. La finalitat d'aquesta escola era estendre el coneixement també entre els laics i els habitants de les viles del camp. L'ensenyament estrella era el de llengua llatina.²⁵⁰ En el cas de Tortosa, també en època baixmedieval i a l'abric del bisbat s'iniciaren els primers ensenyaments inspirats en les llavors anomenades set arts liberals (el *trivium* i el *quadrivium*).²⁵¹

Ara bé, no serà fins a la segona meitat del segle XVI que Tarragona inicia un procés de recuperació demogràfica, gràcies a la reducció de la mortalitat infantil i al corrent migratori del Pirineu i Prepirineu català. L'any 1572 fou nomenat Gaspar Cervantes de Gaeta com a arquebisbe primat, un dels últims renaixentistes, amant de les arts, les lletres i la filosofia. En aquesta línia, i per igualar Tarragona a altres capitals catalanes, com Lleida, Barcelona i Girona, que ja tenien universitat pròpia, el 5 de juliol de 1572 va atorgar en escriptura pública 12.000 lliures per finançar la creació de les càtedres de la nova universitat. Fetes les gestions oportunes davant les autoritats civils i religioses superiors, el 15 de desembre de 1574 el papa Gregori XIII va publicar la butlla apostòlica que autoritzava i aprovava l'Estudi General de Tarragona i li concedia el privilegi per expedir graus acadèmics en les facultats de teologia, filosofia i arts. Com que depenia de l'Església no es considerava que calguessin estudis de dret i de medicina.

Pel que fa a les Terres de l'Ebre, la Universitat de Tortosa va ser una institució d'ensenyament superior que es va fundar l'any 1645 per privilegi del rei Felip III d'Aragó i Catalunya (IV de Castella). En realitat, tanmateix, els ensenyaments universitaris feia força més temps que existien a Tortosa. Ja en l'època baixmedieval, el Col·legi Sant Jordi ofería estudis de filosofia i teologia, i podia atorgar el grau de doctor en Sagrada Teologia i el de mestre en Arts i Filosofia. Ara bé, com que a partir del segle XVII no li van ser reconeguts els títols que impartia, es va veure abocada, o bé a obtenir el grau d'universitat, o bé a tancar les portes. Dit això, l'alegria va durar poc, ja que, un cop acabada la guerra de Successió (1705-1714), els estudis de Tortosa van patir la mateixa sort que la resta d'universitats catalanes, que van quedar centralitzades en la nova Universitat de Cervera.

²⁵⁰ Cf. OLIVÉ SERRET, E.; PRATS BATET, J. M.; GONZÁLEZ I SENMARTÍ, A.; *Història dels estudis universitaris a Catalunya*. Ed. Consell Interuniversitari de Catalunya. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 2002.

²⁵¹ La distinció entre *trivium* i *quadrivium* és l'arrel de l'actual distinció entre disciplines humanístiques i científiques. En el *trivium* s'hi estudiava retòrica, gramàtica i dialèctica; en el *quadrivium*, aritmètica, geometria, música i astronomia.

Feta la ressenya històrica anterior, cal indicar que la Universitat Rovira i Virgili és l'única de les universitats perifèriques de Catalunya que no duu el nom de la ciutat on té la seva seu. Més enllà de ser l'hereva històrica dels Estudis Generals de Tarragona i Tortosa, el fet és que les fortes discrepàncies pel que fa al nom i a l'emplaçament de la universitat entre les dues principals ciutats de la demarcació, és a dir, Tarragona i Reus, van menar els responsables polítics a prendre una decisió salomònica, que no va accontentar ningú: fer que la seu fos a Tarragona, però que la universitat no en duigués el nom, i, en canvi, es bategés amb el nom d'un insigne prohoms tarragoní, el periodista, historiador, polític republicà i catalanista Antoni Rovira i Virgili.²⁵²

La Universitat Rovira i Virgili va ser formalment creada per la Llei 36/1991, de 30 de desembre. Amb la creació de la nova universitat, totes les divisions i centres de la Universitat de Barcelona a la província de Tarragona hi van ser integrats.

3.6.1. *Escola Universitària d'Infermeria de Tarragona*

L'Escola d'Infermeria de Tarragona va néixer amb la vocació de dotar les comarques de la demarcació de Tarragona d'un centre d'educació superior capaç de formar professionals d'infermeria al màxim nivell. Així va néixer l'any 1981, com a centre inicialment adscrit a la Universitat de Barcelona. L'any 1991 va ser plenament integrada a la Universitat de Barcelona, i el 1992 va ser traspassada a la nova Universitat Rovira i Virgili, recentment creada.

3.6.1.a. *Ubicació del centre*

Inicialment els estudis d'infermeria a Tarragona es trobaven repartits entre els diversos centres mèdics de la ciutat. De fet, abans mateix de l'existència de la Diplomatura en Infermeria, hi havia estudis oficials d'ATS a l'Hospital Universitari Joan XXIII, al de Sant Pau i Santa Tecla, i al de la Creu Roja. I, de fet, aquesta situació va romandre inalterada fins a la reforma universitària de 1978, que

²⁵² Antoni Rovira i Virgili va néixer a Tarragona l'any 1882, en el si d'una família burgesa. L'any 1900 va marxar a estudiar Dret a Barcelona, on es dedicà amb totes les forces al periodisme i a la política. També cultivà amb èxit la història, centrada en el fet nacional català. És autor de la *Història Nacional de Catalunya*. Políticament evolucionà des de posicions federalistes i regionalistes, a posicions netament nacionalistes i d'esquerres, i va passar de la Lliga Regionalista a l'Acció Catalana i, amb l'adveniment de la República, a l'Esquerra Republicana. Fou diputat al Parlament de Catalunya, lloc on ocupà diverses responsabilitats, fins que, ja a l'exili, n'assumí la presidència. Amb la fi de la Guerra Civil (1936-1939) s'hagué d'exiliar amb tota la família, primer a Montpeller i, després, a Perpinyà, on morí l'any 1949. La seva casa fou expoliada per les tropes franquistes i unitats de control polític de la Falange, i els seus documents enviats a l'Arxiu General de la Guerra Civil a Salamanca. La seva casa fou donada a la família d'un insigne militar franquista. Cf. ROVIRA, T.; DURAN, L.; *Antoni Rovira i Virgili: 1882-1949*. Ed. Generalitat de Catalunya, 1999.

comportava el tancament de les escoles d'ATS existents a la ciutat. En conseqüència, els responsables acadèmics i els professionals que fins llavors havien exercit les seves funcions a les escoles van pressionar davant les autoritats polítiques de cara a aconseguir la reconversió de totes elles en una escola universitària. Així, l'any 1981 es va crear l'Escola Universitària d'Infermeria, la qual cosa va suposar que l'escola d'ATS del Joan XXIII es convertís en un centre universitari de primer nivell.

Aquesta ubicació inicial es va mantenir fins que, a mitjan anys noranta, es va fer patent la necessitat de trobar nous espais que donessin cabuda al creixement, tant del nombre d'alumnes com de professors, que estava experimentant l'escola. A més a més, resultava poc adequat a la formació dels professionals centrar únicament la possibilitat de fer pràctiques a les instal·lacions de l'Hospital Joan XXIII. Per aquest motiu, quan es va projectar el nou Campus Catalunya de la URV (avinguda de Catalunya, núm. 35, de Tarragona), es va decidir que els estudis teòrics de la Diplomatura en Infermeria s'hi instal·lessin.

A partir d'aquest moment no podem parlar d'una única ubicació del centre, ja que, si bé al Campus Catalunya hi trobem les dependències administratives de l'escola i les aules per a la formació teòrica, és en els centres amb què la URV té signats convenis de col·laboració per dur a terme les pràctiques on s'hi completa la formació dels diplomats i diplomades en Infermeria. Així, encara que inicialment només els centres de la ciutat de Tarragona –principalment l'Hospital Joan XXIII i el de Sant Pau i Santa Tecla– actuaven com a centre de pràctiques, amb el pas dels anys s'hi han incorporat pràcticament tots els centres de la demarcació de Tarragona.²⁵³

3.6.1.b. *Gènesi de la implantació dels estudis*

Si bé està documentada l'existència d'hospital a Tarragona d'ençà de l'any 1151 per la donació de certs béns de Guillem d'Aguiló en l'època de arquebisbe Bernat Tort, fins al segle XV no podem parlar pròpiament de l'existència d'un centre de cura i

²⁵³ En el curs 2010-2011, en què es va extingir definitivament la Diplomatura en Infermeria a Tarragona, els centres de pràctiques existents eren l'Hospital Universitari Joan XXIII, l'Hospital Universitari Sant Joan de Reus, la Xarxa Sanitària i Social Santa Tecla (que inclou l'Hospital de Sant Pau i Santa Tecla), l'Hospital del Vendrell, el Pius Hospital de Valls, l'Institut Pere Mata de Tarragona, el Centre Sociosanitari Ciutat de Reus, la Residència d'Avis Cambrils (Fundació Vallparadís), el Departament de Benestar Social i Família (Centre Nostra Senyora de la Mercè), la Residència d'Avis ICASS, la Llar Conca de Barberà, l'Hospital Comarcal de l'Alt Penedès, l'Hospital Comarcal de Móra d'Ebre, la Residència Natzaret de Móra d'Ebre, l'Hospital de la Caritat de Torredembarra, els centres d'assistència primària de l'Alt Camp, el Baix Camp i el Tarragonès, la Clínica Monegal de Tarragona i la fundació privada Hospital Residència Sant Camil a Sant Pere de Ribes (Garraf). Cf. DDAA; *Guia docent de la Diplomatura d'Infermeria (Campus Catalunya 2011-2012)*. Ed. EUI URV. Tarragona, 2011.

atenció a les persones malaltes de forma institucionalitzada. L'any 1464 es produeix l'entesa entre la municipalitat de Tarragona i l'arquebisbat per fusionar els centres existents i crear l'Hospital de Santa Tecla, el qual estava proveït per un hospitaler amb les funcions anàlogues a aquest càrrec que hem descrit en apartats anteriors.²⁵⁴

De fet, les successives ampliacions de l'Hospital de Santa Tecla en els segles XVI i XVIII es revelen insuficients a començaments del segle XIX, quan, amb motiu de la guerra del Francès, el servei sanitari queda desbordat. És en aquest moment que es projecta (any 1806) l'anomenada Casa de Convalescència, amb la finalitat de dotar l'hospital d'una atenció permanent per a malalts de llarga durada. Durant tot aquest període, l'assistència als malalts, com en altres llocs de Catalunya, la fan monges. Aquesta situació romandrà inalterada –si exceptuem el període republicà de la Guerra Civil al segle XX– fins a la dècada de 1950. A partir d'aquest moment, i singularment amb l'aparició dels estudis d'ATS, l'atenció als malalts i, en general, la infermeria es van laïcitzant.

Als anys seixanta,²⁵⁵ moment en què Tarragona era ja la capital de la segona zona industrial de Catalunya, l'*Instituto Nacional de Previsión*, ens que depenia del Govern espanyol, va determinar la construcció d'un nou centre sanitari. Aquest nou centre era l'actual Hospital Universitari de Tarragona Joan XXIII, el primer centre sanitari de titularitat civil a la ciutat pràcticament d'ençà del segle XV. Com a tal, els i les professionals que hi treballaven s'havien format en les escoles d'ATS de l'Hospital de Sant Pau i Santa Tecla i en el de la Creu Roja. Tanmateix, el gran volum de les noves instal·lacions, més de 25.000 m², va obligar a contractar professionals d'altres indrets de Catalunya i de la resta de l'Estat, en especial de Barcelona i Saragossa.

Ben aviat, i atesa la demanda de nous i noves professionals d'infermeria, es va determinar l'obertura d'una Escola d'ATS en les instal·lacions del Joan XXIII. L'escola va començar a funcionar en el curs acadèmic 1970-1971 i la primera fornada d'ATS va començar a treballar a partir de 1973. Inicialment, l'escola tenia un abast reduït: ocupava part de la setena planta, amb setze alumnes en règim d'internat. L'equip directiu de l'escola, format per Sílvia Redin, Elvira Rodeles i María Ángeles Tello, convivia amb les alumnes. En aquest període, el professorat era el personal mèdic de l'hospital. La tasca de les infermeres professionals que dirigien l'escola era la formació teoricopràctica de les alumnes. En un cert sentit, el reduït

²⁵⁴ Vid. cap. II. 3.4.

²⁵⁵ Les obres de construcció del nou hospital es van iniciar el 1965 i la inauguració oficial es va fer el 16 d'octubre de 1967.

nombre d'alumnes facilitava la interacció metge-infermer/a, la qual cosa dotava els professionals formats a l'escola del Joan XXIII d'una gran capacitat d'adaptació en diversos entorns clínics.

Ara bé, com s'ha ressenyat en el punt anterior, l'aprovació de la reforma universitària de 1977 fixava la fi de les escoles d'ATS a Tarragona. Calia fer el salt, és a dir, convertir les diverses escoles en un centre universitari de primer nivell. En aquest sentit, val a dir que l'escola del Joan XXIII partia amb avantatge. Era de lluny el centre de titularitat estatal més modern i més ben dotat de mitjans materials de la ciutat.

No obstant això, durant tot el període 1977-1981, moment en què es va aprovar el reial decret de conversió en escola universitària, l'amenaça del tancament va ser molt present. Finalment, i després de les oportunes gestions polítiques, el 31 d'octubre de 1981 va sortir publicat al *Butlletí Oficial de l'Estat* núm. 261 el Reial Decret 2583/1981, de 4 de setembre, pel qual s'aprovava la conversió de l'Escola d'Ajudants Tècnics Sanitaris de la Residència Sanitària de la Seguretat Social «Joan XXIII» de Tarragona en Escola d'Infermeria adscrita a la Universitat de Barcelona.²⁵⁶

Per tant, a partir del 1981, l'Escola Universitària d'Infermeria de Tarragona esdevé un centre de primer nivell, de referència per a les comarques de la demarcació. El pla d'estudis que s'aplica és el mateix que a la Universitat de Barcelona d'ençà de 1978 (Taula 30):

Taula 30. Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria a l'EUI de Tarragona (1978)

Assignatures	Hores	Teoria	Pràctica
<i>1r curs</i>			
Biofísica-bioquímica	75	75	–
Anatomofisiologia	175	175	–
Ciències de la conducta	100	100	–
Infermeria fonamental	750	375	375
<i>2n curs</i>			
Farmacologia clínica-dietètica	87	87	–
Infermeria medicoquirúrgica	400	200	200
Ciències de la conducta II	100	100	–
Infermeria de la salut pública	350	100	250

²⁵⁶ BOE núm. 261. Data de publicació: 31 d'octubre de 1981, p. 25.581.

Taula 30 (cont.). Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria a l'EUI de Tarragona (1978)

Assignatures	Hores	Teoria	Pràctica
Infermeria maternoinfantil	313	150	163

3r curs			
Farmacologia clínica i terapèutica física	30	30	–
Infermeria psiquiàtrica	200	100	100
Infermeria geriàtrica	200	100	100
Salut pública II	400	150	250
Infermeria medicoquirúrgica II	400	200	200
Ciències de la conducta III	100	100	–

Font: BOE núm. 250, de 19 d'octubre de 1978.

La metodologia docent s'adapta als nous temps, s'inclouen matèries formatives en el camp de la psicologia clínica i la medicina familiar, s'actualitzen els materials docents i, en certa manera, podem parlar d'una total professionalització dels coneixements. Així, si en la primera etapa de l'escola d'ATS allò que hi prevalia era el coneixement pràctic i la il·lusió dels i de les professionals implicats, aquesta segona etapa estarà marcada per l'assumpció d'una estructura més complexa, en consonància amb la nova dimensió universitària.

No obstant això, el gran salt es produirà a partir de 1991 amb la incorporació plena a la Universitat de Barcelona, primer, i la ràpida transmissió a la nova URV, després. Aquest és un període de gran desenvolupament dels estudis d'infermeria a Tarragona. La seu del Joan XXIII esdevé definitivament massa petita. La URV planifica i executa les obres del nou campus de l'avinguda de Catalunya, lloc on també s'hi traslladarà l'escola universitària. En l'àmbit formatiu, l'escola impulsa un ensenyament propi de segon cicle anomenat Grau Superior en Ciència i Mètode en Infermeria, aprovat pel Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya el 30 de març de l'any 1999.

Amb la implantació a partir del curs 2009-2010 de l'Espai Europeu d'Educació Superior s'inicien els estudis del Grau en Infermeria a l'escola de Tarragona. La diplomatura, tanmateix, no s'extingeix definitivament fins al curs 2010-2011, moment en què s'acaba la darrera promoció de diplomats. D'ençà de 1981 han estat trenta anys de Diplomatura d'Infermeria a Tarragona.²⁵⁷

²⁵⁷ DDAA; *Memòria de creació de la Facultat d'Infermeria*. Ed. URV. Consell de Govern. 27 d'octubre de 2011. Tarragona, 2011, pp. 3 i 4.

3.6.1.c. Pla d'estudis

La creació de la URV i, per tant, la integració de l'Escola Universitària d'Infermeria en la seva estructura, va coincidir amb l'obertura o liberalització dels plans d'estudis. Com en la resta d'universitats catalanes, això va suposar la plena efectivitat de l'autonomia universitària –consagrada en l'article 27.10 de la Constitució espanyola–, cosa que els va permetre elaborar els seus propis plans d'estudis. A partir d'aquest moment, l'estructura lectiva de les titulacions va passar d'annual a quadrimestral i el valor de cada matèria a calcular-se per crèdits. Aquesta no fou pas una transformació poc important. De fet, després de quasi dos segles d'uniformisme i centralisme curricular, van aparèixer de cop i volta matèries troncales, obligatòries de la universitat, optatives i de lliure elecció.

El primer pla d'estudis va ser el de 1992, aprovat el 21 de desembre²⁵⁸ pel rector de la URV, Sr. Joan Martí i Castell. (Pla d'estudis complet: Taula 99, pàg. 344.)

D'acord amb el pla d'estudis, superats els 231 crèdits preceptius s'obtenia el títol oficial de la Diplomatura en Infermeria. Val a dir que un cop superats els 231 crèdits no calia superar cap treball o projecte de final de carrera. Curiosament, no era necessari dur a terme treballs acadèmicament dirigits i integrats en el pla d'estudis.

La distribució de la càrrega lectiva global en els tres anys acadèmics en què estaven distribuïts els estudis s'ordenava de la forma següent (Taula 31):

Taula 31. Pla d'estudis de 1992 de la Universitat Rovira i Virgili. Càrrega lectiva

Any acadèmic	Total	Teòrics	Pràctics/Clínic
1r	64,5	47	12/5,5
2n	60	24	9,5/26,5
3r	63	23,5	14,5/25

Font: BOE núm. 12, en data de 14 de gener de 1993.

Pel que fa a la distribució de la càrrega lectiva en crèdits en cada anualitat, no s'incorpora en el Pla d'estudis de 1992.

La reforma de 1995 va venir precedida per la publicació del Reial Decret 1267/1994, de 10 de juny, el qual obligava a modificar i adaptar el Pla del 1992 que acabem d'exposar. Així, en el Pla d'estudis de 1995 –aprovat per Resolució de 12 de febrer

²⁵⁸ Vid. BOE núm. 12, en data de 14 de gener de 1993, p. 1.052 i successives.

de 1997–²⁵⁹ es va incorporar l'ordenació docent per quadrimestres en estructura modular, és a dir, amb períodes de teoria i períodes de pràctiques clíniques.

Les avaluacions es feien al final de cada quadrimestre. A més a més, aquesta reforma va servir perquè, de mica en mica, l'escola anés incrementant el nombre de matèries obligatòries i passés de dues²⁶⁰ en el Pla de 1992 a sis en el Pla de 1995.

També va augmentar, en aquest moment i de forma molt important, el nombre de matèries optatives que s'ofertaven als i les estudiants i es van incloure oficialment en el pla d'estudis les matèries de lliure elecció, així com la possibilitat de fer períodes de pràctiques i estudis en altres centres de l'estranger. Globalment, el nombre de crèdits necessaris per obtenir el títol de la Diplomatura en Infermeria va augmentar de 231 a 234. (Pla d'estudis complet: Taula 100, pàg. 349.) Amb el Pla de 1995, els 234 crèdits preceptius per obtenir el títol es distribueixen de la forma següent (Taula 32):

Taula 32. Pla d'estudis de 1995 de la Universitat Rovira i Virgili. Distribució dels crèdits

Cicle	Curs	Matèries troncal	Matèries obligatòries	Matèries optatives	Crèdits de lliure configuració	Totals
1r cicle	1r	45	15	3	4	67
	2n	52,5	10,5	9	10	82
	3r	66,0	–	9	10	85

Font: BOE núm. 62. Resolució de 12 de febrer de 1997. Data de publicació: 13 de març de 1997.

La distribució de la càrrega lectiva global en els tres anys acadèmics en què estaven distribuïts els estudis s'ordenava de la forma següent (Taula 33):

Taula 33. Pla d'estudis de 1995 de la Universitat Rovira i Virgili. Càrrega lectiva

Any acadèmic	Total	Teòrics	Pràctics/C clínics
1r	67	45	17/5
2n	82	40	18/24
3r	85	34	20/31

Font: BOE núm. 62. Resolució de 12 de febrer de 1997. Data de publicació: 13 de març de 1997.

Finalment, l'última modificació en profunditat del pla d'estudis de la Diplomatura d'Infermeria es va produir l'any 2002.²⁶¹ En primer lloc, el nou pla d'estudis tornava a

²⁵⁹ Cf. BOE núm. 62. Resolució de 12 de febrer de 1997. Data de publicació: 13 de març de 1997, p. 8.326 i ss.

²⁶⁰ Inicialment, *Història de la Infermeria i Noves Tècniques d'Infermeria* només era assignatura obligatòria. Aquest augment es va produir, en gran part, per la translació de matèries troncal a l'àmbit de les obligatòries de la universitat.

reduir les assignatures de caràcter obligatori de la universitat a una de sola i en repartia el contingut entre les assignatures optatives. Amb això s'augmentava la capacitat de l'alumne per configurar l'itinerari curricular més adequat als seus interessos professionals i formatius. A més a més, augmentava el nombre de crèdits de lliure elecció, de manera que la formació dels futurs diplomats en Infermeria podia esdevenir encara més pluridisciplinària. Pel que fa a les matèries troncales, se n'establia la distribució en matèries de primer, segon o tercer curs, la qual cosa restringia la possibilitat que l'escola universitària les pogués ordenar lliurement. (Pla d'estudis complet: Taula 101, pàg. 355.)

Cal destacar que en aquesta darrera reforma del pla d'estudis, la descripció del nombre de crèdits incloïa l'organització quadrimestral dels cursos –a diferència de les anteriors, en què si bé ja s'aplica l'ordenació quadrimestral el pla encara reflecteix l'estructura anual anterior–. En conjunt, es reduïa el nombre de crèdits aprovats necessaris per obtenir el títol de 234 a 222.

Amb el Pla del 2002, els 222 crèdits preceptius per obtenir el títol es distribueixen de la forma següent (Taula 34):

Taula 34. Pla d'estudis de 2002 de la Universitat Rovira i Virgili. Distribució dels crèdits

Cicle	Curs	Matèries troncales	Matèries obligatòries	Matèries optatives	Crèdits de lliure configuració	Totals
1r cicle	1r	58,5	–	4,5	4,5	67,5
	2n	67,5	–	9	–	76,5
	3r	46,5	4,5	9	18	78

Font: BOE núm. 199, Resolució 16.742 de 29 de juliol de 2002. Data de publicació: 20 d'agost de 2002.

La distribució de la càrrega lectiva global en els tres anys acadèmics en què estaven distribuïts els estudis s'ordenava de la forma següent (Taula 35):

Taula 35. Pla d'estudis de 2002 de la Universitat Rovira i Virgili. Càrrega lectiva

Any acadèmic	Total	Teòrics	Pràctics/Clínic
1r (Troncals)	67,5	40,5 (31,5 + 9)	18/9
2n (Troncals)	76,5	31,5 (27 + 4,5)	24/21 (19,5 + 4,5 / 21)
3r (Troncals)	78	42 (19,5 + 22,5)	16,5/19,5 (12 + 4,5 / 19,5)

Font: BOE núm. 199, Resolució 16.742 de 29 de juliol de 2002. Data de publicació: 20 d'agost de 2002.

²⁶¹ Cf. BOE núm. 199, Resolució 16.742 de 29 de juliol de 2002. Data de publicació: 20 d'agost de 2002, p. 3.097. Annex 2-A i ss.

L'any 2004, per Resolució de 22 de novembre,²⁶² es va fer una modificació menor del pla d'estudis. Així, el rectorat de la URV va resoldre que: «*La asignatura troncal "Nutrición y Dietética en Enfermería" se impartirá en primer curso primer cuatrimestre y la asignatura troncal "Ciencias Psicosociales aplicadas II" se impartirá en primer curso segundo cuatrimestre*».

3.6.2. Escola Universitària d'Infermeria de Tortosa

L'escola universitària no estatal d'infermeria a l'Hospital Verge de la Cinta de Tortosa va néixer l'any 1983 amb la vocació de dotar les comarques de les Terres de l'Ebre d'un centre d'educació superior, inexistent fins llavors. Inicialment adscrita a la Universitat de Barcelona, l'any 1992 va quedar adscrita a la nova URV. No fou fins a l'any 2005 que va ser totalment incorporada al Campus de les Terres de l'Ebre de la URV.

3.6.2.a. Ubicació del centre

Inicialment, el centre de l'Escola d'Infermeria de Tortosa es trobava a l'Hospital Verge de la Cinta, al carrer de les Esplanetes núm. 14. De fet, aquesta serà la ubicació de l'escola durant tot el període en què serà un centre adscrit (1983-2005), ja sigui a la UB (1983-1992), ja sigui a la URV (1992-2005). Ara bé, a partir de l'any 2005, amb la inauguració del nou Campus de les Terres de l'Ebre, de la mateixa manera que havia succeït a Tarragona amb el Campus Catalunya, l'escola desplaçarà la seu operativa, el professorat, el personal administratiu i les aules al nou campus. El nou Campus de les Terres de l'Ebre es troba a l'avinguda de Remolins, 13-15, de Tortosa. Evidentment, la necessitat de continuar dotant els alumnes de coneixements pràctics va obligar a ampliar la llista de centres vinculats. Així, si durant el període en què havia estat centre adscrit la majoria de les pràctiques es feien al mateix Hospital Verge de la Cinta, a partir del 2005 el ventall d'ens col·laboradors es va ampliar substancialment.²⁶³

²⁶² BOE núm. 17, Resolució 1.056 de 22 de novembre de 2004. Data de publicació: 20 de gener de 2005, p. 2.293 i ss.

²⁶³ En el curs 2010-2011, en què es va extingir definitivament la Diplomatura en Infermeria a Tortosa, els centres de pràctiques existents eren: Hospital de Tortosa Verge de la Cinta, Clínica Terres de l'Ebre, Hospital de la Santa Creu, Residència d'Ancians Diocesana Sant Miquel Arcàngel, Hospital Comarcal de Móra d'Ebre, Hospital Comarcal d'Amposta, Residència d'Avis Amposta, Centre d'Educació Especial L'Àngel, Centre Ocupacional L'Àngel, Llar-Residència L'Àngel, Residència Íbera, Centre de Salut Mental de Tortosa (Fundació Pere Mata Terres de l'Ebre), Unitat polivalent (Fundació Pere Mata Terres de l'Ebre), Centre de salut mental d'Amposta, Hospital de Dia i Unitat d'Hospitalització, i Servei d'Atenció Primària Terres de l'Ebre, que inclou tots els CAP de les Terres de l'Ebre. Cf. DDAA; *Guia docent de la Diplomatura d'Infermeria (Campus Catalunya 2011-2012)*. Ed. EUI URV. Tarragona, 2011.

3.6.2.b. Gènesi de la implantació dels estudis

A diferència d'altres capitals catalanes que ja tenien escoles d'ATS, els estudiants de les Terres de l'Ebre que es volien formar en la professió d'infermeria havien de desplaçar-se necessàriament o bé a Tarragona, o bé a Lleida, o bé a Castelló de la Plana o bé a Barcelona, València o Saragossa, centres territorialment més propers. Això fou conseqüència del fet que les escoles públiques d'ATS estaven, en principi, reservades per a les capitals de província i regió, en el marc del centralisme franquista. És per això que en la gènesi de la implantació d'aquests estudis s'hi troba la voluntat de la societat civil de les Terres de l'Ebre, representada per la direcció de l'Hospital Verge de la Cinta, de dotar-se d'un centre formador en igualtat de reconeixement i rang al de les altres ciutats universitàries catalanes. En aquest sentit, la reforma del sistema universitari franquista iniciada per la Llei d'Educació de 1970 i el Reial Decret de 23 de juliol de 1977 –que en altres llocs de Catalunya va ser percebut com una potencial amenaça per als seus centres d'ATS–, en el cas de Tortosa i de les Terres de l'Ebre, en general, va ser percebuda com una oportunitat de rescabalar-se d'un deute històric.

Així, segons exposa el Reial Decret 717/1983, de 9 de març: «*El hospital "Verge de la Cinta" de Tortosa, ha solicitado la creación de una Escuela Universitaria no estatal de Enfermería adscrita a la Universidad de Barcelona, conforme a las previsiones del Decreto 2293/1973, de 17 de agosto, solicitud que ha sido informada favorablemente por el Rectorado de la mencionada Universidad*».²⁶⁴ És a dir, que, encara que en el text del decret es digués que es tractava d'una iniciativa de l'hospital, el vistiplau del rectorat de la UB fa pensar en una llarga i laboriosa gestió davant les autoritats universitàries i polítiques, en un context social marcat pel procés de transició política.

No obstant això, l'article 1 del reial decret d'autorització es manté taxatiu pel que fa al nombre màxim de places que es poden ofertar, així com a la plantilla de professors.²⁶⁵ A priori podria resultar sorprenent que un reial decret determini per a un centre «no estatal» el nombre màxim de places ofertades i, sobretot, el nombre mínim de professors. Ara bé, això ja no resultarà tan estrany si tenim en compte que, malgrat els òrgans de govern de la UB i de les seves escoles adscrites, el marc legal vigent –encara que ja estigués aprovada la nova Constitució i, per tant, el seu article

²⁶⁴ Vid. BOE núm. 87. Data de publicació: 12 d'abril de 1983, p. 9.960.

²⁶⁵ «Artículo 1º. Se autoriza la creación de una Escuela Universitaria no estatal de Enfermería en el hospital "Verge de la Cinta", de Tortosa, quedando adscrita a la Universidad de Barcelona. La Escuela atenderá únicamente un número de 150 puestos escolares, con una plantilla mínima de 19 profesores.» BOE núm. 87. Data de publicació: 12 d'abril de 1983, p. 9.961.

27 de feia quasi cinc anys– seguia essent el delimitat pel Decret 2293/1973, de 17 d'agost. Aquest decret, que era preconstitucional, estava pensat precisament per flexibilitzar el rigor del sistema universitari franquista, però no arribava a preveure el grau d'autonomia de les posteriors lleis democràtiques. En tot cas, el grau de precisió del reial decret resulta especialment útil per calcular d'una manera força acurada quina era la demanda d'aquests estudis l'any 1983.

Durant el període que va del 1983 fins al 1992, l'Escola Universitària d'Infermeria de Tortosa va funcionar com una extensió més del que es coneixia com a centres perifèrics de la Universitat de Barcelona. És per això que durant aquest període de temps l'Escola Universitària d'Infermeria de Tortosa compartia els plans d'estudis de la UB.

3.6.2.c. *Pla d'estudis*

Tot i que l'EUI de Tortosa va passar a ser un centre adscrit de la URV, no va tenir en cap moment un pla d'estudis propi i diferenciat. De fet, durant el període 1992-1994, moment en què l'EUI passa de la UB a la URV, continua aplicant el pla d'estudis de la Universitat de Barcelona. A partir del 1994, la Resolució del rector, Sr. Joan Martí Castell, de 29 de juliol, i publicada al *BOE* núm. 224, de 19 de setembre de 1994, estableix el següent: «*Visto el expediente de homologación del plan de estudios de Enfermería de la Escuela Universitaria de Enfermería “Virgen de la Cinta”, por la Subcomisión de Evaluación de Ciencias Experimentales y de la Salud del Consejo de Universidades de fecha 28 de marzo, se acuerda que el plan de estudios propuesto para la Escuela Universitaria de Enfermería “Virgen de la Cinta”, adscrita a esta Universidad, sea el mismo que el de la Escuela Universitaria de Enfermería de Tarragona, centro integrado, y plan de estudios homologado por acuerdo del Consejo de Universidades de fecha 28 de septiembre de 1992 (“Boletín Oficial del Estado” de 14 de enero de 1993)*».²⁶⁶

La resolució que acabem de reproduir s'ha anat repetint en diverses dates per a cadascun dels plans d'estudis que ha tingut la Diplomatura d'Infermeria a Tortosa. Així les coses, en data de 21 de novembre de 1997, el rectorat de la URV aprovava de nou que el pla d'estudis recentment modificat per l'EUI de Tarragona²⁶⁷ també fos

²⁶⁶ *BOE* núm. 224. Data de publicació: 19 de setembre de 1994, p. 28.720.

²⁶⁷ Com la majoria d'universitats perifèriques catalanes, la URV també va haver d'actualitzar els seus plans d'estudis de la Diplomatura d'Infermeria pocs cursos després d'haver redactat els primers com a universitat pública independent de la UB. La raó es troba en la necessitat d'esmenar les deficiències tècniques detectades per una mala aplicació de les previsions del Reial Decret 1267/1994, de 10 de juny. El cas de la URV és especialment curiós en la mesura en què la Comissió Acadèmica del *Consejo de Universidades* ja havia homologat el nou pla el 18 d'octubre

d'aplicació a Tortosa: «Visto el expediente de homologación del Plan de estudios de Enfermería de la Escuela Universitaria de Enfermería de "Virgen de la Cinta", por la Comisión Académica del Consejo de Universidades, de fecha de 18 de septiembre de 1997, se acuerda, que el plan de estudios propuesto para la Escuela Universitaria de Enfermería de "Virgen de la Cinta", adscrita a esta Universidad, sea el mismo que el de la Escuela Universitaria de Enfermería de Tarragona, centro integrado y plan de estudios homologado por acuerdo del Consejo de Universidades de fecha de 18 de octubre de 1995 ("Boletín Oficial del Estado" de 13 de marzo de 1997). Los efectos de su implantación son a partir del curso 1995-1996».²⁶⁸

Finalment, en data de 29 de juliol de 2002 també es va aprovar per resolució signada pel rector, Sr. Lluís Arola i Ferrer, que la modificació general del pla d'estudis de la Diplomatura d'Infermeria que s'impartia a l'EUI de Tarragona fos d'aplicació al centre adscrit «Escola Universitària d'Infermeria Verge de la Cinta de Tortosa».²⁶⁹ A partir del curs 2005-2006, amb la integració de l'EUI de Tortosa a la URV va passar a existir, acadèmicament parlant, només una facultat d'infermeria de la URV amb dos centres: un per a Tarragona i un per a Tortosa.²⁷⁰

3.7. Universitat de Vic

La Universitat de Vic és, amb la Fundació Universitària del Bages, ubicada a Manresa, un dels centres d'estudis superiors de referència de la Catalunya central. En aquest sentit, cal recordar que Vic ja tenia des del segle X estudis superiors dependents del bisbat. Podem afirmar, sense por d'errar, que, juntament amb el monestir de Ripoll i el de Sant Miquel de Cuixà, els estudis de Vic foren els més rellevants de Catalunya en el període altmedieval. A la baixa edat mitjana, l'enfortiment del poder municipal va contribuir, com també va succeir en altres capitals catalanes, a incentivar-ne la participació en el manteniment dels estudis superiors. A mitjan segle XIV, Vic tenia una escola d'arts i al segle XV s'hi ensenyava gramàtica i filosofia. Tanmateix, no va ser fins al segle XVI quan l'esperit universitari es va estendre arreu de Catalunya.²⁷¹

de 1995. El nou pla d'estudis no va ser formalment publicat al *BOE* fins al 13 de març de 1997 (*BOE* núm. 62, pp. 8.326 i ss).

²⁶⁸ *BOE* núm. 25. Data de publicació: 29 de gener de 1998, p. 3.206.

²⁶⁹ *BOE* núm. 199. Data de publicació: 20 d'agost de 2002, p. 3.097 i ss.

²⁷⁰ Cal esmentar en aquesta nota que a partir de l'any 2009 la URV també va obrir un centre al Baix Penedès on s'hi ofereix el Grau d'Infermeria.

²⁷¹ Cf. OLIVÉ SERRET, E.; PRATS BATET, J. M.; GONZÁLEZ I SENMARTÍ, A.; *Història dels estudis universitaris a Catalunya*. Ed. Consell Interuniversitari de Catalunya. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 2002, p. 16.

Així, al segle XVI, aprofitant les disposicions del concili de Trento²⁷² en matèria d'elecció, dotació i funcionament de seminaris diocesans, el bisbe de Vic Benet de Tocco va decidir crear un seminari en aquesta diòcesi. La ciutat de Vic, ateses les dificultats econòmiques per les quals passava, va suggerir millorar les instal·lacions de l'estudi superior medieval. Així, es van codificar uns capítols i ordinacions que reglamentaven la vida dels mestres i dels estudiants. A finals del segle XVI es va crear la càtedra de filosofia. No obstant això, l'estudi de Vic no tenia privilegi per conferir graus de manera oficial, per la qual cosa no era «oficialment» una universitat. En certa manera, els ensenyaments de Vic no passaven de ser «títols propis» sense reconeixement oficial.

Per aquest motiu, l'any 1599, en celebrar-se les Corts Generals de Catalunya a Barcelona, una comissió de prohoms de Vic va sol·licitar al rei Felip II de Catalunya-Aragó (i III de Castella) «el privilegi de poder graduar els estudiants de l'estudi de Vic en tots els graus i facultats que es llegiran en l'estudi esmentat».²⁷³ El 26 de juny el rei n'aprova la sol·licitud, però limitant-la a les facultats d'arts i filosofia. L'any 1603 es va inaugurar, un cop aprovats els reglaments, la Universitat Literària de Vic. El consell municipal no va renunciar a ampliar el nombre de facultats oficials, i l'any 1626, mentre el rei Felip III de Catalunya-Aragó (IV de Castella) era a Lleida celebrant-hi Corts, va sol·licitar poder atorgar graus en medicina i teologia. El rei aquest cop no va satisfer la sol·licitud vigatana, i va caldre esperar. Així, no fou fins passats més de setanta anys que el nou rei Felip V de Castella va signar en data de 14 de març de 1702 el document que permetia a la Universitat de Vic concedir graus en teologia i dret. En plena guerra de Successió, la municipalitat de Vic va elevar la institució al grau d'«Universitat Reial i Apostòlica». Tanmateix, el mateix rei que el 1702 n'havia ampliat els estudis va clausurar-la l'any 1717 «*por derecho de conquista*».²⁷⁴

²⁷² El concili ecumènic de Trento (1545-1563) constitueix el punt d'inflexió i de resposta de l'Església catòlica romana davant el repte llançat per Luter i la reforma protestant. Tot i que la necessitat de celebrar el concili es feia palesa de força anys abans, les circumstàncies polítiques de l'Europa del segle XVI no ho feren possible fins al 1545. L'objectiu del concili, obert també als protestants, tot i que només amb dret de veu i no de vot (atès que estaven excomunicats), era aclarir els punts de la doctrina catòlica que l'aparició de la reforma protestant havia deixat en entredit. A més a més, també tenia per objectiu reformar el funcionament intern de l'Església, eliminar-ne la corrupció i unificar-ne els ritus a través de l'ús del llatí i la litúrgia. Una de les disposicions més importants per a l'estudi que ens ocupa fou la necessitat d'erigir seminaris diocesans per a la formació del clergat. Cf. PROSPERI, A. (trad. Villanueva, J.); *El concilio de Trento. Una introducción histórica*. Ed. Junta de Castilla y León. Valladolid, 2008.

²⁷³ Cf. OLIVÉ SERRET, E.; PRATS BATET, J. M.; GONZÁLEZ I SENMARTÍ, A.; *op. cit.*, p. 26.

²⁷⁴ Expressió que recull el redactat literal del Reial Decret de Nova Planta, de 9 d'octubre de 1715, comunicat per Reial Cèdula de 16 de gener de 1716 per organitzar el Principat de Catalunya com a mera província castellana.

A diferència de les altres universitats territorials catalanes, la Universitat de Vic no reneix als anys noranta del segle XX com a creació directa del poder polític, sinó com a reconeixement de l'acció de la societat civil vigatana i osonenca en general a l'hora de reivindicar l'existència d'estudis universitaris superiors a la Catalunya central. Possiblement, un dels motius cal cercar-lo en la manca de capitalitat provincial de Vic o potser en la pugna històrica amb la veïna Manresa. En qualsevol cas, davant el to indecís del poder polític català, van ser els actors locals, amb l'Ajuntament de Vic al capdavant, els qui van impulsar-ne el reconeixement. En bona mesura això explica per què els organismes promotors són les fundacions universitàries privades «Balmes» i «Eusebi Molera».²⁷⁵ En efecte, la Universitat de Vic va ser oficialment reconeguda,²⁷⁶ i no creada, per la Llei 5/1997, de 30 de maig, del Parlament de Catalunya.

En l'exposició de motius de la llei s'exposa que, per al reconeixement oficial de la nova universitat, els «patronats de les esmentades fundacions van acordar-ne la fusió mitjançant l'absorció de la fundació universitària "Eusebi Molera" per part de la fundació universitària "Balmes", als efectes de dotar la Universitat de Vic d'un únic ens jurídic titular, que ha assumit tots els drets i obligacions de la fundació absorbida. Aquest acord de fusió s'ha aprovat mitjançant resolució de la consellera de justícia, de 20 de febrer de 1997».²⁷⁷ D'aquesta manera, la Generalitat de Catalunya s'assegurava un únic interlocutor.

Val a dir, no obstant això, que la Universitat de Vic no és com les altres universitats d'iniciativa privada existents a Catalunya, ja que en el mateix preàmbul de la llei s'hi anuncia que: «En el marc de la col·laboració institucional, la Universitat de Vic podrà comptar amb el suport de les estructures que les universitats públiques constitueixen, mitjançant el Consell Interuniversitari de Catalunya»,²⁷⁸ i, a més a més, s'indica que «podrà accedir, quan escaigui, a les subvencions i ajudes dirigides a centres universitaris que també rebin el suport de les institucions municipals o comarcals».²⁷⁹ A la pràctica, això converteix la Universitat de Vic en una institució privilegiada en relació amb les altres universitats privades de Catalunya.

²⁷⁵ Així ho ressenya literalment el text de la Llei 5/1997, de creació de la Universitat de Vic: «La fundació universitària "Balmes" i la fundació universitària "Eusebi Molera", fundacions privades subjectes a la legislació de la Generalitat de Catalunya, fins ara titulars dels centres adscrits dels Estudis Universitaris de Vic, han estat les promotores de la Universitat».

²⁷⁶ BOE núm. 161. Data de publicació: 7 de juliol de 1997, p. 20.916 i ss.

²⁷⁷ *Ibidem*.

²⁷⁸ *Ibidem*.

²⁷⁹ *Ibidem*.

Finalment, i per acabar de perfilar quina és la vertadera naturalesa de la Universitat de Vic, cal fer esment de la disposició transitòria de la seva llei de reconeixement, la qual estableix que: «La Universitat de Vic ha d'integrar els centres que ja existeixen, amb llurs ensenyaments, a partir de l'inici de les seves activitats, i d'acord amb la planificació que s'estableixi entre els centres adscrits i les universitats públiques corresponents, s'extingiran les adscripcions».²⁸⁰ Aquesta enigmàtica disposició suposa la cessió/adscripció de tots els centres adscrits de les universitats públiques a la nova Universitat de Vic. Certament, la Universitat de Vic no s'articula obertament com a pública, ja que és explícitament d'iniciativa privada. Tot i així, a la pràctica, actua com a universitat territorial de referència en el sistema públic català.

3.7.1. Escola Universitària de Ciències de la Salut

L'Escola Universitària de Ciències de la Salut neix per disposició de la Llei de reconeixement de la Universitat de Vic, concretament en l'article 2, lletra d) en anunciar que: «La Universitat de Vic consta, inicialment, dels següents centres, que s'han d'encarregar de la gestió administrativa i l'organització dels ensenyaments conduents a l'obtenció dels títols universitaris oficials que s'indiquen: [...] d) Escola Universitària de Ciències de la Salut: Diplomada en Infermeria. [...]».²⁸¹ Ara bé, així com la Universitat de Vic no es crea, sinó que reneix del seu antecedent històric, l'Escola Universitària de Ciències de la Salut no es crea *ex novo*, sinó que és la successora d'una llarga història de formació en infermeria a la capital d'Osona.²⁸²

3.7.1.a. Ubicació del centre

L'Escola Universitària de Ciències de la Salut es trobava ubicada en l'actual Campus de Miramargès, en el xamfrà entre el carrer de Miramargès i el carrer de la Sagrada Família, a la ciutat de Vic. Actualment, tot i conservar la mateixa ubicació en l'edifici principal, al costat del rectorat i les dependències centrals del campus, l'escola ha canviat de nom, i d'ençà del curs 2010-2011 ha passat a denominar-se Facultat de Ciències de la Salut i el Benestar.²⁸³

Ara bé, originàriament, els ensenyaments d'infermeria a la ciutat de Vic van tenir altres ubicacions. Així, durant segles, com en altres indrets de Catalunya, la formació en infermeria va anar a càrrec de monges, principalment a l'Hospital de la Santa

²⁸⁰ *Ibid.*, p. 162.

²⁸¹ *Ibid.*, p. 161.

²⁸² Cf. *Butlletí dels Estudis Universitaris de Vic*: «Miramargès: més de dos mil titulats als EUV». Vic, 1994.

²⁸³ *Vid.* <http://www.uvic.es/campus-de-miramarges>. Consultat el 19 de setembre de 2012.

Creu i, posteriorment, també a la Clínica l'Aliança. L'any 1974, amb la creació oficial de l'Escola Femenina d'Ajudants Sanitaris d'Osona,²⁸⁴ es va fer palesa la necessitat de trobar una única ubicació per formar l'alumnat. L'any 1975, l'Hospital de la Santa Creu de Vic va cedir uns locals a la delegació d'Osona del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona. De bon començament, l'alumnat va tenir de veïnes les monges paüles que treballaven a l'hospital, on hi romangueren fins al 1989. Amb la transformació en Escola d'Infermeria primer el 1978, i en Escola Universitària després, el 1980, el centre va mantenir la mateixa ubicació. L'any 1987, amb el canvi de titularitat de l'escola, que va passar del Col·legi de Metges a la Fundació Privada Balmes, la ubicació també va canviar, i va passar de l'Hospital de la Santa Creu al lloc actual, és a dir, al Campus del carrer de Miramarges.²⁸⁵

3.7.1.b. Gènesi de la implantació dels estudis

Pel que fa a l'origen modern dels estudis d'infermeria a la ciutat de Vic, cal remuntar-se a l'any 1974,²⁸⁶ quan a instàncies de la delegació osonenca del Col·legi Provincial de Metges de Barcelona, i atès el creixement que experimenta l'Hospital de la Santa Creu, es fa necessària la creació d'un centre dedicat a la formació dels professionals d'infermeria. De fet, les classes van començar l'1 d'octubre del 1974 i s'hi impartien els estudis d'ATS. Tota la societat civil de Vic s'hi va abocar, ja que, a més a més de la participació de l'esmentat Col·legi de Metges i l'Hospital de la Santa Creu, també hi van participar de forma activa la Clínica l'Aliança, l'Ajuntament de Vic i els professionals que exercien a la comarca. Fins a aquell moment els professionals exercents eren principalment vinguts de les escoles d'ATS de la resta de Catalunya i també, en gran mesura, de les religioses paüles. En aquest període és quan s'esdevé la vertadera professionalització dels estudis d'infermeria a Vic. Així, en el currículum els continguts de salut pública són sobre higiene i prevenció de malalties infeccioses. Tanmateix, són continguts molt teòrics i estaven mancats de la necessària dimensió pràctica.²⁸⁷

L'any 1978 l'Escola d'ATS es va veure obligada a tancar, arran de l'entrada en vigor del Reial Decret 2128/1977, el qual obligava a la conversió de les escoles d'ATS en centres universitaris. No va ser fins al desembre de 1980 quan, amb el Reial Decret 2998/1980,²⁸⁸ de 4 de desembre, es va aprovar la conversió de l'Escola d'ATS «Osona» de Vic en Escola Universitària d'Infermeria adscrita a la Universitat

²⁸⁴ BOE núm. 205. Data de publicació: 27 d'agost de 1974.

²⁸⁵ Vid. *Butlletí dels Estudis Universitaris de Vic*: «Miramarges»; *op. cit.*, pp. 4-12.

²⁸⁶ *Ibidem*.

²⁸⁷ *Ibidem*.

²⁸⁸ BOE núm. 21. Data de publicació: 24 de gener de 1981, p. 1.724.

Autònoma de Barcelona. Tal com exposa l'esmentat reial decret, va ser el president de la Junta General del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona qui va sol·licitar-ne la conversió en escola universitària pel Ministeri d'Universitats i Recerca.²⁸⁹ En conseqüència, l'article primer de l'esmentat reial decret establí: «Disposo: Article Primer: Aprovar la conversió de l'Escola d'Ajudants Tècnics Sanitaris "Osona" de Vic (Barcelona), en Escola Universitària d'Infermeria, adscrita a la Universitat Autònoma de Barcelona».²⁹⁰ En conseqüència, a partir del 24 de gener de 1981, l'escola va reiniciar la seva activitat.

En l'àmbit docent, tanmateix, l'Escola Universitària d'Infermeria seguia el Pla d'estudis de 1977, de l'antiga escola d'ATS. I, de fet, així va ser fins que l'any 1983, arran de la Llei Orgànica de Reforma Universitària 11/1983, de la Llei de Reforma de l'APS (RD 137/1984), de la Llei General de Sanitat de 1986 i del Reial Decret 1497/1987, que establí les directrius comunes dels plans d'estudis de títols universitaris, va caldre canviar el pla d'estudis. Així, doncs, per Acord de 25 de novembre de 1986 del Consell d'Universitats, es va homologar oficialment el pla d'estudis de la Universitat Autònoma de Barcelona per a l'Escola Universitària d'Infermeria «Osona».²⁹¹ Tot seguit passem a reproduir-ne el contingut (Taula 36):

Taula 36. Pla d'estudis de la Diplomatura en Infermeria a l'EUIO-UAB: 1986

Assignatures	Teoria	Pràctica
<i>1r curs</i>		
Biofísica-bioquímica	131	27
Anatomofisiologia	134	16
Ciències de la conducta I	99	22
Infermeria fonamental	286	392
<i>2n curs</i>		
Farmacologia clínica-dietètica	50	–
Infermeria medicoquirúrgica I	257	600
Ciències de la conducta II	55	–
Infermeria de la salut pública	62	30

²⁸⁹ En l'original en castellà: *Ministerio de Universidades e Investigación*.

²⁹⁰ BOE núm. 21. Data de publicació: 24 de gener de 1981, p. 1.724. Original en castellà: «DISPONGO: Artículo primero. –Aprobar la conversión de la Escuela Universitaria de Ayudantes Técnicos Sanitarios "Osona" de Vich (Barcelona), en Escuela Universitaria de Enfermería, adscrita a la Universidad Autónoma de Barcelona».

²⁹¹ BOE núm. 26. Data de publicació: 30 de gener de 1987, p. 2.999.

Taula 36 (cont.). Pla d'estudis de la Diplomatura en Infermeria a l'EUIO-UAB: 1986

Assignatures	Teoria	Pràctica
<i>3r curs</i>		
Farmacologia clínica II i terapèutica física	25	–
Infermeria psiquiàtrica	25	125
Infermeria geriàtrica	25	125
Infermeria maternoinfantil	133	125
Salut pública II	110	90
Infermeria medicoquirúrgica II	70	125
Ciències de la conducta III	66	–

Font: *BOE* núm. 26. Data de publicació: 30 de gener de 1987.

Evidentment, una reforma d'aquest nivell va obligar l'escola a oferir cursos de formació continuada per tal que els professors s'anessin reciclant. A partir del curs 1987-1988 l'Escola Universitària d'Infermeria «Osona» (EUIO, en endavant) va patir un canvi de titularitat, en passar de qui n'havia estat l'impulsor principal fins llavors, el Col·legi Oficial de Metges de Barcelona, a la Fundació Universitària Balmes, titular dels Estudis Universitaris de Vic. En aquest sentit, no es pot negligir la delicada situació econòmica per la qual estava passant l'EUIO, així com la necessitat d'ubicar-se en noves instal·lacions més modernes. La sol·licitud formal de canvi de titularitat es va produir en el transcurs de l'any 1986. Això va ser afavorit per l'impuls general que es vivia a la ciutat de Vic de promoure la integració de tots els estudis universitaris de la ciutat en una sola titularitat, per impulsar, a continuació, la creació o –en termes vigatans– la recuperació de la universitat privada.²⁹²

El curs 1992-1993 es va produir el primer canvi del pla d'estudis d'ençà de la integració com a centre adscrit a la Universitat Autònoma de Barcelona (en endavant, UAB). La publicació del nou en el *BOE* del 5 d'abril del 1993,²⁹³ aprovat per Resolució de 15 de febrer de 1993 de la UAB, afavoria la implantació d'una certa especificitat docent de l'EUIO, amb l'aparició de les assignatures obligatòries, optatives i de lliure elecció. No obstant això, aquest no serà l'últim pla d'estudis de l'EUIO dins la UAB, sinó que encara havia de veure la Resolució de 22 de novembre de 1995, que introduïa esmenes parcials en el pla d'estudis i aclaria la inexistència

²⁹² Vid. *Butlletí dels Estudis Universitaris de Vic*: «Miramarges: Més de dos mil titulats als EUV». Vic, 1994, p. 10.

²⁹³ *BOE* núm. 81. Data de publicació: 5 d'abril de 1993, p. 10.046.

d'incompatibilitats acadèmiques per obtenir el títol de diplomata/ada en infermeria i les correspondències extraordinàries de crèdits.²⁹⁴

3.7.1.c. Pla d'estudis

Tot i que, com ja s'ha exposat en l'inici d'aquest punt setè, la Universitat de Vic va ser reconeguda per la Llei 5/1997, de 30 de maig, i l'Escola Universitària d'Infermeria «Osona» rebatejada amb el nom d'Escola Universitària de Ciències de la Salut, a la pràctica el pla d'estudis vigent va seguir sent fins al 2001 el que la UAB havia aprovat per la Resolució d'11 de març de 1997.²⁹⁵ (Pla d'estudis complet: Taula 102, pàg. 360.)

Els 225 crèdits necessaris per obtenir el títol de la diplomatura es repartien de la forma següent (Taula 37):

Taula 37. Pla d'estudis de 1997 de la Universitat de Vic. Distribució dels crèdits

Cicle	Curs	Matèries troncal	Matèries obligatòries	Matèries optatives	Crèdits de lliure configuració	Totals
1r cicle	1r	45,5	9	10	10,5	75
	2n	53	7	10	5	75
	3r	63	0	5	7	75

Font: BOE núm. 97. Data de publicació: 23 d'abril de 1997.

A diferència d'altres universitats catalanes, el pla d'estudis de la Diplomatura d'Infermeria de la UAB aplicat a Vic sí que preveia el reconeixement de crèdits per fer pràctiques externes en empreses i institucions públiques o privades, amb una valoració de 5 crèdits en l'àmbit reservat a les matèries optatives. La distribució de la càrrega lectiva global en els tres anys acadèmics en què estaven distribuïts els estudis s'ordenava de la forma següent (Taula 38):

Taula 38. Pla d'estudis de 1997 de la Universitat de Vic. Càrrega lectiva

Any acadèmic	Total	Teòrics	Pràctics/Clínic
1r	75	45	30
2n	75	42	33
3r	75	36	39

Font: BOE núm. 97. Data de publicació: 23 d'abril de 1997.

²⁹⁴ BOE núm. 2. Data de publicació: 2 de gener de 1996, p. 78.

²⁹⁵ BOE núm. 97. Data de publicació: 23 d'abril de 1997, p. 13.051. Tanmateix, cal no oblidar que per poder tenir validesa acadèmica en l'àmbit de la nova Universitat de Vic, va caldre un real decret d'homologació, en aquest cas el 435/1998, de 20 de març, pel qual els plans d'estudis del centres de la Universitat de Vic que li preexistien continuaven en vigor, amb la qual cosa es garantia la continuïtat institucional dels diversos estudis. *Vid.* BOE núm. 90. Data de publicació: 15 d'abril de 1998, p. 12.442.

A més a més, aquest pla d'estudis establia una sèrie d'aclariments en relació amb el procés de transició i equivalència amb el de 1992, tal com ha estat explicat en l'apartat 3.2 relatiu a la Universitat Autònoma de Barcelona.

Un cop passat un temps prudencial, la Universitat de Vic va assumir el repte d'elaborar un pla d'estudis propi, que va ser aprovat per Resolució de 28 de juny de 2001 del rector, Sr. Ricard Torrents Bertrana.²⁹⁶

Tècnicament es tractava d'una modificació del pla anterior que, tot i que homologat pel RD 435/1998, encara era el propi de la UAB. En aquest sentit, el nou pla incorpora una estructuració de les matèries més clara, dividida en quadrimestres i ordenada per cursos. (Pla d'estudis complet: Taula 103, pàg. 364.)

Amb el Pla del 2001, els 225 crèdits preceptius per obtenir el títol es distribueixen de la forma següent (Taula 39):

Taula 39. Pla d'estudis de 2001 de la Universitat de Vic. Distribució dels crèdits

Cicle	Curs	Matèries troncal	Matèries obligatòries	Matèries optatives	Crèdits de lliure configuració	Totals
1r cicle	1r	48,5 39T+9,5A	21,5	0	0	70
	2n	55,5 50T+5,5A	0	18	0	73,5
	3r	59 54T+5A	0	0	0	59
	Total	163 143T+20A	21,5	18	22,5	225

Font: BOE núm. 171. Data de publicació: 18 de juliol de 2001.

La distribució de la càrrega lectiva global en els tres anys acadèmics en què estaven distribuïts els estudis s'ordenava de la forma següent (Taula 40):

Taula 40. Pla d'estudis de 2001 de la Universitat de Vic. Càrrega lectiva

Any acadèmic	Total	Teòrics	Pràctics/Clínic
1r	70	44	26
2n	73,5	40,5	33
3r	59	21	38

Font: BOE núm. 171. Data de publicació: 18 de juliol de 2001.

²⁹⁶ Vid. BOE núm. 171. Data de publicació: 18 de juliol de 2001.

A més a més, el pla d'estudis també inclou explícitament el reconeixement de 22,5 crèdits de lliure elecció per a pràctiques en institucions públiques, els treballs acadèmicament dirigits i els estudis subscrits en el marc de convenis internacionals, així com altres activitats que gaudeixin d'un reconeixement anàleg. No obstant això, no s'exigeix la superació d'un treball de final de carrera o una prova general per obtenir el títol. En canvi, el que sí que incorpora és una taula annexa en la qual s'hi recull el quadre d'incompatibilitats, el període mínim d'escolaritat i l'ordenació temporal de les assignatures.

Pel que fa al quadre d'incompatibilitats, es resumeix de la manera següent: per accedir a una assignatura designada de segon curs, abans cal haver superat la troncal inicial corresponent. Vegem-ho (Taula 41):

Taula 41. Pla d'estudis de 2001 de la Universitat de Vic. Quadre d'incompatibilitats

Assignatura a cursar	Assignatura aprovada
Infermeria medicoquirúrgica. Adult I	Fonaments d'infermeria
Pràctica clínica integrada	Fonaments d'infermeria
Infermeria comunitària II. Educació per a la salut	Fonaments d'infermeria
Infermeria comunitària III	Infermeria comunitària II. Educació per a la salut
Infermeria medicoquirúrgica. Adult II	Infermeria medicoquirúrgica. Adult I

Font: BOE núm. 171. Data de publicació: 18 de juliol de 2001.

El període mínim d'escolaritat coincideix amb el marc legal previst per a la diplomatura, és a dir, és de tres cursos acadèmics.

En relació amb l'ordenació temporal de les assignatures, és la següent (Taula 42):

Taula 42. Pla d'estudis de 2001 de la Universitat de Vic. Ordenació de les assignatures

Assignatura	Temporalitat	Crèdits
<i>Primer curs</i>		
Fonaments d'infermeria	Anual	15
Estructura i funció del cos humà	Anual	10
Infermeria comunitària. Medi ambient	Anual	13
Ciències psicosocials aplicades	1r quadrimestre	6
Bioestadística	1r quadrimestre	4,5
Atencions bàsiques d'infermeria	2n quadrimestre	8
Infermeria psicosocial	2n quadrimestre	4,5
Legislació i ètica professional	2n quadrimestre	4,5

Taula 42. (cont.). Pla d'estudis de 2001 de la Universitat de Vic. Ordenació de les assignatures

Assignatura	Temporalitat	Crèdits
<i>Segon curs</i>		
Història de la infermeria	1r quadrimestre	4,5
Total		70

Infermeria medicoquirúrgica. Adult I	Anual	30,5
Infermeria comunitària II. Educació per a la salut	Anual	9
Infermeria geriàtrica	Anual	7
Nutrició i dietètica	2n quadrimestre	4,5
Farmacologia	1r quadrimestre	4,5
Optativitat	1r i 2n quadrimestre	9/9
Total		73,5

<i>Tercer curs</i>		
Infermeria medicoquirúrgica. Adult II	Anual	16
Infermeria comunitària III	Anual	10
Infermeria maternoinfantil	Anual	15
Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	Anual	6
Pràctica clínica integrada	Anual	5
Administració dels serveis d'infermeria	2n quadrimestre	7
Total		59

Font: BOE núm. 171. Data de publicació: 18 de juliol de 2001.

Finalment, el còmput d'hores necessari per complir l'itinerari curricular descrit és de 4.470 hores, de les quals 1.510 corresponen a 151 crèdits d'assignatures troncales, obligatòries d'universitat o de lliure configuració, en què cada crèdit equival a 10 hores; i 2.960 hores corresponen a 74 crèdits de pràctiques clíniques, en què cada crèdit equival a 40 hores.

Les assignatures troncales, els crèdits pràctics de les quals corresponen a pràctiques clíniques, són les següents:

- Fonaments d'infermeria.
- Infermeria comunitària I. Medi ambient.
- Infermeria comunitària II. Educació per a la salut.
- Infermeria comunitària III.
- Infermeria geriàtrica.

- Infermeria maternoinfantil.
- Infermeria medicoquirúrgica. Adult I.
- Infermeria medicoquirúrgica. Adult II.
- Pràctica clínica integrada.
- Infermeria psiquiàtrica i de salut mental.

3.8. Universitat Ramon Llull

La Universitat Ramon Llull és la degana de les universitats privades de Catalunya. Nascuda a finals del segle XX a l'abric d'una sèrie d'institucions d'iniciativa privada de llarga tradició a Catalunya, vinculades de forma més o menys explícita a l'Església catòlica i al bisbat de Barcelona,²⁹⁷ com ara el Centre d'Ensenyament Tècnic Superior (CETS) Institut Químic de Sarrià (IQS),²⁹⁸ l'Escola Universitària del Professorat d'EGB Blanquerna,²⁹⁹ l'Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica de Telecomunicació La Salle³⁰⁰ i la Facultat de Filosofia de Catalunya, la Universitat Ramon Llull volia cobrir un espai formatiu complementari i autònom al sistema públic d'universitats de Catalunya.

En aquest sentit, la Llei Orgànica 11/1983, de 25 d'agost, de Reforma Universitària, va obrir una via perquè els centres formatius superiors d'iniciativa privada –que fins llavors havien estat sota la cobertura de les universitats públiques existents en forma de centres adscrits–³⁰¹ poguessin esdevenir universitats privades plenament reconegudes. Així, el 10 d'octubre de 1989 els centres esmentats en l'encapçalament van promoure davant el Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya la constitució de la *Fundació Privada de Catalunya per a la Universitat Ramon Llull*.

Un cop complerts els preceptius requisits legals, el 29 de desembre de 1989 es va presentar el projecte de creació de la Universitat Ramon Llull al Departament

²⁹⁷ El cardenal arquebisbe de Barcelona, Narcís Jubany (1913-1996), va exercir com a president de la fundació promotora de la nova universitat.

²⁹⁸ El Centre d'Ensenyament Tècnic Superior (CETS) Institut Químic de Sarrià va néixer per l'acció del jesuïta Eduard Vítoria l'any 1905 sota el nom de Laboratori Químic de l'Ebre. L'any 1916 se'n van traslladar les dependències al barri de Sarrià de Barcelona, i va prendre així el seu nom actual. Vid. www.url.es/la-url/la-institucio/breu-historia-de-la-url. Consultat el 26 de setembre de 2012.

²⁹⁹ El 1948 va néixer l'Escola de Magisteri de l'Església Sagrat Cor, que fou la precursora de l'actual Fundació Blanquerna.

³⁰⁰ L'Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica de Telecomunicació La Salle troba el seu origen en els primers estudis d'electrònica, mecànica i química, iniciats l'any 1903. Aquests estudis van tenir continuïtat fins a l'any 1934. Posteriorment, l'activitat de La Salle fou represa l'any 1964, moment en què es van iniciar els estudis d'enginyeria electrònica.

d'Ensenyament, que era, en aquell moment, el titular de les competències en matèria universitària a Catalunya. El dia 1 de març de 1990, el patronat de la fundació va crear la Universitat Ramon Llull.³⁰² Després de ser creada, la Universitat Ramon Llull va integrar noves institucions federades, com ara l'Observatori de l'Ebre, l'Escola Superior d'Administració i Direcció d'Empreses (ESADE), la Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés, l'Institut Universitari de Salut Mental Vidal i Barraquer, l'Institut Borja de Bioètica i l'Escola Superior de Disseny ESDi (com a centre adscrit).

Finalment, la Universitat Ramon Llull va ser reconeguda per la Llei 12/1991, de 10 de maig, del Parlament de Catalunya,³⁰³ la qual en l'article segon declarava que la universitat consta inicialment dels centres següents:

- a) Escola Tècnica Superior, CETS Institut Químic de Sarrià
- b) Escola Universitària de Professorat d'EGB Blanquerna
- c) Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica de Telecomunicació La Salle
- d) Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Electrònica i Informàtica
- e) Facultat de Filosofia de Catalunya
- f) Facultat de Dret
- g) Facultat d'Economia

³⁰¹ D'acord amb la disposició addicional primera de la Llei de reconeixement, el CETS Institut Químic de Sarrià estava adscrit a la Universitat Autònoma de Barcelona, l'Escola Universitària de Professorat d'EGB Blanquerna a la Universitat de Barcelona, i l'Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica de Telecomunicació La Salle a la Universitat Politècnica de Catalunya.

³⁰² El patronat de la fundació promotora de la nova universitat, format majoritàriament per centres i entitats de caràcter humanista i cristià, entre elles la Fundació Blanquerna, que duu el seu nom en honor a una de les obres de Ramon Llull –*Romanç d'Evast e Blanquerna*–, es va inspirar en aquest gran prohomer mallorquí d'abast universal per batejar la nova universitat. Ramon Llull, nascut a Ciutat de Mallorca –actual Palma de Mallorca– l'any 1232 i mort l'any 1315 en el vaixell que el retornava cap a Mallorca, ha passat a la història com un dels grans mestres de la cristiandat medieval. Trobador, filòsof, teòleg, escriptor, místic i missioner catòlic, constitueix un dels exemples més rellevants de la transformació de la societat cristiana i catalana de l'època baixmedieval. Fill d'una família catalana rellevant que va acompanyar el rei Jaume I en la conquesta de l'illa i regne de Mallorca, en la seva joventut va ocupar diversos càrrecs en l'administració reial a Mallorca. Als trenta anys visqué una experiència religiosa en forma d'epifania que el va portar a trencar amb el món i a formar-se per estendre l'evangeli arreu. D'aquesta època són les seves obres més rellevants, la majoria de les quals en llengua catalana i àrab. Per aquest motiu, se'l considera el primer pensador a filosofar en una llengua neolatina, així com el primer novel·lista d'importància en llengua catalana. Entre les seves obres més destacades hi trobem, a més a més del *Romanç d'Evast e Blanquerna*, el *Llibre de contemplació de Déu*, el *Llibre de les meravelles*, el *Llibre de les bèsties* o *L'arbre de la ciència*.

³⁰³ DOGC núm. 1.445. Data de publicació: 22 de maig de 1991, p. 2.649.

- h) Facultat de Psicologia i Pedagogia
- i) Institut Universitari Observatori de l'Ebre

Tant en la seva estructura com en el seu funcionament, la Universitat Ramon Llull opera, en termes polítics, com una entitat federal,³⁰⁴ és a dir, com una agrupació de centres o nuclis d'ensenyament autònoms que conflueixen sota el paraigua de la marca *Universitat Ramon Llull*. En certa mesura, i desplaçant les tasques de gestió en una estructura superior, cada centre integrant de la Universitat Ramon Llull ha operat com una facultat semiindependent, amb funcionament intern diferenciat, amb programes educatius que competeixen amb els d'altres centres, com els graus d'Administració i Direcció d'Empreses d'ESADE i IQS, i, fins i tot, amb campanyes de màrqueting i promoció pròpies.

On hi ha, doncs, la clau de l'èxit d'aquest model? En primer lloc, en el gran prestigi històric acumulat pels centres integrants de la Universitat Ramon Llull abans de formar-ne part. En segon lloc, perquè la possibilitat de tenir una estructura universitària reconeguda els ha permès reforçar un perfil més especialitzat i excel·lent, i, en el fons, més competitiu, tant en el mercat català i espanyol com en l'europeu i mundial.

Un bon exemple d'això el trobem en la Fundació Universitària Blanquerna, la qual, l'any 1992 –tot just un any després del reconeixement de la Universitat Ramon Llull– va promoure la creació i el reconeixement de dues noves escoles universitàries: d'una banda, una nova secció social en la Facultat de Psicologia i Pedagogia; de l'altra, la creació de l'Escola Universitària d'Infermeria i Fisioteràpia.

3.8.1. Escola Universitària d'Infermeria, Fisioteràpia i Nutrició Humana

Actualment coneguda amb el nom de Facultat de Ciències de Salut, i abans com a Escola Universitària d'Infermeria, Fisioteràpia i Nutrició Humana, l'Escola Universitària d'Infermeria i Fisioteràpia va néixer l'any 1992 com a iniciativa de la Fundació Blanquerna, per tal de donar resposta a la forta demanda de personal especialista en l'àmbit de la infermeria i cures pal·liatives a Barcelona, així com per diversificar els estudis propis de la fundació promotora, centrats en l'educació i la formació de mestres, cap a altres àmbits humanístics, com la comunicació i la infermeria.

³⁰⁴ Així mateix ho recull en la descripció històrica de la seva pàgina web. Vid. www.url.es/la-url/la-institutio/breu-historia-de-la-url. Consultat el 26 de setembre de 2012.

3.8.1.a. Ubicació del centre

L'Escola Universitària d'Infermeria i Fisioteràpia ha tingut un desenvolupament paral·lel al de la Universitat Ramon Llull i al de la Fundació Blanquerna. Així, si bé inicialment es va ubicar en el cèntric carrer de Santaló, número 37, de Barcelona –a una altura per sobre de l'avinguda Diagonal–, el creixement del centre, tant pel que fa al nombre d'estudiants entre els anys 1992 i 2000 com a l'ampliació de l'oferta d'estudis per donar cabuda a l'estudi de Nutrició Humana, i la necessitat d'ubicar-se prop d'un gran centre hospitalari capaç d'aportar experiència i formació pràctica als alumnes, van forçar que l'any 2000 s'abandonés la seu inicial –que es va cedir a la nova Escola Universitària d'Educació Social Pere Tarrés– per desplaçar-se al carrer de Padilla, número 326-332, en unes instal·lacions més modernes, més grans i adaptades tècnicament a la formació dels futurs infermers i infermeres. A més a més, la posició privilegiada, a dues cantonades de l'Hospital de Sant Pau de Barcelona, en feia el lloc més adient.

3.8.1.b. Gènesi de la implantació dels estudis

A diferència d'altres centres i escoles universitàries que, si bé han estat reconegudes oficialment de forma recent en el temps tanmateix gaudien de molta història en els seus fonaments, en el cas de l'Escola Universitària d'Infermeria i Fisioteràpia la gènesi de la implantació dels estudis de la Diplomatura en Infermeria cal cercar-la, d'una banda, en la creació de la Universitat Ramon Llull; i, de l'altra, en les necessitats del mercat universitari català, i, específicament, barceloní.

És evident que el pas de reconèixer de forma oficial la nova Universitat Ramon Llull va donar l'impuls necessari a la Fundació Blanquerna per fer el pas de proposar la creació d'una nova escola universitària. Sense la cobertura i, per tant, la seguretat que ofería el reconeixement oficial d'una universitat pròpia –en un context en què l'administració de la Generalitat de Catalunya estava desenvolupant el projecte de desconcentració universitària de Barcelona, amb la creació de centres universitaris a Girona, Lleida, Tarragona i Tortosa–, difícilment cap actor privat s'hauria plantejat la possibilitat de desenvolupar un projecte propi en infermeria.

Altra cosa és que, atesa la forta demanda d'aquests estudis en el mercat universitari barceloní, i català en general, la decisió sobre la viabilitat del nou projecte docent devia estar presa, almenys, d'ençà del mateix moment en què es va proposar el reconeixement de la Universitat Ramon Llull. Llavors, per què no proposar-ne la creació en la mateixa Llei 12/1991 de reconeixement? Molt possiblement calgui

cercar la resposta –que s'estén més enllà de l'objecte de la nostra recerca– en traves administratives de diversa naturalesa, que feien més pràctic i accessible el reconeixement oficial d'aquelles escoles i facultats que ja existien prèviament.

Finalment, el reconeixement oficial de la nova Escola Universitària d'Infermeria i Fisioteràpia va ser segellat pel Decret 214/1992, de 25 de setembre, del Govern de la Generalitat de Catalunya.

3.8.1.c. Pla d'estudis

El primer pla d'estudis va ser el de 1994, homologat el 28 de gener, pel Reial Decret 123/1994.³⁰⁵ (Pla d'estudis complet: Taula 104, pàg. 371.)

D'acord amb el pla d'estudis, superats els 270 crèdits preceptius s'obtenia el títol oficial de la Diplomatura en Infermeria. Val a dir que un cop superats els 270 crèdits no calia superar cap treball o projecte de final de carrera (Taula 43).

Taula 43. Pla d'estudis de 1994 de la Universitat Ramon Llull. Distribució dels crèdits

Cicle	Curs	Matèries troncal	Matèries obligatòries	Matèries optatives	Crèdits de lliure configuració	Totals
1r cicle	1r	62	22	6	0	90
	2n	67	5	9	9	90
	3r	54	18	0	18	90

Font: BOE núm. 45, en data de 22 de febrer de 1994.

No era obligatori ni necessari, tampoc, fer treballs acadèmicament dirigits i integrats en el pla d'estudis.

La distribució de la càrrega lectiva global en els tres anys acadèmics en què estaven distribuïts els estudis s'ordenava de la forma següent (Taula 44):

Taula 44. Pla d'estudis de 1994 de la Universitat Ramon Llull. Càrrega lectiva

Any acadèmic	Total	Teòrics	Pràctics/Clínic
1r	90	45	45
2n	81	38	43
3r	72	32	40

Font: BOE núm. 45, en data de 22 de febrer de 1994.

³⁰⁵ Vid. BOE núm. 45, en data de 22 de febrer de 1994, p. 5.655 i successives.

La reforma de 1997 va venir precedida per la publicació del Reial Decret 1267/1994, de 10 de juny, el qual obligava a modificar i adaptar el Pla del 1994 que acabem d'exposar. Així, en el Pla d'estudis de 1997 –aprovat per Resolució de 6 de juny de 1997–³⁰⁶ les avaluacions es feien al final de cada quadrimestre. A més a més, aquesta reforma va servir perquè l'escola canviés radicalment el currículum de matèries obligatòries i en mantingués només dues³⁰⁷ del Pla de 1994 al Pla de 1997. El Pla de 1997 també va optar per eliminar totes les assignatures optatives que preveia el Pla de 1994, i va reforçar les assignatures obligatòries. En aquest moment també es van incloure oficialment en el pla d'estudis les matèries de lliure elecció. Globalment, el nombre de crèdits necessaris per obtenir el títol de la Diplomatura en Infermeria es va reduir de 270 a 226. (Pla d'estudis complet: Taula 105, pàg. 375.)

Amb el Pla de 1997, els 226 crèdits preceptius per obtenir el títol es distribueixen de la forma següent (Taula 45):

Taula 45. Pla d'estudis de 1997 de la Universitat Ramon Llull. Distribució dels crèdits

Cicle	Curs	Matèries troncal	Matèries obligatòries	Matèries optatives	Crèdits de lliure configuració	Totals
1r cicle	1r	40	29	0	3,5	72,5
	2n	57	9	0	12,5	78,5
	3r	63	4,5	0	7,5	75

Font: BOE núm. 151. Resolució de 6 de juny de 1997. Data de publicació: 25 de juny de 1997.

La distribució de la càrrega lectiva global en els tres anys acadèmics en què estaven distribuïts els estudis s'ordenava de la forma següent (Taula 46):

Taula 46. Pla d'estudis de 1997 de la Universitat Ramon Llull. Càrrega lectiva

Any acadèmic	Total	Teòrics	Pràctics/Clínic
1r	69	45	24
2n	66	36,5	29,5
3r	67,5	32	35,5

Font: BOE núm. 151. Resolució de 6 de juny de 1997. Data de publicació: 25 de juny de 1997.

³⁰⁶ Cf. BOE núm. 151. Resolució de 6 de juny de 1997. Data de publicació: 25 de juny de 1997, p. 19.708 i ss.

³⁰⁷ Les dues matèries del Pla de 1994 que es van mantenir com a obligatòries al Pla de 1997 van ser Antropologia i fet religiós i Antropologia de la salut.

Finalment, l'última modificació en profunditat del pla d'estudis de la Diplomatura d'Infermeria es va produir l'any 2003.³⁰⁸ En primer lloc, el nou pla d'estudis tornava a reduir les assignatures de caràcter obligatori de la universitat en comparació amb el Pla del 1997 i en repartia el contingut entre les assignatures de lliure elecció, de manera que dotava el pla d'estudis resultant d'un contingut més obert i pluridisciplinari. Amb això s'augmentava la capacitat de l'alumne per configurar aquell itinerari curricular més adequat als seus interessos professionals i formatius, especialment en relació amb els estudis de Fisioteràpia, però també de Nutrició Humana. Pel que fa a les assignatures optatives se segueix la mateixa política: no proposar-ne cap. Pel que fa a les matèries troncales se n'establia la distribució en matèries de primer, segon o tercer curs, la qual cosa restringia la possibilitat que l'alumne les pogués ordenar lliurement. (Pla d'estudis complet: Taula 106, pàg. 378.)

Cal destacar que en aquesta darrera reforma del pla d'estudis la descripció del nombre de crèdits encara no incloïa l'organització quadrimestral dels cursos, igual que en els plans anteriors, en què si bé ja s'aplica l'ordenació quadrimestral, el pla encara reflecteix l'estructura anual anterior. En conjunt, es manté el nombre de crèdits aprovats necessaris per obtenir el títol en 226. Amb el Pla del 2003, els 226 crèdits preceptius per obtenir el títol es distribueixen de la forma següent (Taula 47):

Taula 47. Pla d'estudis de 2003 de la Universitat Ramon Llull. Distribució dels crèdits

Cicle	Curs	Matèries troncales	Matèries obligatòries	Matèries optatives	Crèdits de lliure configuració	Totals
1r cicle	1r	39,5	23	0	9	71,5
	2n	61,5	9	0	3,5	74
	3r	61	9	0	10,5	80,5

Font: BOE núm. 204. Resolució de 31 de juliol de 2003. Data de publicació: 26 d'agost de 2003.

La distribució de la càrrega lectiva global en els tres anys acadèmics en què estaven distribuïts els estudis s'ordenava de la forma següent (Taula 48):

Taula 48. Pla d'estudis de 2003 de la Universitat Ramon Llull. Càrrega lectiva

Any acadèmic	Total	Teòrics	Pràctics/Clínic
1r	62,5	38	24,5
2n	70,5	37	33,5
3r	70	34	36

Font: BOE núm. 204. Resolució de 31 de juliol de 2003. Data de publicació: 26 d'agost de 2003.

³⁰⁸ Cf. BOE núm. 204. Resolució de 31 de juliol de 2003. Data de publicació: 26 d'agost de 2003, p. 32.810. Annex 2-A i ss.

3.9. Universitat Internacional de Catalunya

La Universitat Internacional de Catalunya (en endavant, UIC) és una iniciativa de la Fundació Familiar Catalana. En data de 25 d'abril de 1996, el patronat de l'esmentada fundació va aprovar la creació de la UIC, i en va sol·licitar el reconeixement oficial a la Generalitat de Catalunya. Fets els oportuns tràmits administratius fixats en la normativa, en data 1 d'octubre de 1997, la Llei 11/1997 del Parlament de Catalunya reconeixia oficialment la Universitat Internacional de Catalunya. Així ho declara el punt 1 de l'article primer de l'esmentada Llei: «Es reconeix la Universitat Internacional de Catalunya com a universitat privada que es regeix per la Llei Orgànica 11/1983, de 25 d'agost, de reforma universitària; per la Llei 26/1984, de 19 de desembre, de coordinació universitària i de creació de consells socials, per la present Llei i les normes que la desenvolupen i per les seves pròpies normes de funcionament».³⁰⁹

A diferència d'altres universitats catalanes que hem ressenyat en aquesta tesi, com que es tractava d'una universitat privada de nova creació no podem fer esment de cap precedent històric, ni remot ni recent, en el món universitari català. Tot i així, la UIC, segons s'exposa en l'apartat «Filosofia i valors» de la seva pàgina web oficial, té per finalitat «dotar l'alumnat de tots els coneixements, habilitats i aptituds que exigeix el mercat, sense oblidar una formació en valors fonamentats en l'humanisme cristià».³¹⁰ Aquesta missió fundacional entronca amb la tradició catalana de promoure des de la societat civil catòlica centres formatius d'alt nivell acadèmic. En aquest cas, l'entitat promotora de la UIC, la Fundació Familiar Catalana, està explícitament vinculada a la prelatura de l'Opus Dei, institució de l'Església catòlica.³¹¹

El funcionament de la UIC persegueix repetir el model dels *colleges* anglosaxons, és a dir, promoure l'excel·lència en contextos interdisciplinaris amb un alumnat prèviament seleccionat en un procés competitiu. Ara bé, assolir l'excel·lència depèn de donar un tractament individualitzat a l'alumne i fer-ne el seguiment oportú. Així ho exposa la mateixa universitat: «El tractament individualitzat de l'estudiant s'aconsegueix amb un màxim de 80 alumnes per classe i un professor universitari per a cada 11 estudiants. La funció del professorat, més enllà de garantir la necessària formació acadèmica, està orientada cap a l'assessorament integral de l'estudiant en la seva trajectòria universitària. [...] D'altra banda, el pla docent inclou

³⁰⁹ DOGC núm. 2.487. Data de publicació: 2 de novembre de 1997, p. 11.326.

³¹⁰ Vid. www.uic.es/ca/filosofia-valors. Consultat el 15 d'octubre de 2013.

³¹¹ *Ibidem*.

un 40% de classes pràctiques, amb bona part del professorat procedent de l'àmbit professional, i garanteix una estreta relació entre universitat i empresa a través dels nostres programes de pràctiques laborals. [...] La internacionalització de la universitat és un element bàsic i necessari per a l'alumnat. En aquest sentit, hi ha un 10% d'alumnat estranger a les nostres aules, anglès específic per a cada titulació i un extens programa d'intercanvis internacionals asseguren una bona preparació a nivell global».³¹²

En aquest sentit, podem parlar de la UIC com la primera universitat a Catalunya que ha intentat implantar aquest model universitari. Amb la implantació a Catalunya de l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES) a finals de la primera dècada del segle XXI, l'aposta de la UIC ha estat convalidada per la reconversió del sistema universitari cap a aquest model.

3.9.1. *Facultat de Ciències de la Salut*

En la ja anomenada Llei 11/1997, d'1 d'octubre, de reconeixement de la UIC, ja s'hi esmenta com a centre fundacional la Facultat de Ciències de la Salut. Així, l'article 2 estableix que: «La Universitat Internacional de Catalunya consta, inicialment, dels centres següents, que s'han d'encarregar de la gestió administrativa i de l'organització dels ensenyaments conduents a l'obtenció dels títols oficials que s'indiquen:

a) Facultat de Ciències Jurídiques i Polítiques:

Llicenciat/da en dret

Llicenciat/da en ciències polítiques i de l'administració (segon cicle)

Diplomat en gestió i administració públiques

b) Facultat de Ciències de la Salut:

Llicenciat/da en odontologia

Diplomat en infermeria

³¹² *Ibidem*.

c) Facultat d'Humanitats:

Llicenciat/da en humanitats

Llicenciat/da en periodisme (segon cicle)

d) Facultat de Ciències Econòmiques i Socials:

Llicenciat/da en administració i direcció d'empreses

e) Escola Tècnica Superior d'Arquitectura

Arquitecte/a».³¹³

En conseqüència, la Facultat de Ciències de la Salut neix amb dues titulacions oficials per impartir: la Llicenciatura en Odontologia i la Diplomatura en Infermeria. A diferència de les altres universitats catalanes estudiades, observem com la creació de la Facultat de Ciències de la Salut i la inclusió de la Diplomatura d'Infermeria no és conseqüència d'una certa evolució històrica, sinó que és l'acció premeditada i volguda per l'entitat promotora de la universitat, en consonància amb la tendència imperant en aquell moment de concentrar tots els sabers de l'àmbit dels professionals sanitaris en una única facultat.

D'acord amb la memòria d'activitats de la UIC: «El procés d'aprenentatge dels estudis de la Diplomatura d'Infermeria és individual i dinàmic, i afavoreix l'esforç personal progressiu amb un sistema d'assessories individualitzades. El pla d'estudis i el programa de pràctiques permeten a l'estudiant d'Infermeria escollir i especialitzar-se entre una àmplia varietat de perfils clínics.

»L'alumne pot, a més, participar en el desenvolupament d'alguns dels programes de recerca aplicada que porta a terme la titulació d'Infermeria:

- Afrontament, adaptació i qualitat de vida;
- Promoció de l'autocura;
- Cures oncològiques i d'envelliment;
- Qualitat de vida de la gent gran;

³¹³ DOGC núm. 2.487. Data de publicació: 2 de novembre de 1997, p. 11.326.

- Aplicació de la informàtica a la gestió, investigació i cura del malalt;
- Vetllador principal i envelliment».³¹⁴

3.9.1.a. Ubicació del centre

La Facultat de Ciències de la Salut de la UIC es troba ubicada a l'Hospital General de Catalunya (accés sud), al carrer de Josep Trueta, s/n, a Sant Cugat del Vallès, i disposa d'una superfície per a ús acadèmic de més de 15.000 m². En aquest campus actualment s'hi imparteix Medicina, Odontologia, Fisioteràpia i Infermeria.

L'Hospital General de Catalunya és el seu centre sanitari de referència i pertany al fins fa poc denominat Grup Capio, actualment IDC Salut (*Ibérica de Diagnóstico y Salud*), societat europea especialitzada en la provisió de serveis sanitaris, amb presència a vuit països i 16.000 professionals. A l'Estat espanyol té una xarxa de vint-i-dos centres i genera 4.300 llocs de treball.³¹⁵

3.9.1.b. Gènesi de la implantació dels estudis

L'Hospital General de Catalunya es va construir l'any 1984 amb la voluntat d'esdevenir el centre hospitalari de referència a Catalunya. Inicialment pensat com a mútua de socis copropietaris, les contingències econòmiques aflorades a principis dels anys noranta van obligar el centre a redefinir-se i, a la fi, a canviar de mans. Tanmateix, tot i que al llarg de la seva història aquest centre ha passat per diverses etapes, sempre s'ha distingit per ser un hospital integral equipat amb tecnologia d'última generació i disposa d'un equip de professionals altament qualificats i, en general, d'unes instal·lacions infrautilitzades, si tenim en compte les seves possibilitats reals de funcionament.

De fet, d'ençà de 1984 l'hospital tenia unes àmplies instal·lacions a la segona i a la tercera planta que mai no havien estat explotades. Això va fer possible que l'any 1997, quan va ser reconeguda oficialment la UIC, s'hi instal·lés la seva Facultat de Ciències de la Salut. L'arribada de la nova facultat va obligar a reubicar les diverses dependències, i així es va obrir la segona planta als serveis mèdics de consulta i es va cedir la planta baixa a finalitats universitàries. L'any 2001, l'hospital va iniciar un ambiciós procés de modernització i revisió, que el va convertir en un dels centres

³¹⁴ Vid. *Memòria Universitat Internacional de Catalunya*. Curs 2002-2003.

Font: www.uic.es/progs/obj.uic?id=47ebbd1696ccc. Consultat el 15 d'octubre de 2013.

³¹⁵ Cf. el web de l'Hospital General de Catalunya, secció «El nostre hospital».

Font: www.hgc.es/cat/l_hospital/nostre_hospital.html. Consultat el 15 d'octubre de 2013.

sanitaris tecnològicament més avançats d'Europa, amb una àmplia capacitat assistencial i una dotació de 310 llits. En conseqüència, l'hospital esdevé un centre idoni per formar els alumnes de la Diplomatura d'Infermeria. A més a més, la presència de la Facultat de Ciències de la Salut permet a l'hospital impulsar la recerca i la innovació en l'àmbit sanitari.

3.9.1.c. Pla d'estudis

La Universitat Internacional de Catalunya va impartir la Diplomatura d'Infermeria a partir del seu reconeixement oficial d'acord amb l'article 3 de la Llei 11/1997, d'1 d'octubre, del Parlament de Catalunya en el curs 1997-1998,³¹⁶ i fins que es va extingir en el curs 2010-2011. És a dir, en total han estat tretze cursos i onze promocions de diplomats en Infermeria. Durant aquests anys, la Facultat de Ciències de la Salut de la UIC només ha tingut un pla d'estudis, aprovat pel Reial Decret 702/1999, de 30 d'abril.³¹⁷ En total, el pla d'estudis preveu superar 236 crèdits per obtenir el títol de la Diplomatura d'Infermeria, en els quals no s'exigeix fer cap treball de final de carrera. (Pla d'estudis complet: Taula 107, pàg. 381.)

Els 236 crèdits necessaris per obtenir el títol de la diplomatura es repartien de la forma següent (Taula 49):

Taula 49. Pla d'estudis de 1999 de la Universitat Internacional de Catalunya.

Distribució dels crèdits

Cicle	Curs	Matèries troncal	Matèries obligatòries	Matèries optatives	Crèdits de lliure configuració	Totals
1r cicle	1r	46 (40T+6A)	15	15	0	76
	2n	74 (68T+6A)	0	10	0	84
	3r	36 (35T+1A)	0	15	25	76

Font: BOE del 14 de maig de 1999.

A diferència d'altres universitats catalanes, el pla d'estudis de la Diplomatura d'Infermeria de la UIC sí que preveia el reconeixement de crèdits per fer pràctiques externes en empreses, institucions públiques o privades i treballs acadèmicament dirigits i integrats en el pla d'estudis, així com estades d'estudi a l'estranger, que en conjunt tenien un reconeixement de 20 crèdits en l'àmbit reservat a les matèries optatives.

³¹⁶ DOGC núm. 2.487. Data de publicació: 2 de novembre de 1997, p. 11.326.

³¹⁷ Vid. BOE del 14 de maig de 1999.

La distribució de la càrrega lectiva global en els tres anys acadèmics en què estaven distribuïts els estudis s'ordenava de la forma següent (Taula 50):

Taula 50. Pla d'estudis de 1999 de la Universitat Internacional de Catalunya.

Càrrega lectiva

Any acadèmic	Total	Teòrics	Pràctics/Clínic
1r	76	37	39
2n	84	34	50
3r	76	36	40

Font: *BOE* del 14 de maig de 1999.

4. L'EVOLUCIÓ DE L'OFERTA A CATALUNYA DE LA DIPLOMATURA EN INFERMERIA

En aquest epígraf s'exposaran les dades facilitades per l'Oficina d'Orientació per a l'Accés a la Universitat de la Secretaria d'Universitats, dependent del Departament d'Economia i Coneixement de la Generalitat de Catalunya. Aquestes dades, com s'ha exposat en el capítol d'aquesta tesi dedicat a la metodologia de la recerca, només abracen el període que discorre entre els cursos 1997-1998 i 2011-2012, atès que no ha estat possible obtenir les dades dels anys anteriors, ja que les que es troben en els arxius de la Generalitat de Catalunya no estan digitalitzades i, en conseqüència, no se'n permet la consulta. Novament cal recordar que les dades en relació amb la Diplomatura d'Infermeria s'acaben l'any 2008, que correspon al curs 2008-2009, darrer en què se'n va ofertar l'inici dels estudis. Les dades dels anys 2009 (curs 2009-2010), 2010 (curs 2010-2011) i 2011 (curs 2011-2012) corresponen ja a l'oferta del Grau en Infermeria en les diferents universitats i centres que ofereixen aquests estudis a Catalunya.

4.1. Evolució global de l'oferta

D'altra banda, per analitzar l'evolució global de l'oferta hem consultat a les universitats directament, amb diversos graus de receptivitat. En general s'han mostrat receloses de facilitar les dades relatives a l'oferta dels seus estudis, possiblement per la dificultat de tenir aquesta informació ordenada i adequada per a la consulta i l'anàlisi. Creiem que molt pocs centres valoren aquestes dades com a elements importants per planificar adequadament la seva estructura organitzativa i/o acadèmica més enllà de la mateixa curiositat institucional per la seva evolució. Per aquest motiu, i per intentar oferir una informació tan homogènia com sigui possible, s'ha optat per exposar i analitzar només el període 1997/1998-2011/2012, i deixar oberta la porta a futures recerques del període 1990/1991-1996/1997 en contextos més propicis.

4.1.1. Evolució total de l'oferta de places 1997/1998-2011/2012

L'evolució total de l'oferta de places d'infermeria en el període 1997/1998-2011/2012 ha estat la següent (Taules 51 i 52):

Taula 51. Evolució total de l'oferta de places 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Total ensenyaments d'Infermeria	1.525	1.562	1.640	1.636	1.580	1.590	1.580	1.580

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

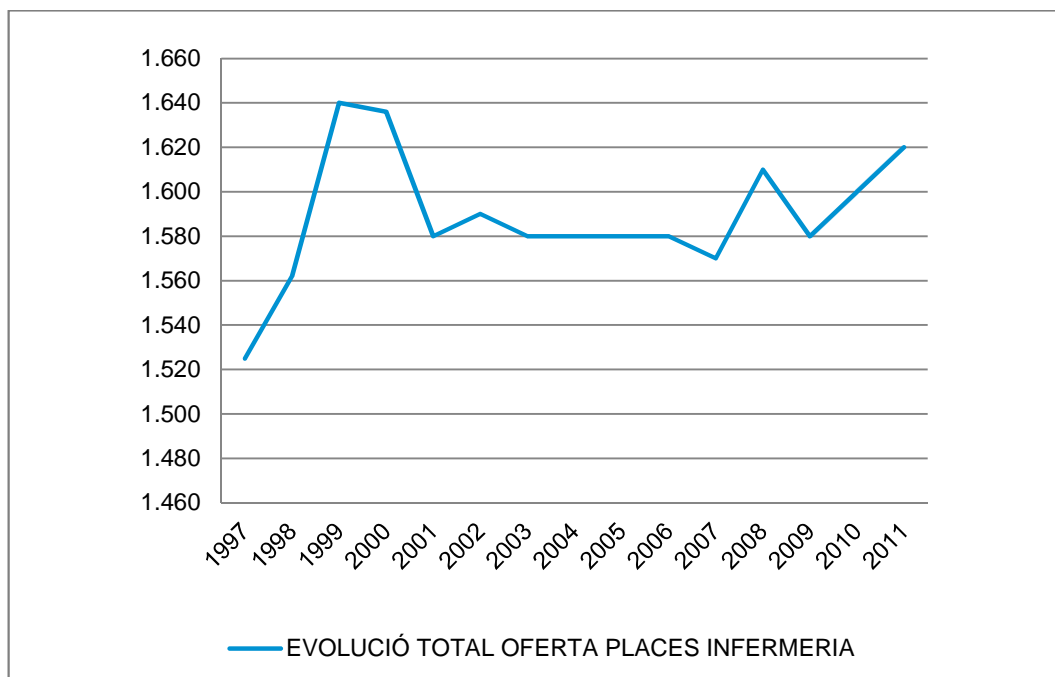
Taula 52. Evolució total de l'oferta de places 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Total ensenyaments d'Infermeria	1.580	1.580	1.570	1.610	1.580	1.600	1.620

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

Com es pot inferir de l'anàlisi de les dades i de la figura número 1, l'evolució de l'oferta mostra signes d'una gran irregularitat, amb seccions de forts creixements i seccions de fortes caigudes en períodes de temps curts. Així, en els anys del període d'estudi, s'observa un primer període de fort creixement entre els anys 1997 i 2000: el 1997 l'oferta total se situava en 1.525 places, i l'any 2000 en 1.636 places. De tota manera, cal indicar que el creixement d'aquest període també es mostra irregular, ja que en els anys 1998 (1.562 places) i 2000 (1.636 places) el creixement és molt agut, mentre que l'any 1999 –cúspide d'aquest període– experimenta signes d'esgotament, amb un creixement limitat a 1.640 places, només sis places més en relació amb el 2000, on s'inicia un lleuger creixement negatiu.

Figura 1. EVOLUCIÓ TOTAL DE L'OFERTA DE PLACES D'INFERMERIA

Font: Elaboració pròpia.

El període que discorre entre els anys 2001 i 2007 està caracteritzat per una caiguda generalitzada de l'oferta de places, tot i que amb alguns anys d'una certa estabilització (anys 2001, 2002, 2003, 2004, 2005 i 2006) o de molt lleuger decreixement (any 2007). El curs 2008-2009 marcarà un lleuger increment, fins a les 1.610 places.

Finalment, el període que s'inicia el curs 2009-2010 i acaba amb el curs 2011-2012, primers cursos del nou Grau en Infermeria i últims de la nostra sèrie, es manté en la tònica general de la diplomatura, amb un lleuger creixement els anys 2010 (1.600 places) i 2011 (1.620 places).

4.1.2. Evolució relativa de l'oferta de places en relació amb el conjunt total de l'oferta

Pel que fa a l'oferta de places en relació amb el conjunt total de l'oferta, les dades de què disposem per al període d'estudi indiquen que la proporció del creixement i decreixement de l'oferta és correlativa a la de l'oferta global del període (Taules 53 i 54).

Taula 53. Evolució relativa de l'oferta de places en relació amb el conjunt total de l'oferta 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Total ensenyaments d'Infermeria	1.525	1.562	1.640	1.636	1.580	1.590	1.580	1.580
Total general de tots els ensenyaments universitaris	41.291	41.664	42.895	42.906	40.775	40.396	39.658	39.491

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

Així les coses, només el 2009-2010 configura una excepció, en què, a pesar de l'evolució general de l'oferta arreu de Catalunya, pel que fa als estudis d'infermeria l'oferta relativa actua de manera inversa, és a dir, decreixent primer, per créixer després.

Taula 54. Evolució relativa de l'oferta de places en relació amb el conjunt total de l'oferta 2005-2011

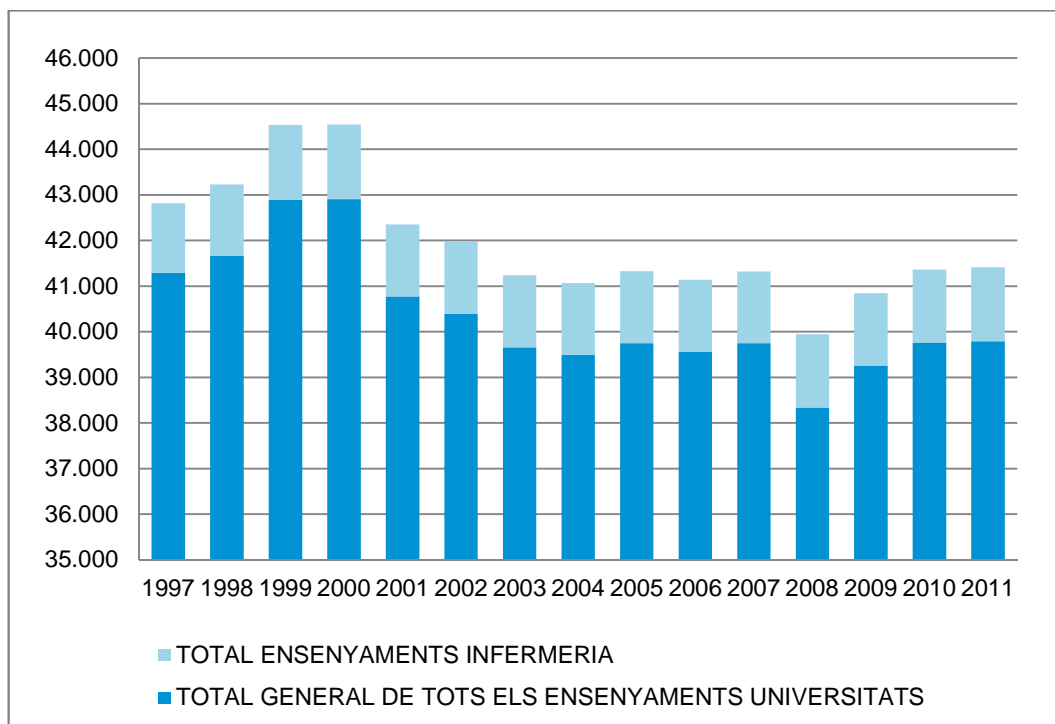
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Total ensenyaments d'Infermeria	1.580	1.580	1.570	1.610	1.580	1.600	1.620
Total general de tots els ensenyaments universitaris	39.750	39.556	39.748	38.338	39.260	39.765	39.789

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

En línies generals, el creixement de l'oferta global de Catalunya i l'oferta d'Infermeria coincideixen, tot i que cal ressaltar que per als anys 1999 i 2000 aquesta proporció va ser especialment intensa en relació amb l'oferta global; o dit d'una altra manera, durant els cursos 1999-2000 i 2000-2001, l'oferta a Catalunya va créixer molt més del que ho va fer, en proporció, l'oferta d'Infermeria per a aquells anys.

A més a més, si seguim la descripció de la figura núm. 2, s'observa com l'estabilitat de l'oferta d'Infermeria és visualment rellevant si la comparem amb l'evolució global de tots els ensenyaments.

Figura 2. EVOLUCIÓ TOTAL DE L'OFERTA DE PLACES D'INFERMERIA VS. EL TOTAL D'ENSENYAMENTS

Font: Elaboració pròpia.

4.1.3. Evolució relativa de l'oferta de places en relació amb la branca de salut

Pel que fa a l'oferta de places en relació amb la branca de salut, les dades que tenim per al període d'estudi indiquen que la proporció del creixement i decreixement de l'oferta és correlativa a la de l'oferta de la branca, amb l'excepció evident dels anys 2009, 2010 i 2011, corresponents a la implantació dels nous graus (Taules 55 i 56).

Taula 55. Evolució relativa a l'oferta de places en relació amb la branca de la salut 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Total ensenyaments d'Infermeria	1.525	1.562	1.640	1.636	1.580	1.590	1.580	1.580
Total àmbit de Ciències de la Salut	3.709	3.886	4.080	4.279	4.259	4.419	4.374	4.362

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

De fet, el diferencial que es recull en les dades per al curs 2009-2010 és el 16,72% superior, per al curs 2010-2011 és el 45,81% superior i per al curs 2011-2012 és el 46,38% superior al del mateix període de l'any 2008, mentre que, en canvi, l'oferta

d'Infermeria experimenta una lleugera regressió, primer, i un petit creixement al 2010 i al 2011. Aquesta forta diferència es podria explicar, encara que no és fàcil, per l'increment de places dels diferents estudis a la branca de salut, així com per l'increment en l'oferta de nous graus.

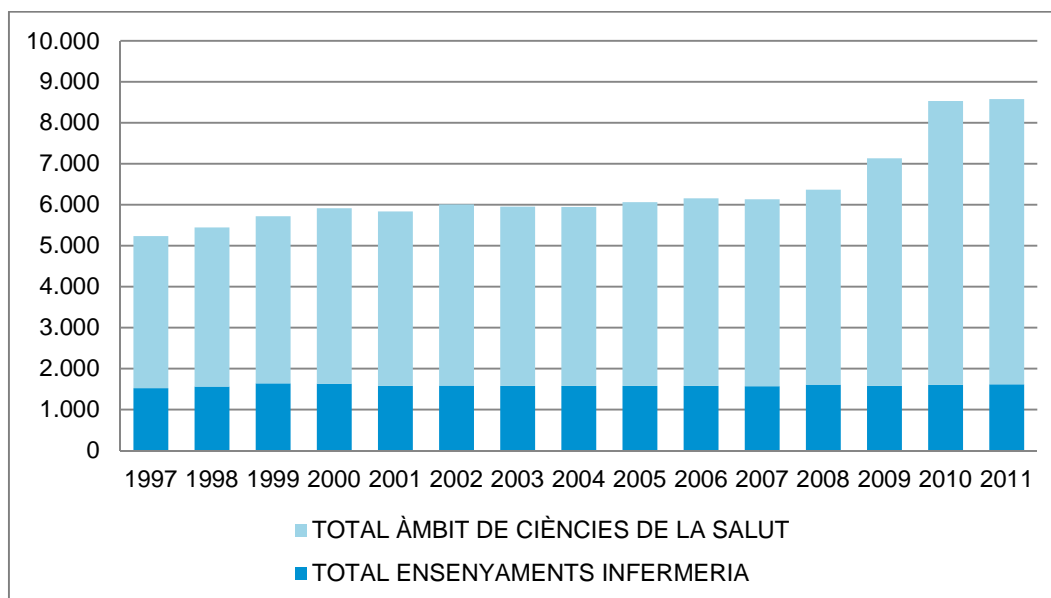
Taula 56. Evolució relativa a l'oferta de places en relació amb la branca de la salut 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Total ensenyaments d'Infermeria	1.580	1.580	1.570	1.610	1.580	1.600	1.620
Total àmbit de Ciències de la Salut	4.484	4.575	4.565	4.754	5.549	6.932	6.959

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

En aquest sentit, si observem la figura núm. 3.A, a primer cop d'ull ja es percep una certa estabilitat en l'evolució de l'oferta entre els anys 1997 i 2008. El creixement que experimenta el 2009 és el més intens en comparació amb els anys anteriors, i, de fet, només és superat pels pics que marquen els anys 2010 i 2011.

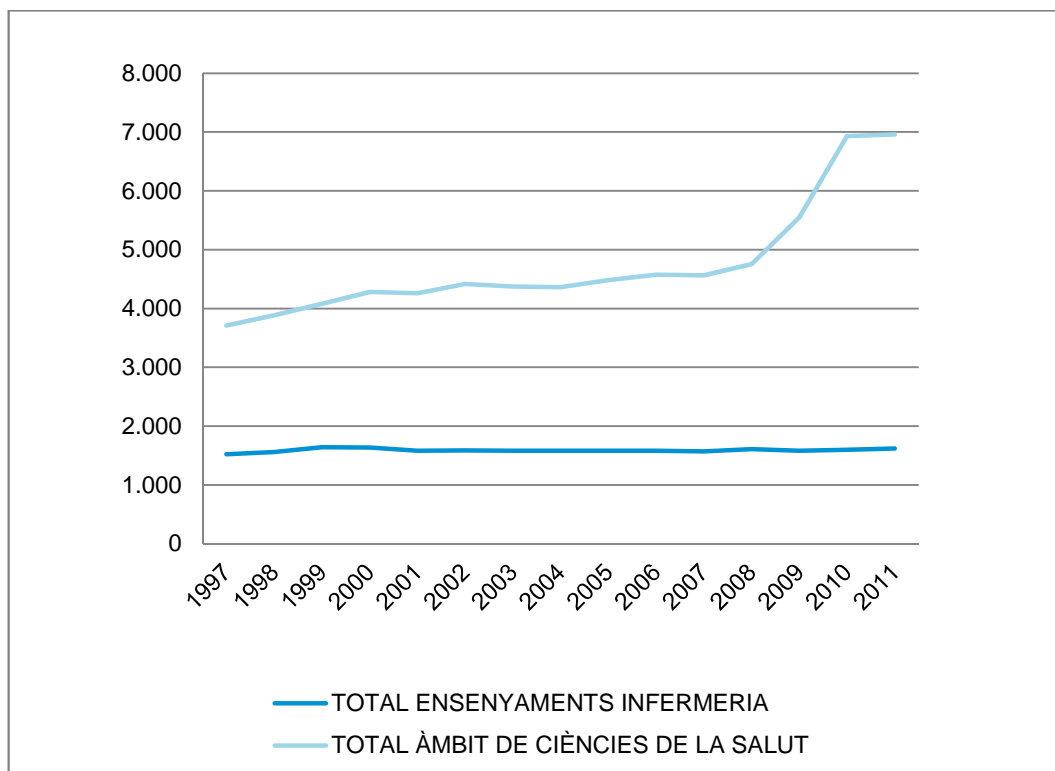
Figura 3.A. EVOLUCIÓ RELATIVA A L'OFERTA EN RELACIÓ AMB LA BRANCA DE LA SALUT

Font: Elaboració pròpia.

Aquesta tendència esdevé visualment rellevant si observem la figura núm. 3.B, en la qual, a partir de l'any 2008, s'observa l'alteració aguda de la corba de l'oferta dels ensenyaments de Ciències de la Salut, en una funció creixent.

Figura 3.B. EVOLUCIÓ RELATIVA A L'OFERTA EN RELACIÓ AMB LA BRANCA DE LA SALUT

Font: Elaboració pròpia.

4.2. Evolució desagregada de l'oferta

Vegem ara, amb la intenció d'analitzar de forma més acurada l'oferta, la desagregació d'aquesta per a totes les universitats estudiades, així com els diferents centres, propis o adscrits, de cadascuna d'elles durant el període revisat, tenint en compte les incidències de tancaments o reconversió de centres i/o places ofertades.

Aquesta metodologia d'anàlisi ens servirà, també, per veure el recorregut temporal en el proper apartat sobre la demanda dels estudis.

4.2.1. Evolució de l'oferta de places per universitats i centres

L'evolució desagregada de l'oferta per universitat i per centre ens ofereix un ventall d'informació rellevant. En aquest sentit, resulta interessant observar, en l'àmbit de les universitats, la gran diferència de volums existent entre la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat de Barcelona i la resta d'universitats (Taules 57 i 58).

Taula 57. Evolució de l'oferta de places per universitats i centres 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA	570	570	599	605	575	570	560	560
EUI Creu Roja (UAB)	150	150	158	158	150	150	150	150
EUI Gimbernat (UAB)	160	160	168	168	160	160	160	160
EUI Sant Pau (UAB)	80	80	84	84	80	80	80	80
EUI Vall d'Hebron (UAB)	100	100	105	105	100	100	90	90
EUI Ciències de la Salut Manresa (UAB)	80	80	84	90	85	80	80	80
UNIVERSITAT DE BARCELONA	585	585	614	600	585	595	595	595
EUI UB	300	300	310	300	300	300	300	300
EUI Mare de Déu del Mar (UB)	85	85	89	90	85	85	85	85
EUI Sant Joan de Déu (UB)	120	120	126	126	120	125	125	125
EUI Santa Madrona (UB)	80	80	89	84	80	85	85	85
UNIVERSITAT POMPEU FABRA	0	0	0	0	0	0	0	0
EUI Mare de Déu del Mar (UPF)	0	0	0	0	0	0	0	0
UNIVERSITAT DE GIRONA	60	80	84	84	80	80	80	80
EUI Girona (UdG)	60	80	84	84	80	80	80	80
UNIVERSITAT DE LLEIDA	60	57	65	69	70	75	75	75
EUI Lleida (UdL)	60	57	65	69	70	75	75	75
UNIVERSITAT DE VIC	100	120	120	120	120	120	120	120
EUI Vic (UVic)	100	120	120	120	120	120	120	120
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI	150	150	158	158	150	150	150	150
EUI URV	80	80	84	84	80	80	80	80
EUI Verge de la Cinta (URV)	70	70	74	74	70	70	70	70

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

En el cas de la UAB se situa entre 560 (mínim estadístic per a la diplomatura) i 605 places (màxim estadístic per a la diplomatura), i en el cas de la UB entre 510 (mínim estadístic per a la diplomatura) i 614 places (màxim estadístic per a la diplomatura).

A molta més distància trobem la resta d'universitats catalanes, que oscil·len en uns valors d'oferta entre 57 (mínim) i 160 (màxim).

Taula 58. Evolució de l'oferta de places per universitats i centres 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA	560	560	560	560	560	580	600
EUI Creu Roja (UAB)	150	150	150	150	150	150	150
EUI Gimbernat (UAB)	160	160	160	160	160	160	160
EUI Sant Pau (UAB)	80	80	80	80	80	80	80
EUI Vall d'Hebron (UAB)	90	90	90	90	90	90	90
EUI Ciències de la Salut Manresa (UAB)	80	80	80	80	80	100	120
UNIVERSITAT DE BARCELONA	510	510	510	525	525	525	525
EUI UB	300	300	385	385	385	385	385
EUI Mare de Déu del Mar (UB)	0	0	0	0	0	0	0
EUI Sant Joan de Déu (UB)	125	125	125	140	140	140	140
EUI Santa Madrona (UB)	85	85	–	–	–	–	–
UNIVERSITAT POMPEU FABRA	85	85	85	85	85	85	85
EUI Mare de Déu del Mar (UPF)	85	85	85	85	85	85	85
UNIVERSITAT DE GIRONA	80	80	80	80	130	130	130
EUI Girona (UdG)	80	80	80	80	130	130	130
UNIVERSITAT DE LLEIDA	75	75	75	90	90	90	90
EUI Lleida (UdL)	75	75	75	90	90	90	90
UNIVERSITAT DE VIC	120	120	110	110	120	120	120
EUI Vic (UVic)	120	120	110	110	120	120	120

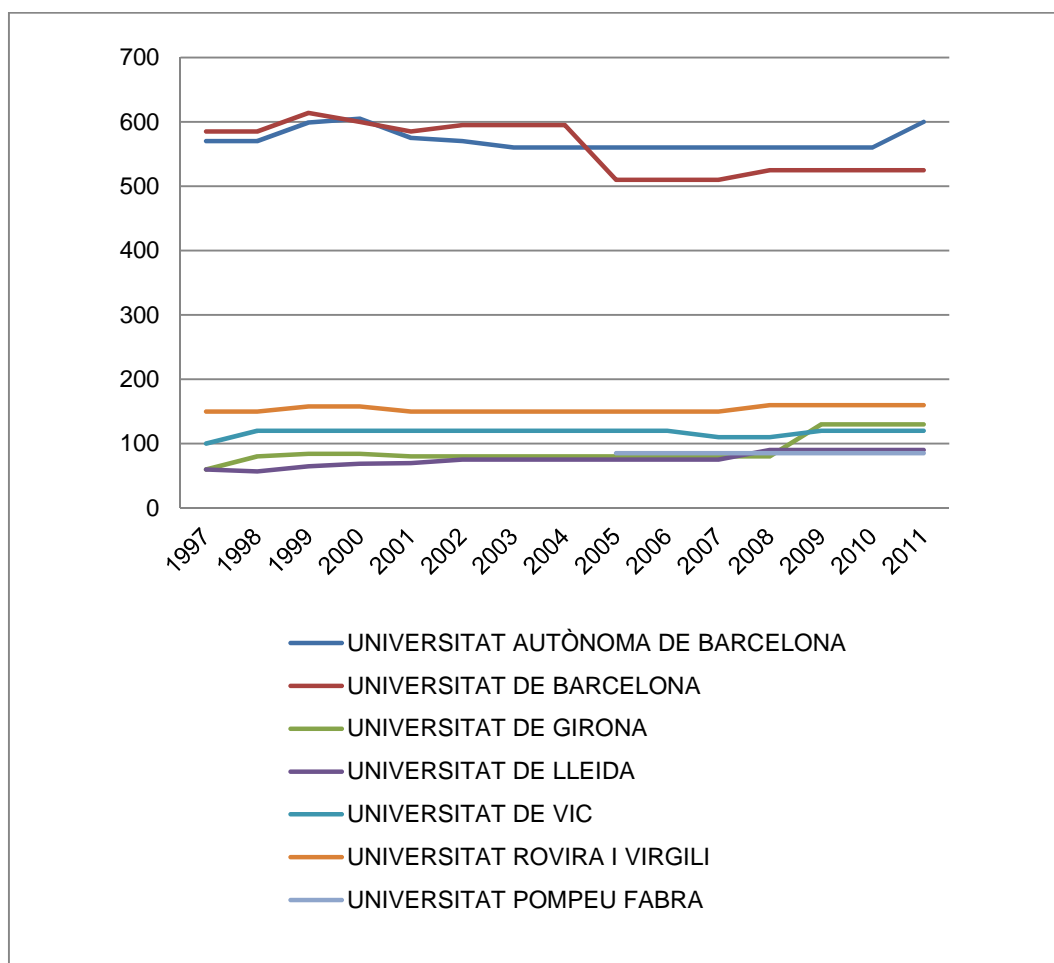
Taula 58 (cont.). Evolució de l'oferta de places per universitats i centres 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI	150	150	150	160	160	160	160
EUI URV	80	80	80	85	85	85	85
EUI Verge de la Cinta (URV)	70	70	70	75	75	75	75

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

En l'anàlisi de les universitats territorials destaca amb llum pròpia la Universitat de Girona, que experimenta, d'acord amb les seves possibilitats, un fort creixement que la fa passar de la penúltima posició (període 1997-2007) i l'última posició (any 2008) fins a la quarta posició en els anys 2009-2011, ja amb l'oferta del grau (Figura 4).

**Figura 4. EVOLUCIÓ DESAGREGADA DE L'OFERTA:
PER UNIVERSITATS**

Font: Elaboració pròpia.

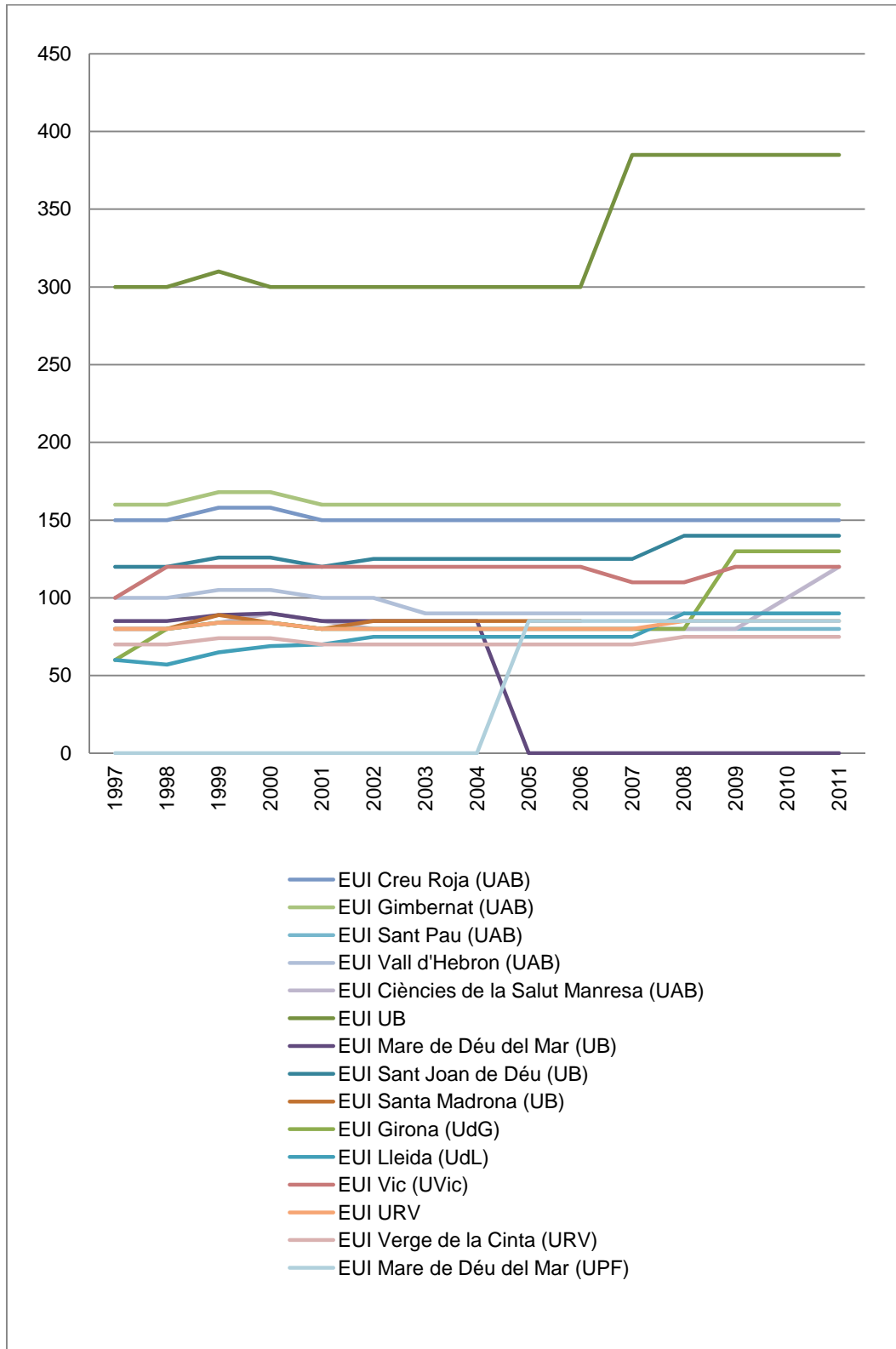
Al seu torn, és especialment remarcable l'evolució erràtica que experimenta l'oferta de la Universitat de Barcelona en aquest període. Així, d'una situació de relativa estabilitat en el període 1997-2004 passa a una caiguda molt intensa de les places l'any 2005, situació que es manté fins a l'any 2008, en què s'estabilitza en les 525 places dels anys següents.

Pel que fa a l'oferta desagregada per centres, la visió resulta molt més realista i comprensible. Per això, totes les EUI segueixen línies d'evolució estables i paral·leles.

De fet, l'element estrany en aquesta sèrie de dades l'ofereix l'EUI de la Universitat de Barcelona, tal com s'observa en la figura núm. 5, ja que segueix una línia estable (300 places aproximadament) per al període 1997-2006. A partir del 2007 el nombre de places augmenta de forma molt significativa en relació amb les altres escoles, fins a 385.

Ara bé, la mateixa figura número 5 ens permet deduir la causa d'aquest fet, ja que l'increment de l'EUI-UB es justifica pel tancament de l'EUI Santa Madrona i, per tant, aquella incrementa l'oferta de places disponibles per acollir els alumnes que provenen de l'EUI tancada. Finalment, i a partir del 2005, es mostra la integració de l'EUI del Mar a la Universitat Pompeu Fabra.

**Figura 5. EVOLUCIÓ DESAGREGADA DE L'OFERTA:
PER CENTRES**

Font: Elaboració pròpia.

4.2.2. Evolució de l'oferta de places per àmbits territorials

L'evolució de l'oferta per àmbits territorials posa de manifest de forma molt evident el desequilibri a favor de la demarcació de Barcelona. Les dades exposades en les taules 59 i 60 marquen clarament com Barcelona supera de cinc a un la segona àrea universitària de Catalunya, formada per la demarcació de la Catalunya central, amb les seves escoles a Manresa i a Vic. En tercer lloc hi ha la demarcació de Tarragona i, finalment, les de Girona i Lleida, a les quals Barcelona supera per més de deu a un.

Taula 59. Evolució de l'oferta de places per àmbits territorials 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Barcelona	1.075	1.075	1.129	1.115	1.075	1.085	1.075	1.075
Catalunya central	180	200	204	210	205	200	200	200
Girona	60	80	84	84	80	80	80	80
Lleida	60	57	65	69	70	75	75	75
Tarragona	150	150	158	158	150	150	150	150

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

A partir de l'any 2005, l'oferta a la demarcació de Barcelona es manté gairebé estable, per la qual cosa, encara que les altres mantenen i fins i tot augmenten el nombre de places ofertades, la superioritat de la demarcació de Barcelona segueix essent de quatre a un de mitjana amb la Catalunya central i de vuit a un amb la resta de demarcacions.

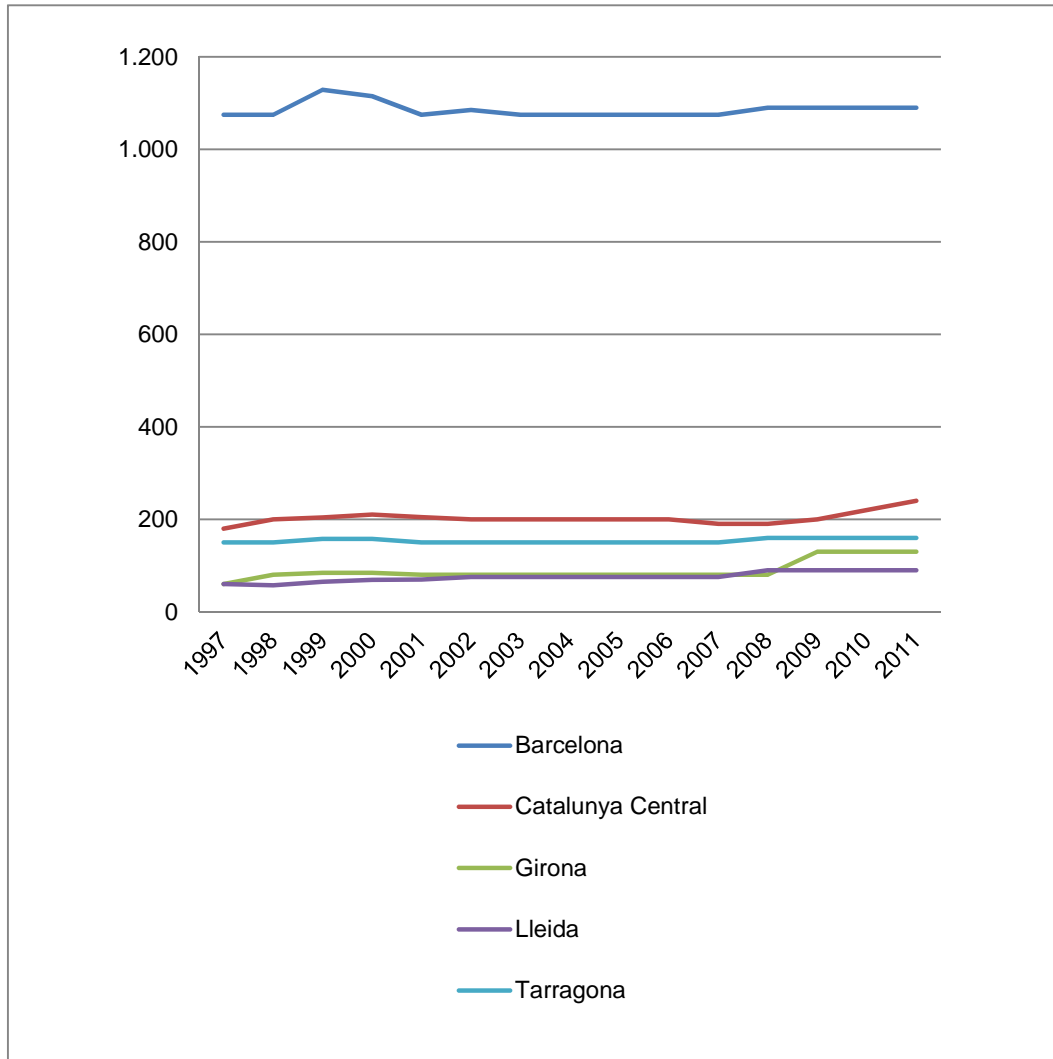
Taula 60. Evolució de l'oferta de places per àmbits territorials 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Barcelona	1.075	1.075	1.075	1.090	1.090	1.090	1.090
Catalunya central	200	200	190	190	200	220	240
Girona	80	80	80	80	130	130	130
Lleida	75	75	75	90	90	90	90
Tarragona	150	150	150	160	160	160	160

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

Aquest desequilibri es fa present visualment per mitjà de la figura número 6, que s'exposa tot seguit. De forma secundària, aquesta figura també ens permet visualitzar el creixement de places de la demarcació de Girona des del 2009 i fins a l'any 2011, cosa que li permet abandonar l'última posició en nombre de places en detriment de la demarcació de Lleida.

**Figura 6. EVOLUCIÓ DESAGREGADA DE L'OFERTA:
PER ÀMBIT TERRITORIAL**

Font: Elaboració pròpia.

5. L'EVOLUCIÓ DE LA DEMANDA A CATALUNYA DE LA DIPLOMATURA EN INFERMERIA

En aquest epígraf s'exposaran les dades facilitades per l'Oficina d'Orientació per a l'Accés a la Universitat de la Secretaria d'Universitats, dependent del Departament d'Economia i Coneixement de la Generalitat de Catalunya. Aquestes dades, com s'ha exposat en el capítol d'aquesta tesi dedicat a la metodologia de la recerca, només abracen el període que discorre entre els cursos 1997-1998 i 2011-2012, atès que no ha estat possible d'obtenir les dades dels anys anteriors, ja que les que es troben en els arxius de la Generalitat de Catalunya no estan digitalitzades i, en conseqüència, no se'n permet la consulta. Novament, cal recordar que les dades en relació amb la Diplomatura d'Infermeria s'acaben l'any 2008, que correspon al curs 2008-2009, darrer en què va existir la demanda reglada dels estudis. Les dades dels anys 2009 (curs 2009-2010), 2010 (curs 2010-2011) i 2011 (curs 2011-2012) corresponen ja a la demanda del Grau en Infermeria.

5.1. Evolució global de la demanda

En relació amb la demanda, igual que hem fet per analitzar l'evolució de l'oferta, hem consultat a les universitats directament, amb diversos graus de receptivitat, i s'han mostrat, en general, igualment receloses de facilitar les dades relatives a la demanda dels seus estudis. Per aquest motiu, i per intentar oferir una informació tan homogènia com sigui possible, s'ha optat per exposar i analitzar només el període 1997/1998-2011/2012, i deixar oberta la porta a futures recerques del període 1990/1991-1996/1997 en contextos més propicis.

5.1.1. Evolució total de la demanda de places 1997-2011

L'evolució total de la demanda de places per al període 1997-2011 mostra tres moments clarament diferenciats: el primer període transcorre des de l'any 1997 (any del màxim de sol·licituds, amb 17.692) fins a l'any 2004, en què la demanda va baixant a poc a poc, de forma moderada, fins a assolir un mínim de 7.287 sol·licituds (Taules 61 i 62).

Taula 61. Evolució total de la demanda de places 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Total ensenyaments d'Infermeria	17.692	14.604	13.107	11.441	8.971	7.896	7.801	7.287

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

El segon període d'estudi comprèn els cursos 2006-2007 i 2007-2008, en què la demanda experimenta un creixement significatiu.

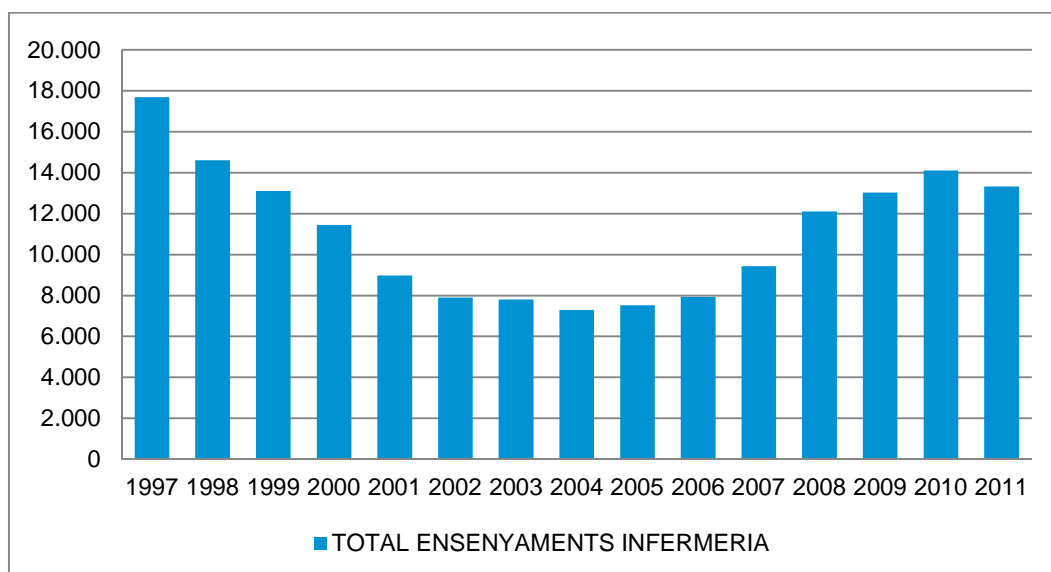
Taula 62. Evolució total de la demanda de places 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Total ensenyaments d'Infermeria	7.523	7.936	9.436	12.102	13.029	14.105	13.326

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

El tercer període transcorre entre els cursos 2008-2009 i 2011-2012, en què la demanda experimenta un fort creixement, superior al 25%, en el curs 2008-2009, últim de la diplomatura, en relació amb l'immediatament anterior, i que es manté amb la implantació del Grau en Infermeria amb un creixement superior al 8% anual, però que es veu reduït de 14.105 a 13.326 sol·licituds en l'últim curs d'aquesta sèrie (2011-2012).

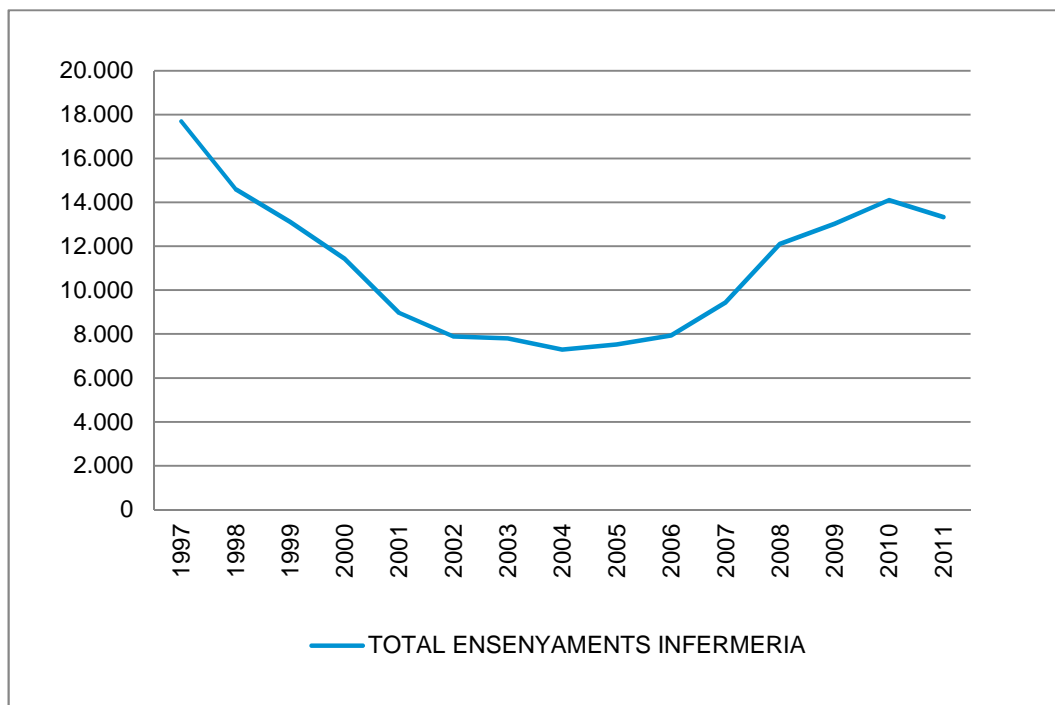
Figura 7.A. EVOLUCIÓ TOTAL DE LA DEMANDA DE PLACES 1997-2011

Font: Elaboració pròpia.

Observada des del punt de vista general, tal com ens ho mostren les figures 7.A i 7.B, la tendència del període 1997-2011 és que la demanda descriu un pendent en forma d'«U» moderada. Partint d'una demanda molt alta a l'inici de la sèrie, de 17.692 sol·licituds per al curs 1997-1998, arriba al punt més baix en el curs 2004-2005, amb 7.287, i la sèrie acaba amb 13.326 sol·licituds en el curs 2011-2012, amb el grau.

Figura 7.B. EVOLUCIÓ TOTAL DE LA DEMANDA DE PLACES 1997-2011

Font: Elaboració pròpia.

5.1.2. Evolució relativa de la demanda en relació amb el conjunt total de la demanda

A grans trets, l'evolució de la demanda de la Diplomatura d'Infermeria és proporcional i assimilable –creiem que amb una certa lògica– a la demanda global de totes les titulacions universitàries de Catalunya pel que fa al període 1997-2011 (Taules 63 i 64).

Taula 63. Evolució relativa de la demanda en relació amb el conjunt total de la demanda 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Total ensenyaments d'Infermeria	17.692	14.604	13.107	11.441	8.971	7.896	7.801	7.287
Total general de tots els ensenyaments universitaris	283.336	262.187	250.696	228.489	194.405	178.238	175.558	165.425

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

En aquest sentit, l'evolució global de la demanda és més harmònica en el conjunt dels ensenyaments universitaris, amb un creixement a partir del curs 2006-2007 en consonància amb el sistema, ja que aquest creixement és sostingut fins al curs 2011-2012.

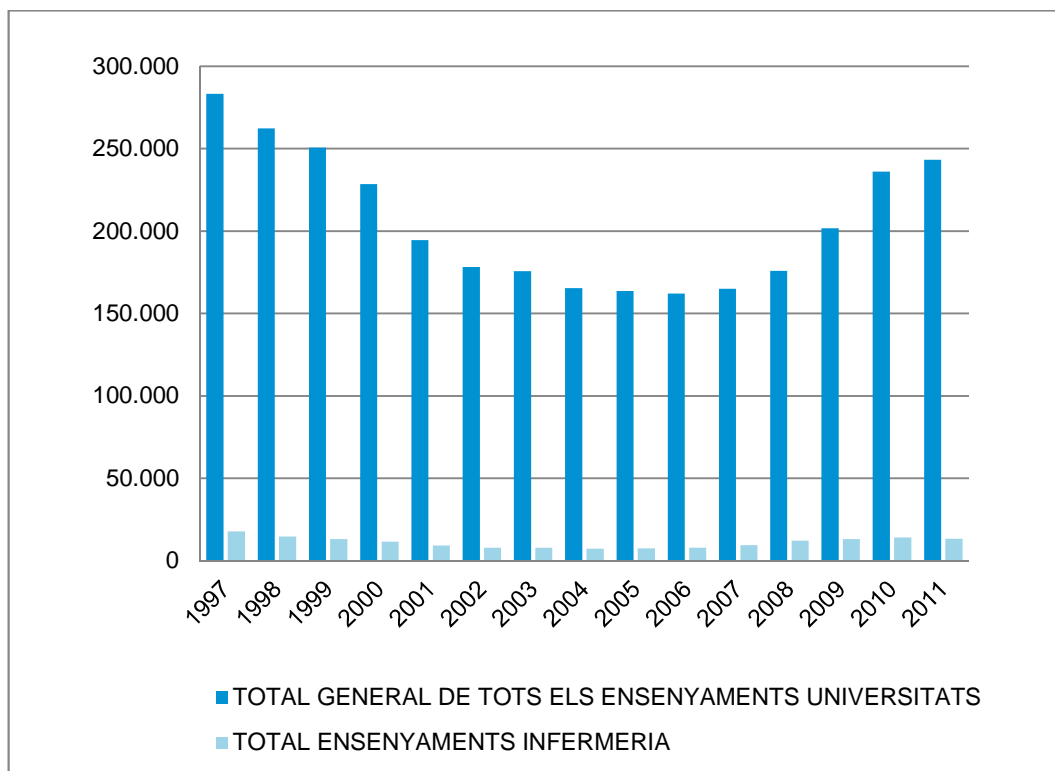
Taula 64. Evolució relativa de la demanda en relació amb el conjunt total de la demanda 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Total ensenyaments d'Infermeria	7.523	7.936	9.436	12.102	13.029	14.105	13.326
Total general de tots els ensenyaments universitaris	163.669	162.061	165.049	175.773	201.662	236.012	243.284

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

En conseqüència, la figura número 8.A representa aquesta evolució comparada de la demanda global i de la demanda d'Infermeria, on sí que podem apreciar l'ona contínua en forma de «V» ovalada.

Figura 8.A. EVOLUCIÓ RELATIVA DE LA DEMANDA EN RELACIÓ AMB EL CONJUNT TOTAL DE LA DEMANDA

Font: Elaboració pròpia.

5.1.3. Evolució relativa de la demanda en relació amb la branca de salut

Les dades que hem vist en l'apartat anterior gairebé es reproduïen en les taules 65 i 66, així com en les figures 8.B, 8.C i 8.D, en les quals es veu perfectament la seqüència temporalitzada, on es marca l'evolució en la branca de Ciències de la Salut.

Taula 65. Evolució relativa de la demanda en relació amb la branca de salut 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Total ensenyaments d'Infermeria	17.692	14.604	13.107	11.441	8.971	7.896	7.801	7.287
Total àmbit de Ciències de la Salut	35.268	32.291	30.358	28.648	24.020	24.983	25.100	22.911

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

Taula 66. Evolució relativa de la demanda en relació amb la branca de salut 2005-2011

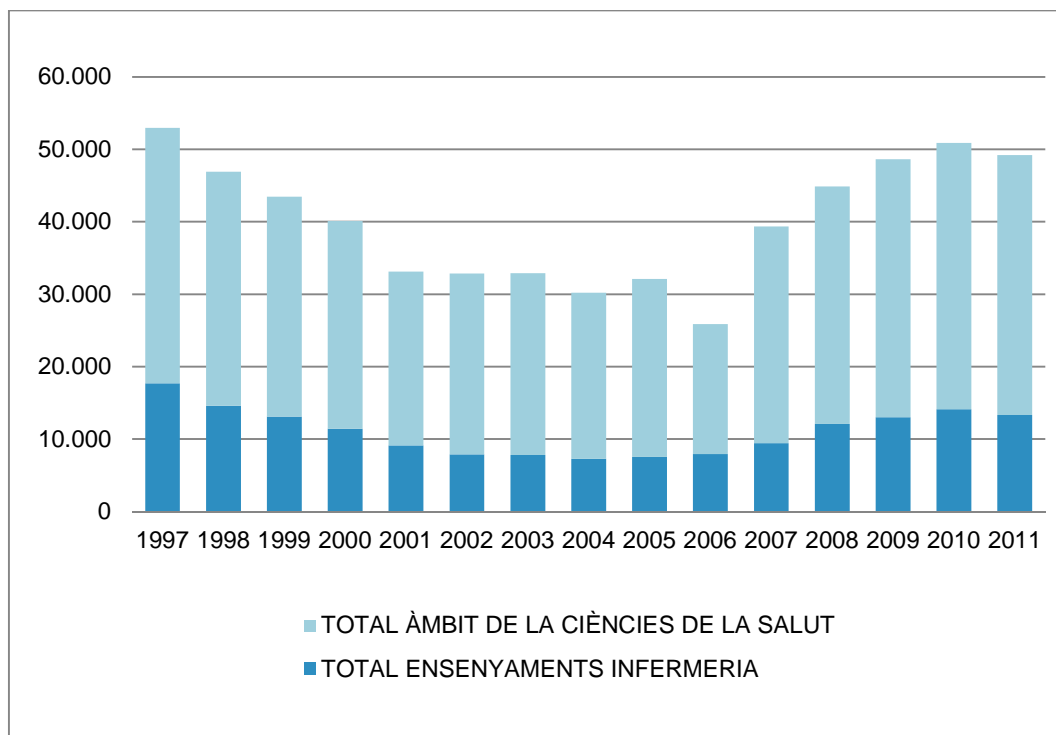
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Total ensenyaments d'Infermeria	7.523	7.936	9.436	12.102	13.029	14.105	13.326
Total àmbit de Ciències de la Salut	24.601	17.953	29.909	32.779	35.615	36.798	35.863

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

Pel que fa a les següents figures, 8.B i 8.C, s'inclou en cadascuna d'elles una representació gràfica que integra els estudis d'Infermeria en la totalitat de la resta de la demanda dels estudis de Ciències de la Salut a Catalunya, sota la fórmula:

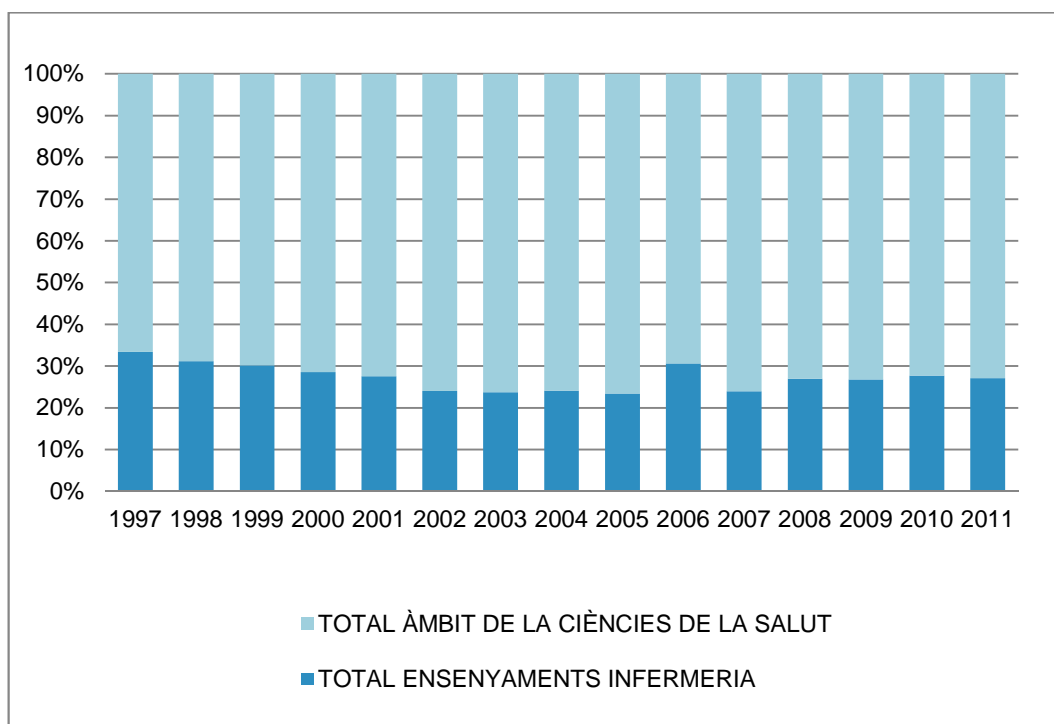
$\text{Demanda total} = \text{demanda d'Infermeria} + \text{demanda de Ciències de la Salut}$

Figura 8.B. EVOLUCIÓ RELATIVA DE LA DEMANDA EN RELACIÓ AMB LA DEMANDA DE CIÈNCIES DE LA SALUT

Font: Elaboració pròpia.

**Figura 8.C. EVOLUCIÓ RELATIVA DE LA DEMANDA
EN RELACIÓ AMB LA DEMANDA DE CIÈNCIES DE LA SALUT**

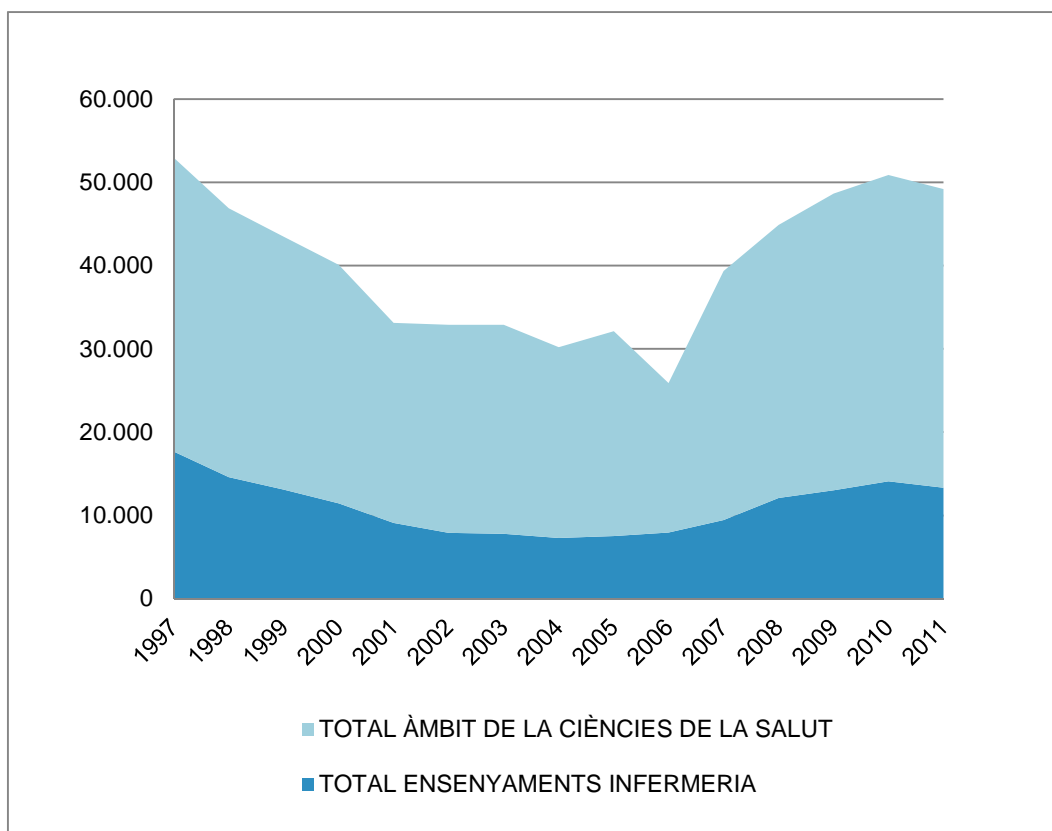

Font: Elaboració pròpia.

Aquestes figures gairebé són homogènies i completes en el període 2009-2011, ja amb la incorporació dels estudis del Grau d'Infermeria, on l'increment és similar també en la branca de salut.

La figura 8.D mostra clarament l'onada gegant de la demanda universitària en Ciències de la Salut a Catalunya en el període 2006-2008, en contrast amb la forma de lleuger pendent de l'onada de la demanda d'infermeria:

Figura 8.D. EVOLUCIÓ RELATIVA DE LA DEMANDA EN RELACIÓ AMB LA DEMANDA DE CIÈNCIES DE LA SALUT

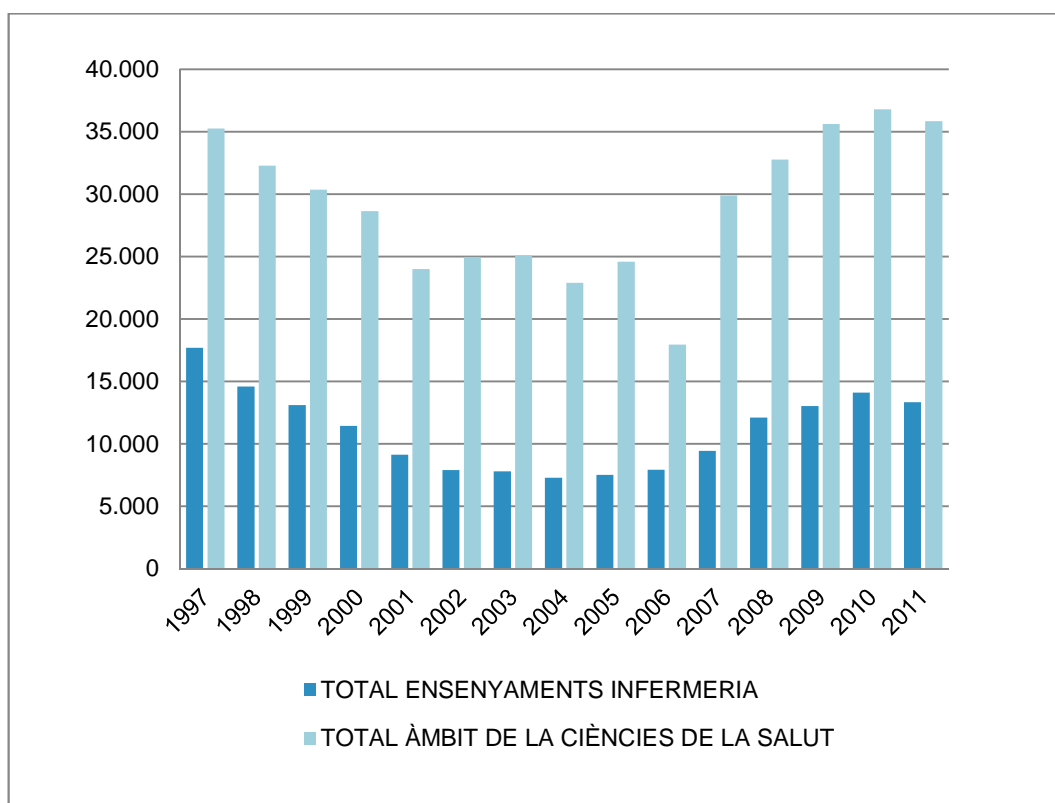
Font: Elaboració pròpia.

Com es pot veure, l'evolució relativa de la demanda en relació amb la branca de salut descriu tres períodes diferents:

1. En el primer període, l'evolució de les dues demandes evoluciona de forma compassada, és a dir, amb lleugeres variacions: quan l'una creix, l'altra també ho fa; i quan una disminueix, l'altra també la segueix. No obstant això, aquest patró interpretatiu només és vàlid per al període 1997-2001.
2. El segon període (2002-2005) és un període d'estabilitat amb desviacions moderades. Així, tot i que les dues demandes divergeixen, ho fan en una proporció encara poc rellevant.
3. El tercer període (2006-2011) es caracteritza per fortes desviacions entre les dues demandes, especialment el 2006. A la resta podem observar com la demanda d'Infermeria creix significativament en el període 2006-2008 i la global de les Ciències de la Salut augmenta també fins al final del període.

Això ho podem ratificar. Vegem la figura 9, en la qual la demanda d'Infermeria segueix creixent i decreixent segons els paràmetres ja exposats en l'epígraf anterior.

Figura 9. EVOLUCIÓ RELATIVA DE LA DEMANDA EN RELACIÓ AMB LA BRANCA DE SALUT

Font: Elaboració pròpia.

5.2. Evolució desagregada de la demanda

Seguint el mateix criteri que a l'oferta veurem en aquest epígraf la desagregació de la demanda per a totes les universitats estudiades, així com els diferents centres adscrits o propis de cadascuna d'elles durant el període analitzat, i tindrem en compte, també, les incidències de tancaments o reconversions de centres i demandes de places.

5.2.1. Evolució de la demanda de places per universitats i centres

L'evolució desagregada de la demanda d'Infermeria (Taules 67 i 68) repartida entre les universitats indica l'existència d'un doble patró de demanda: d'una banda, hi ha el patró estable format per les universitats territorials de Lleida, Girona i Tarragona, amb una relació d'evolució de la demanda certament moderada en relació amb el global. De l'altra, s'observa el patró format pel binomi Universitat de Barcelona - Universitat Autònoma de Barcelona, que reuneix entre tres i vuit vegades més demanda que les altres.

Taula 67. Evolució de la demanda total de places per universitats i centres 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA	7.075	5.769	4.685	4.143	3.187	2.919	2.713	2.583
EUI Creu Roja (UAB)	1.547	1.058	861	687	470	389	375	384
EUI Gimbernat (UAB)	1.408	1.104	830	987	625	515	391	387
EUI Sant Pau (UAB)	1.419	1.243	984	855	865	818	800	799
EUI Vall d'Hebron (UAB)	1.709	1.675	1.506	1.250	1.019	1.029	978	844
EUI Ciències de la Salut Manresa (UAB)	992	689	504	364	208	168	169	169
UNIVERSITAT DE BARCELONA	7.402	6.418	6.139	5.256	4.170	3.437	3.529	3.313
EUI UB	2.577	2.287	2.692	2.512	1.835	1.476	1.562	1.333
EUI Mare de Déu del Mar (UB)	1.517	1.294	1.172	902	750	588	602	608
EUI Sant Joan de Déu (UB)	1.766	1.440	1.260	972	913	774	760	740
EUI Santa Madrona (UB)	1.542	1.397	1.015	870	672	599	605	632

Taula 67 (cont.). Evolució de la demanda total de places per universitats i centres 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
UNIVERSITAT POMPEU FABRA	0	0	0	0	0	0	0	0
EUI Mare de Déu del Mar (UPF)	0	0	0	0	0	0	0	0
UNIVERSITAT DE GIRONA	659	492	632	423	394	380	369	359
EUI Girona (UdG)	659	492	632	423	394	380	369	359
UNIVERSITAT DE LLEIDA	605	473	389	449	385	339	329	279
EUI Lleida (UdL)	605	473	389	449	385	339	329	279
UNIVERSITAT DE VIC	706	534	400	336	149	149	115	132
EUI Vic (UVic)	706	534	400	336	149	149	115	132
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI	1.245	918	862	834	835	672	746	621
EUI URV	764	581	521	523	525	436	517	393
EUI Verge de la Cinta (URV)	481	337	341	311	310	236	229	228

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

L'estructura de la demanda de la UB, que és la universitat amb més nombre d'alumnes de la mostra fins al 2006, segueix un traç irregular amb un pendent d'intensitat mitjana i dues remuntades, en els cursos 2003-2004 i 2008-2009, ambdues moderades, com la que mostra l'evolució de la demanda general dels estudis d'Infermeria per al període estudiat.

Així mateix, l'estructura de la demanda de la UAB, que és la universitat amb més nombre d'alumnes de la mostra a partir del 2007, també segueix un traç amb un pendent d'intensitat mitjana i amb una remuntada intensa en el curs 2008-2009, i que es va mantenint la resta d'anys amb increments significatius.

Per tant, de l'observació de l'evolució de la demanda d'aquestes dues universitats podem afirmar que l'orientació que segueix afecta directament l'evolució de la demanda general dels estudis d'Infermeria.

Taula 68. Evolució de la demanda total de places per universitats i centres 2005-2011

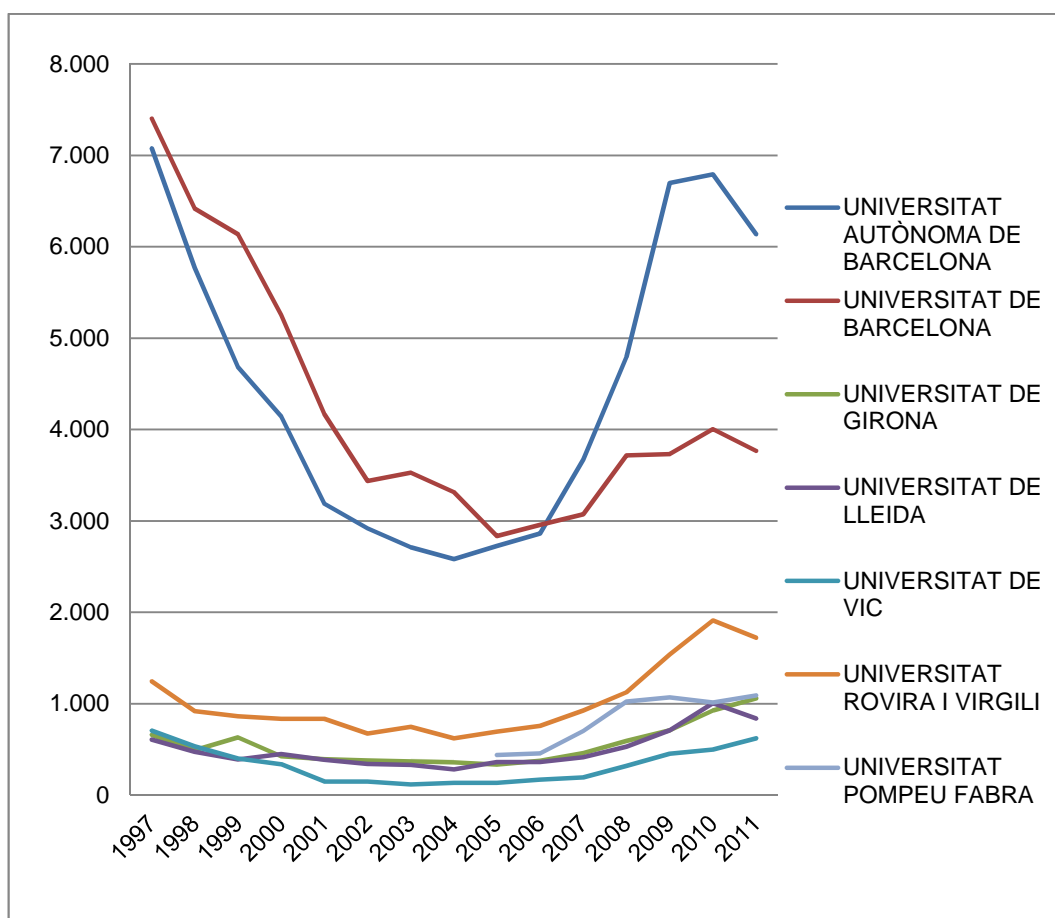
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA	2.727	2.862	3.670	4.795	6.697	6.794	6.137
EUI Creu Roja (UAB)	348	418	559	855	1.145	1.024	814
EUI Gimbernat (UAB)	346	426	593	811	1.229	1.060	1.299
EUI Sant Pau (UAB)	900	845	1.071	1.287	1.756	1.994	1.397
EUI Vall d'Hebron (UAB)	964	961	1.162	1.373	1.877	2.049	1.907
EUI Ciències de la Salut Manresa (UAB)	169	212	285	469	690	667	720
UNIVERSITAT DE BARCELONA	2.836	2.958	3.071	3.717	3.732	4.005	3.767
EUI UB	1.516	1.606	2.157	2.664	2.297	2.818	2.529
EUI Mare de Déu del Mar (UB)	0	0	0	0	0	0	0
EUI Sant Joan de Déu (UB)	650	670	914	1.053	1.435	1.187	1.238
EUI Santa Madrona (UB)	670	682	0	0	0	0	0
UNIVERSITAT POMPEU FABRA	439	455	702	1.025	1.069	1.013	1.091
EUI Mare de Déu del Mar (UPF)	439	455	702	1.025	1.069	1.013	1.091
UNIVERSITAT DE GIRONA	333	377	459	592	709	927	1.059
EUI Girona (UdG)	333	377	459	592	709	927	1.059
UNIVERSITAT DE LLEIDA	362	360	415	530	708	1.005	837
EUI Lleida (UdL)	362	360	415	530	708	1.005	837
UNIVERSITAT DE VIC	133	167	193	318	452	499	620
EUI Vic (UVic)	133	167	193	318	452	499	620
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI	693	757	926	1.125	1.539	1.911	1.722
EUI URV	446	475	564	689	930	1.167	1.071
EUI Verge de la Cinta (URV)	247	282	362	436	609	744	651

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

La demanda de la resta d'universitats (no UB, no UAB) segueix patrons més estables, amb dos períodes per referenciar (Figura 10.A):

1. El primer període (1997-2005) mostra una evolució estable de la demanda, amb tendència al creixement negatiu.
2. El segon període (2006-2011) mostra una evolució amb creixement positiu i força significatiu a partir de la implantació dels nous graus.

Figura 10.A. EVOLUCIÓ DE LA DEMANDA TOTAL DE PLACES PER UNIVERSITATS

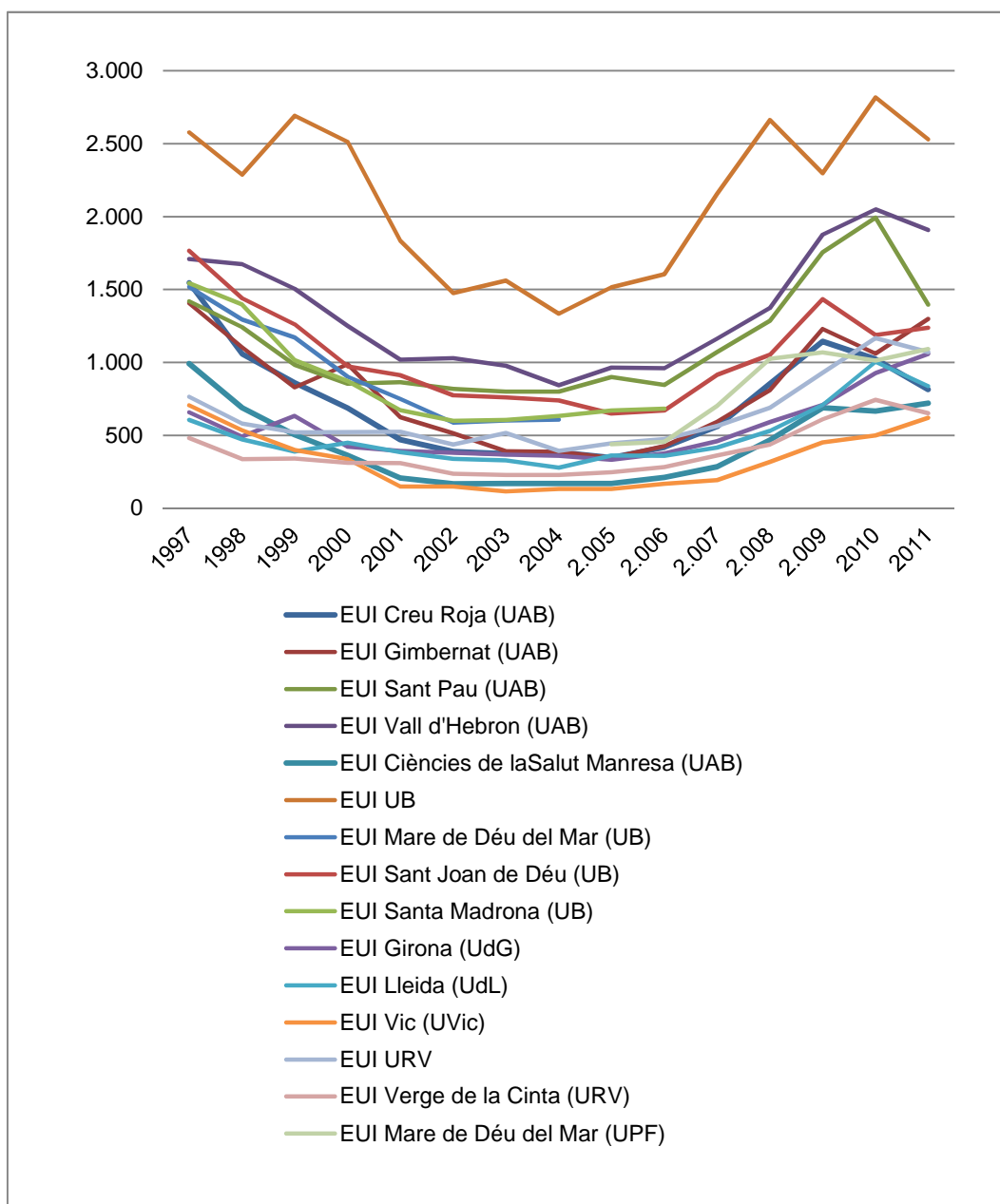

Font: Elaboració pròpia.

Pel que fa a la demanda total de places d'Infermeria per centres i escoles d'Infermeria s'observa una evolució molt més irregular en tot el període, que simultanieja creixements positius i negatius, amb una tendència general de decreixement per al període 1997-2005, i un creixement positiu estable i moderat a partir del curs 2006-2007, amb un cert creixement a partir del curs 2009-2010.

Al marge d'aquesta evolució hem de fer esment de l'Escola Universitària d'Infermeria de la UB, la qual, i per efecte de la incorporació dels alumnes provinents de l'Escola Universitària de Santa Madrona a partir del 2008, pateix una evolució molt més irregular en tot el període i simultanieja creixements positius i negatius, amb una tendència general de marcat creixement negatiu per al període 1997-2005, i un creixement positiu del 2006 al 2008 que va recuperant les pèrdues anteriors (Figura 10.B).

Figura 10.B. EVOLUCIÓ DE LA DEMANDA TOTAL DE PLACES PER CENTRE

Font: Elaboració pròpia.

5.2.1.a. *Demanda en primera preferència*

La demanda en primera preferència marca la continuïtat amb les dades analitzades en els epígrafs anteriors. Així les coses, la Universitat de Barcelona i la Universitat Autònoma, per volum, encapçalen la demanda de sol·licituds en primera preferència dels alumnes. Tot i això, el fet que les dues universitats tinguin diverses escoles d'infermeria en la seva estructura, ja siguin pròpies o adscrites, altera la descripció en relació amb les altres universitats, que tenen un sol centre com a escola (Taules 69 i 70).

Taula 69. Demanda en primera preferència 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA	833	681	567	553	411	425	402	346
EUI Creu Roja (UAB)	194	116	102	105	87	90	93	85
EUI Gimbernat (UAB)	153	142	93	171	71	67	62	45
EUI Sant Pau (UAB)	54	66	51	67	92	95	101	82
EUI Vall d'Hebron (UAB)	309	284	265	165	128	143	119	111
EUI Ciències de la Salut Manresa (UAB)	123	73	56	45	33	30	27	23
UNIVERSITAT DE BARCELONA	1.057	908	821	782	641	625	694	688
EUI UB	723	645	598	558	444	409	479	446
EUI Mare de Déu del Mar (UB)	86	43	65	61	41	59	47	70
EUI Sant Joan de Déu (UB)	108	107	90	98	104	95	104	102
EUI Santa Madrona (UB)	140	113	68	65	52	62	64	70
UNIVERSITAT POMPEU FABRA	0	0	0	0	0	0	0	0
EUI Mare de Déu del Mar (UPF)	0	0	0	0	0	0	0	0
UNIVERSITAT DE GIRONA	163	115	182	139	132	124	118	140
EUI Girona (UdG)	163	115	182	139	132	124	118	140
UNIVERSITAT DE LLEIDA	160	145	102	126	137	133	107	94
EUI Lleida (UdL)	160	145	102	126	137	133	107	94

Taula 69 (cont.). Demanda en primera preferència 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
UNIVERSITAT DE VIC	134	99	67	63	25	25	13	23
EUI Vic (UVic)	134	99	67	63	25	25	13	23
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI	260	203	191	192	215	180	208	203
EUI URV	137	103	96	120	124	106	126	126
EUI Verge de la Cinta (URV)	123	100	95	72	91	74	82	77

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

Per centres, destaca clarament l'EUI UB, ja que és la que encapçala la demanda durant el període analitzat, supera en tot moment les 400 places demanades i assolix un pic de 974 i 1.050 els cursos 2011-2012 i 2010-2011, respectivament.

En segon lloc, tot i que a força distància, aproximadament amb la meitat de la demanda en primera preferència, la segueix l'EUI Vall d'Hebron, dependent de la UAB. Durant el període analitzat, l'EUI Vall d'Hebron es manté sempre entre un mínim de 111 sol·licituds en el curs 2004-2005 i un màxim entre 309 i 284 els cursos 1997-1998 i 1998-1999, respectivament, i fa un salt molt important a partir del 2009.

Taula 70. Demanda en primera preferència 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA	440	479	558	705	1.009	883	777
EUI Creu Roja (UAB)	111	119	143	213	224	151	109
EUI Gimbernat (UAB)	44	73	95	102	189	116	145
EUI Sant Pau (UAB)	100	110	137	144	197	227	139
EUI Vall d'Hebron (UAB)	149	133	124	162	292	287	266
EUI Ciències de la Salut Manresa (UAB)	36	44	59	84	107	102	118
UNIVERSITAT DE BARCELONA	674	674	821	991	1.046	1.185	1.131
EUI UB	490	491	667	833	843	1.050	974

Taula 70 (cont.). Demanda en primera preferència 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EUI Mare de Déu del Mar (UB)	0	0	0	0	0	0	0
EUI Sant Joan de Déu (UB)	109	93	154	158	203	135	157
EUI Santa Madrona (UB)	75	90	0	0	0	0	0
UNIVERSITAT POMPEU FABRA	49	62	93	126	125	107	82
EUI Mare de Déu del Mar (UPF)	49	62	93	126	125	107	82
UNIVERSITAT DE GIRONA	119	143	153	176	216	265	259
EUI Girona (UdG)	119	143	153	176	216	265	259
UNIVERSITAT DE LLEIDA	126	141	143	177	202	242	182
EUI Lleida (UdL)	126	141	143	177	202	242	182
UNIVERSITAT DE VIC	35	51	41	82	97	91	117
EUI Vic (UVic)	35	51	41	82	97	91	117
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI	223	241	274	359	385	423	346
EUI URV	126	160	156	206	206	246	205
EUI Verge de la Cinta (URV)	97	81	118	153	179	177	141

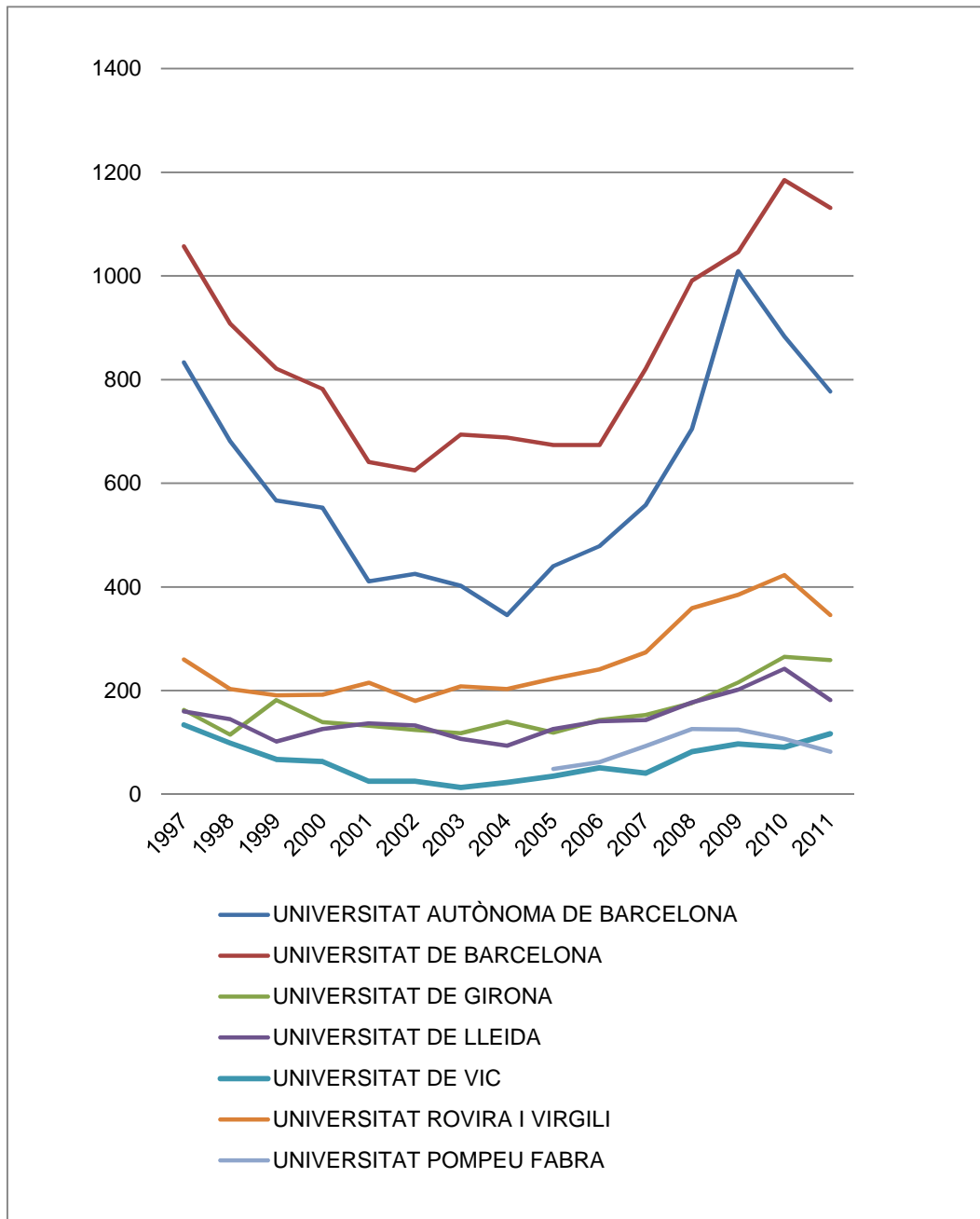
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

En un tercer nivell, lluny de les dues primeres posicions, trobem els centres dependents de les universitats territorials (Girona, Lleida i URV), que mantenen una demanda en primera preferència lligada a les respectives necessitats territorials, i que es mouen a l'entorn del centenar de places de mitjana, amb un mínim de 94 places a la Universitat de Lleida en el curs 2004-2005 i un màxim de 182 per la demanda de la diplomatura a la Universitat de Girona en el curs 1999-2000.

Finalment, trobem la Universitat de Vic, l'única universitat privada de la qual tenim dades i que conforma un element complementari en la demanda de primera preferència. En aquest sentit, i pel seu volum reduït, podem determinar que és la més sensible en les fluctuacions de la demanda, amb un màxim de 134 i un mínim de 13.

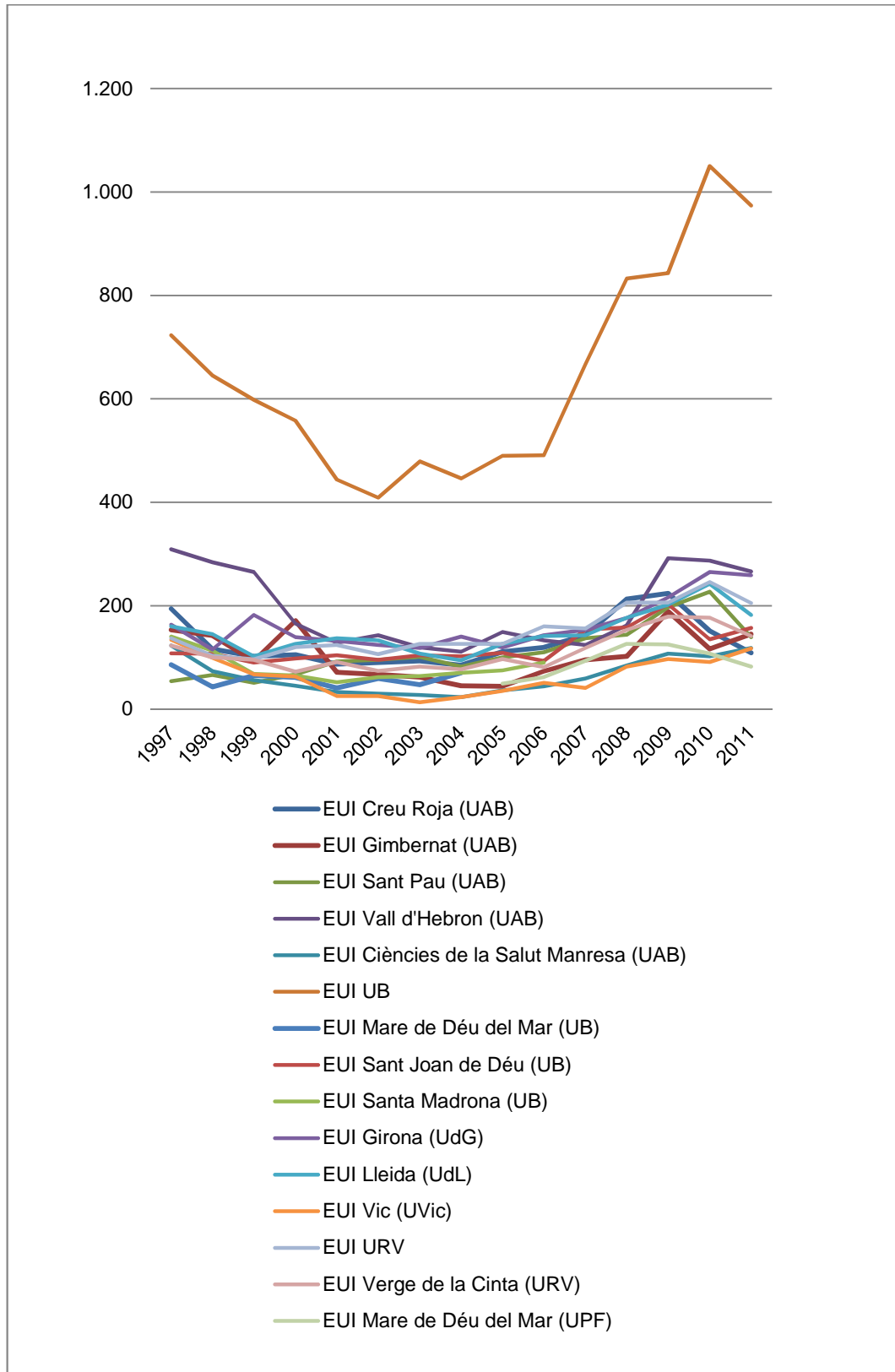
En bona part, això explica el sentit de la irregularitat que mostren les corbes de demanda de les dues grans universitats, en contrast amb la continuïtat i les traces harmonioses de la resta. Evidentment, el fet que parlem de traces harmonioses no significa que neguem l'existència de punts de crisi o de tensió puntuals, com ara el que descriu la figura núm. 11.A:

Figura 11.A. EVOLUCIÓ DE LA DEMANDA EN PRIMERA PREFERÈNCIA, PER UNIVERSITATS

Font: Elaboració pròpia.

Figura 11.B. EVOLUCIÓ DE LA DEMANDA EN PRIMERA PREFERÈNCIA, PER CENTRES

Font: Elaboració pròpia.

Pel que fa a la demanda en primera preferència dels centres, com succeeix amb la resta d'anàlisi de la demanda, s'observa una variabilitat molt més acusada que en les representacions del conjunt de les universitats, del conjunt de la demanda d'Infermeria o de la demanda agregada. L'EUI UB es desmarca de forma evident de la resta, tal com es reflecteix a la figura anterior 11.B.

5.2.1.b. Demanda en altres preferències

La demanda en altres preferències segueix bàsicament el mateix patró de conducta descrit per a la demanda en primera preferència, és a dir, el distanciament de la Universitat de Barcelona i la Universitat Autònoma de la resta amb un pendent més pronunciat, subjecte a alteracions més sobtades i abruptes (Taules 71 i 72).

Taula 71. Demanda en altres preferències 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA	6.242	5.088	4.118	3.590	2.776	2.494	2.311	2.237
EUI Creu Roja (UAB)	1.353	942	759	582	383	299	282	299
EUI Gimbernat (UAB)	1.255	962	737	816	554	448	329	342
EUI Sant Pau (UAB)	1.365	1.177	933	788	773	723	699	717
EUI Vall d'Hebron (UAB)	1.400	1.391	1.241	1.085	891	886	859	733
EUI Ciències de la Salut Manresa (UAB)	869	616	448	319	175	138	142	146
UNIVERSITAT DE BARCELONA	6.345	5.510	5.318	4.474	3.529	2.812	2.835	2.625
EUI UB	1.854	1.642	2.094	1.954	1.391	1.067	1.083	887
EUI Mare de Déu del Mar (UB)	1.431	1.251	1.107	841	709	529	555	538
EUI Sant Joan de Déu (UB)	1.658	1.333	1.170	874	809	679	656	638
EUI Santa Madrona (UB)	1.402	1.284	947	805	620	537	541	562
UNIVERSITAT POMPEU FABRA	0	0	0	0	0	0	0	0
EUI Mare de Déu del Mar (UPF)	0	0	0	0	0	0	0	0
UNIVERSITAT DE GIRONA	496	377	450	284	262	256	251	219
EUI Girona (UdG)	496	377	450	284	262	256	251	219

Taula 71 (cont.). Demanda en altres preferències 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
UNIVERSITAT DE LLEIDA	445	328	287	323	248	206	222	185
EUI Lleida (UdL)	445	328	287	323	248	206	222	185
UNIVERSITAT DE VIC	572	435	333	273	124	124	102	109
EUI Vic (UVic)	572	435	333	273	124	124	102	109
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI	985	715	671	642	620	492	538	418
EUI URV	627	478	425	403	401	330	391	267
EUI Verge de la Cinta (URV)	358	237	246	239	219	162	147	151

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

Taula 72. Demanda en altres preferències 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA	2.287	2.383	3.112	4.090	5.688	5.911	5.360
EUI Creu Roja (UAB)	237	299	416	642	921	873	705
EUI Gimbernat (UAB)	302	353	498	709	1.040	944	1.154
EUI Sant Pau (UAB)	800	735	934	1.143	1.559	1.767	1.258
EUI Vall d'Hebron (UAB)	815	828	1.038	1.211	1.585	1.762	1.641
EUI Ciències de la Salut Manresa (UAB)	133	168	226	385	583	565	602
UNIVERSITAT DE BARCELONA	2.162	2.284	2.250	2.726	2.686	2.820	2.636
EUI UB	1.026	1.115	1.490	1.831	1.454	1.768	1.555
EUI Mare de Déu del Mar (UB)	0	0	0	0	0	0	0
EUI Sant Joan de Déu (UB)	541	577	760	895	1.232	1.052	1.081
EUI Santa Madrona (UB)	595	592	0	0	0	0	0
UNIVERSITAT POMPEU FABRA	390	393	609	899	944	906	1.009
EUI Mare de Déu del Mar (UPF)	390	393	609	899	944	906	1.009

Taula 72 (cont.). Demanda en altres preferències 2005-2011

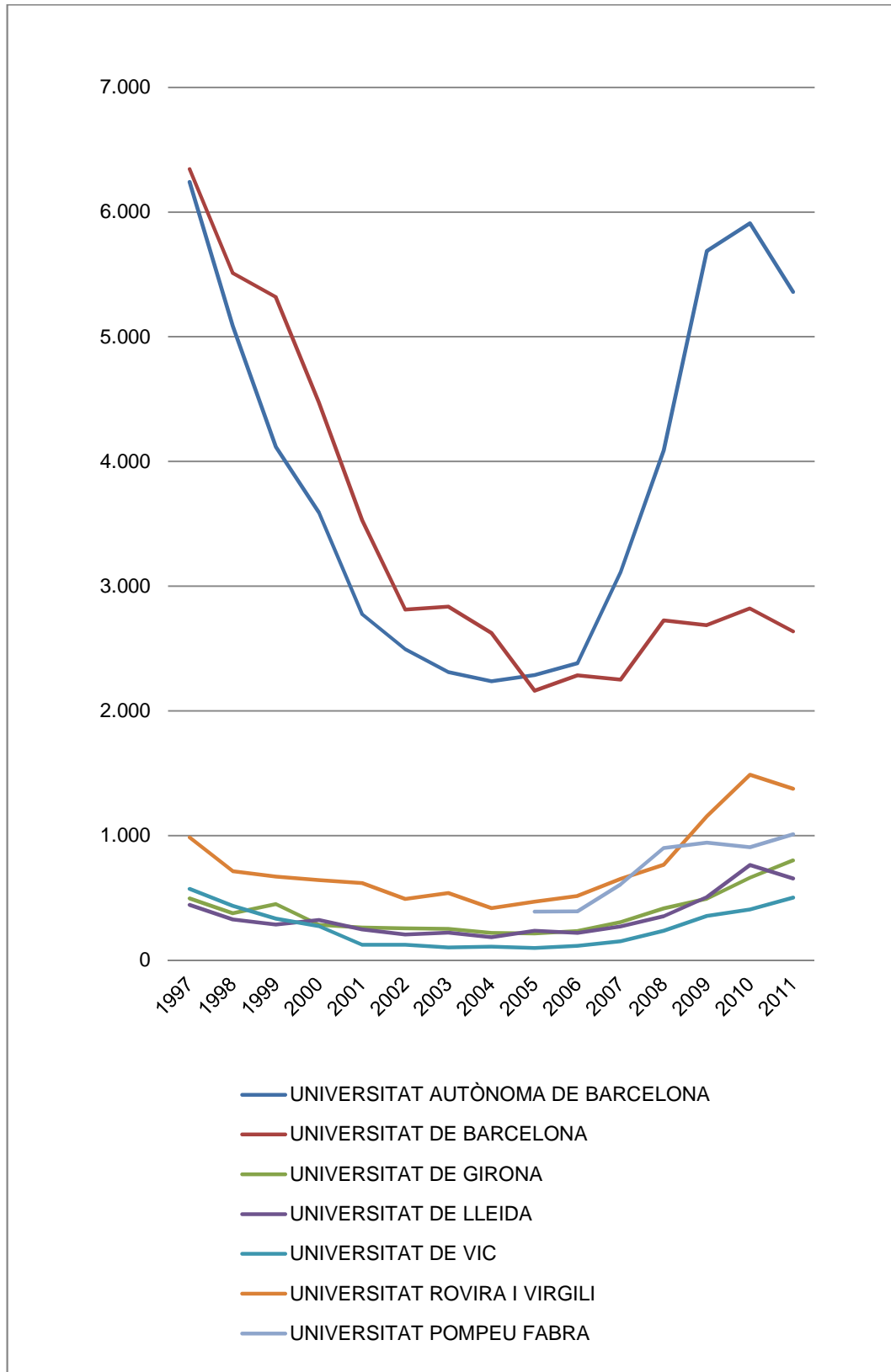
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
UNIVERSITAT DE GIRONA	214	234	306	416	493	662	800
EUI Girona (UdG)	214	234	306	416	493	662	800
UNIVERSITAT DE LLEIDA	236	219	272	353	506	763	655
EUI Lleida (UdL)	236	219	272	353	506	763	655
UNIVERSITAT DE VIC	98	116	152	236	355	408	503
EUI Vic (UVic)	98	116	152	236	355	408	503
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI	470	516	652	766	1.154	1.488	1376
EUI URV	320	315	408	483	724	921	866
EUI Verge de la Cinta (URV)	150	201	244	283	430	567	510

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

De fet, en l'evolució per centres, l'EUI UB ocupa la posició capdavantera, seguida per l'EUI Vall d'Hebron, l'EUI Sant Pau i l'EUI Sant Joan de Déu, amb una evolució molt similar segons els anys. En funció del curs, les posicions entre l'EUI Vall d'Hebron i l'EUI Sant Joan de Déu s'intercanvien. A una lleugera distància hi ha les altres escoles dependents de la UB i de la UAB.

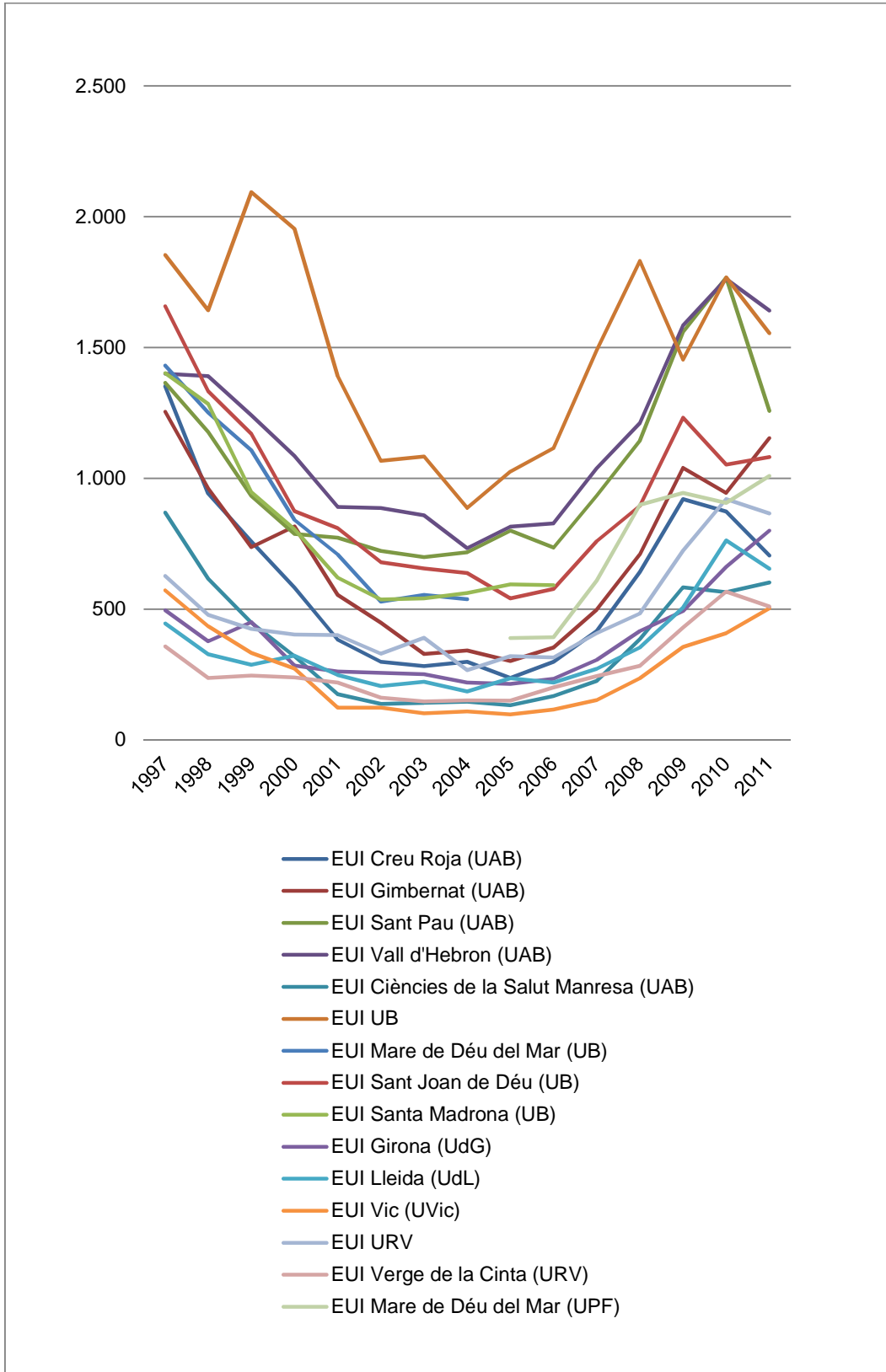
On realment s'observa un fort creixement és en la demanda en altres preferències en els centres territorials; i és que, si en la demanda en primera instància les xifres eren moderades, la comparació amb la demanda en altres preferències suposa que dupliquin o quadruplicin les sol·licituds de places. Aquest creixement en la demanda es veu en bona part justificat per l'efecte de segona i tercera corona que les universitats territorials exerceixen en segon terme –ja que en primer terme tenen per objectiu satisfer la pròpia demanda territorial– en relació amb els alumnes provinents de l'àrea metropolitana barcelonina, que asseguren una plaça dels estudis de la seva preferència encara que sigui lluny de la seva residència habitual (Figures 12.A i 12.B).

Figura 12.A. EVOLUCIÓ DE LA DEMANDA EN ALTRES PREFERÈNCIES, PER UNIVERSIATS

Font: Elaboració pròpia.

Figura 12.B. EVOLUCIÓ DE LA DEMANDA EN ALTRES PREFERÈNCIES, PER CENTRES

Font: Elaboració pròpia.

5.2.2. Evolució de la demanda de places per àmbits territorials

L'evolució de la demanda per àmbits territorials ofereix una imatge molt semblant en línies generals a l'evolució de la demanda de places per universitats (Taules 73 i 74).

Així, destaca clarament la demarcació de Barcelona, ja que és la que encapçala la demanda de places durant el període analitzat, en superar en tot moment les 5.000 places, i que marca un mínim històric de 5.727 places en el curs 2004-2005 i assoleix un màxim els cursos 1997-1998 i 1998-1999.

En segon lloc, tot i que a força distància, aproximadament amb el 10% de la demanda de places, hi ha la demarcació de Tarragona (amb Terres de l'Ebre). Durant el període analitzat es manté amb un mínim de 621 places en el curs 2004-2005 i un màxim de 1.911 el curs 2010-2011. En un tercer nivell, lluny de les dues primeres posicions, trobem les demarcacions de Girona, Lleida i la Catalunya central, que mantenen una demanda de places global lligada a les respectives necessitats territorials i a l'efecte de segona i tercera corona metropolitana.

Taula 73. Evolució de la demanda de places per àmbits territorials 1997-2004
(Dada: sol·licitants total pref.)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Barcelona	13.485	11.498	10.320	9.035	7.149	6.188	6.073	5.727
Catalunya central	1.698	1.223	904	700	357	317	284	301
Girona	659	492	632	423	394	380	369	359
Lleida	605	473	389	449	385	339	329	279
Tarragona	1.245	918	862	834	835	672	746	621

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

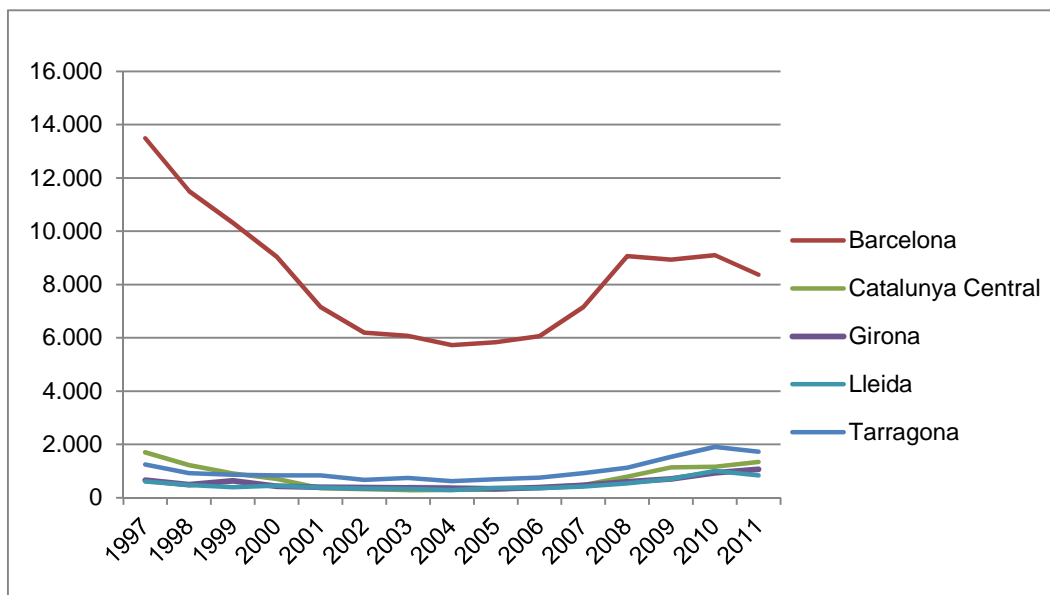
Taula 74. Evolució de la demanda de places per àmbits territorials 2005-2011
(Dada: sol·licitants total pref.)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Barcelona	5.833	6.063	7.158	9.068	8.931	9.096	8.368
Catalunya central	302	379	478	787	1.142	1.166	1.340
Girona	333	377	459	592	709	927	1.059
Lleida	362	360	415	530	708	1.005	837
Tarragona	693	757	926	1.125	1.539	1.911	1.722

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

Com indica la figura 13.A, per la multiplicitat de centres i universitats s'han vist redistribuïdes les demandes a les demarcacions territorials. Novament es constata la dualitat de la demanda: d'una banda, la que encarnen els centres situats a la demarcació de Barcelona, amb la UB i la UAB al capdavant, i, de l'altra, la resta de centres repartits arreu del territori català. Una imatge certament eloqüent.

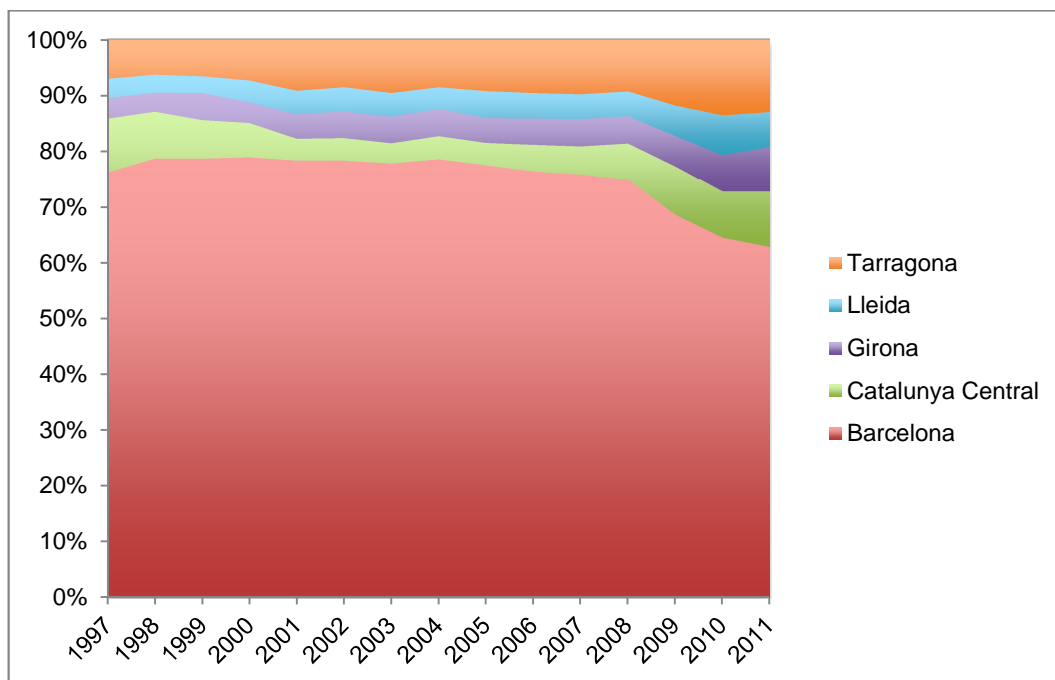
Figura 13.A. EVOLUCIÓ DE LA DEMANDA DE PLACES PER ÀMBIT TERRITORIAL

Font: Elaboració pròpia.

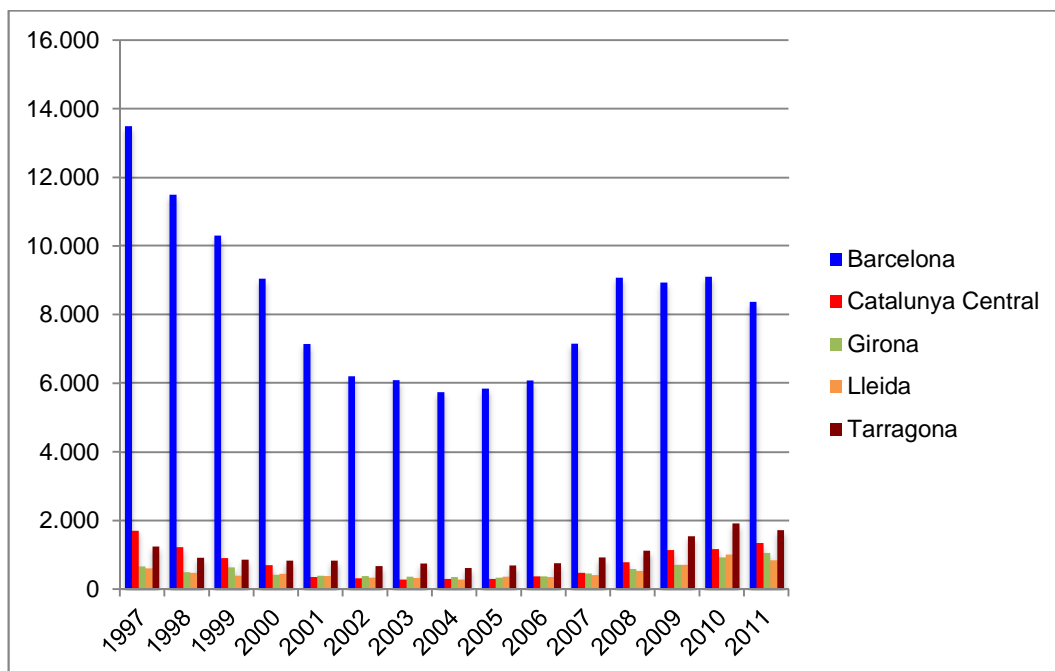
Com indiquen les figures 13.B i 13.C, la demanda que prové de la demarcació de Barcelona representa, amb lleugeres oscil·lacions, la que correspon a més del 75% de les sol·licituds.

Figura 13.B. EVOLUCIÓ DE LA DEMANDA DE PLACES PER ÀMBIT TERRITORIAL

Font: Elaboració pròpia.

Figura 13.C. EVOLUCIÓ DE LA DEMANDA DE PLACES PER ÀMBIT TERRITORIAL

Font: Elaboració pròpia.

6. LA SATISFACCIÓ DE LA DEMANDA A CATALUNYA DE LA DIPLOMATURA EN INFERMERIA

Mitjançant la satisfacció de la demanda, és a dir, la relació existent entre la demanda total (en primera sol·licitud i la resta de sol·licituds) i el nombre de places ofertades per cada centre, és possible determinar el grau de satisfacció de la demanda, la qual, estudiada segons la procedència territorial, ens permet determinar els orígens acadèmics de la demanda universitària.

6.1. Configuració de la demanda

Es descriuen els centres propis i adscrits de la totalitat d'universitats analitzades durant el període 1997-2011, tenint en compte, com a l'estudi de l'oferta i la demanda, les incidències de tancaments o reconversions de centres i places.

6.1.1. Orígens acadèmics de la demanda

En les taules següents, 75 i 76, es detalla en quines zones la satisfacció de la demanda és més intensa i més significativa.

Taula 75. Relació entre sol·licitants totals i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça, segons centres i universitats. Mitjana de satisfacció (sol·licitants totals / assignats totals) 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA	8%	11%	14%	17%	17%	19%	19%	17%
EUI Ciències de la Salut Manresa (UAB)	8%	12%	16%	17%	20%	25%	19%	18%
EUI Creu Roja (UAB)	10%	14%	18%	21%	23%	28%	32%	25%
EUI Gimbernat (UAB)	12%	15%	22%	27%	20%	22%	24%	16%
EUI Sant Pau (UAB)	6%	7%	8%	11%	12%	11%	12%	13%
EUI Vall d'Hebron (UAB)	6%	6%	7%	9%	12%	10%	10%	14%
UNIVERSITAT DE BARCELONA	7%	9%	9%	16%	16%	20%	21%	21%
EUI Mare de Déu del Mar (UB)	6%	7%	7%	15%	14%	16%	22%	16%
EUI Sant Joan de Déu (UB)	7%	8%	10%	20%	18%	21%	22%	23%
EUI Santa Madrona (UB)	5%	6%	8%	14%	12%	19%	20%	17%

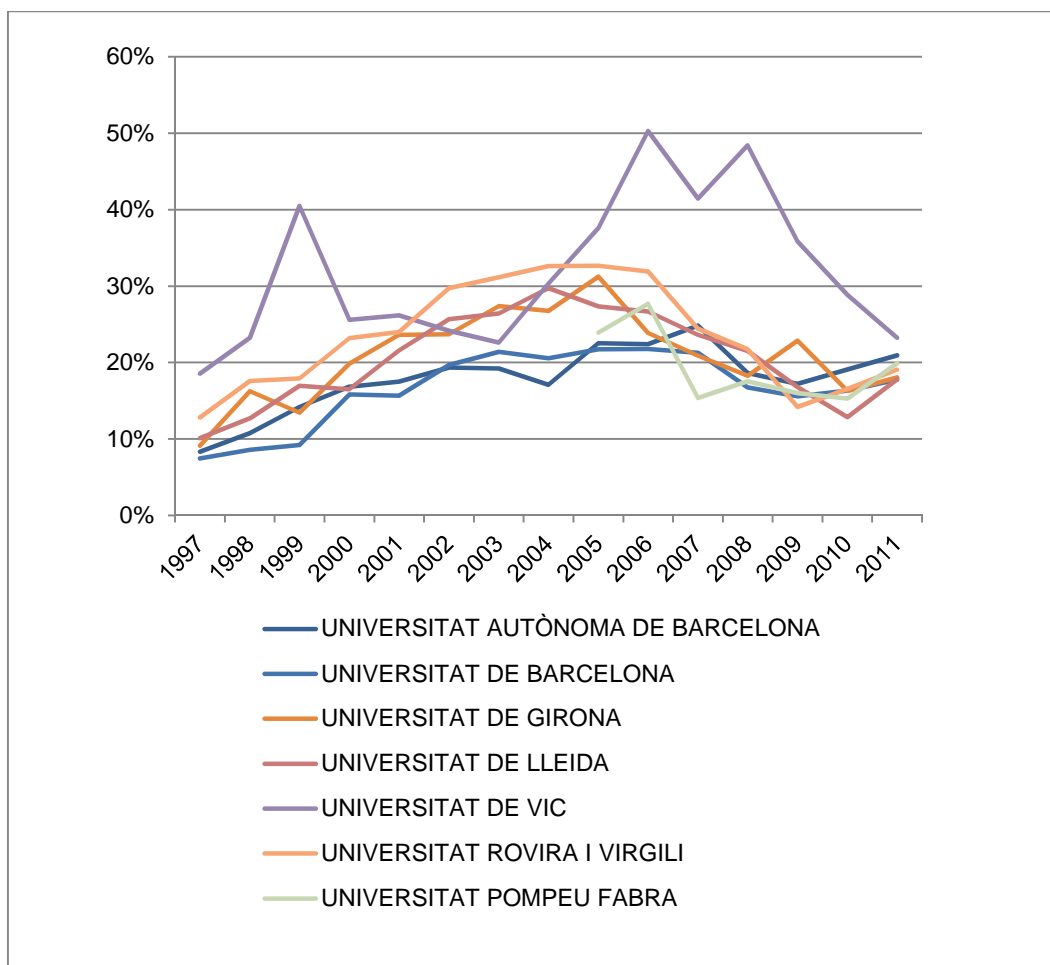
Taula 75 (cont.). Relació entre sol·licitants totals i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça, segons centres i universitats. Mitjana de satisfacció (sol·licitants totals / assignats totals) 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
EUI UB	12%	13%	11%	15%	19%	22%	22%	26%
UNIVERSITAT POMPEU FABRA	–	–	–	–	–	–	–	–
EUI Mare de Déu del Mar (UPF)	–	–	–	–	–	–	–	–
UNIVERSITAT DE GIRONA	9%	16%	13%	20%	24%	24%	27%	27%
EUI Girona (UdG)	9%	16%	13%	20%	24%	24%	27%	27%
UNIVERSITAT DE LLEIDA	10%	13%	17%	16%	22%	26%	26%	30%
EUI Lleida (UdL)	10%	13%	17%	16%	22%	26%	26%	30%
UNIVERSITAT DE VIC	19%	23%	41%	26%	26%	24%	23%	30%
EUI Vic (UVic)	19%	23%	41%	26%	26%	24%	23%	30%
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI	13%	18%	18%	23%	24%	30%	31%	33%
EUI URV	10%	14%	15%	16%	18%	21%	20%	24%
EUI Verge de la Cinta (URV)	15%	21%	21%	31%	30%	38%	43%	41%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

En conseqüència, les dades analitzades ens permeten determinar que quan la procedència acadèmica de la demanda se situa al marge del diasistema UB-UAB, la satisfacció de la demanda acadèmica se situa per sobre de la mitjana. Comentari a part mereix l'evolució de la Universitat de Vic, que si bé es caracteritza per una major satisfacció de la demanda, l'oscil·lació anual que mostra és molt més pronunciada que en les altres universitats objecte d'anàlisi (Figura 14.A).

Figura 14.A. SATISFACCIÓ DE LA DEMANDA TOTAL PER UNIVERSITATS

Font: Elaboració pròpia.

Tot i així, en les dades de la mostra analitzada és constant la variació anual de la satisfacció a partir de les alteracions que cada universitat provoca en ampliar o reduir l'oferta de places. Igualment, l'increment o decrement anual de la demanda ajuda o perjudica la satisfacció.

Taula 76. Relació entre sol·licitants totals i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça, segons centres i universitats. Mitjana de satisfacció (sol·licitants totals / assignats totals) 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA	23%	22%	25%	19%	17%	19%	21%
EUI Ciències de la Salut Manresa (UAB)	28%	28%	32%	24%	14%	30%	27%
EUI Creu Roja (UAB)	37%	35%	35%	22%	23%	18%	18%
EUI Gimbernat (UAB)	21%	26%	35%	29%	22%	20%	26%

Taula 76 (cont.). Relació entre sol·licitants totals i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça, segons centres i universitats. Mitjana de satisfacció (sol·licitants totals / assignats totals) 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EUI Sant Pau (UAB)	10%	12%	10%	8%	10%	8%	13%
EUI Vall d'Hebron (UAB)	17%	12%	12%	10%	8%	6%	7%
UNIVERSITAT DE BARCELONA	22%	22%	21%	17%	16%	16%	18%
EUI Mare de Déu del Mar (UB)	–	–	–	–	–	–	–
EUI Sant Joan de Déu (UB)	25%	24%	22%	15%	12%	17%	16%
EUI Santa Madrona (UB)	16%	18%	–	–	–	–	–
EUI UB	24%	23%	21%	18%	19%	16%	20%
UNIVERSITAT POMPEU FABRA	24%	28%	15%	18%	16%	15%	20%
EUI Mare de Déu del Mar (UPF)	24%	28%	15%	18%	16%	15%	20%
UNIVERSITAT DE GIRONA	31%	24%	21%	18%	23%	16%	18%
EUI Girona (UdG)	31%	24%	21%	18%	23%	16%	18%
UNIVERSITAT DE LLEIDA	27%	27%	24%	22%	17%	13%	18%
EUI Lleida (UdL)	27%	27%	24%	22%	17%	13%	18%
UNIVERSITAT DE VIC	38%	50%	41%	48%	36%	29%	23%
EUI Vic (UVic)	38%	50%	41%	48%	36%	29%	23%
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI	33%	32%	24%	22%	14%	17%	19%
EUI URV	22%	22%	21%	17%	13%	13%	17%
EUI Verge de la Cinta (URV)	43%	41%	27%	27%	16%	20%	22%

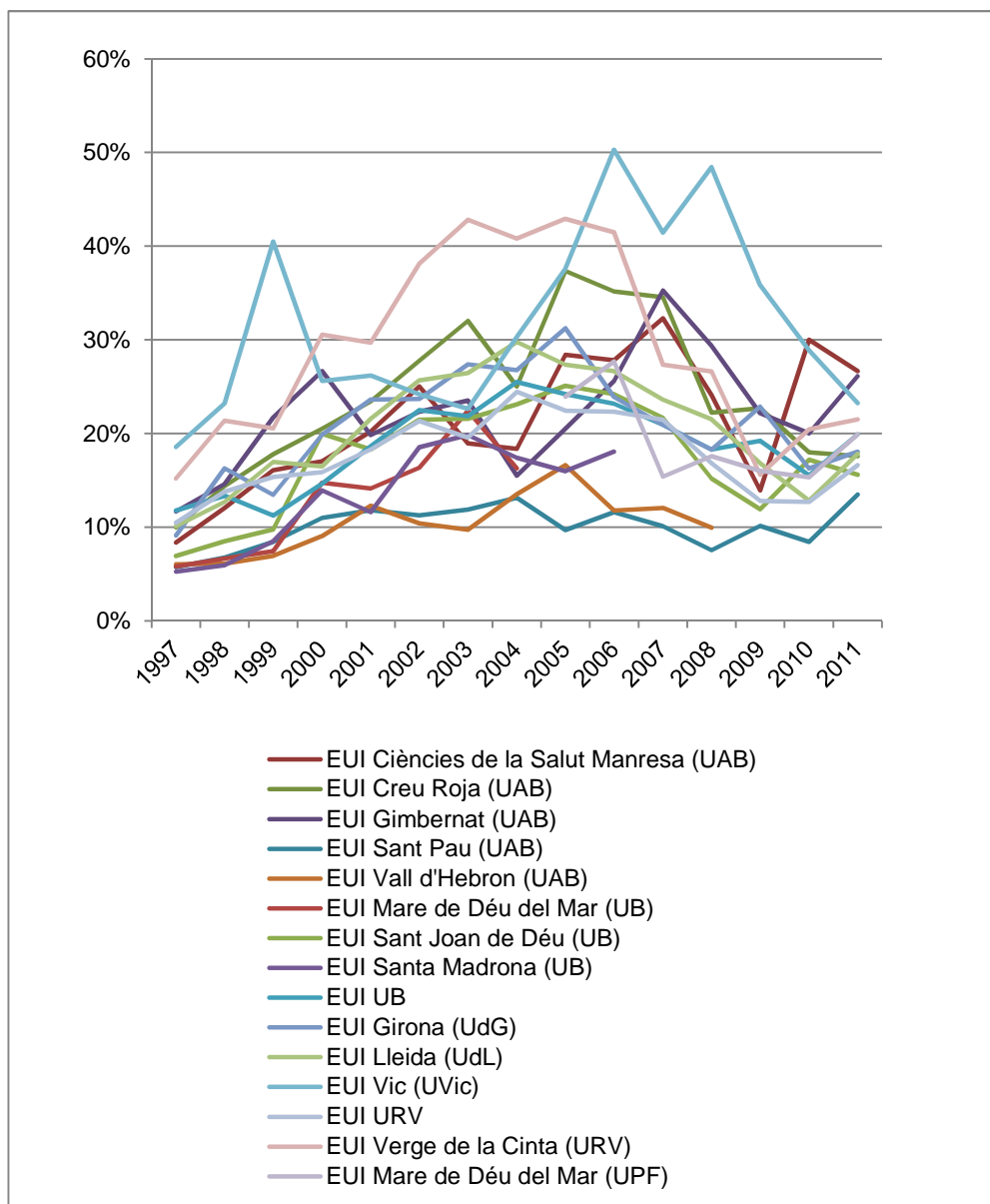
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

En aquesta anàlisi de les dades s'observa com la satisfacció de la demanda se situa com a terme mitjà al voltant del 27%, amb uns mínims del 7% i el 9%, en el cas de la Universitat de Barcelona, i del 19% en el cas de la Universitat de Vic, que aconsegueix també un màxim del 50% l'any 2006. Una demanda estable i controlada permet a la universitat i a l'escola de torn ordenar l'oferta en proporció i de manera que s'aconsegueixi una satisfacció superior. Per tant, la conclusió

primera que s'obté de les dades estudiades és que, per molt que creixi l'oferta d'una universitat gran, que tingui molta demanda, difícilment hi podrà donar satisfacció.

En la mateixa línia, un centre universitari adscrit o una escola d'infermeria que augmenti significativament l'oferta podria millorar els nivells de satisfacció de la demanda, però, atesa la volatilitat que aquesta ha experimentat en el període d'estudi, podria passar d'una moderada satisfacció de la demanda a una situació d'inviabilitat del projecte. Per tant, les dades de satisfacció de la demanda indiquen que es tracta d'un índex molt volàtil i que pot servir relativament poc per gestionar les places que s'ofereixen (Figura 14.B).

Figura 14.B. SATISFACCIÓ DE LA DEMANDA TOTAL PER CENTRES

Font: Elaboració pròpia.

6.1.2. *Orígens territorials de la demanda*

Els orígens territorials de la demanda s'obtenen calculant la relació entre el nombre total de sol·licitants i el nombre d'assignats totals per a un territori determinat. Vegem-ho, doncs, en les taules següents, 77 i 78, per a les demarcacions de Catalunya en els estudis d'infermeria:

Taula 77. Relació entre sol·licitants totals i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça, per àmbit territorial. Mitjana de satisfacció (sol·licitants totals / assignats totals) 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Barcelona	8%	10%	11%	16%	16%	19%	20%	19%
Catalunya central	13%	18%	28%	21%	23%	25%	21%	24%
Girona	9%	16%	13%	20%	24%	24%	27%	27%
Lleida	10%	13%	17%	16%	22%	26%	26%	30%
Tarragona	13%	18%	18%	23%	24%	30%	31%	33%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

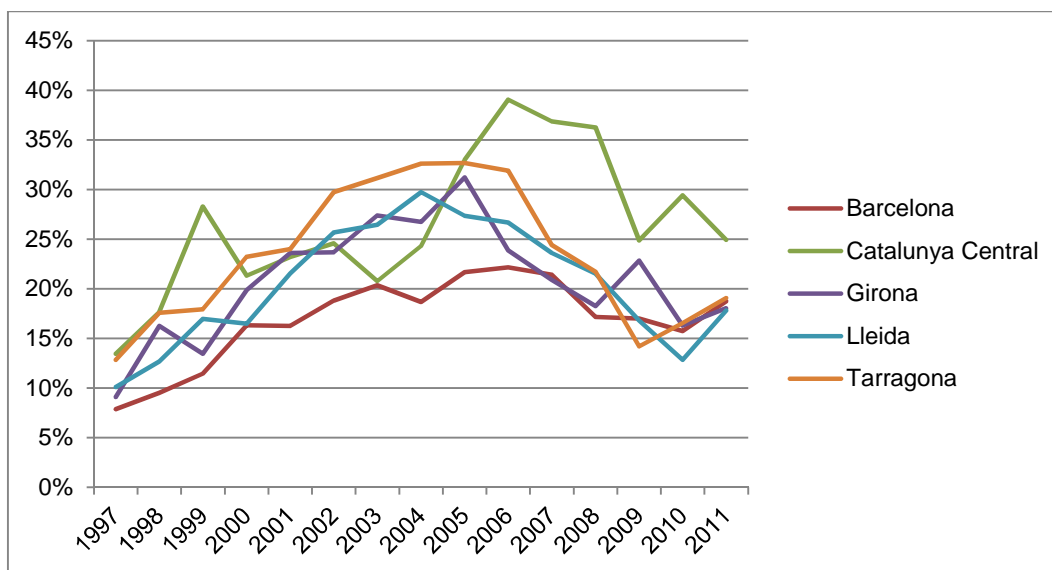
Taula 78. Relació entre sol·licitants totals i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça, per àmbit territorial. Mitjana de satisfacció (sol·licitants totals / assignats totals) 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Barcelona	22%	22%	21%	17%	17%	16%	19%
Catalunya central	33%	39%	37%	36%	25%	29%	25%
Girona	31%	24%	21%	18%	23%	16%	18%
Lleida	27%	27%	24%	22%	17%	13%	18%
Tarragona	33%	32%	24%	22%	14%	17%	19%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

D'acord amb les dades publicades per la Secretaria d'Universitats de la Generalitat de Catalunya, la satisfacció global de la demanda per territoris posa de manifest que les universitats i centres situats en les demarcacions de la Catalunya central, Girona, Lleida i Tarragona aboquen percentatges de satisfacció, de mitjana, més elevats que els de la demarcació de Barcelona. Així, el mínim de satisfacció a la demarcació de Barcelona es va produir el curs 1997-1998, amb només el 8%, mentre que el màxim es va produir en els cursos 2005-2006 i 2006-2007 amb el 22%.

Figura 15. SATISFACCIÓ DE LA DEMANDA TOTAL TERRITORIAL

Font: Elaboració pròpia.

En la figura número 15 s'observa com la satisfacció de la demanda en l'àmbit territorial segueix una evolució molt erràtica, i són les demarcacions de la Catalunya central i Tarragona les que experimenten oscil·lacions de satisfacció més dispars. Així, mentre que a Manresa i a Vic el curs 1999-2000 arriba al 28% de satisfacció, l'any següent baixa al 21%. En canvi, a Tarragona la satisfacció segueix una evolució més estable, incrementa amb els anys fins al 2005 i va disminuint fins a l'últim curs de la diplomatura, el 2008.

Pel que fa a la relació de satisfacció comparada entre la Diplomatura en Infermeria i tots els estudis de la branca de Ciències de la Salut i la general de tots els ensenyaments universitaris, s'observa una certa confluència. Tot i així, en el curs 2006-2007 la branca de Ciències de la Salut incrementa de forma molt significativa la satisfacció en relació amb els cursos anterior i posterior. De les dades no se'n pot induir la causa (Taules 79 i 80).

Taula 79. Relació entre sol·licitants totals i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça, de tots els estudis. Mitjana de satisfacció (sol·licitants totals / assignats totals) 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Total àmbit de Ciències de la Salut	11%	13%	15%	15%	18%	18%	18%	19%
Total ensenyaments d'Infermeria	9%	11%	13%	17%	18%	20%	21%	21%
Total general de tots els ensenyaments universitaris	14%	15%	16%	17%	19%	20%	20%	21%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

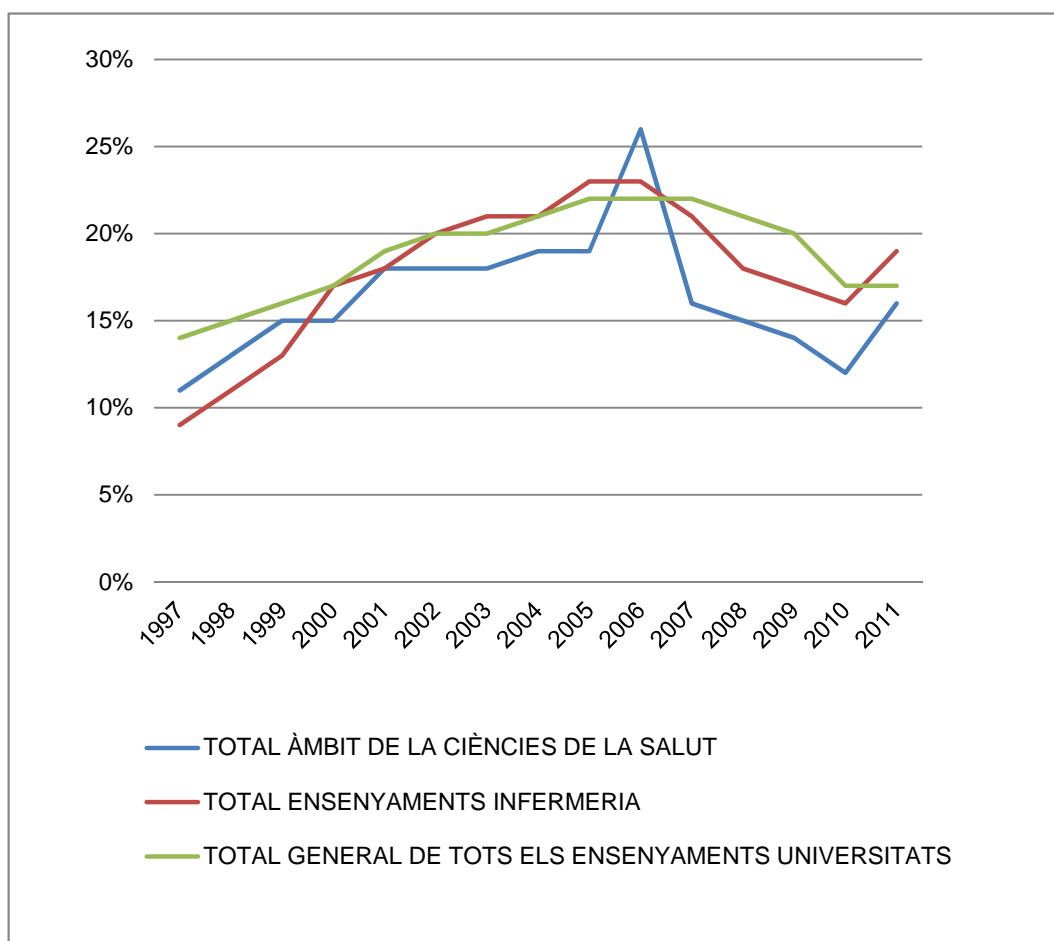
Taula 80. Relació entre sol·licitants totals i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça, de tots els estudis. Mitjana de satisfacció (sol·licitants totals / assignats total) 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Total àmbit de Ciències de la Salut	19%	26%	16%	15%	14%	12%	16%
Total ensenyaments d'Infermeria	23%	23%	21%	18%	17%	16%	19%
Total general de tots els ensenyaments universitaris	22%	22%	22%	21%	20%	17%	17%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

Evidentment, la relació de la totalitat dels estudis serà més ponderada que la pròpia d'infermeria o de la branca de ciències de la salut, però mostra una mateixa tendència: durant el període del 2002 al 2007 es va produir un augment mitjà de la satisfacció de la demanda, tant en Ciències de la Salut com en la totalitat dels estudis. En el cas de la infermeria, la convergència de la satisfacció de la demanda es va veure estroncada a partir del curs 2007-2008 (Figura 16).

Figura 16. SATISFACCIÓ DE LA DEMANDA TOTAL DE TOTS ELS ESTUDIS

Font: Elaboració pròpia.

6.2. Anàlisi de la satisfacció de la demanda

Analitzem en detall, en els diferents quadres i gràfics següents, la satisfacció de la demanda dels estudiants de la Diplomatura en Infermeria en la totalitat d'universitats i centres en relació amb la primera preferència i per a cadascuna de les demarcacions territorials.

6.2.1. Satisfacció de la primera preferència

En el cas de la satisfacció de la demanda en primera preferència, els percentatges augmenten de forma significativa, com ens mostra la taula següent (Taula 81):

Taula 81. Relació entre assignats en primera preferència i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça en primera preferència sobre el total, segons centres i universitats. Mitjana d'assignats primera preferència / assignats totals 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA	41%	40%	40%	67%	73%	72%	74%	77%
EUI Ciències de la Salut Manresa (UAB)	46%	34%	48%	73%	79%	71%	84%	74%
EUI Creu Roja (UAB)	34%	34%	39%	74%	79%	83%	78%	89%
EUI Gimbernat (UAB)	26%	26%	24%	63%	57%	58%	67%	75%
EUI Sant Pau (UAB)	22%	29%	23%	55%	73%	71%	66%	70%
EUI Vall d'Hebron (UAB)	77%	76%	66%	67%	78%	79%	74%	80%
UNIVERSITAT DE BARCELONA	40%	36%	29%	52%	60%	61%	54%	67%
EUI Mare de Déu del Mar (UB)	24%	20%	20%	41%	39%	61%	35%	71%
EUI Sant Joan de Déu (UB)	30%	31%	28%	50%	62%	57%	59%	60%
EUI Santa Madrona (UB)	40%	35%	30%	51%	67%	56%	51%	64%
EUI UB	66%	56%	37%	65%	73%	69%	74%	74%
UNIVERSITAT POMPEU FABRA	-	-	-	-	-	-	-	-
EUI Mare de Déu del Mar (UPF)	-	-	-	-	-	-	-	-
UNIVERSITAT DE GIRONA	77%	73%	65%	86%	88%	87%	80%	94%
EUI Girona (UdG)	77%	73%	65%	86%	88%	87%	80%	94%

Taula 81 (cont.). Relació entre assignats en primera preferència i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça en primera preferència sobre el total, segons centres i universitats. Mitjana d'assignats primera preferència / assignats totals 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
UNIVERSITAT DE LLEIDA	69%	65%	53%	78%	88%	82%	84%	76%
EUI Lleida (UdL)	69%	65%	53%	78%	88%	82%	84%	76%
UNIVERSITAT DE VIC	27%	38%	30%	73%	64%	69%	50%	58%
EUI Vic (UVic)	27%	38%	30%	73%	64%	69%	50%	58%
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI	54%	53%	57%	64%	70%	68%	70%	70%
EUI URV	50%	49%	53%	71%	77%	75%	70%	77%
EUI Verge de la Cinta (URV)	59%	57%	61%	57%	63%	61%	70%	63%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

Per al període del 2005 al 2011 ho trobem reflectit en la taula següent (Taula 82):

Taula 82. Relació entre assignats en primera preferència i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça en primera preferència sobre el total, segons centres i universitats. Mitjana d'assignats primera preferència / assignats totals 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA	73%	74%	62%	62%	52%	49%	55%
EUI Ciències de la Salut Manresa (UAB)	75%	75%	64%	59%	66%	43%	61%
EUI Creu Roja (UAB)	85%	81%	68%	75%	55%	61%	73%
EUI Gimbernat (UAB)	62%	67%	45%	37%	43%	43%	43%
EUI Sant Pau (UAB)	72%	77%	69%	77%	45%	49%	43%
EUI Vall d'Hebron (UAB)	69%	72%	64%	61%	60%	57%	59%
UNIVERSITAT DE BARCELONA	63%	57%	62%	67%	69%	65%	71%
EUI Mare de Déu del Mar (UB)	–	–	–	–	–	–	–
EUI Sant Joan de Déu (UB)	60%	45%	55%	61%	56%	46%	63%
EUI Santa Madrona (UB)	59%	60%	–	–	–	–	–
EUI UB	71%	66%	69%	74%	81%	84%	80%

Taula 82 (cont.). Relació entre assignats en primera preferència i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça en primera preferència sobre el total, segons centres i universitats. Mitjana d'assignats primera preferència / assignats totals 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
UNIVERSITAT POMPEU FABRA	47%	49%	58%	41%	46%	43%	37%
EUI Mare de Déu del Mar (UPF)	47%	49%	58%	41%	46%	43%	37%
UNIVERSITAT DE GIRONA	83%	83%	81%	81%	72%	85%	73%
EUI Girona (UdG)	83%	83%	81%	81%	72%	85%	73%
UNIVERSITAT DE LLEIDA	73%	73%	80%	86%	82%	77%	72%
EUI Lleida (UdL)	73%	73%	80%	86%	82%	77%	72%
UNIVERSITAT DE VIC	70%	61%	51%	53%	48%	53%	64%
EUI Vic (UVic)	70%	61%	51%	53%	48%	53%	64%
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI	73%	68%	72%	77%	79%	64%	69%
EUI URV	75%	81%	71%	79%	67%	66%	69%
EUI Verge de la Cinta (URV)	72%	56%	73%	75%	91%	63%	69%

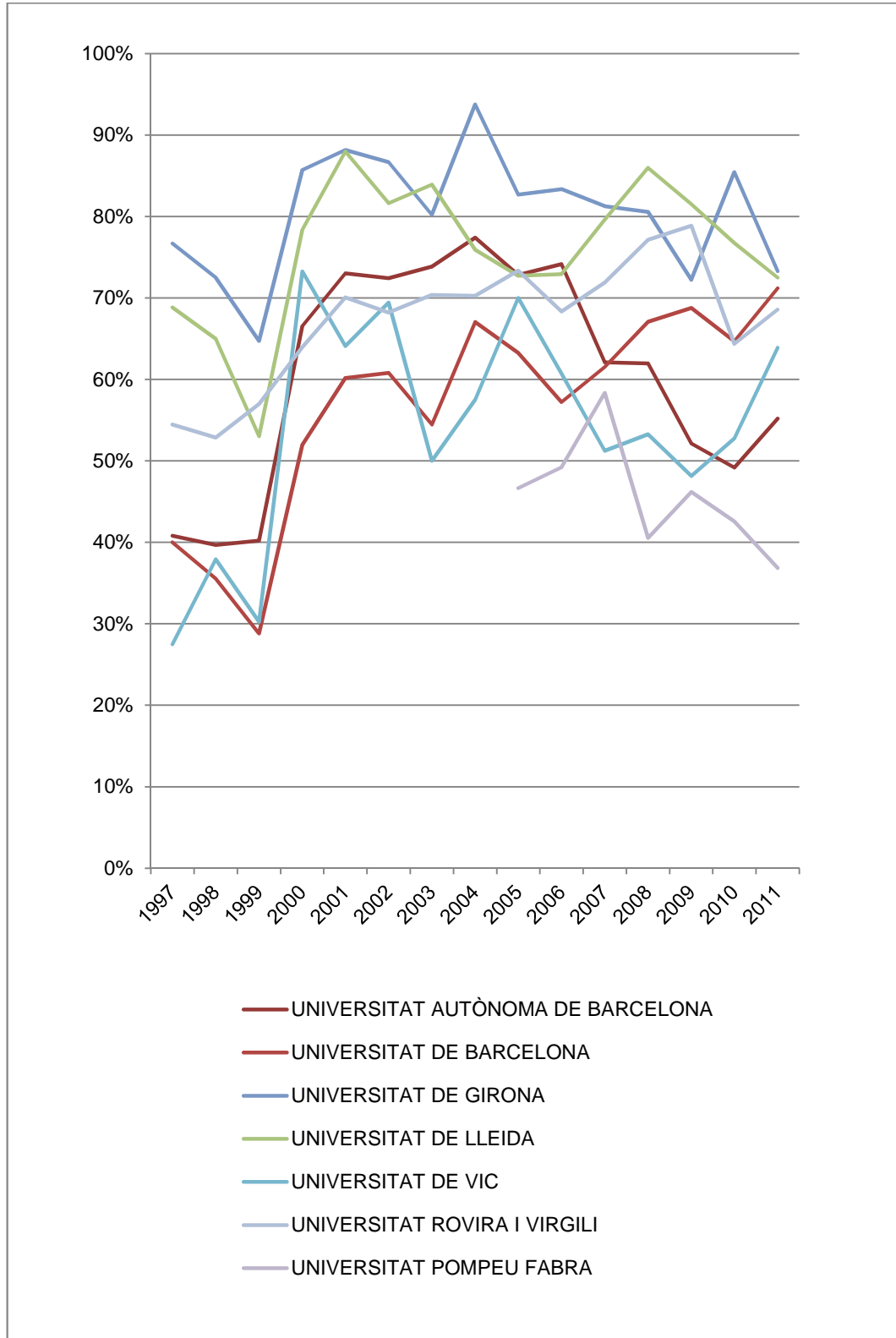
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

A més a més de les dades exposades, s'observa que per universitats, les situades fora de Barcelona ciutat, on la demanda tant en primera preferència com en segona és massiva, el grau de satisfacció augmenta clarament. Els màxims exponents d'aquest fet són la Universitat de Girona, la qual registra percentatges de satisfacció que superen el 80%, i la de Lleida, que arriba fins al 88% l'any 2001, i al 86% l'any 2008.

La conclusió que s'obté de les dades és que per a la satisfacció de la demanda de primera preferència és molt important el factor territorial i extrametropolità.

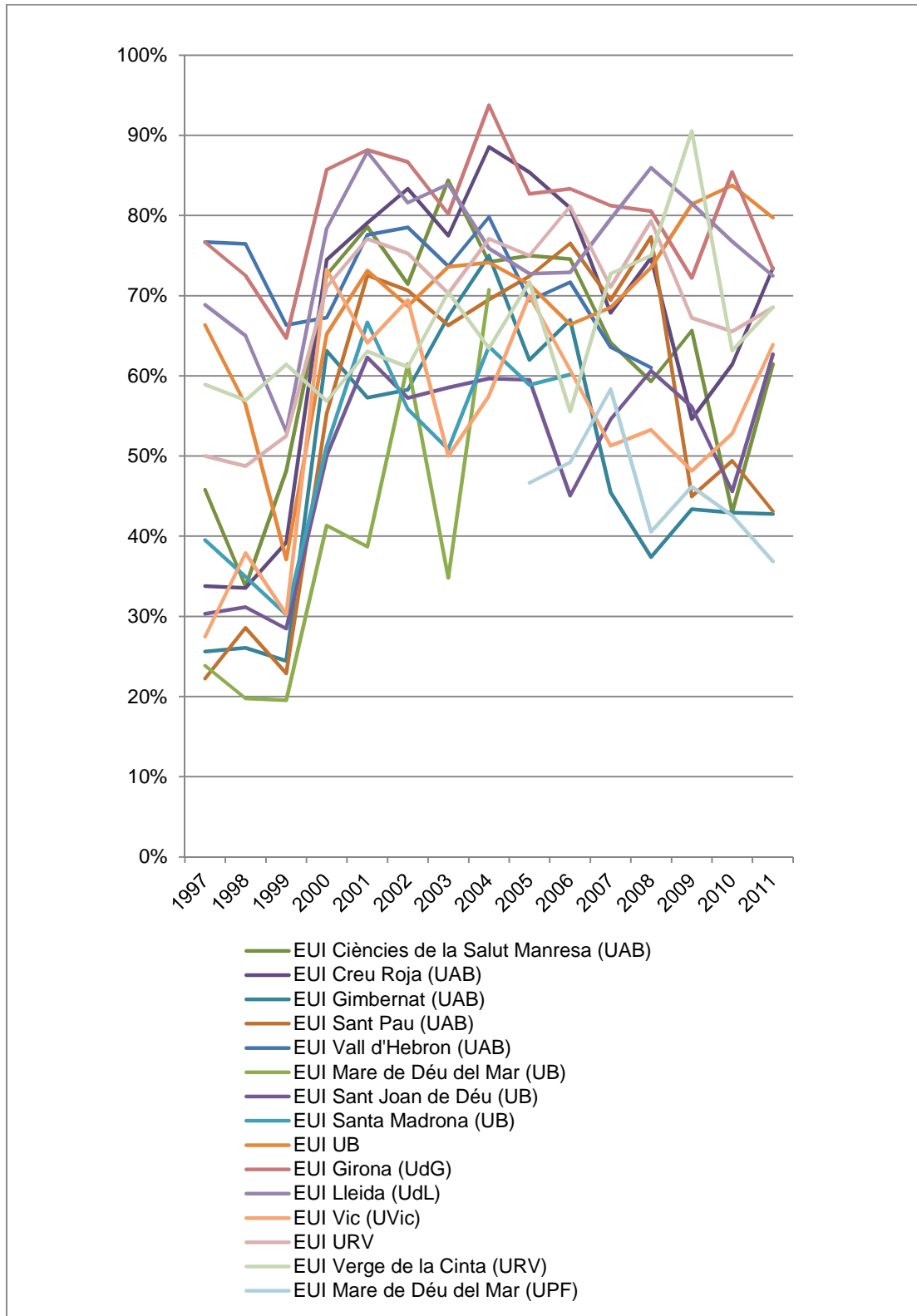
En realitat, l'alta satisfacció de la demanda és conseqüència del pes relativament petit de l'oferta pròpia que hi ha en aquests centres, unit a un nombre de places estables de caràcter públic molt arrelades al territori. Si als dos factors acabats d'exposar sumem l'efecte crida com a centres de descongestió dels centres metropolitans de Barcelona, podem fer-nos una imatge més completa del grau de satisfacció que experimenta la demanda dels estudis d'Infermeria a Catalunya (Figures 17.A i 17.B).

Figura 17.A. SATISFACCIÓ DE LA DEMANDA EN PRIMERA PREFERÈNCIA PER UNIVERSITATS

Font: Elaboració pròpia.

Figura 17.B. SATISFACCIÓ DE LA DEMANDA EN PRIMERA PREFERÈNCIA PER CENTRES

Font: Elaboració pròpia.

6.2.2. *Satisfacció de la demanda territorial*

Les taules següents, 83 i 84, indiquen el pes de les persones que han vist satisfeta la seva demanda en primera preferència sobre el total de la demanda en cada demarcació territorial:

Taula 83. Relació entre assignats en primera preferència i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça en primera preferència sobre el total, per àmbit territorial 1997-2004

Mitjana d'assignats primera preferència / assignats totals	Anys							
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Barcelona	40%	38%	34%	58%	66%	67%	63%	73%
Catalunya central	37%	36%	39%	73%	71%	70%	67%	66%
Girona	77%	73%	65%	86%	88%	87%	80%	94%
Lleida	69%	65%	53%	78%	88%	82%	84%	76%
Tarragona	54%	53%	57%	64%	70%	68%	70%	70%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

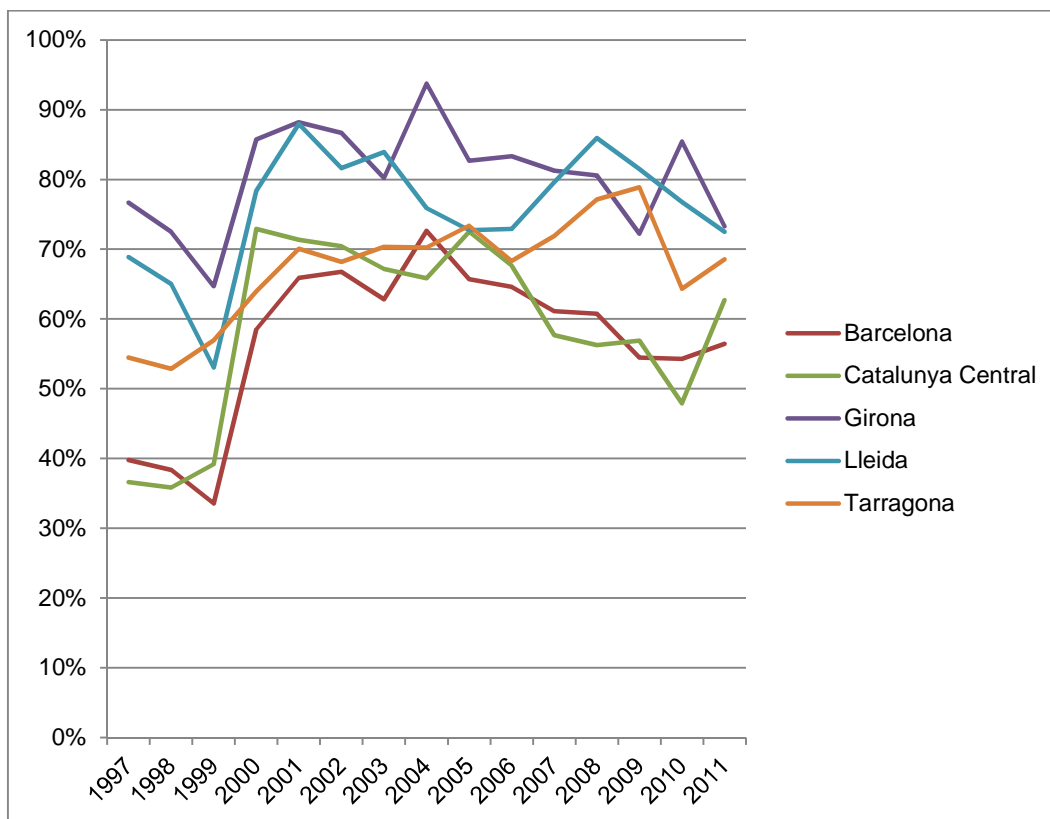
Taula 84. Relació entre assignats en primera preferència i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça en primera preferència sobre el total, per àmbit territorial 2005-2011

Mitjana d'assignats primera preferència / assignats totals	Anys						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Barcelona	66%	65%	61%	61%	54%	54%	56%
Catalunya central	73%	68%	58%	56%	57%	48%	63%
Girona	83%	83%	81%	81%	72%	85%	73%
Lleida	73%	73%	80%	86%	82%	77%	72%
Tarragona	73%	68%	72%	77%	79%	64%	69%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

Les dades exposades indiquen que la demarcació més regular en la satisfacció de la demanda i amb un millor percentatge de resultats és Girona, seguida de Lleida i Tarragona. Aquest resultat, com hem vist en el subepígraf anterior, és comú en les universitats esteses arreu de Catalunya, ja que la seva oferta està més ben adaptada al context de la demanda. Així ho indica la figura número 18:

Figura 18. SATISFACCIÓ DE LA DEMANDA EN PRIMERA PREFERÈNCIA PER ÀMBIT TERRITORIAL

Font: Elaboració pròpia.

Ara bé, ¿la situació pot ser diferent en comparar la satisfacció de la demanda d'Infermeria amb la resta de branques de Ciències de la Salut o amb la resta d'estudis? Aquesta hipòtesi és resolta en les taules següents (Taulas 85 i 86):

Taula 85. Relació entre assignats en primera preferència i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça en primera preferència sobre el total, de tots els estudis 1997-2004

Mitjana d'assignats primera preferència / assignats totals	Anys							
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Total àmbit de Ciències de la Salut	62%	55%	74%	56%	64%	62%	59%	65%
Total ensenyaments d'Infermeria	46%	44%	39%	63%	70%	69%	67%	73%
Total general de tots els ensenyaments universitaris	64%	63%	63%	66%	72%	71%	71%	74%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

Taula 86. Relació entre assignats en primera preferència i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça en primera preferència sobre el total, de tots els estudis 2005-2011

Mitjana d'assignats primera preferència / assignats totals	Anys						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Total àmbit de Ciències de la Salut	60%	71%	56%	55%	53%	54%	57%
Total ensenyaments d'Infermeria	70%	66%	64%	65%	62%	61%	62%
Total general de tots els ensenyaments universitaris	71%	71%	71%	70%	67%	63%	64%

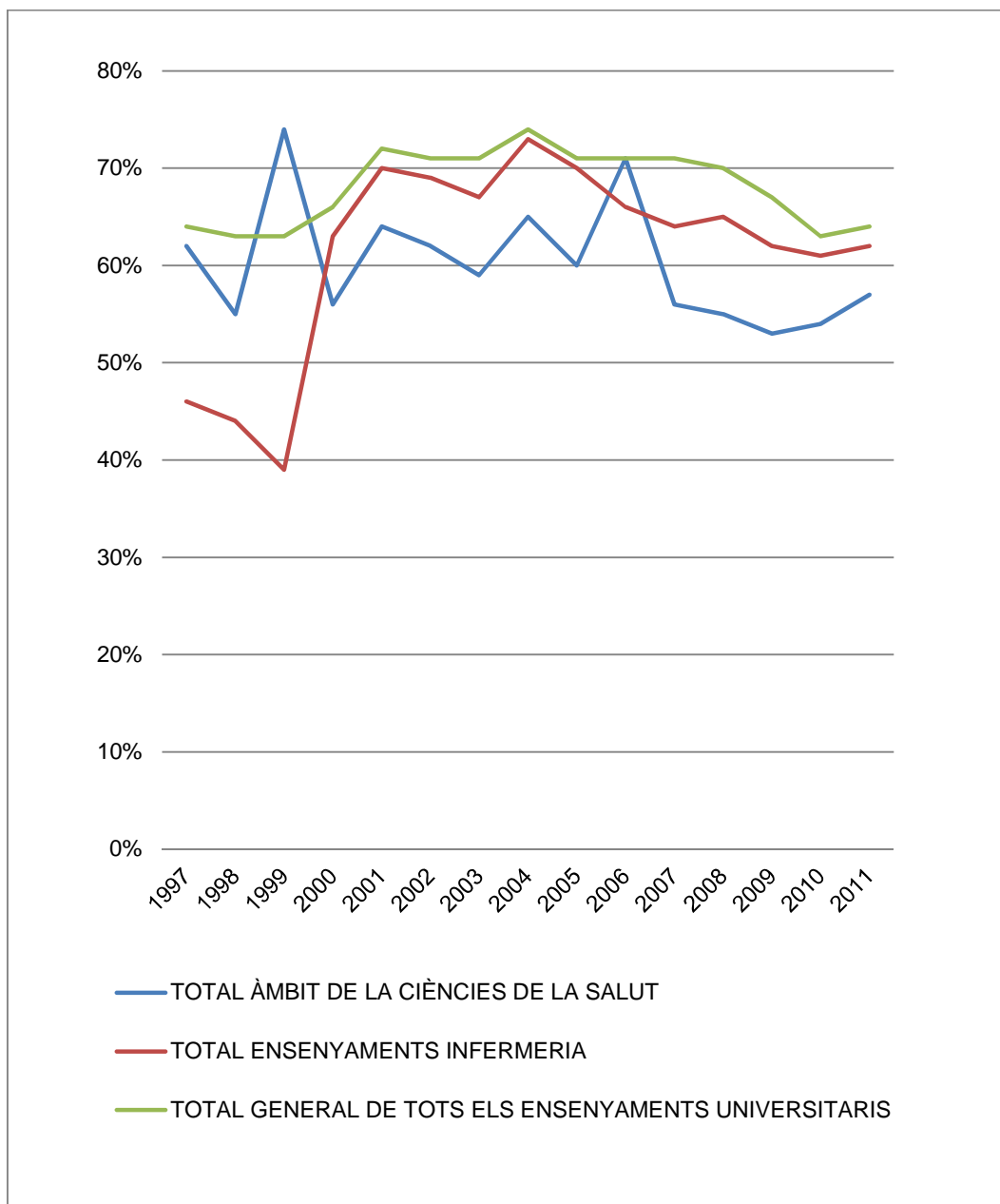
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya.

Efectivament, de la comparativa d'aquestes taules s'observa com la satisfacció de la demanda entre Infermeria, la branca de les Ciències de la Salut i el conjunt dels ensenyaments universitaris és dispar. En aquest sentit, es mantenen les diferències entre les branques d'ensenyament al llarg dels cursos del període objecte del nostre estudi, per la qual cosa podem afirmar que les diferències hi són proporcionals.

Així, com s'ha vist, la satisfacció global de la demanda dels ensenyaments d'Infermeria se situa entre un màxim del 70% per als cursos 2001-2002 i 2005-2006 i un mínim del 39% en el curs 1999-2000. Per tant, l'oscil·lació observada per la satisfacció és de 31 punts percentuals. En aquest mateix sentit, entre els ensenyaments universitaris totals s'experimenta un màxim de satisfacció del 74% en el curs 2004-2005 i un mínim del 63% en els cursos 1998-1999 i 1999-2000 (deixant de banda en aquesta anàlisi els cursos 2010-2011 i 2011-2012), la qual cosa suposa una oscil·lació d'11 punts percentuals. L'àmbit de les ciències de la salut experimenta un màxim del 74% el curs 1999-2000 i un mínim del 55% el curs 2008-2009, és a dir, una oscil·lació de 21 punts percentuals (deixant de banda les dades provinents dels graus en el curs 2009-2010).

No obstant això, en la mitjana la relació de proporcionalitat és més alta entre el conjunt d'estudis i els estudis d'Infermeria, mentre que l'àmbit de les Ciències de la Salut s'allunya de forma clara tant dels ensenyaments d'Infermeria com dels del conjunt d'estudis. Pel que fa a la comparació dels percentatges entre cadascun dels àmbits de les taules 85 i 86, la figura número 19 ens permet visualitzar-ne les principals diferències:

Figura 19. SATISFACCIÓ DE LA DEMANDA EN PRIMERA PREFERÈNCIA DE TOTS ELS ESTUDIS

Font: Elaboració pròpia.

Aquesta figura ajuda a visualitzar de forma clara el que indiquen les dades de les taules anteriors. Així, mentre que la satisfacció de la demanda és molt alta en el conjunt del sistema universitari, en baixar als estudis de Ciències de la Salut es redueix en més de 10 punts, mentre que els estudis d'Infermeria (obviant el període 1997-1999) mantenen una satisfacció semblant a la del total general dels ensenyaments universitaris.

TERCERA PART: CONCLUSIONS

7. CONCLUSIONS

En aquest capítol s'exposen les principals conclusions a què hem arribat un cop analitzades les dades empíriques en els capítols anteriors en relació amb els estudis de la Diplomatura en Infermeria a les diferents escoles universitàries de Catalunya.

En total, a Catalunya la ubicació acadèmica dels estudis dóna com a resultat l'existència de setze escoles universitàries d'infermeria fins al 2008; a partir d'aquí recordem que l'EUI Santa Madrona deixa de desenvolupar la seva activitat acadèmica. Aquestes escoles estan agrupades en nou universitats, a raó de sis de públiques i tres de privades. Entre les sis universitats públiques agrupen un total de tretze escoles, de les quals nou són centres adscrits i quatre són propis de les universitats. Aquesta és una dada força significativa i contundent sobre on s'imparteixen els estudis de la Diplomatura d'Infermeria a Catalunya. Quasi el 70% dels centres són adscrits, i sorgeixen per la necessitat d'impartir estudis universitaris homologats en centres d'ensenyament superior, de titularitat tant pública com privada, que no podien esdevenir escoles o facultats pròpies de la universitat.

L'adscripció a la universitat de centres docents d'ensenyament superior està regulada actualment pel Decret 390/1996, de 2 de desembre, de la Generalitat de Catalunya, el qual determina l'àmbit d'aplicació, el procediment d'adscripció, els òrgans de govern, l'autorització a la implantació d'ensenyaments, la supervisió i la desadscripció, així com la possible adscripció a centres estrangers. El principal document que regula la forma en què es relacionen la universitat i el centre adscrit és el conveni de col·laboració acadèmica, també conegut com a conveni d'adscripció. Pel que fa a les universitats privades, cadascuna és titular d'un únic centre.

En analitzar la relació d'escoles i la universitat a la qual corresponen, el resultat obtingut assenyala que la Universitat Autònoma de Barcelona, amb cinc escoles universitàries d'infermeria, és la que té un major nombre de centres, seguida de la Universitat de Barcelona, amb tres, i la Universitat Rovira i Virgili, amb dos. No obstant això, cal recordar en aquest punt que les cinc escoles de la UAB en el període d'estudi són centres adscrits, ja que és l'única universitat catalana que, d'ençà de la integració dels estudis d'infermeria a l'àmbit universitari, no havia creat un centre propi. La UAB va crear un centre propi per a l'ensenyament del Grau en Infermeria a partir del curs 2009-2010.

D'altra banda, cal recordar que l'actual llista no reflecteix l'evolució històrica, ja que fins a l'any 1992 la Universitat de Barcelona tenia com a centre adscrit l'Escola Prínceps d'Espanya, vinculada a l'àmbit sociosanitari de l'Hospital de Bellvitge. A partir d'aquesta data es va fusionar amb l'EUI de la UB, situada a l'Hospital Clínic. També resulta pertinent recordar el procés de canvi d'adscripció de l'EUI del Mar, que passa de la UB a la Universitat Pompeu Fabra. Aquest canvi es va fer efectiu a partir del curs 2005-2006; així aquesta universitat es va convertir en la segona que va oferir aquests estudis només en centres adscrits.

Les altres universitats, tant públiques com privades, ofereixen totes els estudis d'Infermeria en un centre integrat en l'estructura normal de la mateixa universitat. La Universitat Rovira i Virgili també tenia un centre propi i un centre adscrit. En aquest últim cas, l'adscripció era fruit de l'acord entre la URV i l'EUI Verge de la Cinta a Tortosa. No obstant això, a partir del curs 2005-2006 l'EUI Verge de la Cinta també va quedar integrada en l'estructura de la mateixa URV en el Campus de les Terres de l'Ebre.

Així les coses, no podem oblidar que els canvis més rellevants s'han produït en el període 2001-2009, amb la transformació de l'EUI Vall d'Hebron en centre propi de la UAB el curs 2009-2010, la integració de l'EUI Verge de la Cinta a la URV, el traspàs de l'EUI del Mar a la UPF i el tancament de l'EUI Santa Madrona a finals del 2008, amb l'increment de places de l'EUI de la UB per cobrir-ne la desaparició.

Territorialment, la distribució de les escoles presenta una alta concentració en les comarques de l'àrea metropolitana de Barcelona i en el mateix Barcelonès, amb sis centres: cinc a la ciutat de Barcelona i un a l'Hospitalet de Llobregat. A continuació ve el Vallès Occidental, amb tres escoles, dues situades a Sant Cugat del Vallès i una a Terrassa, aspecte raonable si tenim en compte el volum poblacional d'aquestes àrees respecte a la resta, així com les necessitats assistencials existents als entorns metropolitans.

La resta d'escoles estan situades cadascuna en una població diferent, però territorialment equilibrades en el conjunt de Catalunya, de manera que cap de les sis demarcacions universitàries queda desatesa: Tarragona, Terres de l'Ebre, Girona, Lleida i Catalunya central (Manresa i Vic).

De la lectura dels resultats de distribució territorial de les diverses escoles d'infermeria, la conclusió a què arribem és que exerceixen un paper important en el territori d'influència, i no només en l'àmbit de la formació de professionals sanitaris. La descentralització dels estudis, universitaris en general i d'infermeria en particular,

que es va iniciar a principis de la dècada dels vuitanta i va acabar fa pocs anys ha generat un valor afegit indiscutible en l'àmbit social, econòmic, sanitari i relacional dels territoris. El volum d'activitat econòmica que comporta l'existència d'un centre d'ensenyament superior és innegable.

D'una banda, constitueix un pol fix de consum en l'estructura econòmica municipal i comarcal del territori que n'acull un. De l'altra, és un important factor d'arrelament de la població, singularment la situada en la franja d'edat entre els 18 i els 25 anys, en un segment de formació elevada, que a la llarga repercuteix en l'increment de la renda per càpita de la zona i el nivell general de preus. Sense oblidar l'impuls que suposa en l'àmbit de la recerca científica bàsica i la recerca aplicada, i la necessària internacionalització amb l'arribada d'alumnes i professors visitants d'altres contrades europees i mundials.

Aquesta lectura, però, no és l'única que podem fer. Oferir estudis descentralitzats amb una elevada demanda per part dels estudiants ha permès, també, donar una resposta adequada a la necessitat de cobrir les expectatives acadèmiques de les persones que volien estudiar Infermeria. Això ha facilitat que molts estudiants no hagin hagut de desplaçar-se fora de les seves zones de residència per estudiar i ha possibilitat així un cert equilibri entre l'oferta i la cobertura de places. Això ha convertit algunes escoles universitàries en escoles d'atracció territorial importants i ha donat valor a la mateixa oferta en el seu àmbit d'influència.

D'altra banda, encara que no és l'objecte d'estudi d'aquest treball, és evident que la distribució territorial ha permès atreure, també, alumnes provinents de les comunitats autònomes més properes. L'impacte en aquest àmbit no ha estat exclusivament acadèmic, sinó també econòmic i social. S'haurà de plantejar en el futur si Catalunya ha de seguir mantenint un volum tan elevat d'escoles universitàries d'infermeria i si és adequada o no la distribució. Seria bo tenir una valoració objectiva, especialitzada i sense compromisos territorials i/o polítics.

Per tant, fins ara resulta innegable el balanç positiu que ofereix una ubicació territorialment equilibrada d'escoles d'infermeria i de centres universitaris i de formació superior.

En un altre nivell podem analitzar, també, la competència professional. Entenem aquest concepte com aquell conjunt integrat i complex de coneixements, capacitats, habilitats, destreses i comportaments laborals, considerats en un sentit molt ampli, que es posen en joc en l'execució d'una determinada activitat laboral.

El model de competències està sent clau en el nou marc organitzatiu i de desenvolupament del mercat laboral, atès que és un model que permet que les persones recuperin els seus propis recursos i puguin transferir-los i posar-los en pràctica en el desenvolupament d'una ocupació determinada.

Des d'aquesta perspectiva ens trobem amb tres aspectes clau de les competències:

- Saber identificar i conèixer a fons les pròpies competències.
- Aprendre a reconèixer amb precisió quines són les característiques fonamentals i els requeriments específics de l'entorn on s'haurà d'actuar.
- Saber seleccionar i combinar els recursos idonis per generar estratègies de resposta adients.

Les competències han estat classificades de moltes formes en funció de la necessitat de qui n'ha estat l'autor i de l'enfocament. Hi ha diferents models que defineixen les competències necessàries per desenvolupar adequadament les activitats professionals; un dels més reconeguts és el de LE BOTERF, expert de fama mundial en desenvolupament de competències. Per mitjà dels seus escrits va fer un plantejament sobre les competències i va elaborar un sistema de classificació:

- 1) Competències tècniques: Inclouen qualificacions tècniques i funcionals específiques de la professió. Dins d'aquestes competències hi ha:
 - a. Els sabers (*saber*), que són el conjunt de coneixements generals o especialitzats, ja siguin teòrics, científics o tècnics.
 - b. Les tècniques (*saber fer*), que és el domini de mètodes i tècniques en continguts específics.
- 2) Competències socials: Inclouen les motivacions, els valors i la capacitat de relació en un context social i organitzatiu. En aquestes competències hi ha:
 - a. Capacitat d'aprenentatge (*saber aprendre*), que són les aptituds d'aprenentatge i formació.
 - b. Les relacions i la comunicació (*saber estar* i *saber fer*), que són les aptituds socials i de comunicació.

Les competències, segons altres autors, són enteses com la capacitat d'acció professional, integrada per quatre components:

- 1) Saber o competència tècnica, que és el conjunt de coneixements especialitzats i relacionats amb un determinat àmbit professional, que permet dominar de forma experta els continguts i les tasques pròpies de l'activitat laboral.
- 2) Saber fer o competència metodològica, que remet a saber aplicar els coneixements a situacions laborals concretes, utilitzant els procediments més adequats, solucionant els problemes de forma autònoma i transferint les experiències adquirides a noves situacions.
- 3) Saber estar o competència participativa, que fa referència a les actituds i habilitats interpersonals que permeten a la persona interactuar en el seu entorn laboral i desenvolupar la seva professió.
- 4) Saber ser o competència personal, que són les característiques i actituds personals cap a un mateix, cap als altres i cap a la mateixa professió, que possibiliten un desenvolupament òptim de l'activitat professional. D'aquesta forma, la competència d'acció professional es configura combinant el saber tècnic i metodològic i el saber participatiu i personal.

Segons el *Llibre Blanc de les professions sanitàries a Catalunya*, a més d'una elevada competència tècnica, les qualitats que els ciutadans esperen trobar en els professionals sanitaris –especialment metges i infermeres– són de tipus relacional alhora que actitudinal. S'emfatitzen de manera especial un conjunt de qualitats directament relacionades amb una actitud receptiva i un tracte i una comunicació adequats. Es percep una certa deshumanització en la relació assistencial: els valors dels professionals s'orienten cap a l'eficàcia tècnica de la solució dels problemes orgànics dels malalts.

Aquest exercici despersonalitzat dificulta l'empatia de contacte, sobretot quan el ciutadà demana ser escoltat i informat. Cal superar la manca de sintonia entre el sistema de valors dels ciutadans i el dels professionals. En el nostre entorn, en general, no es qüestiona la capacitat tècnica dels professionals sanitaris, que es considera que ha assolit un bon nivell i es valora positivament, si bé el ciutadà reclama que els professionals mantinguin actualitzats els coneixements. S'assumeix que cometre un error és humà i una contingència inherent a la pràctica professional,

la qual cosa no implica la manca de reconeixement d'un error o que s'intenti ocultar o obviar.

Es considera que el procés de formació és essencial per tal d'adequar el perfil dels professionals a les necessitats, i es creu que hi ha una separació entre la formació dels professionals i el que se'ls demana que facin. Caldria combinar una sòlida formació científica i tècnica amb el desenvolupament d'habilitats comunicatives i relacionals i una actitud que generi confiança i seguretat en els pacients.

El futur demanarà al professional flexibilitat i capacitat d'adaptar-se a un entorn i unes demandes canviants. Al llarg de tota una vida professional haurà d'estar preparat per modificar la seva manera de treballar i el seu àmbit de treball, per incorporar la noció de la transcendència econòmica de les seves decisions, per identificar-se com a gestor de les necessitats del pacient i per continuar ajudant el malalt a afrontar la malaltia, el dolor i la mort.

La definició de les competències professionals en les directrius acadèmiques de la Diplomatura en Infermeria era encara en un estadi molt inicial en comparació amb l'actual Grau en Infermeria. Així, lluny de la configuració actual dels graus, les competències requerides en els plans d'estudis de la diplomatura estaven totalment mancades de concreció i eren assignades a les grans àrees previstes en les directrius del Reial Decret 1466/1990, de 26 d'octubre. Recordem-les:

1. Un coneixement adequat de les ciències que constitueixen la base de les cures generals, inclòs un coneixement suficient de l'organisme, de les funcions fisiològiques i del comportament de les persones en bon estat de salut i de les persones malaltes, així com de les relacions que hi ha entre l'estat de salut i l'entorn físic i social de l'ésser humà. Aquesta competència general es correspon amb els estudis teòrics i la formació que es dona als alumnes en les assignatures troncal de primer i segon curs.

2. Un coneixement suficient de la naturalesa i de l'ètica de la professió i dels principis generals relacionats amb la salut i les seves cures. Aquesta competència d'ètica professional estava cridada a compensar la progressiva desaparició dels referents religiosos fruit de la secularització dels ensenyaments.

3. *Una experiència clínica adequada, que, pel seu valor formatiu, caldrà adquirir sota el control de personal d'infermeria qualificat, i en els llocs on la importància del personal qualificat i els equips siguin els apropiats per a les cures d'infermeria que calgui dispensar al malalt.* Aquesta competència ha resultat clau per fer possible, d'una banda, una pràctica infermera menys teòrica i més orientada a l'atenció integrada del malalt, amb coneixement directe de la realitat, i de l'altra, la supervisió i direcció dels estudis pel personal infermer i no pel personal mèdic, com era habitual fins a la implantació de la diplomatura.

4. *Capacitat per participar en la formació del personal sanitari i l'experiència en la col·laboració amb l'esmentat personal.* Aquesta competència s'ha plasmat en els diversos convenis entre les escoles universitàries d'infermeria i els complexos sanitaris i hospitalaris de Catalunya, que han trencat el monopoli que en temps passat havien exercit alguns d'aquests centres.

5. *Experiència en la col·laboració amb altres professionals.* Aquesta competència implica concebre la formació com una porta que obre a la resta de branques del coneixement, i, més en particular, al coneixement de les Ciències de la Salut. Aquesta competència ha permès que les escoles d'infermeria poguessin integrar els diversos ensenyaments –a més a més de la mateixa infermeria– via crèdits optatius i de lliure elecció.

Més enllà del document *Competències de la professió d'infermeria*, que ha estat una referència obligada per a la infermeria, de la revisió dels diferents plans d'estudis analitzats de les diferents escoles universitàries que hem recollit en aquest treball no es dedueix, ni hi hem trobat, cap document marc que serveixi per orientar o descriure els continguts dels estudis en relació amb les competències finals que els alumnes de la diplomatura haurien d'haver integrat.

En la pràctica docent les innovacions en la formació de la majoria dels professionals de la salut –i la infermeria no n'és una excepció– se centren més en els aspectes formals i metodològics, com els crèdits, els horaris i els continguts, que no pas en la definició concreta del que han d'aprendre els alumnes, així com en l'avaluació real de les competències adquirides que se certificaran davant la societat. Aquest és un dels elements amb més pes específic per valorar dintre del futur comparatiu que, sens dubte, es farà entre el nivell competencial dels professionals que han cursat

estudis de diplomatura en relació amb els professionals que ja han fet el grau de quatre anys.

Podem concloure que el nivell competencial dels estudiants de la Diplomatura d'Infermeria no ha estat avaluat de forma sistematitzada ni de forma unificada en les escoles universitàries. Això, insistim, serà una dificultat afegida per comparar les competències adquirides abans i després del grau.

En relació amb la formació d'infermeria analitzada, hem vist que ha generat professionals que més tard s'han anat incorporant als diferents àmbits assistencials i organitzatius. Així, els professionals hospitalaris o de l'atenció primària o sociosanitària han desenvolupat la seva activitat laboral amb la formació generalista oferta per quasi la totalitat de les escoles catalanes. No hem localitzat cap especificitat o especialització en cap dels plans d'estudis analitzats.

En el futur seria bo plantejar l'especialització dels diferents centres com un element de competència altament qualitativa, que cerqui l'excel·lència dels estudis i orienti la formació bàsica a les diferents competències que els professionals d'infermeria hauran de desenvolupar segons la seva activitat professional i l'àmbit laboral que més els agradi o més bona demanda laboral generi: la formació orientada a la competència generalista *versus* la formació més especialitzada. Segurament aquest plantejament podria generar un nou contingut, que deixem obert per a possibles treballs futurs.

En relació amb la seva formació, en primer lloc cal concloure que els titulats que surten formats de les escoles universitàries d'infermeria de tot Catalunya, tant públiques com privades, tenen un bon nivell i són reconeguts arreu com a professionals de primer ordre. En aquest sentit, cal valorar que la formació que reben els diplomats en infermeria ha anat variant i adaptant-se al llarg del període d'estudi. La comparativa entre els diversos plans d'estudi i l'anàlisi de la gènesi de la seva implantació que hem fet ja ens demostra com la infermeria a Catalunya ha estat sempre un dels punts d'entrada de la modernitat científica al nostre país.

En segon lloc, totes les EUI catalanes sense excepció, i, en particular, les que ostenten més tradició històrica, s'han trobat al llarg dels anys amb la contradicció següent: d'una banda, uns professionals i professors que volien implantar mecanismes d'ensenyament basats en la pràctica i el contacte amb el malalt, amb la voluntat que els mateixos professionals infermers exercissin la docència, i que volien cercar una orientació plenament científica del seu àmbit del saber: en definitiva, una

veritable professionalització docent i acadèmica; i, de l'altra, la impossibilitat de trobar el reconeixement i, de vegades, el respecte en les directrius oficials dels estudis.

Tots i cadascun d'aquests elements han estat petites victòries de la iniciativa civil i de la infermeria del nostre país sobre la rigidesa dels plans d'estudis i decrets dels diversos governs espanyols de torn. En aquest sentit, però, no es pot negligir la bona feina feta –per les esclotxes que va obrir en el monolític sistema universitari espanyol– arran de la promulgació de la Llei de Reforma Universitària de 1983 i la seva concreció en el Reial Decret 1466/1990, de 26 d'octubre, que fixava les directrius mestres de la nova Diplomatura d'Infermeria. En aquest sentit, la possibilitat d'establir assignatures optatives determinades per la mateixa universitat, més les obligatòries de cada universitat i les de lliure elecció, sobre una base de matèries troncal molt ben travada, va permetre una tímida descentralització en l'àmbit universitari. Tot i així, en els primers plans d'estudis (període 1990-1993) encara percebem un cert desconeixement dels responsables i gestors de les universitats i escoles d'infermeria a l'hora de desenvolupar totes les potencialitats que ofería el nou marc legal i que, també per criteris de prudència acadèmica, no es van voler desplegar.

En aquest sentit, va caldre esperar fins a la segona (1994-1997) i la tercera onada (1998-2002) de reformes de plans d'estudis per veure com les universitats catalanes trencaven definitivament el model estatalista imposat per la *Ley Moyano*, encara subsistent en l'estructura de molts plans d'estudis. I tot i així, no podem deixar de remarcar el fet que la descentralització i l'obertura de plans d'estudis que estem lloant en aquest punt no van arribar plenament a les escoles d'infermeria adscrites, sinó només a l'àmbit universitari. Així les coses, les universitats van poder perfilar els plans d'estudis i introduir aquelles matèries obligatòries i optatives que millor s'adaptaven a les mateixes plantilles funcionaries, però sense plantejar obertament i amb caràcter general als seus centres adscrits quina era l'optativitat que millor s'adaptava al seu projecte educatiu, les seves possibilitats organitzatives o el seu propi interès territorial. Aquesta visió sobre el posicionament d'aquests centres, les seves necessitats i el seu funcionament segueixen dificultant, avui en dia, les relacions entre les universitats que acrediten els títols i les mateixes escoles.

En tercer lloc trobem l'influx de la normativa europea, singularment de les directives 77/452/CEE –modificada per la Directiva 89/595/CEE– i 77/453/CEE, que estableixen el llindar estàndard de qualitat d'obligat compliment per a tots els plans

d'estudis de pregrau (infermeria responsable de les cures generals) amb la finalitat de facilitar la lliure circulació de professionals i garantir-ne la qualitat en l'exercici professional, de forma equiparable a tots els estats membres de la UE. En aquesta línia, la normativa espanyola es va haver d'adaptar en diverses ocasions, tot i que la més rellevant fou sens dubte la reforma exprés dels plans del 1994. Aquestes modificacions van aprofundir encara més en la reforma de les antigues estructures docents, van fer real la divisió acadèmica dels cursos en quadrimestres i van fer abandonar definitivament el criteri d'annualitat per matèries. També van contribuir a flexibilitzar el reconeixement de crèdits de lliure elecció, en facilitar la configuració d'un currículum acadèmic molt més adaptable. A la vegada, van permetre l'homologació de la professió d'infermeria en el context europeu, i van obrir pas a la carrera investigadora i a l'accés al doctorat des de les ciències de la salut. Com es veu, no són, doncs, pocs els canvis en el període de 1990 a 2008.

A mode de resum, concloem que, mentre els continguts curriculars i formatius el 1990 encara estaven fortament influïts per les dinàmiques anteriors, malgrat els profunds canvis introduïts, al 2008, moment de l'extinció de la diplomatura, la professió d'infermeria ja és de ple dret un estudi universitari que reclama amb força accedir al segon i al tercer cicle superior.

És important, també, fer ressaltar que el públic destinatari de la Diplomatura en Infermeria és un dels elements que més ha canviat en el període d'estudi, 1990-2008, i podem establir que els factors que afecten el públic destinatari dels estudis d'infermeria són el sexe, la vocació i el grau de formació previ.

En primer lloc, el sexe, com s'ha vist en els epígrafs històrics de la recerca empírica, s'ha mostrat que és un factor molt resistent al canvi. Així, inicialment els estudis anaven dirigits a persones de sexe femení, majoritàriament solteres o sense responsabilitats familiars i amb fortes conviccions religioses. Aquest, de fet, ha estat el perfil del públic que ha demanat cursar formació en l'àmbit de la infermeria ben bé fins a la segona meitat del segle XX.

Com s'ha exposat, els primers canvis es van començar a gestar durant la traumàtica Guerra Civil Espanyola (1936-1939), la qual va implicar una mobilització de recursos humans com no s'havia vist mai. Per aquest motiu, tant en el bàndol republicà –per la persecució contra els religiosos i les religioses– com en el bàndol franquista, amb la intervenció de la secció femenina de la Falange, les laiques van començar a desenvolupar les funcions pròpies de la infermeria en substitució de les religioses. També cal destacar el paper que va jugar la Creu Roja Espanyola en tot el procés.

En segon lloc, quan el 1953 es van implantar els estudis d'Ajudant Tècnic Sanitari, la població interessada en la formació en infermeria ja havia sofert canvis importants. Si bé és cert que la pràctica totalitat dels centres –a excepció de l'Escola de Sant Joan de Déu– eren femenins i exigien el compliment de rigorosos codis morals i de vida, ja no era preceptiva la vocació religiosa i s'oferia un enfocament que, tot i ser poc professionalitzador i massa teòric, trencava amb la dinàmica merament caritativa anterior, per concebre la infermeria com una ciència auxiliar de la medicina amb camí per recórrer.

Aquest camí per recórrer es va establir definitivament l'any 1977 amb la conversió dels estudis d'ATS en estudis de Diplomatura Universitària d'Infermeria. Aquest reconeixement va fer que el públic a qui anava dirigit –tot i mantenir una forta i necessària vocació d'ajut al proïsme–, trenqués el monopoli femení i obrís curs rere curs la professió a alumnes masculins. Tot i així, en el moment de l'extinció de la Diplomatura en Infermeria, el 2008, el perfil d'alumne seguia essent majoritàriament femení (al voltant del 75%), per només el 25% masculí. D'acord amb les conclusions de l'informe *Gènere i inserció laboral. Homes i dones deu anys després de graduar-se, iguals o diferents?*, promogut per l'AQU, «Homes i dones no es distribueixen aleatòriament per titulacions. Així, hi ha estudis feminitzats i d'altres clarament masculinitzats. Per tal com les titulacions estan relacionades amb àmbits professionals (unes amb àmbits més oberts, d'altres amb àmbits més tancats, unes en l'àmbit privat, d'altres en públic), les condicions laborals varien».

En tercer lloc, el nivell formatiu previ a l'accés dels estudis d'infermeria ha marcat un abans i un després en l'accés de la professió a la universitat. Des dels inicis de la implementació dels estudis d'Infermeria s'havia considerat que la infermera havia de tenir coneixements generals i suficients per poder atendre els requeriments facultatius que la feina exigia. Per aquest motiu, durant molts anys es feien cursos complementaris de cultura general a les candidates que volien accedir als estudis. No obstant això, a partir de 1953 es va produir un increment dels requeriments necessaris, com per exemple complir l'exigència d'estar en possessió del batxillerat elemental, i, a partir dels anys setanta, amb l'accés a la universitat, el requeriment de tenir superat el Cours d'Orientació Universitària (COU). Aquest requisit es va veure reforçat amb la Llei de Reforma Universitària de 1983, que va elevar el nivell general de requeriments per accedir als estudis universitaris de la Diplomatura en Infermeria.

Finalment, un cop analitzades totes les escoles universitàries d'infermeria que integren el sistema universitari català, podem concloure que gairebé la totalitat posseeixen com a estructures comunes:

1. *Campus propi i instal·lacions destinades a l'ensenyament*: Aquesta ha estat una llarga reivindicació per a moltes d'elles, especialment en el moment de la transformació d'escoles d'ATS en escoles universitàries. Tot i així, avui en dia es pot afirmar que totes tenen instal·lacions pròpies o en conveni, però d'ús exclusiu per dur a terme els ensenyaments de la Diplomatura d'Infermeria. Evidentment, això facilita en gran mesura que es generi un clima genuïnament universitari.
2. *Aules per a classes presencials*: Les aules per fer les classes teòriques i presencials són un requisit bàsic com a estructura del centre. A totes les escoles s'imparteixen les assignatures de primer i segon curs de la diplomatura.
3. *Aules de laboratori*: Són les aules destinades a fer les pràctiques de laboratori i/o les classes teoricopràctiques. Hi ha escoles que disposen d'aquest tipus d'aules en les mateixes instal·lacions i d'altres que empren les dels hospitals amb els quals tenen aprovat un conveni de col·laboració.
4. *Pràctiques clíniques en hospitals*: Són una part molt important per a la formació dels futurs infermers i infermeres. Inicialment les EUI tenien, en general, un centre o hospital de referència. No obstant això, a partir de la progressiva integració dels grans hospitals públics en el sistema català de salut, les pràctiques s'han estès a tot el sistema, i inclouen altres hospitals concertats, centres d'atenció primària, centres de titularitat pública i/o privada, centres socio-sanitaris, etc.
5. *Biblioteca pròpia i servei de préstec de llibres*: Ha constituït el tradicional centre de trobada i el pol formatiu de les EUI. Només cal recordar els casos de l'EUI de Sant Joan de Déu o de l'extinta EUI de Santa Madrona per comprendre la importància de tenir la biblioteca i tots els recursos formatius dins el recinte docent i principal, per facilitar així la transferència de coneixement.
6. *Servei de cafeteria i restaurant*: Constitueix un servei auxiliar de primer ordre, ja que, en aquelles instal·lacions allunyades de zones centrals i a les quals només es pot accedir en transport públic o privat, permet als alumnes no

trencar l'horari formatiu. Aquest també esdevé un servei auxiliar que contribueix de forma poderosa al desenvolupament de l'esperit universitari.

7. *Servei de fotocòpies i reprografia:* Constitueix un servei auxiliar que en els últims anys, fruit de l'eclosió del món d'Internet i la Web 2.0, tendeix a reduir el seu pes específic. De vegades constitueix un servei adjacent a la biblioteca. Tot i així, val la pena recordar que encara és present a totes les EUI del sistema català.
8. *Departament de col·laboració i intercanvi internacional:* En el context d'obertura exterior que implica ser membre de la Unió Europea, totes les EUI del sistema català han hagut de desenvolupar o contractar els serveis d'un departament o de professionals per a les relacions internacionals, de vegades organitzat des de les mateixes escoles, de vegades en estreta col·laboració amb el departament propi de cada universitat. El que és evident és que es tracta d'una peça clau per garantir la internacionalització i el creixement de la mateixa escola d'infermeria.
9. *El personal d'administració i serveis:* Sense el degut personal d'administració i serveis, tota escola, però també tota universitat, quedaria paralitzada. Són una estructura transversal de totes les institucions universitàries.
10. *Claustre de professorat propi:* Una EUI no deixa de ser una comunitat. Comunitat acadèmica, però comunitat al capdavant. Per aquest motiu, el claustre de professorat propi és el que imprimeix el caràcter i, fins i tot, l'ideari del centre o escola. Un professorat expert, de gran nivell i ben motivat és una de les premisses fonamentals per assolir una bona formació, en el camp de la infermeria i en tots els camps.
11. *Participació de professorat col·laborador:* Poder tenir professorat col·laborador i visitant que serveixi per enriquir els actius humans que formen el claustre de professorat propi és un element molt important per poder ampliar el camp de visió de l'alumne d'infermeria i aconseguir, d'aquesta manera, que esdevingui realment un titulat universitari; és a dir, que sigui capaç de pensar per ell mateix i contrastar la seva experiència –o la que adquirirà en la feina sanitària– amb els coneixements que li han transmès els professors. El professor col·laborador de la majoria d'escoles universitàries procedeix de la pràctica professional, la qual cosa fa que la formació en els diferents centres analitzats combini de forma efectiva la necessària

complementarietat entre la teoria i la pràctica i possibiliti una transmissió formativa adequada a la realitat assistencial i organitzativa de l'àmbit sanitari.

Aquest conjunt d'estructures docents constitueixen l'organització funcional i humana bàsica de tota escola d'infermeria. A partir d'aquí, els plans d'estudis, la càrrega lectiva, el nombre de crèdits, etc., són factors condicionants que aniran a càrrec de la universitat com a institució, tant si la vinculació de l'EUI és orgànica com si és adscrita. Ara bé, allò que determina el grau de satisfacció, i en bona part l'èxit o el fracàs dels alumnes de la Diplomatura en Infermeria, no són tant els plans d'estudis com les estructures docents existents i de quina manera són utilitzades. En aquest punt és on rau l'èxit dels gestors universitaris, del professorat, propi o col·laborador, i del PAS, on realment poden marcar la diferència, i el que fa que una escola tingui personalitat pròpia, és a dir, *ànima* per a alguns o *cultura institucional*, per a altres. *L'ànima* o *la cultura* fa que els alumnes, malgrat tenir tots un mateix títol oficial, sàpiguen que formen part d'un projecte concret, del qual se'n poden sentir orgullosos i amb un alt grau de sentiment de pertinença. Aquest és un gran repte que, sens dubte, és cercat per la majoria de centres, però que no podem ampliar per la dificultat d'objectivar-lo i per no ser un dels elements bàsics d'anàlisi en aquest treball.

Un altre aspecte rellevant el veiem si en fem una revisió acurada: una de les causes més intenses que expliquen la diversa composició, naturalesa, personalitat jurídica i dispersió territorial de les escoles d'infermeria a Catalunya es troba en els antecedents històrics.

En aquest sentit, cal recordar, a mode de conclusió, que:

1. Catalunya té una tradició d'infermeria de primer nivell i en molts aspectes la infermeria que s'hi ha practicat ha estat pionera en l'àmbit espanyol.
2. La majoria d'escoles d'infermeria de Catalunya són fruit de la iniciativa privada, sense afany de lucre, amb una vinculació més o menys directa amb l'Església catòlica.
3. En els centres distribuïts arreu de Catalunya, i específicament lluny de Barcelona i la seva àrea metropolitana, l'aparició de les escoles d'infermeria va anar estretament lligada a l'existència prèvia d'hospitals, ja fossin públics, privats o concertats.

4. L'interès social i/o econòmic de les ciutats o territoris n'ha possibilitat la creació.
5. Les millores del sistema sanitari (creació i ampliació d'hospitals, nous programes de salut, especialitzacions assistencials, desenvolupament de l'atenció primària, etc.) en el seu conjunt ha anat generant necessitats constants de nous professionals d'infermeria.

És evident, també, que els canvis esdevinguts a la universitat espanyola d'ençà de la promulgació de la Llei General d'Educació de 1970 i en especial amb la Llei de Reforma Universitària de 1983 van suposar l'impuls necessari perquè la infermeria esdevingués un ensenyament universitari. Altrament, les escoles d'ATS no haurien pogut mai per si mateixes, ni per mitjà dels hospitals que les promovien, assolir la transformació que va donar lloc a la creació de la Diplomatura d'Infermeria.

Tot i que, inicialment, el sistema universitari va rebre la nova titulació com a estudi també menor i subaltern de les facultats de medicina que, tradicionalment, n'havien dirigit la formació des de fora, amb l'impuls legal de la Diplomatura d'Infermeria es va consumir l'autonomia acadèmica i funcional de la professió.

A més a més, l'acció quasi unànime de les escoles d'ATS per convertir-se en escoles universitàries va fer que el procés fos irreversible. A tall d'exemple n'hi ha prou d'assenyalar a Catalunya l'escola d'ATS de la Creu Roja, que va quedar despenjada del procés universitari i va haver de passar un període de transició com a escola de formació professional.

Encara que la demanda social és possiblement un dels factors més difícils d'analitzar a l'hora d'establir les causes que van determinar la creació de la Diplomatura d'Infermeria, és cert que en el conjunt de la societat hi havia una certa idea, una certa percepció, que calia dignificar la tasca tècnica desenvolupada pels infermers i infermeres que estaven agrupats sota l'incert i confús paraigua de la titulació d'Ajudant Tècnic Sanitari.

Molt vinculada a la demanda social hi havia, també, la demanda estudiantil de tots aquells alumnes, primer, i professionals infermers i infermeres, després, que volien veure dignificada i reconeguda la seva professió. És evident que la pràctica de la infermeria professional és una vocació, però no és menys cert que gaudir del reconeixement oficial fa la professió molt atractiva als alumnes i en possibilita una major difusió, alhora que n'amplia les perspectives de creixement professional.

Per això –i molt important– la influència corporativa va ser finalment, sense cap mena de dubte, el factor de pressió clau per aconseguir decantar l'interès general representat pel Govern espanyol i el Ministeri d'Educació en el sentit d'elevat la Infermeria al rang d'estudi universitari. En aquesta línia és especialment rellevant el paper que va jugar el col·legi oficial d'ATS per bloquejar qualsevol intent del Govern espanyol per desenvolupar els reglaments, plans d'estudis i continguts de la formació d'infermeria de *Formació Professional 2* prevista en el decret de 1977.

És innegable que la privilegiada situació i reconeixement de què gaudia la infermeria en l'àmbit internacional, singularment als Estats Units d'Amèrica, al Canadà i al Regne Unit de la Gran Bretanya constituïen uns magnífics referents per a la professió. Tot i així, cal reconèixer el saber fer de la representació dels interessos corporatius a l'hora de posar en valor l'actiu del reconeixement internacional.

Estem segurs que sense aquest posicionament rigorós, exigent i altament professional no hauria estat possible el reconeixement dels estudis i la seva posterior implantació.

Cal dir, en relació a l'oferta i la demanda de la Diplomatura en Infermeria, durant el període d'estudi, que els centres universitaris es distingeixen, segons les dades obtingudes, i de forma molt rellevant, a partir dels criteris següents:

1. Territorialitat i metròpoli: les dades analitzades indiquen que els autèntics agents tractors de l'oferta d'infermeria a Catalunya són les universitats públiques situades a l'àrea metropolitana i a la mateixa ciutat de Barcelona, en especial la UB i la UAB. Les causes cal cercar-les en:
 - a. La proximitat a grans nuclis de població.
 - b. La proximitat o integració de grans complexos sanitaris que ofereixen els recursos necessaris per a una implementació correcta dels estudis.
2. Centre propi o centre adscrit a universitat pública: les dades mostren que la majoria de centres que han ofert la Diplomatura d'Infermeria són centres adscrits a les grans universitats metropolitanes, la qual cosa, en determinats moments, ha limitat la possibilitat de creixement del sistema públic. Aquesta tendència, però, els últims anys de l'estudi ha mostrat símptomes d'esgotament i regressió.

Pel que fa a l'evolució del perfil de la demanda, de les dades disposades no podem inferir-ne en aquest moment una causa valorativa o extrínseca al mateix sistema. Així mateix, només es pot considerar de forma intrínseca el creixement experimentat en el període de 2006 a 2008, per la incertesa generada amb l'extinció dels estudis. En aquest sentit, hi ha tres moments que cal destacar:

1. El període 1997-2005: en aquesta etapa la demanda cau de forma lenta però sostinguda.
2. El període 2006-2008: en aquesta etapa la demanda creix de forma molt intensa a tot Catalunya, però molt especialment a les universitats de la demarcació de Barcelona.
3. El període 2009-2011: Després d'una lleugera situació de moderació, l'any 2009 la demanda torna a créixer, per tornar a moderar-se en els cursos següents.

Pel que fa a l'oferta, els dos períodes de crisi, en el sentit de canvi, els marquen:

1. Els cursos que transcorren entre els anys 1999 i 2000, en què l'oferta creix de forma molt significativa, especialment impulsada per les dues grans universitats de Barcelona (la UB i la UAB) com a resposta al fort increment de la demanda experimentat en aquests anys.
2. Els cursos que transcorren entre els anys 2007 i 2008, en què l'oferta torna a créixer per adaptar-se a la forta demanda de tot el període 2006-2011, amb l'excepció de la moderació experimentada en els anys 2009 i 2011.

Finalment, l'evolució de la satisfacció de la demanda en el període d'estudi oscil·la entre els períodes de fort creixement de la demanda (cursos 1998-1999, 2008-2009 i 2010-2011), i la consegüent reducció als anys subsegüents. La conseqüència d'aquesta forta variació en els paràmetres, però també la bona capacitat d'adaptació mostrada per l'oferta en els cursos següents al període de creixement, porten a considerar que les escoles d'infermeria de Catalunya tenen una alta capacitat adaptativa a les oscil·lacions de la demanda, en gran part motivades per la seva composició, majoritàriament centres adscrits a universitats públiques però d'iniciativa privada, la qual cosa els permet reaccionar de forma més eficient i intensa que els centres que depenen d'una previsió administrativa a l'hora de proveir la seva oferta de places.

En general, el nivell de satisfacció de la demanda d'Infermeria és baix si es compara amb el conjunt de la branca de Ciències de la Salut i el conjunt d'estudis universitaris superiors. Ara bé, aquesta conclusió cal matisar-la pel que fa a la representativitat dels centres i escoles situats a la demarcació de Barcelona i, més concretament, els dependents de les dues grans universitats públiques: la UB i la UAB. Així, si s'exclouen aquestes dues grans universitats –que cal no oblidar que representen conjuntament el 75% de la demanda del sistema– l'evolució de la satisfacció de la demanda en general es manté en nivells acceptables, superiors al 70%. Això és així perquè les universitats i centres adscrits no metropolitans, un cop satisfeta la demanda local, absorbeixen una part de la demanda no satisfeta en l'àrea metropolitana, n'asseguren la viabilitat i alhora milloren la resposta general del sistema.

Un altre aspecte, per concloure, és la mateixa extinció de la Diplomatura en Infermeria a Catalunya.

El 25 de maig de l'any 1998, els ministres d'ensenyament de França, Itàlia, el Regne Unit de la Gran Bretanya i Alemanya van subscriure a la Universitat de la Sorbona, a París, la *Declaració per a la creació de l'Espai Europeu d'Educació Superior*. Durant aquesta reunió es va preveure la possibilitat de fer una segona reunió de seguiment l'any següent, ja que es tractava d'una política a impulsar a llarg termini. Amb aquesta situació es va plantejar una nova conferència a la ciutat universitària d'Europa per excel·lència: Bolonya. A Bolonya es van reunir el dia 19 de juny de 1999 els representants de més de trenta estats europeus, no només membres de la Unió Europea, sinó també del Consell d'Europa, amb la finalitat de crear efectivament un *Espai Europeu d'Educació Superior* sota els principis de qualitat, mobilitat, diversitat i competitivitat, orientat a dos objectius estratègics clau: d'una banda, integrar el mercat laboral europeu i facilitar els fluxos de població, i, de l'altra, fer atractiu el sistema universitari europeu al talent d'arreu del món.

Els objectius que recullen les conclusions de la conferència internacional de Bolonya, i que es coneixen popularment com a *Declaració de Bolonya*, són:

1. Adoptar un sistema fàcilment comprensible i comparable de titulacions, mitjançant la implantació, entre altres qüestions, d'un suplement al diploma.
2. Adoptar un sistema basat, fonamentalment, en dos cicles principals.

3. Establir un sistema de crèdits, com el sistema ECTS (*European Credit Transfer System*), un veritable passaport per transitar per les universitats europees.
4. Promoure la cooperació europea per assegurar un nivell de qualitat per al desenvolupament de criteris i metodologies comparables.
5. Promoure la necessitat d'abordar des d'una dimensió europea l'educació superior i parar una especial atenció al desenvolupament curricular.

A més a més, també es preveu accentuar la mobilitat i fer desaparèixer els obstacles, formals i informals, a la lliure circulació d'estudiants, professors i personal administratiu de les universitats i d'altres institucions d'ensenyament superior en l'àmbit europeu.

En l'àmbit espanyol, l'adaptació a l'Espai Europeu d'Educació Superior (en endavant, EEES) es va produir per mitjà del Reial Decret 1044/2003, el qual va establir el sistema de crèdits ECTS i el suplement al títol. A més, també preveu la creació d'un registre europeu d'agències de garantia de la qualitat, que en el cas català estan representades per l'Agència de Qualitat Universitària de Catalunya (AQU) i en l'espanyol per l'Agència Nacional d'Avaluació de la Qualitat i Acreditació (ANECA, en la sigla en castellà).

Evidentment, l'adaptació a un procés d'aquestes característiques no ha estat gens fàcil ni exempt de polèmica. A les tensions pròpies de les universitats i la comunitat educativa davant un model que no els havia estat consultat ni consensuat, s'hi suma el canvi de dinàmiques de treball ja assentades des de 1990. Cal no oblidar que no hi ha res més resistent al canvi ni més conservador que la mateixa Administració pública, de la qual les universitats, com s'ha exposat en aquesta tesi, en són un paradigma significatiu.

A més a més, el mecanisme d'adaptació escollit pel Govern espanyol i, en particular, pel Ministeri de Ciència i Innovació que l'any 2008 va començar a desplegar l'EEES no podia ser pitjor. Seguint la màxima lampedusiana, *que tot canvii perquè res no ho faci*, el Govern espanyol va presentar una adaptació centrada en un primer grau de quatre anys i una especialització d'un any més, és a dir, el conegut model de 4 + 1. A més a més, tot el procés es va fer amb la manca de transparència i confusió habitual en aquests casos. El resultat va ser un caos i un desconeixement generalitzat. Més enllà de les crítiques del professorat i del personal d'administració i serveis de les universitats i les escoles d'infermeria, a la pràctica el procés d'adaptació es va produir de forma lenta i ineficient per mitjà del mecanisme d'assaig i error.

En canvi, en la majoria dels països del nostre entorn europeu es va optar per un sistema de tres anys per al primer grau i un o dos anys més per al màster o especialització. De fet, la directiva de la Comunitat Europea COM (2002) 119 final, 2002/0061 (COD), relativa al reconeixement de qualificacions professionals, ja establí que: «*Los estados miembros asegurarán que el conjunto del programa de enseñanza se encuentre bajo la responsabilidad y dirección del personal de enfermería de las escuelas o de la institución de enseñanza reconocida por la autoridad competente según la legislación vigente*», depèn d'una directiva de la Comunitat Europea i establí un currículum per a la infermeria responsable de cures generals de tres anys de duració o 4.600 hores, repartides entre ensenyaments teòrics i clínics.

A més a més de la problemàtica derivada de la manca d'informació per haver escollit un model d'estructuració dels estudis menys competitiu en relació amb els nostres veïns europeus, cal denunciar aquí la manca de previsió en la memòria econòmica per a la implantació de l'EEES. Per a l'èxit de la implantació del model calia dotar el sistema universitari de més recursos públics i també promoure la racionalització dels existents. Res d'això no es va fer, i la conseqüència la trobem en un professorat desorientat d'entrada i un alumnat que no comprèn el sentit del canvi de model, ja que, com que no hi ha els recursos necessaris, tant econòmics com d'infraestructura i humans, aquest model no es pot materialitzar com a la resta de països europeus.

Com ho explica a tall de justificació el *Llibre Blanc d'Infermeria* de l'ANECA, el motiu de repensar i adaptar els estudis de la Diplomatura d'Infermeria no és només l'imperatiu legal. Així doncs:

«Los últimos años se han caracterizado por una rápida transformación hacia nuevas formas sociales. Los cambios que afectan a las profesiones sanitarias y por tanto a la enfermería, son múltiples. Cambios internos de la profesión, estructurales de los sistemas sanitarios y cambios externos globales de la sociedad. [...] La enfermería como profesión de servicio está influenciada y condicionada por todos estos cambios que crean nuevos escenarios de salud y sociales, que deben afrontar las profesiones sanitarias. La profesión enfermera no puede plantearse solamente como adaptarse a ellos, sino que debe entender cuáles son los valores, las necesidades y las expectativas cambiantes de la sociedad y formarse para poder proporcionar unos cuidados expertos y de óptima calidad. [...] Este nuevo escenario plantea a las enfermeras no solamente cuestiones prácticas y técnicas sino también cuestiones morales, éticas, es decir, son a la vez cuestiones de índole tecnológica y social, la vida, la

muerte, las relaciones interpersonales, las relaciones con el medio ambiente, la búsqueda de la satisfacción».

Per tot això, per al *Llibre Blanc* la construcció de l'EEES constitueix una oportunitat per analitzar en profunditat els elements que componen el nou pla d'estudis, així com l'enfocament i la metodologia docents. En aquesta línia, el document defensa que: «*La adaptación del EEES no se puede traducir en simples readaptaciones mecánicas y superficiales tanto en la implantación de créditos europeos como en la transición de las titulaciones tradicionales al esquema de grado y postgrado*». I continua afirmant que: «*La creación del EEES supone una transformación profunda de la educación superior, difícil de lograr si se cae en la tentación reduccionista de asimilar la nueva situación a una simple normativa o conjunto de directrices externas a la universidad. La transformación ha de incidir sobre los aspectos esenciales del proceso educativo, lo que supone la adopción de un nuevo paradigma docente y la redefinición del rol del profesor y el alumno, como agentes principales de este proceso*».

En consonància amb la declaració d'intencions que acabem de reproduir, cal entendre que la implantació de l'EEES ha de suposar l'oportunitat per entendre de nou la infermeria com una titulació superior, tècnica i professional, oberta a la recerca científica, en la qual cal continuar treballant i actualitzant els coneixements dia rere dia. I, precisament, en aquest marc de formació continuada cal parar especial esment a altres dimensions formatives, més enllà del tradicional mecanisme d'acumulació de continguts teòrics i pràctics. Es tracta, en realitat, d'un nou paradigma.

El *Llibre Blanc* proposa en aquest nou paradigma de la professió d'infermeria concebre l'alumne com el centre d'atenció, la qual cosa l'obliga a prendre posició, a assumir un paper protagonista i actiu i, a la vegada, imposa al professor el deure de sortir de la seva mecànica més habitual de repetició d'apunts més o menys actualitzats i anar a trobar a l'alumne, en un viatge intel·lectual de creixement mutu. És evident que una proposta d'aquestes característiques, coneixent la realitat de la universitat a Catalunya –i crec no equivocar-me si dic en el conjunt d'Espanya–, és fer volar coloms a curt termini, encara que les noves generacions de professorat poden possibilitar el canvi de forma continuada i sostinguda. Tot i així, val la pena destacar l'esforç dut a terme per conceptualitzar el paper que ha de jugar aquest professorat en el marc de l'EEES. En aquest sentit, en el *Llibre Blanc* se sosté que també han de canviar els mecanismes de valoració de la docència i la productivitat del professorat.

Com s'ha vist en parlar de la Llei Moyano, la valoració dels professors s'ha basat generalment en criteris uniformistes i de caràcter purament quantitatiu. Per això, es

pretén que amb la implantació de l'EEES canviïn cap a un model més plural, que tingui en compte indicadors qualitius que mesurin altres aspectes, com ara:

1. El nombre d'alumnes per curs-seminari-classe demostrativa / pràctica clínica.
2. La tipologia de la docència impartida.
3. La tasca de coordinació del professorat.
4. Les activitats de tutoria i assessoria/suport als estudiants.
5. La creació i l'actualització del material docent.

Certament, moltes d'aquestes activitats ja formen part de la feina ordinària d'un professor diligent. La diferència, doncs, rau en el fet que a partir d'ara siguin tingudes en compte i degudament valorades. En conclusió, el *Llibre Blanc* planteja la implementació de l'EEES com el repte que ha de permetre construir un model formatiu més equitatiu, de cooperació entre escoles i universitats.

En l'apartat de la implementació comparada amb els altres estats membres de la Unió Europea, però, no es decanta per cap model en concret, sinó que opta per prendre elements d'uns i altres. El que sí que fa és destacar-ne els aspectes més rellevants:

1. La durada dels estudis d'educació superior en Infermeria s'ajusta a les 4.600 hores, regulades per les directives comunitàries.
2. En tots els estats membres en què la Infermeria és present a la universitat es recull el desenvolupament del doctorat per mitjà de les vies grau, màster i doctorat.
3. Els plans d'estudis que incorporen els crèdits ECTS tendeixen a impartir els continguts amb metodologies d'aprenentatge integrat amb una ràtio professor-alumne més adequada al marc EEES.

La conseqüència lògica a què condueixen aquests paràmetres és a proposar un model inclusiu, és a dir, que respongui a les diferents necessitats d'aprenentatge dels alumnes, amb qualitat dels continguts i amb grups més reduïts i basats en el *mètode del cas*, també anomenat *aprenentatge basat en problemes* (ABP).

En relació amb el perfil professional del futur graduat en infermeria, el *Llibre Blanc* considera que li ha de permetre:

1. Treballar en l'àmbit general de l'exercici de la infermeria, incloent-hi la promoció de la salut, la prevenció de les malalties i les cures integrals a les persones malaltes o incapacitades, de totes les edats i en totes les situacions, institucions de salut i sociosanitàries i altres contextos comunitaris.
2. Realitzar educació sanitària.
3. Participar plenament com a membre integrant de l'equip de salut.
4. Supervisar i formar els propis professionals i el personal auxiliar i sanitari; i iniciar, desenvolupar i participar en els programes i projectes de recerca.

En aquest sentit, el document determina que les noves competències que ha de reunir el nou Grau en Infermeria són:

1. Competències associades amb els valors professionals i la funció de la infermeria. Essencialment significa proporcionar les cures en un entorn en què es promogui el respecte als drets humans, els valors, els costums i les creences de la persona, la família i la comunitat i exercir de forma responsable i amb una professionalitat excel·lent tant en les activitats autònomes com en les independents.
2. Competències associades amb la pràctica infermera i la presa de decisions clíniques. Això suposa, entre altres coses, emetre judicis i decisions clíniques sobre la persona subjecte i objecte de la cura, que s'han de fonamentar en valoracions integrals, així com en evidències científiques. També significa mantenir la competència mitjançant la formació continuada.
3. Capacitat per utilitzar de manera adequada tot un ventall d'habilitats, intervencions i activitats per proporcionar cures òptimes. Això implica efectuar valoracions, procediments i tècniques amb ple coneixement de causa, destresa i habilitats excel·lents i amb la màxima seguretat per a la persona que ho rep i per a un mateix. En aquesta competència també hi estarien incloses totes les intervencions en infermeria lligades a la promoció de la salut, l'educació sanitària, etc.
4. Coneixements i competències cognitives. Significa actualitzar els coneixements i estar al corrent dels avenços tecnològics i científics, així com

assegurar-se que el fet d'aplicar-los és compatible amb la seguretat, la dignitat i els drets de les persones.

5. Competències interpersonals i de comunicació (incloses les tecnologies per a la comunicació). Això suposa proporcionar una informació adaptada a les necessitats de l'interlocutor, establir una comunicació fluïda i proporcionar un òptim suport emocional. També significa emprar sistemes de registre i de gestió de la informació utilitzant el codi ètic i garantint la confidencialitat.
6. Competències relacionades amb el liderat, la gestió i el treball en equip. Això implica la capacitat per treballar i liderar equips i també garantir la qualitat de les cures a les persones, famílies i grups, així com optimitzar els recursos.

En l'àmbit de les competències complementàries, les més ben valorades pel projecte Tuning (Infermer Final Projecte Pilot Fase 1), i a les quals els professionals de la infermeria enquestats va donar la màxima importància, són:

1. Capacitat per aplicar els coneixements a la pràctica (86% d'importància).
2. Treball en equip (83% d'importància).
3. Motivació (82% d'importància).
4. Compromís ètic (79% d'importància).
5. Resolució de problemes (77% d'importància).
6. Coneixements bàsics de la professió (76% d'importància).

En resum, el que pretén proposar el *Llibre Blanc* com a model del nou Grau d'Infermeria és una titulació que sigui capaç de formar infermers i infermeres generalistes amb preparació científica i humana i capacitació suficient per valorar, identificar, actuar i avaluar les necessitats de salut i de cures de les persones sanes o malaltes, de les famílies i de la comunitat. Els fenòmens que afecten directament la infermeria són les respostes a problemes de salut reals o potencials de les persones, famílies o grups. Aquestes respostes humanes abracen de forma genèrica des de les necessitats de la salut fins a la plena recuperació de la malaltia. Per tant, la funció de la infermera en tenir cura de les persones sanes o malaltes és la d'avaluar les respostes a l'estat de salut i d'ajudar-les a fer aquelles activitats que contribueixin a restaurar la salut o bé a tenir una mort digna, i ajudar-los, si és possible, a recuperar tan aviat com sigui possible la independència. En l'entorn del sistema de

salut, la infermera comparteix amb els altres professionals sanitaris les funcions de planificació, organització, direcció i avaluació per garantir un sistema de salut adequat per desenvolupar les potencialitats de les persones en diferents situacions de la vida quotidiana, la promoció de la salut, la prevenció de malalties i les cures de les persones malaltes o incapacitades.

En conseqüència, segons el *Llibre Blanc* del Grau d'Infermeria, els nous estudis van encaminats a aconseguir que els futurs titulats:

1. Adquireixin coneixements amplis de les ciències d'infermeria, de la salut, humanes i socials per donar resposta a les necessitats i expectatives de la salut de les persones, les famílies, els grups i la comunitat.
2. Desenvolupin habilitats per aplicar els procediments de les cures d'infermeria i les guies clíniques.
3. Desenvolupin la capacitat d'establir relacions positives amb les persones de les quals se'ls n'assigni la cura.
4. Emprin la metodologia científica en les seves intervencions.
5. Adquireixin els instruments necessaris per desenvolupar una actitud crítica i reflexiva.

Les estratègies formatives que planteja el document són:

1. Plantejar uns continguts educatius d'ampli espectre de caràcter universitari que donin resposta a les necessitats de formació superior dels estudiants en relació amb qüestions socials, humanístiques, científiques i sanitàries.
2. Proposar un currículum acadèmic que abordi i tingui en compte els fonaments, els mètodes, els processos i els continguts propis de la disciplina d'Infermeria.
3. Atendre les necessitats específiques de la titulació en relació amb:
 - a. El coneixement i l'enfocament de la disciplina infermera, que requereix el desenvolupament d'habilitats i mètodes de treball més lligats a les necessitats de la persona, la família i la comunitat.

- b. L'adquisició d'habilitats, destreses i aptituds per mitjà de la formació pràctica en hospitals, centres de salut i sociosanitaris, serveis de salut comunitaris, etc.
 - c. El desenvolupament d'habilitats de comunicació i educació per a la salut.
4. Reconèixer que l'actual sistema tradicional d'ensenyament exigeix adoptar un nou paradigma docent centrat en l'aprenentatge de l'alumne, l'ús de mètodes didàctics més dinàmics i un millor aprofitament de les noves tecnologies.

Finalment, el *Llibre Blanc* recomana emprar els següents criteris i indicadors de qualitat per avaluar correctament la implementació de l'EEES en l'àmbit del Grau en Infermeria:

1. Aules/espais per a seminaris/tutories suficients i adequadament equipades en relació amb el nombre d'alumnes.
2. Aules demostratives adequadament equipades (per exemple, amb material i maniquins per fer sessions teoricopràctiques, etc.) en relació amb el nombre d'alumnes.
3. Espais per a l'estudi que siguin suficients en relació amb el nombre d'alumnes.
4. Material bibliogràfic suficient en qualitat i quantitat en relació amb el programa educatiu, així com amb els sistemes d'accés a la informació i la documentació.
5. Hospitals i centres de salut i sociosanitaris on hi hagi prou places per dur a terme pràctiques clíniques, procurant que hi hagi una infermera-tutora per alumne.
6. Plantilla de professorat adequada als objectius del programa formatiu.

En aquest sentit, també considera que és requisit indispensable per a la titulació d'infermeria que es respectin els mòduls de referència següents:

1. Seminaris: de 10 a 15 alumnes.
2. Pràctiques simulades: de 6 a 8 alumnes.

3. Pràctiques clíniques: de 2 a 6 alumnes.

Com a conseqüència de la implantació de l'EEES, i seguint les recomanacions establertes pel *Llibre Blanc del Grau en Infermeria*, a Catalunya a partir de l'any 2009 es van començar a implantar en les escoles universitàries d'infermeria els primers graus, i es van extingir així els primers cursos de la diplomatura.

D'acord amb el que assenyala el document, l'estructura bàsica que havien de seguir les implantacions substitutòries dels Graus en Infermeria hauria de consistir en:

1. Una formació bàsicament teòrica que compregués matèries com ara les ciències bàsiques, les psicosocials aplicades, les de la salut i les de la mateixa ciència infermera, que tenen com a objectiu situar l'estudiant en el context social i sanitari en què haurà d'actuar, a més a més de proporcionar-li un coneixement profund sobre tots aquells aspectes relacionats amb el funcionament i les interaccions de la persona, la família i la comunitat.
2. Una formació teoricopràctica que requereixi que l'estudiant desenvolupi les tècniques i procediments de cures d'infermeria en situacions clíniques simulades (utilitzant simuladors anatòmics, maniquins, etc.).
3. Una formació principalment pràctica que permeti als alumnes conèixer la infermeria com a disciplina i al mateix temps adquirir i desenvolupar les competències professionals específiques. Aquesta formació pràctica respon a les pràctiques clíniques que es duen a terme en hospitals i centres de salut i sociosanitaris. En aquest punt, és molt important l'anàlisi dels casos clínics i l'elaboració de plans de cures.

A més a més, el Reial Decret 55/2005, que regula els estudis universitaris oficials de grau, recull que el conjunt dels continguts formatius comuns serà com a mínim del 50% i com a màxim del 75%. Per poder establir el percentatge per a la titulació d'Infermeria, el *Llibre Blanc* valora com a conceptes rellevants:

1. La comparabilitat i la mobilitat dels alumnes, que no és possible si no hi ha un elevat grau d'harmonització entre les mateixes titulacions.
2. La incorporació de les competències transversals a la formació curricular.

En conseqüència, la recomanació que emet el *Llibre Blanc*, i que ha estat seguida per les universitats catalanes en la implantació dels graus substitutius de la

Diplomatura en Infermeria, és que els continguts comuns obligatoris siguin com a mínim el 75% del total de la titulació.

El canvi de la Diplomatura en Infermeria al grau corresponent –com s’ha pogut veure en els epígrafs anteriors– no és quelcom menor o de poca importància. En aquest sentit, creiem que cal fer patent que de les setze escoles universitàries d’infermeria que oferien la diplomatura i que han estat a bastament estudiades en aquesta tesi no totes s’han pogut adaptar al nou grau. Repassem ara les que sí que s’han pogut adaptar:

1. EUI de la Universitat de Barcelona: no només s’hi ha adaptat, sinó que ha incorporat com a herència els últims estudiants provinents de l’EUI Santa Madrona després que tanqués.
2. EUI Sant Joan de Déu (UB): s’ha adaptat plenament a l’EEES i als nous estudis de grau que s’ofereixen des de les instal·lacions adjacents a l’Hospital de Sant Joan de Déu.
3. EUI Santa Creu i Sant Pau (UAB): s’ha adaptat plenament a l’EEES i als nous estudis de grau que s’ofereixen des de les instal·lacions adjacents a l’Hospital de Sant Pau.
4. EUI Creu Roja (UAB): aquesta escola també s’ha adaptat plenament a l’EEES i als nous estudis de grau que s’ofereixen des de les instal·lacions de Terrassa.
5. EUI Gimbernat (UAB): s’ha adaptat plenament a l’EEES i als nous estudis de grau que s’ofereixen des de les instal·lacions de Sant Cugat del Vallès.
6. EUI Ciències de la Salut (UAB): s’ha adaptat plenament a l’EEES i als nous estudis de grau que s’ofereixen des de les instal·lacions de Manresa.
7. EUI Superior del Mar (UPF): s’ha adaptat plenament a l’EEES i als nous estudis de grau que s’ofereixen des de les instal·lacions adjacents a l’Hospital del Mar de Barcelona.
8. EUI URV (Campus Tarragona): s’ha adaptat plenament a l’EEES i als nous estudis de grau que s’ofereixen des de la Facultat de Ciències de la Salut de Tarragona.

9. EUI Lleida (UdL): s'ha adaptat plenament a l'EEES i als nous estudis de grau que s'ofereixen des de la Universitat de Lleida.
10. EUI Girona (UdG): s'ha adaptat plenament a l'EEES i als nous estudis de grau que s'ofereixen des de la Universitat de Girona.
11. EUI Vic (UVic): s'ha adaptat plenament a l'EEES i als nous estudis de grau que s'ofereixen des del Campus de Miramarges, a Vic.
12. EUI Blanquerna (URL): s'ha adaptat plenament a l'EEES i als nous estudis de grau que s'ofereixen des de la Universitat Ramon Llull.
13. EUI – Facultat de Medicina i Ciències de la Salut (UIC): s'ha adaptat plenament a l'EEES i als nous estudis de grau.

A continuació detallem les escoles universitàries d'infermeria que han desaparegut com a conseqüència de la implantació del grau:

1. EUI Santa Madrona (UB): l'escola va tancar en no poder reunir els recursos necessaris per dur a terme l'adaptació que exigia l'EEES.
2. EUI Vall d'Hebron (UAB): l'escola ha desaparegut perquè s'ha integrat a la Facultat de Medicina de la UAB com a unitat docent de l'Hospital de la Vall d'Hebron.
3. EUI Verge de la Cinta (URV): l'escola ha desaparegut perquè s'ha integrat en l'estructura de la URV a la Facultat de Ciències de la Salut del Campus de les Terres de l'Ebre.

Finalment, exposem els nous centres que s'han obert com a conseqüència de la implantació del Grau en Infermeria:

1. Facultat de Medicina (UAB): Campus de Bellaterra i Campus de la Vall d'Hebron.
2. EUI URV Campus de les Terres de l'Ebre: és l'hereva de l'antiga EUI Verge de la Cinta.
3. EUI URV Seu Coma-ruga (el Vendrell).

4. Escola Superior de Ciències de la Salut UPF (Tecnocampus de Mataró): és la segona escola de la UPF després d'incorporar com a centre adscrit l'EUI del Mar. Aquesta escola, però, forma part de l'estructura pròpia de la UPF.

En relació amb els plans d'estudis analitzats dels nous Graus d'Infermeria veiem que presenten un nivell d'integració molt superior al que presentaven els plans de les antigues diplomatures. S'observa un equilibri molt més acusat entre els crèdits ECTS destinats a les classes de matèries bàsiques i els de pràctiques, que tenen un protagonisme molt rellevant ja a partir del primer semestre.

Una altra novetat que mereix ser tinguda en compte és la nova classificació de les matèries en: a) bàsiques, b) obligatòries, c) optatives i d) pràctiques. Superant la vella estructura de troncalitat que establia la diplomatura, amb la implantació de l'EEES s'entén que hi ha una sèrie de coneixements bàsics, és a dir, que constitueixen l'estructura mínima de la infermeria, però que necessàriament han d'estar complementats per les assignatures obligatòries, que, ara sí, com en el model anterior, les defineix cada universitat.

Pel que fa a les assignatures optatives, s'han vist considerablement reduïdes, i, en la majoria d'escoles catalanes, postergades fins al quart curs, en bona part per reduir la dispersió de què pecava l'estructura de la diplomatura extingida. Finalment, cal indicar que també han desaparegut del currículum els crèdits de lliure elecció, la càrrega dels quals ha estat traspassada a unes pràctiques que, en totes les universitats catalanes, constitueixen el principal pes dels crèdits, i oscil·len en funció dels casos entre 70 i 80.

Val a dir que amb l'arribada del Grau en Infermeria, el nombre total de crèdits per obtenir el títol ha pujat al mínim de 240 crèdits ECTS establert per les lleis. Si s'observen els plans d'estudis de la diplomatura que hem recollit en aquesta tesi i repassem els plans d'estudis del nou grau, hi ha quelcom que crida de forma significativa l'atenció: abans es podia obtenir el títol de diplomad si se superaven entre 225 i 235 crèdits de mitjana. Davant d'aquest fet, es pot tenir la temptació de pensar que amb la implantació de l'EEES ha augmentat la càrrega de crèdits. En cas que sigui així, com d'altra banda es demostra de forma empírica, la pregunta lògica és: què ho causa?

La resposta rau en el fet que no s'ha introduït, pròpiament, una major càrrega lectiva a la ja exposada, sinó que s'ha incorporat de forma general i obligatòria, per a tots els Graus en Infermeria de Catalunya i també d'Espanya, l'obligació de dur a terme

un projecte de recerca o treball de fi de grau que acrediti que l'alumne ha adquirit els elements i coneixements necessaris de suficiència investigadora. Aquest treball està reconegut en els plans docents com una assignatura amb entitat pròpia i un pes en crèdits que oscil·la entre 9 i 15, en funció de cada universitat.

En conclusió, afirmem que la implantació de l'EEES en els centres i escoles catalanes d'infermeria ha suposat una major homogeneïtzació dels estudis i de la metodologia i ha reduït les disparitats, però alhora ha assumit les característiques d'un programa molt més tancat, fàcil de convalidar internacionalment però menys plural i autònom que l'anterior de la diplomatura.

Insistim que, de la mateixa manera que ho dèiem quan parlàvem de les competències, serà l'avaluació futura dels alumnes la que ens donarà elements objectius que confirmaran o no la idoneïtat d'aquests canvis dels plans d'estudis i si han sigut positius per al desenvolupament dels professionals d'infermeria i els diferents camps d'actuació laborals.

8. REPTES DE FUTUR

Finalment, aquí exposem les conclusions executives i valoratives del conjunt de la tesi doctoral. A més a més, procurem aportar una visió de futur sobre quins són els reptes que haurà d'afrontar la professió en els propers anys.

Després de les anàlisis i les observacions fetes en els capítols anteriors, arriba el punt en què l'investigador social ha de mostrar quin és el seu traç valoratiu. Les valoracions, tot i que fonamentades en els fets exposats, fruit d'una llarga tasca de reflexió, sempre són més aviat cruïlles d'un camí que no finals de trajecte. Les conclusions de tota tesi, sempre necessàriament asseveratives i executives, no obstant això poden i han de ser un estímul i un repte per a futurs investigadors i, també, per al mateix autor, per continuar perfeccionant i desenvolupant el camí iniciat.

Aquest és, en certa mesura, el camí de la professió d'infermeria. Durant segles lligada al servei subaltern, han estat la secularització, l'avenç de la ciència i la necessitat de donar una millor atenció als malalts el que ha portat la infermeria, de mica en mica, a guanyar-se el reconeixement com a ensenyament universitari de ple dret.

En aquest camí que exposava, el reconeixement oficial dels ATS va ser un primer pas. La conversió en estudi universitari i accés a l'àmbit de l'ensenyament superior l'any 1977, tot i que indirecte, va ser un pas encara més atrevit. Tanmateix, el pas decisiu es va produir amb el Reial Decret 1466/1990, de 26 d'octubre. Han estat gairebé vint anys de Diplomatura d'Infermeria a Catalunya, els quals valorem i concloem de la forma següent:

1. Una primera etapa (1990-1994) d'assentament en què les diverses escoles d'infermeria nascudes de la iniciativa privada troben aixopluc a les universitats públiques com a centres adscrits. Coincideix amb aquesta etapa el procés de creació del sistema universitari català i l'impuls de les universitats territorials a Lleida, Tarragona i Girona.
2. Una segona etapa (1995-2002), d'emancipació, en què alguns dels centres adscrits es desvinculen de les universitats públiques i s'impliquen en la creació de centres universitaris privats.
3. Una tercera etapa (2002-2010) en què les universitats públiques prenen consciència de la necessitat de crear els seus propis centres d'infermeria,

amb la voluntat de donar satisfacció a una demanda creixent,
i majoritàriament concentrada a l'àrea metropolitana de Barcelona.

Pel que fa a la distribució territorial dels centres d'infermeria a Catalunya:

1. L'evolució històrica, la vinculació dels estudis al desenvolupament dels diversos hospitals generals territorials i l'evolució de la demanda, indiquen que estan ubicats de forma equilibrada.
2. De fet, només en el cas de l'àrea de Barcelona es poden detectar algunes ineficiències, ja exposades en l'anàlisi de les dades empíriques, per una sobrerrepresentació d'alguns nuclis hospitalaris de Barcelona que, en canvi, no poden abastar amb la seva oferta la demanda que generen.

L'evolució de l'oferta, la demanda en conjunt i la seva satisfacció ens permeten concloure l'existència de períodes de crisi entre etapes de gran estabilitat.

Pel que fa a l'oferta, els dos períodes de crisi, en el sentit de canvi, els marquen:

1. Els cursos que transcorren entre els anys 1999 i 2000, en què l'oferta creix de forma molt significativa, especialment impulsada per les dues grans universitats de Barcelona (la UB i la UAB) com a resposta al fort increment de la demanda experimentat en aquests anys.
2. Els cursos que transcorren entre els anys 2007 i 2008, en què l'oferta torna a créixer per adaptar-se a la forta demanda de tot el període 2006-2011, amb l'excepció de la moderació experimentada en els anys 2009 i 2011.

Pel que fa a la demanda, hi ha tres moments que cal destacar:

1. El període 1997-2005: en aquesta etapa la demanda cau de forma lenta però sostinguda, fruit de l'evolució demogràfica de Catalunya, amb un creixement vegetatiu negatiu.
2. El període 2006-2008: en aquesta etapa la demanda creix de forma molt intensa a tot Catalunya, però molt especialment a les universitats de la demarcació de Barcelona, fruit de l'evolució demogràfica del territori, amb l'arribada d'una important onada migratòria en la dècada 2000-2010.
3. El període 2009-2011: després d'una lleugera situació de moderació, l'any 2009 la demanda torna a créixer, per tornar a moderar-se en els cursos

següents, fruit dels canvis socials així com d'una certa inestabilitat per l'elecció dels estudis del futur alumnat universitari.

Les conclusions valoratives a què s'ha arribat indiquen que els fluxos de demanda en la demarcació de Barcelona tenen un pes clau que determina i condiciona la valoració de tot el sistema universitari català. En aquest sentit, els condicionants socials i econòmics del període de més creixement de la demanda (2006-2008) fan pensar que aquesta es va veure afectada per una conjuntura pròpia de la fi del cicle estudiat, en què la perspectiva de la fi dels estudis de la diplomatura va generar un efecte crida.

Com ja hem comentat en l'apartat IX –però per la seva importància cal insistir-hi i remarcar-ho–, en general el nivell de satisfacció de la demanda d'Infermeria és baix si es compara amb el conjunt de la branca de Ciències de la Salut i el conjunt d'estudis universitaris superiors. Ara bé, cal matisar aquesta conclusió pel que fa a la representativitat dels centres i escoles situats a la demarcació de Barcelona i, més concretament, als dependents de les dues grans universitats públiques: UB i UAB. Així, si s'exclouen aquestes dues grans universitats –que cal no oblidar que representen conjuntament el 75% de la demanda del sistema– l'evolució de la satisfacció de la demanda en general es manté en nivells acceptables, superiors al 70%. Això és així perquè les universitats i centres adscrits no metropolitans, un cop satisfeta la demanda local, absorbeixen una part de la demanda no satisfeta en l'àrea metropolitana, n'asseguren la viabilitat i alhora milloren la resposta general del sistema.

En conclusió, i vistes les dades, es proposa, d'una banda, valorar la possibilitat d'augmentar el nombre de centres extrametropolitans situats en les anomenades segona i tercera corona de Barcelona –com per exemple ja ha fet la Universitat Pompeu Fabra amb el nou centre de Mataró–, alhora que és necessari valorar l'oferta en el mateix sistema públic. Ser capaços de generar importants focus territorials equilibradament repartits crec que ajudarà a la millora del mapa universitari català i a la seva capacitat d'atracció d'excel·lència internacional.

La implementació del Grau en Infermeria ha suposat la definitiva superació del model d'estudis basat en el binomi escola-hospital. En aquesta línia, ara es parteix d'un model basat en un centre superior plenament universitari i, per tant, autònom, ubicat estratègicament en el nucli de la xarxa sanitària del territori on es troba. Això permet que la interacció del centre s'estengui no només a un hospital de referència, sinó al conjunt de la xarxa sanitària, incloent-hi hospitals comarcals, centres

d'atenció primària, clíniques especialitzades, centres sociosanitaris, etc. En aquest sentit, proposo i concloc que cal aprofundir en aquest model formatiu, el qual permet, d'una banda, un correcte assentament dels coneixements teòrics en l'alumne i, de l'altra, una correcta projecció pràctica, que s'obté amb una visió de conjunt i integral del sistema sanitari. Res ha influït d'una manera més poderosa i fructífera en la meva carrera professional que haver tingut l'oportunitat de conèixer i convergir en els diversos nivells del nostre sistema sanitari, tant en el públic com en el privat o concertat, exemple de gestió dual molt específica a Catalunya. Ser capaços de transmetre aquesta pluralitat i diversitat d'experiències als futurs graduats i graduades en Infermeria ha de ser un dels nostres objectius principals.

La nostra percepció sobre el canvi i la transformació que s'ha produït en els estudis d'Infermeria arran de la implantació de l'EEES i l'extinció de la diplomatura van encaminats a concloure que ens trobem davant d'una cruïlla important. La reforma del sistema seria més o menys un pedaç, quelcom a què ja estem avesats; seria l'opció còmoda, però letal a llarg termini. L'opció de la transformació és, al nostre entendre, l'única realment viable, ja que ofereix una perspectiva de creixement de futur. Ara bé, per bones intencions que hi posin els professors i els alumnes, així com tots els professionals que pertanyen a la comunitat universitària, és evident que la transformació dels estudis comporta necessàriament aplicar l'EEES en totes les seves potencialitats, aprofitar les sinergies que ens ofereix el marc europeu i no quedar-nos estancats en canvis merament cosmètics.

La crisi econòmica per la qual està passant Catalunya, el context de contracció del sector públic i concertat sanitari –fruit de les limitacions dels recursos econòmics–, els reptes creixents en l'àmbit de l'atenció sociosanitària, amb les malalties cròniques i les neurodegeneratives, constitueixen les principals oportunitats i reptes a què han de respondre els professionals infermers d'avui i de demà. Dotar-los d'una formació suficient i, sobretot, adequada a la realitat és el camí cap on cal dirigir tots els esforços.

No és cap secret que en els últims anys alguns dels nostres professionals infermers han pres la via de la internacionalització com la millor opció professional. Això, en si mateix, no és quelcom negatiu, sinó al contrari. La internacionalització permet augmentar el bagatge vital i intel·lectual. Ara bé, aquesta internacionalització ha d'anar sempre lligada a la possibilitat de recuperar la nostra més important inversió de futur: els nostres joves. Malauradament, en el context actual, els i les grans professionals joves que ha donat Catalunya estan marxant, sense perspectiva de

retorn, cap a altres llocs més estables laboralment i professionalment, en particular al Regne Unit, on hi ha una clara mancança de professionals experts.

En aquesta línia, concloc que l'actual situació del Grau en Infermeria és encara una incògnita. La mera reforma, sense una implementació a fons de l'EEES, suposarà frustració i fracàs per al nou model. En general, la majoria de centres i escoles estan encara en fase d'implementació final dels nous estudis, amb els primers graduats tot just recentment titulats. Per això, i mentre no puguem fer-ne una avaluació acurada i comparativa de forma qualitativa i quantitativa amb la formació obtinguda amb els estudis de diplomatura i la seva pràctica professional consolidada, el que cal és treballar de forma incansable per aconseguir una vertadera transformació. La transformació és l'únic camí perquè la infermeria, ja com a ciència de la salut, pugui contribuir de forma decisiva a la millora de les persones i la comunitat, alhora que està cridada a ser un agent actiu de la recuperació econòmica i social de Catalunya.

Sincerament crec que ho podem aconseguir i que els resultats, un cop fetes les pertinents avaluacions, seran bons. Tenim centres que tenen uns professors altament qualificats, un personal d'administració i serveis implicat amb la feina a desenvolupar i uns equips de gestió capacitats per fer-ho possible.

Mahatma Gandhi deia que «amb esforç i interès es poden aconseguir totes les coses». Espero que aquest treball serveixi, entre d'altres coses, per valorar i reconèixer l'esforç i l'interès de moltes i molts professionals anònims que durant molts anys han fet possible amb la seva feina que el col·lectiu d'infermeria sigui cada vegada més reconegut socialment.

A totes i tots ells el meu agraïment i reconeixement.

ANNEX

1. PLANS D'ESTUDIS PER UNIVERSITATS

1.1. Universitat de Barcelona

Taula 87. Pla d'estudis de 1992 de la Universitat de Barcelona

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Administració de serveis d'infermeria	Administració de serveis d'infermeria	8 7T+1A	4,5 4T+0,5A	3,5 3T+0,5A	Sistemes de salut. Planificació i economia sanitàries. Administració de serveis d'infermeria.	Infermeria.
1r	Ciències psicosocials aplicades	Ciències psicosocials aplicades	6 6T	4 4T	2 2T	Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria. Psicologia bàsica. Psicologia social. Sociologia.
1r	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	10 6T+4A	5 2T+3A	5 4T+1A	Salut mental i forma de vida. Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria. Psicologia general. Psicologia evolutiva. Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria.
		Infermeria psiquiàtrica	5	3	2		
		Ciències psicosocials	4	3	1		
1r	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	Infermeria psicosocial i salut mental	6	3	3	Salut mental i forma de vida. Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria. Psicologia general. Psicologia evolutiva. Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria.
1r	Infermeria comunitària. Ecologia humana.	Infermeria comunitària. Ecologia humana.	38,5 26T+12,5A	16,5 13T+3,5A	22 13T+9A	Concepte de salut i factors que la condicionen. Bioestadística i demografia aplicades. Mètode epidemiològic i vigilància epidemiològica. Sistemes de salut. Tendències. Atenció primària de salut. Diagnòstic i pla de salut. Programes de salut. Educació per a la salut. Morfologia i fisiologia dels microorganismes. Infecció. Immunitat. Vacunes i sèrums.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i investigació operativa. Microbiologia. Immunologia. Parasitologia.
		Infermeria i salut pública	6	4,5	1,5		
		Infermeria comunitària I	23,5	6	17,5		
		Infermeria comunitària II	22	6	16		
1r	Infermeria geriàtrica	Infermeria geriàtrica	8 6T+2A	3 2T+1A	5 4T+1A	Teories de l'envelliment. Aspectes demogràfics, sociològics i psicològics de l'envelliment. Cures d'infermeria a l'ancià sa i malalt.	Infermeria.

Taula 87 (cont.). Pla d'estudis de 1992 de la Universitat de Barcelona

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Infermeria maternoinfantil	Infermeria maternoinfantil	16 14T+2A	6 4T+2A	10 10T	<p>Creixement i desenvolupament del nen sa fins a l'adolescència. Alteracions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats del nen. Reproducció humana. Manteniment de la salut en la reproducció humana. Problemes de salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, el part i el puerperi. Alteracions de la gestació, el part i el puerperi. Característiques generals del nouat sa i del seu desenvolupament fins al primer mes de vida. Cures d'infermeria en la gestació, el part i el puerperi normals i patològics.</p>	Infermeria. Pediatria. Obstetrícia i ginecologia.
		Infermeria maternal	8	3	5		
		Infermeria infantil	8	3	5		
1r	Infermeria medicoquirúrgica	Infermeria medicoquirúrgica	60 48T+12A	18 12T+6A	42 36T+6A	<p>Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diferents aparells i sistemes de l'organisme humà. Tecnologia d'infermeria per a l'atenció d'individus amb problemes medicoquirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medicoquirúrgics. Bases per a les cures de l'individu amb alteracions medicoquirúrgiques. Observacions i valoració del pacient. Mecanismes biològics de defensa. Problemes més comuns de la infermeria medicoquirúrgica i cures d'infermeria.</p>	Infermeria. Medicina. Cirurgia.
		Introducció a la infermeria medicoquirúrgica	12	6	6		
		Infermeria medicoquirúrgica I	20	6	14		
		Infermeria medicoquirúrgica II	28	6	22		

Taula 87 (cont.). Pla d'estudis de 1992 de la Universitat de Barcelona

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Estructura i funció del cos humà	Estructura i funció del cos humà	11 8T+3A	9 6T+3A	2 2T	Citologia. Embriologia. Histologia. Fonaments de genètica. Estudi anatómic i fisiològic dels diversos òrgans, aparells i sistemes. Principis immediats. Oligoelements. Vitamines i hormones. Bioquímica i biofísica de les membranes, músculs i nervis.	Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Fisiologia. Ciències morfològiques. Infermeria.
		Anatomo-fisiologia	8,5	7,5	1		
		Bioquímica	2,5	1,5	1		
1r	Farmacologia-nutrició i dietètica	Farmacologia-nutrició i dietètica	9 8T+1A	6 6T	3 2T+1	Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de les malalties. Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments: manipulació i reglamentació. Substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica.	Farmacologia. Nutrició i bromatologia. Infermeria.
		Farmacologia clínica	4,5	3	1,5		
		Nutrició i dietètica	4,5	3	1,5		
1r	Fonaments d'infermeria	Fonaments d'infermeria	15 12T+3A	6 5T+1A	9 7T+2A	Marc conceptual d'infermeria. Teoria i models. Metodologia d'infermeria (processos d'atenció d'infermeria). Cures bàsiques d'infermeria.	Infermeria.
1r	Legislació i ètica professional	Legislació i ètica professional	4 2T+2A	3 2T+1A	1 1A	Normes legals d'àmbit professional. Codis deontològics professionals i altres recomanacions ètiques.	Infermeria. Toxicologia i legislació sanitària. Filosofia del dret, la moral i la política. Dret administratiu.

Font: BOE núm. 36, en data d'11 de febrer de 1993.

Taula 87 (cont.). Pla d'estudis de 1992 de la Universitat de Barcelona

MATÈRIES OBLIGATÒRIES DE LA UNIVERSITAT						
Cicle	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
		Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Història de la professió	3	1,5	1,5	Història i desenvolupament de la professió en les diferents cultures i etapes històriques.	Infermeria.

Font: BOE núm. 36, en data d'11 de febrer de 1993.

Taula 87 (cont.). Pla d'estudis de 1992 de la Universitat de Barcelona

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Nutrició i sanitat alimentària	6			Alimentació, nutrició i salut pública. Control d'aliments, aspectes químics, biològics i legals. Hàbits alimentaris. Epidemiologia nutricional. Nutrició clínica.	Nutrició i bromatologia. Bioquímica i biologia molecular. Fisiologia. Toxicologia. Medicina legal i forense. Medicina preventiva i salut pública. Microbiologia. Parasitologia. Medicina. Pediatria. Infermeria. Personalitat, avaluació i tractament psicològic. Estomatologia.
Factors psicosocials de la salut	6			Antropologia de la salut. Desenvolupament psicològic i salut. Salut i personalitat. Trastorns psicosomàtics. Psicobiologia de la salut, estrès i trastorns del son. Sexualitat. Salut i processos psicosociològics. Dinàmica de grup. Salut i evolució de la conducta humana.	Psicobiologia. Personalitat, avaluació i tractament psicològic. Psicologia evolutiva i de l'educació. Psicologia social. Antropologia social. Sociologia. Infermeria. Medicina. Psiquiatria. Pediatria. Obstetrícia i ginecologia.
Intervenció psicosocial	6			Problemes i solucions en diferents àmbits psicosocials d'intervenció en referència a l'entorn ambiental. La salut, la comunitat, l'educació, la política i les relacions internacionals, el dret i l'oci. Intervenció psicosocial en infermeria.	Psicologia social. Infermeria.
Càncer	6			Epidemiologia, factors de risc i prevenció. Proliferació cel·lular, diferenciació i desenvolupament neoplàstic. Aspectes immunològics. Aspectes clínics i terapèutics: tecnologia diagnòstica, diagnòstic precoç. Disseny farmacològic i assaig clínic. Terapèutica física. Terapèutica quirúrgica, Atenció al malalt oncològic i aspectes psicosocials.	Medicina preventiva i salut pública. Medicina legal i forense. Nutrició i bromatologia. Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Anatomia patològica. Microbiologia. Fisiologia. Immunologia. Farmacologia. Medicina. Cirurgia. Obstetrícia i ginecologia. Pediatria. Infermeria. Estomatologia.

Taula 87 (cont.). Pla d'estudis de 1992 de la Universitat de Barcelona

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Malalties cardiovasculars	6			Epidemiologia i prevenció. Correlació de factors genètics, nutrició i estils de vida amb el desenvolupament d'aquestes malalties. Aspectes bioquímics i biològics bàsics. Aspectes clínics i terapèutics. Disseny de fàrmacs i assaig clínic. Atenció al malalt i aspectes psicosocials.	Medicina preventiva i salut pública. Nutrició i bromatologia. Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Anatomia patològica. Fisiologia. Immunologia. Farmacologia. Medicina. Cirurgia. Infermeria. Personalitat, avaluació i tractament psicològic.
Malalties de l'aparell respiratori	6			Epidemiologia i prevenció. Factors ambientals. Aspectes biològics, clínics i terapèutics. Disseny de fàrmacs i assaig clínic. Atenció al malalt i aspectes psicosocials.	Medicina preventiva i salut pública. Biologia vegetal. Toxicologia. Bioquímica i biologia molecular. Fisiologia. Biologia cel·lular. Anatomia patològica. Microbiologia. Fisiologia. Immunologia. Farmacologia. Medicina. Cirurgia. Pediatria. Infermeria. Medicina legal i forense.
Sida i altres malalties infeccioses	6			Sida. Hepatitis i altres malalties infeccioses de gran impacte socioeconòmic. Epidemiologia, factors de risc i prevenció. Aspectes biològics bàsics. Immunologia. Aspectes clínics i terapèutics. Disseny farmacològic i assaig clínic. Atenció al malalt i aspectes psicosocials.	Medicina preventiva i salut pública. Toxicologia. Bioquímica i biologia molecular. Microbiologia. Parasitologia. Immunologia. Biologia cel·lular. Fisiologia. Anatomia patològica. Farmacologia. Medicina. Medicina legal i forense. Cirurgia. Pediatria. Obstetrícia i ginecologia. Infermeria. Psicologia social. Estomatologia.
Salut mental i malalties neurològiques	6			Ampliació de les matèries obligatòries en relació amb la neuroanatomia, la neurobiologia, la neurofisiologia, la neuropatologia, la neurofarmacologia i la neuropsicologia. Principals problemes de la salut mental i malalties neurològiques més freqüents en diferents etapes de la vida. Epidemiologia, etiologia i prevenció. Aspectes genèrics, enzimològics, neuroendocrinològics i immunològics. Aspectes clínics, psicològics i socials. Atenció als malalts i les persones amb dificultats físiques o psíquiques. Tractament psicològic. Aspectes terapèutics, disseny farmacològic i assaig clínic.	Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Fisiologia. Ciències morfològiques. Immunologia. Farmacologia. Farmàcia i tecnologia farmacèutica. Psicobiologia. Psiquiatria. Medicina. Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Personalitat, avaluació i tractament psicològic. Psicologia social. Psicologia bàsica. Anatomia patològica.

Taula 87 (cont.). Pla d'estudis de 1992 de la Universitat de Barcelona

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Cíncics		
Salut, persona i edat	6			Malalties perinatals i infantils: mesures profilàctiques i terapèutiques. Desenvolupament, creixement i maduració. Envel·liment i manteniment de la qualitat de vida en les diferents situacions socials. Atenció als ancians. Aspectes biològics i patològics bàsics de l'envel·liment. Disfuncions i incapacitats, aspectes clínics, psicològics i socials. Aspectes terapèutics. Aspectes ambientals i vulnerabilitat segons el grup d'edat.	Fisiologia. Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Genètica. Anatomia patològica. Medicina. Infermeria. Pediatria. Obstetrícia i ginecologia. Psiquiatria. Medicina preventiva i salut pública. Toxicologia. Medicina legal i forense. Farmacologia. Farmàcia i tecnologia farmacèutica. Psicologia evolutiva i de l'educació. Psicobiologia. Psicologia social. Personalitat, avaluació i tractament psicològic. Sociologia.
Salut bucodental	6			Introducció a l'estructura i la funció de l'aparell bucodental. Factors implicats en la salut bucodental. Càries dental i altres patologies freqüents. Prevenció i detecció dels principals problemes en la salut bucodental. Orientacions bàsiques d'actuació en relació amb la patologia bucodental.	Estomatologia.
Biofísica i tecnologia biomèdica	6			Biofísica. Biomecànica. Bioenginyeria. Ergonomia. Ortopèdia. Radiologia i altres tècniques físiques de diagnòstic i tractament. Instrumentació i nous materials en biomedicina. Tecnologia avançada de cures. Tecnologia quirúrgica. Trasplantaments d'òrgans. Transfusions de sang. Tècniques de reanimació.	Radiologia i medicina física. Física aplicada. Fisiologia. Química física. Medicina. Cirurgia. Infermeria. Fisioteràpia. Ciències morfològiques. Immunologia. Estomatologia.
Metodologia analítica en ciències de la salut	6			Introducció o ampliació de les matèries obligatòries en relació amb les metodologies analítiques en els camps de la química orgànica i farmacèutica, la bromatologia, la hidrologia i l'edafologia, la bioquímica i la química clínica, la farmacologia, la toxicologia, la microbiologia i la parasitologia, la immunologia, l'hematologia, la biologia cel·lular i la histopatologia.	Química analítica. Química física. Química orgànica. Bioquímica i biologia molecular. Fisiologia. Biologia cel·lular. Immunologia. Medicina. Anatomia patològica. Microbiologia. Parasitologia. Farmacologia. Toxicologia. Medicina legal i forense. Edafologia i química agrícola. Nutrició i bromatologia.
Medicament i innovació farmacològica	6			Introducció al medicament. Disseny de fàrmacs i desenvolupament de medicaments. Estudis de toxicitat. Assaig clínic. Assessoria mèdica de la indústria farmacèutica. Administració de medicaments, farmacocinètica i monitoratge de fàrmacs. Incompatibilitats i risc dels medicaments. Productes naturals d'utilitat terapèutica.	Farmacologia. Farmàcia i tecnologia farmacèutica. Química orgànica. Toxicologia. Medicina legal i forense. Medicina. Biologia vegetal.

Taula 87 (cont.). Pla d'estudis de 1992 de la Universitat de Barcelona

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Serveis de salut i àmbits d'intervenció	6			Polítiques sanitàries, planificació, models, opcions. Economia de la salut i gestió sanitària. Avaluació de la qualitat assistencial. Àmbits d'intervenció en la salut: atenció primària, hospital, escola, medi rural, medi familiar, barris deprimits, medi laboral, situacions d'emergència i de catàstrofe. Seguiment sanitari familiar. Epidemiologia clínica. Teories i models d'infermeria. Educació sanitària de la població i dels professionals de la salut.	Medicina preventiva i salut pública. Medicina. Infermeria. Cirurgia. Obstetrícia i ginecologia. Pediatria. Estomatologia. Psiquiatria. Farmàcia i tecnologia farmacèutica. Psicologia evolutiva i de l'educació. Psicologia social. Metodologia de les ciències del comportament. Sociologia. Dret del treball i de la seguretat social. Economia aplicada. Toxicologia i legislació sanitària.
Bioètica	6			Impacte individual i social de les actuacions polítiques i tècniques en el camp de la salut. Valoració ètica i presa de decisions.	Medicina preventiva i salut pública. Toxicologia. Medicina. Medicina legal i forense. Infermeria. Farmàcia i tecnologia farmacèutica. Obstetrícia i ginecologia. Pediatria. Psiquiatria. Antropologia social. Dret civil. Dret penal. Filosofia del dret, de la moral i la política.
Teories i models d'infermeria	3			Ampliació de les matèries obligatòries en relació amb els diferents models d'infermeria amb aplicacions específiques en els diferents camps d'actuació: comunitari, maternoinfantil, geriàtric, medicoquirúrgic i psiquiàtric.	Infermeria.
Treball pràctic	6			Crèdits individuals d'investigació supervisats o altres treballs dirigits. Iniciació pràctica a la metodologia d'investigació i disseny experimental amb aplicacions a camps concrets d'interès en relació amb el pla d'estudis.	Les que corresponguin a les matèries del pla d'estudis.

Font: BOE núm. 36, en data d'11 de febrer de 1993.

Taula 88. Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Barcelona

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Administració de serveis d'infermeria	Administració de serveis d'infermeria	7T 7	4T 4	3T 3	Sistemes de salut. Planificació i economia sanitàries. Administració de serveis d'infermeria.	Infermeria.

Taula 88 (cont.). Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Barcelona

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Ciències psicosocials aplicades	Ciències psicosocials aplicades	10,5 6T+ 4,5A	8,5T 4T+ 4,5A	2T	Psicologia general. Psicologia evolutiva. Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria. Psicologia bàsica. Psicologia social. Sociologia. Personalitat, evolució i tractament psicològic.
		Ciències psicosocials i de la salut mental	6	4,5	1,5		
1r	Infermeria comunitària. Ecologia humana.	Infermeria comunitària. Ecologia humana.	40,5 26T+ 14,5A	24,5 13T+ 11,5A	16 13T+3A	Concepte de salut i factors que la condicionen. Demografia. Ecologia humana. Diagnòstic i pla de salut. Bioestadística. Mètode epidemiològic i vigilància epidemiològica. Morfologia i fisiologia dels microorganismes. Infecció. Immunitat. Vacunes i sèrums. Sistemes de salut. Tendències. Atenció primària de salut. Programes de salut. Educació per a la salut.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i investigació operativa. Microbiologia. Immunologia. Parasitologia.
		Infermeria i salut pública	7,5	7	0,5		
		Infermeria comunitària I	7,5	6,5	1		
		Infermeria comunitària II	10,5	9	1,5		
		Pràcticum comunitari	15	2	13		
1r	Infermeria geriàtrica	Infermeria geriàtrica	6T 6	2T 2	4T 4	Teories de l'envelliment. Aspectes demogràfics, sociològics i psicològics de l'envelliment. Cures d'infermeria a l'ancià sa i malalt.	Infermeria.

Taula 88 (cont.). Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Barcelona

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Infermeria materno-infantil	Infermeria materno-infantil	15 14T+ 1A	5 4T+1A	10 10T	<p>Creixement i desenvolupament del nen sa fins a l'adolescència. Alteracions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats del nen. Reproducció humana. Manteniment de la salut en la reproducció humana. Problemes de salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, el part i el puerperi. Alteracions de la gestació, el part i el puerperi. Característiques generals del nouat sa i del seu desenvolupament fins al primer mes de vida. Cures d'infermeria en la gestació, el part i el puerperi normals i patològics.</p>	Infermeria. Pediatria. Obstetrícia i ginecologia.
		Infermeria materno-infantil I	7,5	2,5	5		
		Infermeria materno-infantil II	7,5	2,5	5		
1r	Infermeria materno-infantil	Infermeria infantil	8	3	5	<p>Creixement i desenvolupament del nen sa fins a l'adolescència. Alteracions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats del nen. Reproducció humana. Manteniment de la salut en la reproducció humana. Problemes de salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, el part i el puerperi. Alteracions de la gestació, el part i el puerperi. Característiques generals del nouat sa i del seu desenvolupament fins al primer mes de vida. Cures d'infermeria en la gestació, el part i el puerperi normals i patològics.</p>	Infermeria. Pediatria. Obstetrícia i ginecologia.

Taula 88 (cont.). Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Barcelona

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Infermeria medico-quirúrgica	Infermeria medico-quirúrgica	62 48T+14 A	24,5 12T+ 12,5A	37,5 36T+ 1,5A	Bases per a les cures del pacient amb alteracions medicoquirúrgiques. Observacions i valoració del pacient. Mecanismes biològics de defensa. Problemes més comuns de la infermeria medicoquirúrgica i cures d'infermeria. Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diferents aparells i sistemes de l'organisme humà. Tecnologia d'infermeria per a l'atenció d'individus amb problemes medicoquirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medicoquirúrgics.	Infermeria. Medicina. Cirurgia. Dermatologia. Oftalmologia. Otorinolaringologia.
		Introducció a la infermeria medico-quirúrgica	9	6,5	2,5		
		Infermeria medico-quirúrgica I	9	6,5	2,5		
		Infermeria medico-quirúrgica II	10,5	7,5	3		
		Pràcticum introductor	7	2	5		
		Pràcticum hospitalari	20	2	18		
		Pràcticum de cures especials	6,5	0	6,5		
1r	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	6	2	4	Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria. Salut mental i forma de vida.	Infermeria.
1r	Estructura i funció del cos humà	Estructura i funció del cos humà	10,5 8T+ 2,5A	8,5 6T+ 2,5A	2 2T	Citologia. Embriologia. Histologia. Fonaments de genètica. Estudi anatòmic i fisiològic dels diversos òrgans, aparells i sistemes. Principis immediats. Oligoelements. Vitamines i hormones. Bioquímica i biofísica de les membranes, músculs i nervis.	Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Fisiologia. Ciències morfològiques. Infermeria.
		Estructura i funció del cos humà	10,5	8,5	2		

Taula 88. (cont.). Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Barcelona

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Farmacologia-nutrició i dietètica	Farmacologia-nutrició i dietètica	9 8T+1A	7 6T+1A	2 2T	Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de les malalties. Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments: manipulació i reglamentació. Substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica.	Farmacologia. Nutrició i bromatologia. Infermeria.
		Farmacologia clínica	4,5	3,5	1		
		Nutrició i dietètica	4,5	3,5	1		
1r	Fonaments d'infermeria	Fonaments d'infermeria	13,5 12T+ 1,5A	6 5T+1A	7,5 7T+0,5A	Marc conceptual de la infermeria. Teoria i models. Metodologia de la infermeria (processos d'atenció d'infermeria). Cures bàsiques d'infermeria.	Infermeria.
1r	Legislació i ètica professional	Legislació i ètica professional	4,5 2T+ 2,5A	4 2T+2A	0,5 0,5A	Normes legals d'àmbit professional. Codis deontològics professionals i altres recomanacions ètiques.	Infermeria. Filosofia del dret. Filosofia moral. Dret administratiu. Medicina legal i forense.

Font: Resolució núm. 17841, de 19 de juliol de 1999. Annex 2-A i ss.

Taula 88 (cont.). Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Barcelona

MATÈRIES OBLIGATÒRIES DE LA UNIVERSITAT						
Cicle	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
		Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Història de la professió	4,5	4	0,5	Història i desenvolupament de la professió en les diferents cultures i etapes històriques.	Infermeria.

Font: Resolució núm. 17841, de 19 de juliol de 1999. Annex 2-A i ss.

Taula 88 (cont.). Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Barcelona

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Origen i evolució de l'home	18			Antropologia. Genètica de poblacions. Evolució biològica i evolució de la conducta.	Paleontologia. Ciències morfològiques. Biologia animal. Genètica. Antropologia social. Psicobiologia. Psicologia bàsica. Infermeria. Prehistòria.
Informació, documentació i comunicació en ciències de la salut	18			Psicologia de la comunicació. Obtenció d'informació, entrevista. Metodologia de la recollida de dades. Anàlisi psicosocial. Documentació. Tractament de dades. Elaboració d'informes. Comunicació entre els diferents professionals de la salut. Comunicació social.	Psicologia bàsica. Psicologia social. Biblioteconomia i documentació. Metodologia de les ciències del comportament. Medicina preventiva i salut pública. Infermeria. Medicina. Estomatologia. Farmàcia i tecnologia farmacèutica. Psicologia evolutiva i de l'educació. Psiquiatria.
Mètodes estadístics i càlcul numèric	18			Tècniques operatives de recollida d'informació i estimació de paràmetres poblacionals. Avaluació de dades amb l'ordinador. Estadística multivariant. Aplicacions a la demografia i l'epidemiologia. Càlcul numèric. Simulació de processos amb l'ordinador.	Matemàtica aplicada. Anàlisi matemàtica. Estadística i investigació operativa. Metodologia de les ciències del comportament. Medicina preventiva i salut pública. Infermeria.
Psicofarmacologia i drogodependència	18			Tractament farmacològic dels trastorns esquizofrènics i dels trastorns afectius. Hipnòtics i ansiolítics. Psicoestimulants. Educació sanitària de les teràpies biològiques en salut mental. Terminologia i classificació de drogodependències. Aspectes biològics, farmacològics, psicològics clínics, socials i legals de les drogodependències. Alcohol. Tabac. Cocaïna. Opiacis. Psicodislèptics. Prevenció de la drogodependència.	Farmacologia. Psicobiologia. Medicina legal i forense. Psiquiatria. Toxicologia. Medicina. Infermeria. Farmàcia i tecnologia farmacèutica. Medicina preventiva i salut pública. Psicologia social.
Salut, condicions i estils de vida	18			Salut i hàbits alimentaris. Salut en relació amb l'activitat física i amb l'esport. Salut laboral. Accidents i salut. Qualitat de vida i sociologia de la salut. Psicologia ambiental. Intervenció psicosocial. Educació sanitària de la població.	Nutrició i bromatologia. Fisiologia. Ciències morfològiques. Toxicologia. Medicina legal i forense. Medicina preventiva i salut pública. Medicina. Pediatria. Infermeria. Psicobiologia. Personalitat, avaluació i tractament psicològic. Psicologia social. Sociologia. Psicologia evolutiva i de l'educació. Geografia humana. Psiquiatria.

Taula 88 (cont.). Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Barcelona

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Nutrició i sanitat alimentària	18			Alimentació, nutrició i salut pública. Control d'aliments, aspectes químics, biològics i legals. Hàbits alimentaris. Epidemiologia nutricional. Nutrició clínica.	Nutrició i bromatologia. Bioquímica i biologia molecular. Fisiologia. Toxicologia. Medicina legal i forense. Medicina preventiva i salut pública. Microbiologia. Parasitologia. Medicina. Pediatria. Infermeria. Personalitat, avaluació i tractament psicològic. Estomatologia.
Factors psicosocials de la salut	18			Antropologia de la salut. Desenvolupament psicològic i salut. Salut i personalitat. Trastorns psicossomàtics. Psicobiologia de la salut, estrès i trastorns del son. Sexualitat. Salut i processos psicosociològics. Dinàmica de grup. Salut i evolució de la conducta humana.	Psicobiologia. Personalitat, avaluació i tractament psicològic. Psicologia evolutiva i de l'educació. Psicologia social. Antropologia social. Sociologia. Infermeria. Medicina. Psiquiatria. Pediatria. Obstetrícia i ginecologia.
Intervenció psicosocial	18			Problemes i solucions en diferents àmbits psicosocials d'intervenció en referència a l'entorn ambiental. La salut, la comunitat, l'educació, la política i les relacions internacionals, el dret i l'oci. Intervenció psicosocial en infermeria.	Psicologia social. Infermeria.
Càncer	18			Epidemiologia, factors de risc i prevenció. Proliferació cel·lular, diferenciació i desenvolupament neoplàstic. Aspectes immunològics. Aspectes clínics i terapèutics: tecnologia diagnòstica, diagnòstic precoç. Disseny farmacològic i assaig clínic. Terapèutica física. Terapèutica quirúrgica, atenció al malalt oncològic i aspectes psicosocials.	Medicina preventiva i salut pública. Medicina legal i forense. Nutrició i bromatologia. Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Anatomia patològica. Microbiologia. Fisiologia. Immunologia. Farmacologia. Medicina. Cirurgia. Obstetrícia i ginecologia. Pediatria. Infermeria. Estomatologia.
Malalties cardiovasculars	18			Epidemiologia i prevenció. Correlació de factors genètics, nutrició i estils de vida amb el desenvolupament d'aquestes malalties. Aspectes bioquímics i biològics bàsics. Aspectes clínics i terapèutics. Disseny de fàrmacs i assaig clínic. Atenció al malalt i aspectes psicosocials.	Medicina preventiva i salut pública. Nutrició i bromatologia. Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Anatomia patològica. Fisiologia. Immunologia. Farmacologia. Medicina. Cirurgia. Infermeria. Personalitat, avaluació i tractament psicològic.
Malalties de l'aparell respiratori	18			Epidemiologia i prevenció. Factors ambientals. Aspectes biològics, clínics i terapèutics. Disseny de fàrmacs i assaig clínic. Atenció al malalt i aspectes psicosocials.	Medicina preventiva i salut pública. Biologia vegetal. Toxicologia. Bioquímica i biologia molecular. Fisiologia. Biologia cel·lular. Anatomia patològica. Microbiologia. Fisiologia. Immunologia. Farmacologia. Medicina. Cirurgia. Pediatria. Infermeria. Medicina legal i forense.

Taula 88 (cont.). Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Barcelona

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Sida i altres malalties infeccioses	18			Sida. Hepatitis i altres malalties infeccioses de gran impacte socioeconòmic. Epidemiologia, factors de risc i prevenció. Aspectes biològics bàsics. Immunologia. Aspectes clínics i terapèutics. Disseny farmacològic i assaig clínic. Atenció al malalt i aspectes psicosocials.	Medicina preventiva i salut pública. Toxicologia. Bioquímica i biologia molecular. Microbiologia. Parasitologia. Immunologia. Biologia cel·lular. Fisiologia. Anatomia patològica. Farmacologia. Medicina. Medicina legal i forense. Cirurgia. Pediatria. Obstetrícia i ginecologia. Infermeria. Psicologia social. Estomatologia.
Salut mental i malalties neurològiques	18			Ampliació de les matèries obligatòries en relació amb la neuroanatomia, la neurobiologia, la neurofisiologia, la neuropatologia, la neurofarmacologia i la neuropsicologia. Principals problemes de la salut mental i malalties neurològiques més freqüents en diferents etapes de la vida. Epidemiologia, etiologia i prevenció. Aspectes genèrics, enzimològics, neuroendocrinològics i immunològics. Aspectes clínics, psicològics i socials. Atenció als malalts i les persones amb dificultats físiques o psíquiques. Tractament psicològic. Aspectes terapèutics, disseny farmacològic i assaig clínic.	Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Fisiologia. Ciències morfològiques. Immunologia. Farmacologia. Farmàcia i tecnologia farmacèutica. Psicobiologia. Psiquiatria. Medicina. Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Personalitat, avaluació i tractament psicològic. Psicologia social. Psicologia bàsica. Anatomia patològica.
Salut, persona i edat	18			Malalties perinatals i infantils: mesures profilàctiques i terapèutiques. Desenvolupament, creixement i maduració. Envel·liment i manteniment de la qualitat de vida en les diferents situacions socials. Atenció als ancians. Aspectes biològics i patològics bàsics de l'envelliment. Disfuncions i incapacitats, aspectes clínics, psicològics i socials. Aspectes terapèutics. Aspectes ambientals i vulnerabilitat segons el grup d'edat.	Fisiologia. Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Genètica. Anatomia patològica. Medicina. Infermeria. Pediatria. Obstetrícia i ginecologia. Psiquiatria. Medicina preventiva i salut pública. Toxicologia. Medicina legal i forense. Farmacologia. Farmàcia i tecnologia farmacèutica. Psicologia evolutiva i de l'educació. Psicobiologia. Psicologia social. Personalitat, avaluació i tractament psicològic. Sociologia.
Salut bucodental	18			Introducció a l'estructura i la funció de l'aparell bucodental. Factors implicats en la salut bucodental. Càries dental i altres patologies freqüents. Prevenció i detecció dels principals problemes en la salut bucodental. Orientacions bàsiques d'actuació en relació amb la patologia bucodental.	Estomatologia. Infermeria.

Taula 88. (cont.). Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Barcelona

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Biofísica i tecnologia biomèdica	18			Biofísica. Biomecànica. Bioenginyeria. Ergonomia. Ortopèdia. Radiologia i altres tècniques físiques de diagnòstic i tractament. Instrumentació i nous materials en biomedicina. Tecnologia avançada de cures. Tecnologia quirúrgica. Trasplantaments d'òrgans. Transfusions de sang. Tècniques de reanimació.	Radiologia i medicina física. Física aplicada. Fisiologia. Química física. Medicina. Cirurgia. Infermeria. Fisioteràpia. Ciències morfològiques. Immunologia. Estomatologia.
Metodologia analítica en ciències de la salut	18			Introducció o ampliació de les matèries obligatòries en relació amb les metodologies analítiques en els camps de la química orgànica i farmacèutica, la bromatologia, la hidrologia i l'edafologia, la bioquímica i la química clínica, la farmacologia, la toxicologia, la microbiologia i la parasitologia, la immunologia, l'hematologia, la biologia cel·lular i la histopatologia.	Química analítica. Química física. Química orgànica. Bioquímica i biologia molecular. Fisiologia. Biologia cel·lular. Immunologia. Medicina. Anatomia patològica. Microbiologia. Parasitologia. Farmacologia. Toxicologia. Medicina legal i forense. Edafologia i química agrícola. Nutrició i bromatologia. Infermeria.
Medicament i innovació farmacològica	18			Introducció al medicament. Disseny de fàrmacs i desenvolupament de medicaments. Estudis de toxicitat. Assaig clínic. Assessoria mèdica de la indústria farmacèutica. Administració de medicaments, farmacocinètica i monitoratge de fàrmacs. Incompatibilitats i risc dels medicaments. Productes naturals d'utilitat terapèutica.	Farmacologia. Farmàcia i tecnologia farmacèutica. Química orgànica. Toxicologia. Medicina legal i forense. Medicina. Biologia vegetal. Infermeria.
Serveis de salut i àmbits d'intervenció	18			Polítiques sanitàries, planificació, models, opcions. Economia de la salut i gestió sanitària. Avaluació de la qualitat assistencial. Àmbits d'intervenció en la salut: atenció primària, hospital, escola, medi rural, medi familiar, barris deprimits, medi laboral, situacions d'emergència i de catàstrofe. Seguiment sanitari familiar. Epidemiologia clínica. Teories i models d'infermeria. Educació sanitària de la població i dels professionals de la salut.	Medicina preventiva i salut pública. Medicina. Infermeria. Cirurgia. Obstetrícia i ginecologia. Pediatria. Estomatologia. Psiquiatria. Farmàcia i tecnologia farmacèutica. Psicologia evolutiva i de l'educació. Psicologia social. Metodologia de les ciències del comportament. Sociologia. Dret del treball i de la seguretat social. Economia aplicada. Toxicologia. Medicina legal i forense. Infermeria.

Taula 88 (cont.). Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Barcelona

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Bioètica	18			Impacte individual i social de les actuacions polítiques i tècniques en el camp de la salut. Valoració ètica i presa de decisions.	Medicina preventiva i salut pública. Toxicologia. Medicina. Medicina legal i forense. Infermeria. Farmàcia i tecnologia farmacèutica. Obstetrícia i ginecologia. Pediatria. Psiquiatria. Antropologia social. Dret civil. Dret penal. Filosofia. Psicologia social. Filosofia del dret.
Teories i models d'infermeria	18			Ampliació de les matèries obligatòries en relació amb els diferents models d'infermeria amb aplicacions específiques en els diferents camps d'actuació: comunitari, maternoinfantil, geriàtric, medicoquirúrgic i psiquiàtric.	Infermeria.
Treball pràctic	18			Crèdits individuals d'investigació supervisada o altres treballs dirigits. Iniciació pràctica a la metodologia d'investigació i disseny experimental amb aplicacions a camps concrets d'interès en relació amb el pla d'estudis.	Les que corresponguin a les matèries del pla d'estudis.

Font: Resolució núm. 17841, de 19 de juliol de 1999. Annex 2-A i ss.

1.2. Universitat Autònoma de Barcelona

Taula 89. Pla d'estudis de 1993 de la Universitat Autònoma de Barcelona

Cicle	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
		Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Administració de serveis d'infermeria	7T	4T	3T	Sistemes de salut. Planificació i economia sanitàries. Administració de serveis d'infermeria.	Infermeria.
1r	Infermeria psicosocial I	3,5T 2,5A	2,5T 2,5A	1T	Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria. Psicologia general. Psicologia evolutiva. Psicologia social. Relacions interpersonals. Aspectes psicològics i socials de l'atenció d'infermeria.	Infermeria. Psicologia bàsica. Psicologia social. Sociologia.
	Infermeria psicosocial II	2,5T 1,5A	1,5T 1,5A	1T		
1r	Infermeria comunitària I	7,6T 1,4A	5,7T 1,3A	1,9T 0,1A	Concepte de salut i factors que la condicionen. Bioestadística i demografia aplicades. Mètode epidemiològic i vigilància epidemiològica. Sistemes de salut. Tendències. Atenció primària de salut. Diagnòstic i pla de salut. Programes de salut. Educació per a la salut. Morfologia i fisiologia dels microorganismes. Infecció. Immunitat. Vacunes i sèrums.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i investigació operativa. Microbiologia. Immunologia. Parasitologia.
	Infermeria comunitària II	10,5T 1,5A	4,9T 1,1A	5,6T 0,4A		
	Infermeria comunitària III	7,9T 1,1A	2,4T 0,6A	5,5T 0,5A		
1r	Infermeria de l'ancià	6T	2T	4T	Teories de l'envelliment. Aspectes demogràfics, sociològics i psicològics de l'envelliment. Cures d'infermeria a l'ancià sa i malalt.	Infermeria.
1r	Infermeria materna	6,6T 0,4A	1,6T 0,4A	5T	Creixement i desenvolupament del nen sa fins a l'adolescència. Alteracions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats del nen. Reproducció humana. Manteniment de la salut en la reproducció humana. Problemes de salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, el part i el puerperi. Alteracions de la gestació, el part i el puerperi. Característiques generals del nou-nat sa i del seu desenvolupament fins al primer mes de vida. Cures d'infermeria en la gestació, el part i el puerperi normals i patològics.	Infermeria. Pediatria. Obstetrícia i ginecologia.
	Infermeria del nen i l'adolescent	7,4T 0,6A	2,4T 0,6A	5T		
1r	Infermeria medico-quirúrgica. Adult I	31,2T 4,8A	7,2T 4,8A	24T	Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diferents aparells i sistemes de l'organisme humà. Tecnologia d'infermeria per a l'atenció d'individus amb problemes medicoquirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medicoquirúrgics. Tendències epidemiològiques i descripció de les alteracions de la salut més freqüents en l'edat adulta. Problemes biopsicosocials.	Infermeria. Medicina. Cirurgia.
	Infermeria medico-quirúrgica. Adult II	16,8T 3,2A	4,8T 3,2A	12T		

Taula 89 (cont.). Pla d'estudis de 1993 de la Universitat Autònoma de Barcelona

Cicle	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
		Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Infermeria de salut mental	6T	2T	4T	Salut mental i forma de vida. Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria. Psicologia general. Psicologia evolutiva. Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria.
1r	Estructura i funció del cos humà	8T 5A	6T 5A	2T	Citologia. Embriologia. Histologia. Fonaments de genètica. Estudi anatómic i fisiològic dels diversos òrgans, aparells i sistemes. Principis immediats. Oligoelements. Vitamines i hormones. Bioquímica i biofísica de les membranes, músculs i nervis.	Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Fisiologia. Ciències morfològiques. Infermeria.
1r	Nutrició i dietètica	3T	2T	1T	Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de les malalties. Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments: manipulació i reglamentació. Substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica.	Farmacologia. Nutrició i bromatologia. Infermeria.
	Farmacologia	5T	4T	1T		
1r	Fonaments d'infermeria	12T 12A	5T 7A	7T 5A	Marc conceptual d'infermeria. Teoria i models. Metodologia d'infermeria (processos d'atenció d'infermeria). Cures bàsiques d'infermeria.	Infermeria.
1r	Legislació i ètica professional	2T	2T	1A	Normes legals d'àmbit professional. Codis deontològics professionals i altres recomanacions ètiques.	Infermeria. Toxicologia i legislació sanitària. Filosofia del dret, la moral i la política. Dret administratiu.
		1A				

Font: BOE núm. 81, de 5 d'abril de 1993.

Taula 89 (cont.). Pla d'estudis de 1993 de la Universitat Autònoma de Barcelona

MATÈRIES OBLIGATÒRIES DE LA UNIVERSITAT						
Cicle	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
		Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
	Metodologia científica i bioestadística	6	4	2	Mètode científic. Bioestadística inferencial.	Infermeria.
	Dietètica aplicada	3	2	1	Dietoteràpia. Dietètica aplicada en relació amb les alteracions comunes de la salut.	Infermeria.

Font: BOE núm. 81, de 5 d'abril de 1993.

Taula 89 (cont.). Pla d'estudis de 1993 de la Universitat Autònoma de Barcelona

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Tècniques d'investigació	8	4	4	Formulació d'un problema d'investigació. Estudi de les diferents etapes del procés d'investigació.	Infermeria.
Relacions humanes en l'atenció de la infermeria	6	3	3	Tècniques de comunicació. Dinàmica de grups. Prevenció de l'estrès.	Infermeria.
Atenció d'infermeria al malalt terminal	4	2	2	Reflexió sobre la mort. Necessitats del malalt i la seva família. Intervenció de la infermeria.	Infermeria.
Teories i models d'infermeria	4	2	2	Anàlisi dels diferents models d'atenció de la infermeria.	Infermeria.
Pràctica clínica integrada	5		5	Estança centrada en la integració dels coneixements en un camp clínic determinat.	Infermeria.
Anglès	4	1	3	Anglès tècnic.	Infermeria.
Informàtica	4	1	3	Introducció a la informàtica. Coneixements de microprocessadors. Sistema operatiu MSDOS. Tractament de texts. Base de dades.	Infermeria.
Bioètica	3	2	1	Bioètica, principis fonamentals. Benefici, autonomia, justícia. Infermeria i presa de decisions. Problemes actuals en bioètica.	Infermeria.
Actuació en situacions d'emergència extrahospitalària	3	2	1	Intervenció d'infermeria en situacions d'emergència fora del medi hospitalari.	Infermeria.
Educació per a la salut	4	2	2	Disseny i avaluació de programes d'educació per a la salut.	Infermeria.

Font: *BOE* núm. 81, de 5 d'abril de 1993.

Taula 90. Pla d'estudis de 1997 de la Universitat Autònoma de Barcelona

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Administració de serveis d'infermeria	Administració de serveis d'infermeria	7T	4T	3T	Sistemes de salut. Planificació i economia sanitàries. Administració de serveis d'infermeria.	Infermeria.
1r	Ciències psicosocials aplicades	Infermeria psicosocial	6T	4T	2T	Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria. Personalitat, avaluació i tractament psicològic. Psicologia bàsica. Psicologia social. Sociologia.
1r	Infermeria comunitària. Ecologia humana	Infermeria comunitària I	7,12T 1,88A	6,12T 1,88A	1T	Concepte de salut i factors que la condicionen. Bioestadística i demografia aplicades. Mètode epidemiològic i vigilància epidemiològica. Sistemes de salut. Tendències. Atenció primària de salut. Diagnòstic i pla de salut. Programes de salut. Educació per a la salut. Morfologia i fisiologia dels microorganismes. Infecció. Immunitat. Vacunes i sèrums.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i investigació operativa. Microbiologia. Immunologia. Parasitologia.
		Infermeria comunitària II	10,59T 1,41A	4,59T 1,41A	6T		
		Infermeria comunitària III	8,29T 0,71A	2,29T 0,71A	6T		
1r	Infermeria geriàtrica	Infermeria de l'ancià	6T	2T	4T	Teories de l'envelliment. Aspectes demogràfics, sociològics i psicològics de l'envelliment. Cures d'infermeria a l'ancià sa i malalt.	Infermeria.
1r	Infermeria materno-infantil	Infermeria materno-infantil	14T 1A	4T 1A	10T	Creixement i desenvolupament del nen sa fins a l'adolescència. Alteracions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats del nen. Reproducció humana. Manteniment de la salut en la reproducció humana. Problemes de salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, el part i el puerperi. Alteracions de la gestació, el part i el puerperi. Característiques generals del nou-nat sa i del seu desenvolupament fins al primer mes de vida. Cures d'infermeria en la gestació, el part i el puerperi normals i patològics.	Infermeria. Pediatria. Obstetrícia i ginecologia.

Taula 90 (cont.). Pla d'estudis de 1997 de la Universitat Autònoma de Barcelona

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Infermeria medico-quirúrgica	Infermeria medico-quirúrgica. Adult I	31,20T 4,8A	7,2T 4,8A	24T	<p>Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diferents aparells i sistemes de l'organisme humà. Tecnologia d'infermeria per a l'atenció d'individus amb problemes medicoquirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medicoquirúrgics. Tendències epidemiològiques i descripció de les alteracions de salut més freqüents en l'edat adulta. Problemes biopsicosocials.</p>	Infermeria. Medicina. Cirurgia.
		Infermeria medico-quirúrgica. Adult II	16,80T 3,20A	4,80T 3,20A	12,00T		
1r	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	Infermeria i salut mental	6T	2T	4T	Salut mental i forma de vida. Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria. Psicologia general. Psicologia evolutiva. Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria.
1r	Estructura i funció del cos humà	Estructura i funció del cos humà	8T 2A	6T 2A	2T	Citologia. Embriologia. Histologia. Fonaments de genètica. Estudi anatòmic i fisiològic dels diversos òrgans, aparells i sistemes. Principis immediats. Oligoelements. Vitamines i hormones. Bioquímica i biofísica de les membranes, músculs i nervis. Metabolisme.	Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Fisiologia. Ciències morfològiques. Infermeria.
1r	Farmacologia. Nutrició i dietètica	Farmacologia	5T	4T	1T	<p>Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de les malalties. Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments: manipulació i reglamentació. Substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica.</p>	Farmacologia. Nutrició i bromatologia. Infermeria.
		Nutrició i dietètica	3T	2T	1T		

Taula 90 (cont.). Pla d'estudis de 1997 de la Universitat Autònoma de Barcelona

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Fonaments d'infermeria	Fonaments d'infermeria	12T 3A	5T 1A	7T	Marc conceptual d'infermeria. Teoria i models. Metodologia d'infermeria (processos d'atenció d'infermeria). Cures bàsiques d'infermeria. Coneixements de la persona i naturalesa de les intervencions segons un model.	Infermeria.
1r	Legislació i ètica professional	Legislació i ètica en infermeria	2T 0,50A	2T 0,50A		Normes legals d'àmbit professional. Codis deontològics professionals i altres recomanacions ètiques. Els drets dels malalts. El secret professional.	Infermeria. Toxicologia i legislació sanitària. Filosofia del dret, la moral i la política. Dret administratiu.

Font: BOE núm. 97, de 23 d'abril de 1997.

Taula 90 (cont.). Pla d'estudis de 1997 de la Universitat Autònoma de Barcelona

MATÈRIES OBLIGATÒRIES DE LA UNIVERSITAT						
Cicle	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
		Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Bioestadística	6	4	2	Bases conceptuals. Estadística descriptiva i inferencial. Interpretació de resultats.	Infermeria. Estadística i investigació operativa.
1r	Dietètica aplicada	3	2	1	Dietoteràpia. Dietètica aplicada en relació amb les alteracions comunes de la salut.	Infermeria. Nutrició i bromatologia.
1r	Història de la infermeria	3	3		Evolució social i històrica de les cures en infermeria.	Infermeria.
1r	Relació d'ajuda en la infermeria	4	3	1	La relació d'ajuda en la infermeria. Relacions interpersonals. Aspectes psicològics i socials de l'atenció de la infermeria.	Infermeria. Psicologia social.

Font: BOE núm. 97, de 23 d'abril de 1997.

Taula 90 (cont.). Pla d'estudis de 1997 de la Universitat Autònoma de Barcelona

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Elaboració de projectes	5,50	3	2,50	Formulació d'un problema d'investigació. Estudi de les diferents etapes del procés d'investigació.	Infermeria. Medicina.
Intervenció en grups	6	3	3	Tècniques d'intervenció en petits grups.	Infermeria. Psicologia social.
Educació per a la salut	4,50	2	2,50	Disseny i avaluació de programes d'educació per a la salut.	Infermeria.
Infermeria en cures pal·liatives	4,50	2	2,50	Reflexió sobre la mort. Necessitats del malalt i la seva família. Intervenció d'infermeria.	Infermeria.
Teories i models de la infermeria	4,50	2	2,50	Anàlisi dels diferents models d'atenció de la infermeria.	Infermeria.
Idioma	6	3	3	Idioma tècnic.	Filologia anglesa. Filologia francesa. Filologia catalana.
Informàtica	4,50	1	3,50	Introducció a la informàtica. Coneixement de microprocessadors. Sistemes operatius. Tractament de textos. Bases de dades.	Infermeria. Filosofia.
Bioètica	4	2	2	Bioètica, principis fonamentals. Benefici, autonomia, justícia. Infermeria i presa de decisions. Problemes actuals en bioètica.	Infermeria. Filosofia.
Atenció de la infermeria en la readaptació	3	2	1	Principis de la readaptació i la rehabilitació. Funcionalisme òptim de les persones afectades per malalties cròniques, físiques o mentals.	Infermeria.
Actuació en situació d'emergència extrahospitalària	4	2	2	Intervenció d'infermeria en situacions d'emergència fora del medi hospitalari.	Infermeria.
Teràpies complementàries	4,50	2	2,50	Coneixement i aplicació de la massoteràpia, mètodes de relaxació. Reflexoteràpia i termalisme.	Infermeria.
Antropologia de la salut	5	3	2	Estudi dels factors socials i culturals que influeixen en la salut i la malaltia.	Infermeria. Antropologia social.
Intervenció comunitària	3	2	1	Desenvolupament de programes i tècniques d'intervenció en la comunitat.	Infermeria. Psicologia social. Sociologia.
Tècniques de comunicació	3,50	2	1,50	Desenvolupament en habilitats de comunicació i entrevista clínica.	Infermeria. Comunicació audiovisual i publicitat. Periodisme.
Atenció de la infermeria a les addiccions i toxicomanies	3	2	1	Atenció de la infermeria a persones amb addiccions i/o toxicomanies. Programes específics i recursos multidisciplinaris.	Infermeria. Personalitat, avaluació i tractament.
Prevenió i control de la infecció hospitalària	3	2	1	Aspectes relacionats en la prevenció de la infecció nosocomial. Àrees o sectors de l'àmbit sanitari en què els malalts tenen més risc d'adquirir una infecció nosocomial.	Infermeria. Microbiologia. Medicina preventiva i salut pública.
Documentació en infermeria	3,50	2	1,50	Els documents com a instrument de treball. Anàlisi de diferents documents. Sistemes de registre.	Infermeria. Biblioteconomia i documentació.

Taula 90 (cont.). Pla d'estudis de 1997 de la Universitat Autònoma de Barcelona

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínics		
Polítiques sociosanitàries	3	2	1	Canvis socials, econòmics i sanitaris. Repercussions en les polítiques socials i sanitàries.	Infermeria. Medicina. Sociologia.
Sexualitat humana	3	2	1	Sexualitat i cicle vital.	Infermeria. Medicina. Psicologia evolutiva i de l'educació.
Vellesa i salut	3	2	1	Desenvolupament de programes específics d'atenció a les persones grans.	Infermeria. Psicologia evolutiva i de l'educació.
Atenció de la infermeria al dolor	3	2	1	Valoració del dolor. Fonaments dels diferents tractaments. Atenció individualitzada.	Infermeria.
Comunicació científica	3,50	1	2,50	Llenguatge tècnic i científic. Semàntica de l'exposició científica. Documentació i sistemes d'informació.	Infermeria. Filologia espanyola. Filologia catalana.
Treball pràctic	5		5	Treball de camp per aplicar els coneixements adquirits en algun camp d'intervenció de la infermeria.	Totes les àrees que figuren en aquest títol.
Biologia humana	3	2	1	Aspectes biològics de l'ésser humà i desenvolupament biològic.	Infermeria. Biologia cel·lular. Medicina.

Font: BOE núm. 97, de 23 d'abril de 1997.

Taula 91. Pla d'estudis de 2000 de la Universitat Autònoma de Barcelona

MATÈRIES TRONCALS								
Cicle	Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
				Totals	Teòrics	Pràctics /Clínics		
1r	3r	Administració de serveis d'infermeria	Administració de serveis d'infermeria	7T	4T	3T	Sistemes de salut. Planificació i economia sanitàries. Administració de serveis d'infermeria.	Infermeria.
1r	1r	Ciències psicosocials aplicades	Infermeria psicosocial	6T 1A	4T 1A	2T	Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria. Psicologia general i evolutiva.	Infermeria. Personalitat, avaluació i tractament psicològic. Psicologia bàsica. Psicologia social. Sociologia.

Taula 91 (cont.). Pla d'estudis de 2000 de la Universitat Autònoma de Barcelona

MATÈRIES TRONCALS								
Cicle	Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
				Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	1r	Infermeria comunitària. Ecologia humana.	Infermeria comunitària I	10T 1A	7T 1A	3T	Concepte de salut i factors que la condicionen. Bioestadística i demografia aplicades. Mètode epidemiològic i vigilància epidemiològica. Sistemes de salut. Tendències. Atenció primària de salut. Diagnòstic i pla de salut. Programes de salut. Educació per a la salut. Morfologia i fisiologia dels microorganismes. Infecció. Immunitat. Vacunes i sèrums.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i investigació operativa. Microbiologia. Immunologia. Parasitologia.
	2n		Infermeria comunitària II	9T	3T	6T		
	3r		Infermeria comunitària III	7T 2A	3T	4T 2A		
1r	3r	Infermeria materno-infantil	Infermeria materno-infantil	14T	4T	10T	Creixement i desenvolupament del nen sa fins a l'adolescència. Alteracions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats del nen. Reproducció humana. Manteniment de la salut en la reproducció humana. Problemes de salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, el part i el puerperi. Alteracions de la gestació, el part i el puerperi. Característiques generals del nou-nat i del seu desenvolupament fins al primer mes de vida. Cures d'infermeria en la gestació, el part i el puerperi normals i patològics.	Infermeria. Pediatria. Obstetrícia i ginecologia.

Taula 91 (cont.). Pla d'estudis de 2000 de la Universitat Autònoma de Barcelona

MATÈRIES TRONCALS								
Cicle	Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
				Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	2n	Infermeria medicoquirúrgica	Infermeria medicoquirúrgica. Adult I	32T 3,00A	8T 3A	24T	Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diferents aparells i sistemes de l'organisme humà. Tecnologia d'infermeria per a l'atenció d'individus amb problemes medicoquirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medicoquirúrgics.	Infermeria. Medicina. Cirurgia. Dermatologia. Oftalmologia. Otorinolaringologia.
1r	3r	Infermeria medicoquirúrgica	Infermeria medicoquirúrgica. Adult II	16T 3A	4T 3A	12T	Tendències epidemiològiques i descripció de les alteracions de salut més freqüents en l'edat adulta. Problemes biopsicosocials.	Infermeria. Medicina. Cirurgia. Dermatologia. Oftalmologia. Otorinolaringologia.
1r	3r	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	Infermeria i salut mental	6T	2T	4T	Salut mental i forma de vida. Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria. Psicologia general. Psicologia evolutiva. Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria.
1r	1r	Estructura i funció del cos humà					Citologia. Embriologia. Histologia. Fonaments de genètica. Estudi anatòmic i fisiològic dels diversos òrgans, aparells i sistemes. Principis immediats. Oligoelements. Vitamines i hormones. Bioquímica i biofísica de les membranes, músculs i nervis. Metabolisme.	Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Fisiologia. Ciències morfològiques. Infermeria.
1r	1r	Farmacologia. Nutrició i dietètica	Nutrició i dietètica	3,50T 2A	2T 1A	1,50T 1,00A	Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de les malalties. Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments: manipulació i reglamentació. Substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica.	Farmacologia. Nutrició i bromatologia. Infermeria.
	2n		Farmacologia	4,50T	4,00T	0,50T		

Taula 91 (cont.). Pla d'estudis de 2000 de la Universitat Autònoma de Barcelona

MATÈRIES TRONCALS								
Cicle	Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
				Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	1r	Fonaments d'infermeria	Fonaments d'infermeria	12T 3A	5T 3A	7T	Marc conceptual de la infermeria. Teoria i models. Metodologia de la infermeria (processos d'atenció d'infermeria). Cures bàsiques d'infermeria. Coneixements de la persona i naturalesa de les intervencions segons un model.	Infermeria.
1r	2n	Legislació i ètica professional	Legislació i ètica professional	2T 2,50A	2T 1A	0T 1,50A	Normes legals d'àmbit professional. Codis deontològics professionals i altres recomanacions ètiques. Els drets dels malalts. El secret professional.	Infermeria. Filosofia del dret. Filosofia moral. Dret administratiu. Medicina legal i forense.

Font: BOE núm. 2, de 3 de novembre del 2000.

Taula 91 (cont.). Pla d'estudis de 2000 de la Universitat Autònoma de Barcelona

MATÈRIES OBLIGATÒRIES DE LA UNIVERSITAT							
Cicle	Curs	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	1r	Bioestadística	6	4	2	Bases conceptuals. Estadística descriptiva i inferencial. Interpretació de resultats.	Infermeria. Estadística i investigació operativa.
1r	1r	Història de la infermeria i fonts documentals	5	3	2	Evolució social i històrica de les cures en infermeria. Fonts històriques i documentació.	Infermeria. Història de la ciència.
1r	2n	Educació per a la salut	4,50	2	2,50	Disseny i avaluació de programes d'educació per a la salut.	Infermeria. Teoria de l'educació.
1r	2n	Relació d'ajuda en la infermeria	4,50	2	2,50	La relació d'ajuda en la infermeria. Relacions interpersonals. Aspectes psicològics i socials de l'atenció de la infermeria.	Infermeria. Psicologia social.

Font: BOE núm. 2, de 3 de novembre del 2000.

Taula 91 (cont.). Pla d'estudis de 2000 de la Universitat Autònoma de Barcelona

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Actuació en situació d'emergència extrahospitalària	4,50	2	2,50	Intervenció d'infermeria en situacions d'emergència fora del medi hospitalari.	Infermeria.
Antropologia de la salut	4,50	3	1,50	Estudi dels factors socials i culturals que influeixen en la salut i la malaltia.	Infermeria. Antropologia social.

Taula 91 (cont.). Pla d'estudis de 2000 de la Universitat Autònoma de Barcelona

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Atenció de la infermeria a les addiccions i toxicomanies	4,50	2	2,50	Atenció de la infermeria a persones amb addiccions i/o toxicomanies. Programes específics i recursos multidisciplinaris.	Infermeria. Personalitat, avaluació i tractament psicològic.
Atenció de la infermeria en la readaptació	4,50	2	2,50	Principis de la readaptació i la rehabilitació. Funcionalisme òptim de les persones afectades per malalties cròniques, físiques o mentals.	Infermeria.
Bioètica	4,50	2	2,50	Bioètica, principis fonamentals. Benefici, autonomia, justícia. Infermeria i presa de decisions. Problemes actuals en bioètica.	Infermeria. Filosofia.
Biologia humana	4,50	2	2,50	Aspectes biològics de l'ésser humà i desenvolupament biològic.	Infermeria. Biologia cel·lular. Medicina.
Elaboració de projectes	6	3,50	2,50	Formulació d'un problema d'investigació. Estudi de les diferents etapes del procés d'investigació.	Infermeria. Medicina.
Infermeria en cures pal·liatives	4,50	2	2,50	Reflexió sobre la mort. Necessitats del malalt i la seva família. Intervenció d'infermeria.	Infermeria.
Idioma	6	3	3	Idioma tècnic.	Filologia anglesa. Filologia francesa. Filologia catalana. Filologia espanyola.
Informàtica	6	2	4	Introducció a la informàtica. Coneixement de microprocessadors. Sistemes operatius. Tractament de textos. Bases de dades. Aplicació de la informàtica en la gestió de cures d'infermeria.	Infermeria. Llenguatges i sistemes informàtics.
Intervenció en grups	4,50	2	2,50	Tècniques d'intervenció en petits grups.	Infermeria. Psicologia social.
Prevençió i control de la infecció hospitalària	4,50	2,50	2	Aspectes relacionats en la prevenció de la infecció nosocomial. Àrees o sectors de l'àmbit sanitari en què els malalts tenen més risc d'adquirir una infecció nosocomial.	Infermeria. Microbiologia. Medicina preventiva i salut pública.
Sexualitat humana	4,50	2,50	2	Sexualitat i cicle vital.	Infermeria. Medicina. Psicologia evolutiva i de l'educació.
Tècniques de comunicació	4,50	2	2,50	Desenvolupament en habilitats de comunicació i entrevista clínica.	Infermeria. Comunicació audiovisual i publicitat. Periodisme.
Teories i models de la infermeria	4,50	2	2,50	Anàlisi dels diferents models d'atenció de la infermeria.	Infermeria.
Teràpies complementàries en infermeria	4,50	2	2,50	Coneixement i aplicació de la massoteràpia, mètodes de relaxació. Reflexoteràpia i termalisme.	Infermeria.
Treball pràctic	6		6	Treball de camp per aplicar els coneixements adquirits en algun camp d'intervenció de la infermeria.	Totes les àrees que figuren en aquest títol.

Font: BOE núm. 2, de 3 de novembre del 2000.

1.3. Universitat Pompeu Fabra

Taula 92. Pla d'estudis de 2007 de la Universitat Pompeu Fabra

MATÈRIES TRONCALS				
Curs	Denominació	Crèdits anuals totals	Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
2n	Administració de serveis d'infermeria	7	Sistemes de salut. Planificació i economia sanitàries. Administració de serveis d'infermeria.	Infermeria.
1r	Infermeria psicosocial i salut mental	6	Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria. Personalitat, avaluació i tractament psicològic. Psicologia bàsica. Psicologia social. Sociologia.
1r	Infermeria de salut pública	7,5	Concepte de salut i factors que la condicionen. Bioestadística i demografia aplicades.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i recerca operativa. Microbiologia. Immunologia. Parasitologia.
1r	Infermeria comunitària I	7,5	Mètode epidemiològic i vigilància epidemiològica. Morfologia i fisiologia dels microorganismes. Infecció. Immunitat. Vacunes i sèrums. Sistemes de salut. Tendències. Atenció primària de salut.	
2n	Infermeria comunitària II	10,5	Diagnòstic i pla de salut. Programes de salut. Educació per a la salut.	
2n	Infermeria geriàtrica	6	Teories de l'envelliment. Aspectes demogràfics, sociològics i psicològics de l'envelliment. Cures d'infermeria a l'ancià sa i malalt.	Infermeria.
2n	Infermeria infantil	7,5	Creixement i desenvolupament del nen sa fins a l'adolescència. Alteracions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats del nen.	Infermeria. Pediatria. Obstetrícia i ginecologia.
2n	Infermeria maternal	7,5	Reproducció humana. Manteniment de la salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, el part i el puerperi. Alteracions de la gestació, part i puerperi. Característiques generals del nou-nat sa i del seu desenvolupament fins al primer mes de vida. Cures d'infermeria en la gestació, el part i el puerperi normals i patològics.	
1r	Introducció a la infermeria medicoquirúrgica	9	Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diferents aparells i sistemes de l'organisme humà (1).	Infermeria. Medicina. Cirurgia.
2n	Infermeria medicoquirúrgica I	9	Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diferents aparells i sistemes de l'organisme humà (2). Tecnologia d'infermeria per a l'atenció a individus amb problemes medicoquirúrgics.	
2n	Infermeria medicoquirúrgica II	10,5	Cures d'infermeria per a l'atenció a individus amb problemes medicoquirúrgics (1). Cures d'infermeria per a l'atenció a individus amb problemes medicoquirúrgics (2).	

Taula 92 (cont.). Pla d'estudis de 2007 de la Universitat Pompeu Fabra

MATÈRIES TRONCALS				
Curs	Denominació	Crèdits anuals totals	Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
1r	Infermeria psiquiàtrica i salut mental	6	Salut mental i forma de vida. Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria.	Infermeria.
1r	Estructura i funció del cos humà	10,5	Citologia. Embriologia. Histologia. Fonaments de genètica. Estudi anatòmic i fisiològic dels diversos òrgans, aparells i sistemes. Principis immediats. Biocatalitzadors. Oligoelements. Vitamines i hormones. Bioquímica i biofísica de les membranes, músculs i nervis.	Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Ciències morfològiques. Fisiologia. Infermeria.
1r	Nutrició i dietètica	4,5	Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments: manipulació i reglamentació. Substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica.	Farmacologia. Nutrició i bromatologia. Infermeria.
1r	Farmacologia I	4,5	Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de les malalties.	
1r	Fonaments d'infermeria	13,5	Marc conceptual d'infermeria. Teoria i models. Metodologia d'infermeria (processos d'atenció d'infermeria). Cures bàsiques d'infermeria.	Infermeria.
2n	Legislació i ètica professional	4,5	Normes legals d'àmbit professional. Codis deontològics professionals i altres recomanacions ètiques.	Infermeria. Filosofia moral. Dret administratiu. Medicina legal.
2n	Pràcticum introductor	7	Pràctiques.	Pràctiques.
3r	Pràcticum hospitalari	20	Pràctiques en centres de salut.	Pràctica.
3r	Pràcticum comunitari	15	–	–
3r	Pràcticum de cures especials	6,5	–	–

Font: BOE núm. 133. Resolució de 18 de maig de 2007. Data de publicació: 4 de juny de 2007.

Taula 92 (cont.). Pla d'estudis de 2007 de la Universitat Pompeu Fabra

MATÈRIES OBLIGATÒRIES DE LA UNIVERSITAT				
Cicle	Denominació	Crèdits anuals totals	Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
1r	Història de la professió	4,5	Evolució social i històrica de la professió d'infermeria.	Infermeria. Història de la ciència.

Font: BOE núm. 133. Resolució de 18 de maig de 2007. Data de publicació: 4 de juny de 2007.

Taula 92 (cont.). Pla d'estudis de 2007 de la Universitat Pompeu Fabra

MATÈRIES OPTATIVES			
Denominació	Crèdits totals	Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
Mètodes i tècniques de comunicació	6	Funció del màrqueting aplicat a la salut. Comunicació de masses. Estratègies bàsiques.	Infermeria. Comercialització i recerca de mercats.
Salut i societat	6	Anàlisi de situacions que requereixin coneixements i capacitats en el camp de la bioètica i de la deontologia.	Filosofia. Filosofia moral.
Gestió del dolor	6	Teories sobre la relació d'ajuda. Quadre i elements de la relació d'ajuda. Aspectes d'infermeria en les relacions humanes.	Infermeria. Psicologia bàsica.
Terapèutica farmacològica I	6	Aprenentatge en l'ús d'alta tecnologia i teràpies farmacològiques.	Infermeria. Medicina. Farmacologia.
Terapèutica farmacològica II	6	Aprenentatge en l'ús d'alta tecnologia i teràpies farmacològiques.	Infermeria. Medicina. Farmacologia.
Antropologia aplicada a la salut	6	Visió antropològica a la salut i a la malaltia. Família. Professionals de la salut.	Infermeria.
Infermeria i interculturalitat	6	Anàlisi de la política social i la política de salut. Desenvolupament social i estat del benestar. Factors que en condicionen el desenvolupament.	Infermeria. Sociologia.
Educació per a la salut	6	Intervenció d'infermeria en la promoció de la salut física i mental de la població anciana. Prevenció de comportaments passius dependents i consumistes.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública.
Infermeria i càncer I	6	Definició de malaltia terminal, objectius i bases de la terapèutica. Cures específiques d'infermeria.	Infermeria. Medicina.
Infermeria i càncer II	6	Definició de malaltia terminal, objectius i bases de la terapèutica. Cures específiques d'infermeria.	Infermeria. Medicina.

Font: BOE núm. 133. Resolució de 18 de maig de 2007. Data de publicació: 4 de juny de 2007.

1.4. Universitat de Lleida

Taula 93. Pla d'estudis de 1992 de la Universitat de Lleida

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Fonaments d'infermeria	Fonaments d'infermeria	12T+3A	6	9	Marc conceptual de la infermeria. Teories i models. Metodologia de la infermeria (processos d'atenció d'infermeria). Cures bàsiques d'infermeria.	Infermeria.
1r	Estructura i funció del cos humà	Anatomia i fisiologia	4T+4,5A	7,5	1	Citologia. Embriologia. Histologia. Fonaments de genètica. Estudi anatòmic i fisiològic dels diversos òrgans, aparells i sistemes.	Ciències morfològiques. Fisiologia. Infermeria.
1r	Estructura i funció del cos humà	Bioquímica-biofísica	4T	3	1	Principis immediats. Biocatalitzadors. Oligoelements. Vitamines i hormones. Bioquímica i biofísica de les membranes, músculs i nervis.	Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Infermeria.
2n	Legislació i ètica professional	Ètica i legislació	2T+2A	3	1	Normes legals d'àmbit professional. Codis deontològics professionals i altres recomanacions ètiques.	Infermeria. Toxicologia i legislació sanitària. Filosofia del dret, la moral i la política. Dret administratiu.

Taula 93 (cont.). Pla d'estudis de 1992 de la Universitat de Lleida

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Infermeria comunitària i ecologia humana	Infermeria comunitària I	6T	4,5	1,5	Ecologia humana. Concepte de salut i factors que la condicionen. Bioestadística i demografia aplicades. Morfologia i fisiologia dels microorganismes. Infecció. Immunitat. Vacunes i sèrums.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i investigació operativa. Microbiologia. Immunologia i parasitologia.
2n		Infermeria comunitària II	9T	6	3	Epidemiologia: mètodes epidemiològics i vigilància epidemiològica. Sistemes de salut. Tendències. Atenció primària de salut. Diagnòstic i pla de salut. Programes de salut.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública.
3r		Infermeria comunitària III	11T+12A	6	17	Infermeria comunitària. Educació per a la salut.	Infermeria.
1r	Ciències psicosocials aplicades	Infermeria psicosocial I	3T+1A	3	1	Estructura i desenvolupament de la personalitat. Funcions psíquiques. Actituds i comportaments socials davant la salut.	Infermeria. Psicologia bàsica. Psicologia social. Sociologia.
1r		Infermeria psicosocial II	3T+3A	3	3	Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria. Psicologia bàsica. Psicologia social.
1r	Farmacologia. Nutrició i dietètica	Farmacologia	4T+0,5A	3	1,5	Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de les malalties.	Farmacologia. Infermeria.
1r	Farmacologia. Nutrició i dietètica	Nutrició i dietètica	4T+0,5A	3	1,5	Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments. Les substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica.	Nutrició i bromatologia. Infermeria.

Taula 93 (cont.). Pla d'estudis de 1992 de la Universitat de Lleida

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Infermeria medico-quirúrgica	Infermeria medico-quirúrgica I	11T	6	5	Introducció a la infermeria medicoquirúrgica. Problemes medicoquirúrgics independentment de les patologies o sistemes orgànics de què derivin. Atenció d'infermeria perioperatòria. Tècniques bàsiques en les cures medicoquirúrgiques.	Infermeria. Medicina.
2n		Infermeria medico-quirúrgica II	9T+10A	6	13	Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diversos aparells i sistemes de l'organisme humà.	Infermeria. Medicina. Cirurgia.
2n	Infermeria medico-quirúrgica	Infermeria medico-quirúrgica II	9T+10A	6	13	Tecnologia de la infermeria per a l'atenció a individus amb problemes medicoquirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medicoquirúrgics.	Infermeria. Medicina. Cirurgia.
3r		Infermeria medico-quirúrgica III	28T	6	22	Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes. Tecnologia de la infermeria per a l'atenció a individus amb problemes medicoquirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medicoquirúrgics.	Infermeria. Medicina. Cirurgia.
3r	Administració dels serveis d'infermeria	Administració dels serveis d'infermeria	7T+1A	4,5	3,5	Sistemes de salut. Planificació i economia sanitària. Administració dels serveis d'infermeria.	Infermeria.

Taula 93 (cont.). Pla d'estudis de 1992 de la Universitat de Lleida

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
2n	Infermeria geriàtrica	Infermeria geriàtrica	6T+2A	3	5	Teories de l'envelliment. Aspectes demogràfics, sociològics i psicològics de l'envelliment. Cures d'infermeria a l'ancià sa i al malalt.	Infermeria.
2n	Infermeria psiquiàtrica	Infermeria psiquiàtrica i de la salut mental	6T	3	3	Salut mental i estil de vida. Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria.	Infermeria.
2n	Infermeria maternoinfantil	Infermeria maternal	7T+1A	3	5	Reproducció humana. Manteniment de la salut reproductiva humana. Problemes de salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, el part i el puerperi. Alteracions de la gestació, el part i el puerperi. Característiques generals del nou-nat sa i del seu desenvolupament fins al primer mes de vida.	Infermeria. Obstetrícia i ginecologia.
3r		Infermeria infantil	7T+1A	3	5	Creixement i desenvolupament del nen sa fins a l'adolescència. Alteracions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats del nen.	Infermeria. Pediatria.

Font: BOE núm. 127, en data de 28 de maig de 1993.

Taula 93 (cont.). Pla d'estudis de 1992 de la Universitat de Lleida

MATÈRIES OBLIGATÒRIES DE LA UNIVERSITAT						
Curs	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
		Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Història de la infermeria	3T	1,5	1,5	Evolució de les cures d'infermeria a través de les diverses èpoques històriques.	Infermeria.

Font: BOE núm. 127, en data de 28 de maig de 1993.

Taula 93 (cont.). Pla d'estudis de 1992 de la Universitat de Lleida

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Metodologia del treball científic en infermeria	3	2	1	Revisió bibliogràfica. Elaboració de protocols. Execució de la recerca. Elaboració de l'informe.	Infermeria.
Salut ambiental	6	4	2	Salut i medi. Programes d'atenció al medi. Educació ambiental.	Infermeria.
Relacions humanes en infermeria	6	3	3	Teories sobre la relació d'ajuda. Quadre i elements de la relació d'ajuda. Aspectes d'infermeria en les relacions humanes.	Infermeria.
Antropologia de la salut	3	2	1	Visió antropològica de la salut i la malaltia. Família. Professionals de la salut.	Infermeria.
Promoció de la salut	3	2	1	Salut positiva i factors que la condicionen. Comportaments favorables i actituds perjudicials en les diverses etapes del cicle vital.	Infermeria.
Atenció a l'usuari de la sanitat	3	2	1	Les unitats d'atenció a l'usuari. Legislació i prestacions. Funcions bàsiques de les unitats d'atenció. Camps.	Infermeria.
Cures alternatives en infermeria	3	2	1	Tècniques naturals i la seva aplicació a les cures d'infermeria: alimentació, massoteràpia. Hidroteràpia. Fisioteràpia. Geoteràpia.	Infermeria.
Tecnologia de les cures en infermeria	3	2	1	Atenció d'infermeria en situacions, diagnòstics i terapèutiques d'alta tecnologia.	Infermeria.
Infermeria en situacions d'emergència	3	2	1	Actuació d'infermeria en les diverses situacions urgents i valoració, prioritització, cures.	Infermeria.

Font: *BOE* núm. 127, en data de 28 de maig de 1993.

Taula 94. Pla d'estudis de 1994 de la Universitat de Lleida

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Fonaments d'infermeria	Fonaments d'infermeria	12T	5	7	Marc conceptual d'infermeria. Teories i models. Metodologia d'infermeria (processos d'atenció d'infermeria). Cures bàsiques d'infermeria.	Infermeria.
1r	Estructura i funció del cos humà	Anatomia i fisiologia	8T	6	2	Citologia. Embriologia. Histologia. Fonaments de genètica. Estudi anatòmic i fisiològic dels diversos òrgans, aparells i sistemes. Principis immediats. Biocatalitzadors, oligoelements, vitamines i hormones. Bioquímica i biofísica de les membranes, músculs i nervis.	Ciències morfològiques. Fisiologia. Infermeria. Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular.
2n	Legislació i ètica professional	Ètica i legislació	2T+1A	2T+1A	–	Normes legals d'àmbit professional. Codis deontològics professionals i altres recomanacions ètiques.	Infermeria. Toxicologia i legislació. Filosofia del dret, la moral i la política. Dret administratiu.
1r	Infermeria comunitària i ecologia humana	Infermeria comunitària I	5T	5	–	Concepte de salut i factors que la condicionen. Bioestadística i demografia aplicades. Morfologia i fisiologia dels microorganismes. Infecció. Immunitat. Vacunes i sèrums. Sistemes de salut. Tendències.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i investigació operativa. Microbiologia. Immunologia i parasitologia.
2n		Infermeria comunitària II	8T	8	–	Mètode epidemiològic i vigilància epidemiològica. Diagnòstic i pla de salut. Programes de salut.	
3r		Infermeria comunitària III	13T+6A	5A	13T+1A	Atenció primària de salut. Educació per a la salut.	
2n	Ciències psicosocials aplicades	Ciències psicosocials aplicades	6T	4	2	Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria. Psicologia bàsica. Psicologia social. Sociologia. Personalitat, avaluació i tractament psicològic.
1r	Farmacologia. Nutrició i dietètica	Farmacologia	4T+0,5A	3T+0,5A	1	Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de les malalties.	Nutrició i bromatologia. Infermeria.
2n		Nutrició i dietètica	4T+0,5A	3T+0,5A	1	Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments. Les substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica.	

Taula 94 (cont.). Pla d'estudis de 1994 de la Universitat de Lleida

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Infermeria medico-quirúrgica	Infermeria medico-quirúrgica I	5T+6A	6A	5	Introducció a la infermeria medico-quirúrgica. Problemes medicoquirúrgics independentment de les patologies o sistemes orgànics de què derivin. Atenció d'infermeria perioperatòria. Tècniques bàsiques en les cures medico-quirúrgiques.	Infermeria. Medicina i cirurgia.
2n	Infermeria medico-quirúrgica	Infermeria medico-quirúrgica II	19T	6	13	Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diversos aparells i sistemes de l'organisme. Tecnologia de la infermeria per a l'atenció a individus amb problemes medico-quirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medico-quirúrgics.	Infermeria. Medicina. Cirurgia.
3r		Infermeria medico-quirúrgica III	24T+1A	6T+1A	18	Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes. Tecnologia de la infermeria per a l'atenció a individus amb problemes medico-quirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medico-quirúrgics.	Infermeria. Medicina. Cirurgia.
3r		Administració dels serveis d'infermeria	Administració dels serveis d'infermeria	7T	4	3	Sistemes de salut. Planificació i economia sanitàries. Administració dels serveis d'infermeria.
2n	Infermeria geriàtrica	Infermeria geriàtrica	6T+2A	2T+2A	4	Teories de l'envelliment. Aspectes demogràfics, sociològics i psicològics de l'envelliment. Cures d'infermeria a l'ancià sa i al malalt.	Infermeria.
2n	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	Infermeria psiquiàtrica i de la salut mental	6T+1A	2T+1A	4	Salut mental i estil de vida. Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria.	Infermeria. Psiquiatria.

Taula 94 (cont.). Pla d'estudis de 1994 de la Universitat de Lleida

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
2n	Infermeria maternoinfantil	Infermeria maternal	7T+1A	2T+1A	5	Reproducció humana. Manteniment de la salut reproductiva humana. Problemes de salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, el part i el puerperi. Alteracions de la gestació, el part i el puerperi. Cures d'infermeria en la gestació, el part i el puerperi normals o patològics. Característiques generals del nou-nascut i del seu desenvolupament fins al primer mes de vida. Creixement i desenvolupament del nen fins a l'adolescència. Alteracions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats del nen.	Infermeria. Obstetrícia i ginecologia. Pediatria.

Font: *BOE*, suplement núm. 190. Resolució de 21 de desembre de 1994. Data de publicació: 10 d'agost de 1995.

Taula 94 (cont.). Pla d'estudis de 1994 de la Universitat de Lleida

MATÈRIES OBLIGATÒRIES DE LA UNIVERSITAT						
Curs	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
		Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Història de la infermeria	3T	3	–	Evolució de les cures d'infermeria a través de les diferents èpoques històriques.	Infermeria.
1r	Infermeria psicosocial	4T	4	–	Estructura i desenvolupament de la personalitat. Funcions psíquiques. Actituds i comportaments socials davant la salut.	Infermeria. Psicologia bàsica. Psicologia social. Sociologia. Personalitat, avaluació i tractament psicològic.
1r	Bioquímica-biofísica	4T	4	–	Estudi de les substàncies trobades als organismes vius i dels canvis que experimenten durant el desenvolupament de la vida.	Bioquímica i biofísica molecular. Biologia cel·lular. Infermeria. Fisiologia. Ciències morfològiques.
2n	Bases de la metodologia científica	6T	6	–	Tècniques quantitatives. Tipus d'estudis. Disseny i execució d'un estudi.	Estadística i recerca operativa. Infermeria.
1r	Infermeria clínica	7T	–	7	Pràctica clínica de les cures i procediments bàsics en infermeria.	Infermeria.

Font: *BOE*, suplement núm. 190. Resolució de 21 de desembre de 1994. Data de publicació: 10 d'agost de 1995.

Taula 94 (cont.). Pla d'estudis de 1994 de la Universitat de Lleida

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Antropologia de la salut	3	2	1	Visió antropològica de la salut i la malaltia. Família. Professionals de la salut.	Infermeria. Antropologia social.
Fisiologia humana: edat, estrès i ambient	3	3	–	Variacions fisiològiques en les diferents etapes de la vida. Respostes fisiològiques davant dels canvis ambientals, l'exercici i la malaltia.	Infermeria. Fisiologia.
Salut laboral	4	2,5	1,5	Seguretat i higiene en la prevenció d'accidents de treball i malalties professionals. Actuacions d'infermeria.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública.
Ciutats sanes i promoció de la salut	3	1,5	1,5	Implicació de la promoció de la salut en el projecte de ciutats sanes.	Infermeria.
Paradigmes i diagnòstics d'infermeria	3	1,5	1,5	Articulació dels diagnòstics d'infermeria en els models conceptuals de cures.	Infermeria.
Medicaments i anàlisis clíniques	3	1,5	1,5	Efecte dels fàrmacs en les determinacions de laboratori. Monitoratge de fàrmacs.	Infermeria. Farmacologia.
Higiene alimentària i salut pública	3	1,5	1,5	Conservació dels aliments i repercussió en l'estat de la salut.	Infermeria. Nutrició i bromatologia.
Estils de vida	4	2,5	1,5	Bases dels estils de vida en funció de la salut de la comunitat.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública.
Educació per al moviment	4	1	3	L'ergonomia aplicada a la funció assistencial d'infermeria.	Infermeria. Fisioteràpia.
Cures en els problemes de salut reproductiva	4	2	2	Complements de formació de la matèria troncal en relació amb els problemes de salut en l'embaràs, el part i el puerperi. Malalties de transmissió sexual i de les mames. Cures d'infermeria.	Infermeria. Obstetrícia i ginecologia.
Cures alternatives en infermeria	6	5	1	Tècniques naturals i llur aplicació en les cures d'infermeria.	Infermeria.
Estratègies per al desenvolupament professional	3	1,5	1,5	Estratègies que poden escollir els professionals d'infermeria per desenvolupar el currículum.	Infermeria.
Infermeria i immunitzacions preventives	4	2,5	1,5	Prevenció de les malalties infeccioses mitjançant immunitzacions i quimioprofilaxi. Atenció d'infermeria.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública.
Epidemiologia aplicada	3	2	1	Revisió d'estudis epidemiològics reals.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i recerca operativa.
Instruments de recollida de dades: mètodes qualitius	3	2	1	Coneixements i habilitats per planificar una recollida d'informació qualitativa en l'àmbit de les ciències de la salut.	Infermeria. Estadística i recerca operativa.
Bioètica	3	2	1	Principis i aplicacions de l'ètica professional en les ciències de la salut.	Infermeria, toxicologia i legislació sanitària.
Metodologia del treball científic en infermeria	3	2	1	Revisió bibliogràfica. Elaboració de protocols. Execució de la recerca. Elaboració de l'informe.	Infermeria. Estadística i recerca operativa.
Trasplantaments de teixits i òrgans	3	2	1	Característiques dels trasplantaments. Cures d'infermeria en la preparació, la realització i el període posttrasplantament.	Infermeria. Medicina i cirurgia.

Taula 94 (cont.). Pla d'estudis de 1994 de la Universitat de Lleida

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Actuació sanitària davant de situacions d'emergència	3	2	1	Actuació sanitària en diferents situacions d'emergència: valoració, priorització i cures.	Infermeria. Medicina i cirurgia.
Reflexoteràpia podal	3	0,5	2,5	Reflexoteràpia podal en l'assistència integral d'infermeria.	Infermeria.
Salut ambiental	6	4	2	Salut i medi. Programes d'atenció al medi. Educació ambiental.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública.
Atenció a l'usuari de la sanitat	3	2	1	Unitat d'atenció a l'usuari, legislació i prestacions. Funcions bàsiques de les unitats d'atenció.	Infermeria. Toxicologia i legislació sanitària.
Tecnologia en les cures d'infermeria	3	2	1	Atenció d'infermeria en tècniques de diagnòstic i terapèutiques.	Infermeria.
Urgències pediàtriques	3	1,5	1,5	Cures d'infermeria en les urgències pediàtriques més freqüents.	Infermeria. Pediatria.
Psicogeriatría	3	1,5	1,5	Valoració del pacient psicogeriàtric. Principals patologies. Pla d'actuació.	Infermeria. Psiquiatria.
Iniciació en les cures paliatives	3	1,5	1,5	Cures al malalt terminal i família. Aspectes biopsicosocials de la mort. Elaboració del dol.	Infermeria. Medicina. Psicologia bàsica.
Relacions humanes en infermeria	6	3	3	Teories sobre la relació d'ajuda. Quadre i elements de la relació d'ajuda. Aspectes d'infermeria en les relacions humanes.	Infermeria. Psicologia bàsica.
Fonaments d'immunologia aplicada	3	3	-	Aplicació pràctica de la immunologia a les ciències de la salut.	Infermeria. Immunologia.
Anglès científic	4	2	2	Lexicografia científica. Lectura. Traducció. Redacció en anglès.	Filologia anglesa.
Dinàmica de grups en educació per a la salut	3	1	2	El grup i la seva dinàmica. Educació per a la salut en grup. Tècniques grupals.	Infermeria.

Font: BOE, suplement núm. 190. Resolució de 21 de desembre de 1994. Data de publicació: 10 d'agost de 1995.

Taula 95. Pla d'estudis de 2000 de la Universitat de Lleida

MATÈRIES TRONCAL							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Administració de serveis d'infermeria	Administració de serveis d'infermeria	7T 7	4T 4	3T 3	Sistemes de salut. Planificació i economia sanitària. Administració dels serveis d'infermeria.	Infermeria.
1r	Ciències psicosocials aplicades	Ciències psicosocials aplicades	8 6T+2A 8	6 4T+2A 6	2T 2 2	Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria. Psicologia bàsica. Psicologia social. Sociologia. Personalitat, avaluació i tractament psicològic.

Taula 95 (cont.). Pla d'estudis de 2000 de la Universitat de Lleida

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Infermeria comunitària. Ecologia humana	Infermeria comunitària 1	32,5 26T+6,5A 5	19 13T+6,5A 4T+1A	13T 13 -	Concepte de salut i factors que la condicionen. Demografia aplicada. Morfologia i fisiologia dels microorganismes. Infecció. Immunitat. Sistemes de salut i tendències. Bioestadística aplicada. Mètode epidemiològic i vigilància epidemiològica. Vacunes i sèrums. Diagnòstic i pla de salut. Programes de salut. Atenció primària de salut. Educació per a la salut.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i recerca operativa. Microbiologia. Immunologia i parasitologia.
		Infermeria comunitària 2	5,5	4T+1,5A	-		
		Infermeria comunitària 3	5	3T+2A	-		
		Infermeria comunitària 4	17	2T+2A	13		
1r	Infermeria geriàtrica	Infermeria geriàtrica	11 6T+5A 11	4 2T+2A 4	7 4T+3A 7	Teories de l'envelliment. Aspectes demogràfics, sociològics i psicològics de l'envelliment. Cures d'infermeria a l'ancià sa i malalt.	Infermeria.
1r	Infermeria maternoinfantil	Infermeria maternoinfantil 1	17 14T+3A 5	7 4T+3A 2T+1,5A	10T 10 1,5	Creixement i desenvolupament del nen fins a l'adolescència. Atencions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats del nen. Reproducció humana. Manteniment de la salut reproductiva humana. Problemes de salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, el part i el puerperi. Alteracions de la gestació, el part i el puerperi. Característiques generals del nou-nascut i del seu desenvolupament fins al primer mes de vida. Cures d'infermeria en la gestació, el part i el puerperi normals o patològics.	Infermeria. Pediatria. Obstetrícia i ginecologia.
		Infermeria maternoinfantil 2	5	2T+1,5A	1,5		
		Infermeria maternoinfantil 3	7	-	7		

Taula 95 (cont.). Pla d'estudis de 2000 de la Universitat de Lleida

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Infermeria medico-quirúrgica	Infermeria medico-quirúrgica 1	55 48T+7A 8	19 12T+7A 4T+1,5A	36T 36 2,5	Bases per a la cura del pacient amb alteracions medicoquirúrgiques. Observació i valoració del pacient. Mecanismes biològics de defensa. Problemes més comuns d'infermeria medicoquirúrgica i cures d'infermeria. Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diferents aparells i sistemes de l'organisme humà. Tecnologia d'infermeria per a l'atenció a individus amb problemes medicoquirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medicoquirúrgics.	Infermeria. Medicina i cirurgia. Dermatologia, oftalmologia, otorinolaringologia.
		Infermeria medico-quirúrgica 2	26	5T+4A	17		
		Infermeria medico-quirúrgica 3	7	3T+1,5A	2,5		
		Infermeria medico-quirúrgica 4	14	–	14		
1r	Infermeria psiquiàtrica i salut mental	Infermeria psiquiàtrica i salut mental	11 6T+5A 11	4 2T+2A 4	7 4T+3A 7	Salut mental i estil de vida. Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria.	Infermeria.
1r	Estructura i funció del cos humà	Estructura i funció del cos humà 1	12,5 8T+4,5A 8	10,5 6T+4,5A 4T+3A	2T 2 1	Citologia. Embriologia. Histologia. Fonaments de genètica. Estudi anatòmic i fisiològic dels diferents òrgans, aparells i sistemes. Principis immediats. Biocatalitzadors. Oligoelements. Vitamines i hormones. Bioquímica i biofísica de les membranes, músculs i nervis.	Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Ciències morfològiques. Fisiologia i infermeria.
		Estructura i funció del cos humà 2	4,5	2T+1,5A	1		

Taula 95 (cont.). Pla d'estudis de 2000 de la Universitat de Lleida

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Farmacologia, nutrició i dietètica	Farmacologia	11 8T+3A 5,5	9 6T+3A 3T+1,5A	2T 2 1	Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de malalties. Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments: manipulació i reglamentació. Substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica.	Farmacologia. Nutrició i bromatologia. Infermeria.
		Nutrició i dietètica	5,5	3T+1,5A	1		
1r	Fonaments d'infermeria	Història i fonaments de les cures	19,5 12T+7,5A 6,5	8,5 5T+3,5A 3T+1A	11 7T+4A 2,5	Marc conceptual d'infermeria. Teories i models. Metodologia d'infermeria (processos d'atenció d'infermeria). Cures bàsiques d'infermeria.	Infermeria.
		Cures d'infermeria	13	2T+2,5A	8,5		
1r	Legislació i ètica professional	Legislació i ètica professional	4,5 2T+2,5A	4 2T+2A	0,5 0,5A	Normes legals d'àmbit professional. Codis deontològics professionals i altres recomanacions ètiques.	Infermeria. Filosofia del dret. Filosofia moral. Dret administratiu. Medicina legal i forense.
			4,5	4	0,5		

Font: BOE núm. 303, Resolució 23.104 de 15 de novembre de 2000. Data de publicació: 19 de desembre de 2000.

Taula 95 (cont.). Pla d'estudis de 2000 de la Universitat de Lleida

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Prevençió de riscos laborals	4,5	2,5	2	Seguretat i higiene en la prevenció d'accidents de treball i malalties professionals. Actuacions en el personal sanitari.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública.
Atenció primària de salut	4,5	2,5	2	Objectius de l'APS. Normativa legal i administrativa. Organització de l'APS.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública.
Bases biològiques de la conducta	4,5	4,5	-	Arrels filosòfiques de la psicologia fisiològica. Relació cervell-conducta. Sistema neuroendocrí i conducta. El còrtex cerebral i la conducta.	Infermeria. Psicologia bàsica. Psicologia social. Psicobiologia. Personalitat, avaluació i tractament psicològic.
Bases pedagògiques de l'educació per a la salut	4,5	1,5	3	Metodologia i tècniques didàctiques. Principis d'aprenentatge. Mètodes d'informació i educació per a la salut.	Infermeria. Didàctica i organització escolar.

Taula 95 (cont.). Pla d'estudis de 2000 de la Universitat de Lleida

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínics		
Tenint cura del cuidador	4,5	2	2,5	Elements de psicologia personal que afavoreixen el creixement de l'autoconeixement. Teories i tècniques de <i>counseling</i> .	Psicologia bàsica. Psicologia social. Personalitat, avaluació i tractament psicològic. Infermeria.
Cures d'infermeria en salut reproductiva	4,5	2	2,5	Problemes de salut en l'embaràs, el part i el puerperi. Malalties de transmissió sexual. Malalties de les mames. Cures d'infermeria.	Infermeria. Obstetrícia i ginecologia.
Dinàmica de grups en educació per a la salut	4,5	1,5	3	El grup i la seva dinàmica. Educació per a la salut en grup. Tècniques grupals.	Infermeria. Psicologia evolutiva i de l'educació.
Dona, família i salut	4,5	2,5	2	L'estat de salut de les dones. La dona i la família com a agents de salut. Intervencions prioritàries del Pla de Salut a Catalunya.	Infermeria.
Educació per al moviment	4,5	1,5	3	L'ergonomia aplicada a la funció assistencial d'infermeria.	Infermeria. Fisioteràpia.
Epidemiologia aplicada	4,5	2	2,5	Revisió d'estudis epidemiològics reals.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i recerca operativa.
Estimulació precoç en el nen	4,5	1,5	3	Escala del desenvolupament psicomotriu en el nen. Estimulació tàctil.	Infermeria.
Higiene alimentària i salut pública	4,5	4,5	-	Innocuïtat dels aliments i repercussió en l'estat de salut.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Nutrició i bromatologia.
Iniciació en les cures pal·liatives	4,5	3	1,5	Cures al malalt terminal i família. Aspectes biosocials de la mort. Elaboració del dol.	Infermeria.
Cures d'infermeria en la comunitat	4,5	2	2,5	Estudi de necessitats en el medi familiar, escolar i comunitari. Educació per a la salut en el medi familiar, escolar i comunitari.	Infermeria.
Interpretació de dades del laboratori clínic	4,5	3	1,5	Expressió dels resultats del laboratori. Importància dels factors preanalítics en la interpretació de resultats. Aplicacions de les determinacions del laboratori en l'estudi de malalties.	Farmacologia. Química analítica. Bioquímica i biologia molecular. Infermeria.
Nutrició i salut pública	4,5	3	1,5	Nutrició i salut pública. Enquestes nutricionals. Programes d'educació nutricional.	Medicina preventiva i salut pública. Nutrició i bromatologia. Infermeria.
Procés de diagnòstic en infermeria	4,5	2	2,5	El procés de diagnòstic dins el procés de cures. Utilització d'una taxonomia de diagnòstic de malalts. Aplicació i resultats del procés de diagnòstic segons el camp d'actuació professional.	Infermeria.
Protocols d'urgència en infermeria medicoquirúrgica	4,5	2	2,5	Protocols d'actuació d'infermeria en les principals urgències medicoquirúrgiques de l'adult. Normativa legal. Organització de la feina.	Infermeria.
Psicogeriatría	4,5	2,5	2	Valoracions del pacient psicogeriàtric. Principals patologies. Pla d'actuació.	Infermeria. Psiquiatria.
Relacions humanes en infermeria	4,5	1,5	3	Teories sobre la relació d'ajuda. Quadre i elements de la relació d'ajuda. Aspectes d'infermeria en les relacions humanes.	Infermeria.

Taula 95 (cont.). Pla d'estudis de 2000 de la Universitat de Lleida

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínics		
Salut ambiental	4,5	3	1,5	Salut i medi. Mesures i reglaments de protecció del medi ambient. Programes d'atenció al medi. Educació ambiental.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública.
Tecnologia en les cures d'infermeria	4,5	2	2,5	Atenció d'infermeria en tècniques diagnòstiques i terapèutiques.	Infermeria.
Teràpies i adaptacions en l'ancià	4,5	2,5	2	Recursos tècnics adaptats a les activitats de la vida diària dels ancians. Rehabilitació, fisioteràpia i teràpia ocupacional.	Infermeria. Fisioteràpia.
Urgències pediàtriques	4,5	2	2,5	Cures d'infermeria en les urgències pediàtriques més freqüents.	Infermeria. Pediatria.
Vacunacions preventives	4,5	2,5	2	Prevenió de les malalties infeccioses mitjançant immunitzacions.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública.
Teràpia genètica	4,5	4,5	–	Etiologia, diagnòstic i tractament de les malalties de base genètica des de la perspectiva de l'enginyeria genètica. Aspectes ètics i legals.	Genètica. Immunologia. Bioquímica i biologia molecular. Infermeria.
Fonaments d'immunologia aplicada	4,5	4,5	–	Aplicació pràctica de la immunologia a les ciències de la salut.	Infermeria. Immunologia. Biologia i biologia molecular.
Viatges i salut	4,5	2,5	2	Consells i mesures higienico-sanitàries per als viatges internacionals.	Infermeria.
Teràpies complementàries	4,5	2,5	2	Teràpies naturals. Teràpies biogènètiques i tècniques de relaxament.	Infermeria.
Massatge terapèutic	4,5	2,5	2	Tècniques manuals de massatges. Aplicacions emmarcades en les cures d'infermeria.	Infermeria. Fisioteràpia.
Treball pràctic	4,5	–	4,5	Treballs dirigits en camps concrets d'interès en relació amb el pla d'estudis.	Les que corresponen a les matèries del pla d'estudis.
Anglès científic	4,5	1	3,5	Lexicografia científica. Lectura. Traducció. Redacció en anglès	Filologia anglesa.
Estudis realitzats en convenis subscrits a la universitat 1	9	–	–	–	Infermeria.
Estudis realitzats en convenis subscrits a la universitat 2	9	–	–	–	Infermeria.

Font: BOE núm. 303, Resolució 23.104 de 15 de novembre de 2000. Data de publicació: 19 de desembre de 2000.

1.5. Universitat de Girona

Taula 96. Pla d'estudis de 1993 de la Universitat de Girona

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Administració de serveis d'infermeria	Administració de serveis d'infermeria	7T	4T	3T	Sistemes de salut. Planificació i economia sanitàries. Administració de serveis d'infermeria.	Infermeria.
	Infermeria comunitària. Ecologia humana.	Infermeria comunitària. Ecologia humana.	26T+7,5A	13T+1A	13T+6,5A	Concepte de salut i factors que la condicionen. Morfologia i fisiologia dels microorganismes. Infecció. Immunitat. Vacunes i sèrums. Bioestadística i demografia aplicades. Mètode epidemiològic i vigilància epidemiològica. Sistemes de salut. Tendències. Atenció primària de salut. Atenció directa d'infermeria. Diagnòstic i pla de salut. Programes de salut. Educació per a la salut.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i investigació operativa. Microbiologia. Immunologia. Parasitologia.
1r		Infermeria comunitària I	5,5	4	1,5		
2n		Infermeria comunitària II	6	4	2		
3r		Infermeria comunitària III	22	6	16		
	Ciències psicosocials aplicades	Ciències psicosocials aplicades	6T+2A	4T+2A	2T	Psicologia general. Psicologia evolutiva. Psicologia social. Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria. Psicologia bàsica. Psicologia social. Sociologia.
1r		Infermeria psicosocial I	4	3	1		
1r		Infermeria psicosocial II	4	2	2		
2n	Infermeria geriàtrica	Infermeria de l'ancià	6T+2A	2T+1A	4T+1A	Teories de l'envelliment. Aspectes demogràfics, sociològics i psicològics de l'envelliment. Cures d'infermeria a l'ancià sa i malalt.	Infermeria.
2n	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	6T+2A	2T+2A	4	Salut mental i forma de vida. Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria. Tendències epidemiològiques. Descripció de les alteracions més freqüents de la salut mental.	Infermeria.

Taula 96 (cont.). Pla d'estudis de 1993 de la Universitat de Girona

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
		Infermeria medico-quirúrgica	48T+13 A	12T+7 A	36T+6A	<p>Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diferents aparells i sistemes de l'organisme humà. Tecnologia d'infermeria per a l'atenció d'individus amb problemes medicoquirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medicoquirúrgics. Bases per a les cures de l'individu amb alteracions medicoquirúrgiques. Tendències epidemiològiques i descripció de les alteracions de la salut més freqüents en l'edat adulta. Atenció d'infermeria en les diferents alteracions de la salut en l'edat adulta. Tècniques i procediments en infermeria. Tendències epidemiològiques i descripció de les alteracions de la salut més freqüents en l'edat adulta. Atenció d'infermeria i tecnologia específica en les diferents alteracions de les necessitats de l'adult.</p>	Infermeria. Medicina. Cirurgia.
1r		Infermeria de l'adult I. Medico-quirúrgica	11	7	4		
2n		Infermeria de l'adult II. Medico-quirúrgica	22	6	16		
3r	Infermeria medico-quirúrgica	Infermeria de l'adult III. Medico-quirúrgica	28	6	22		
		Estructura i funció del cos humà	8T+3A	6T+3A	2T	<p>Citologia. Embriologia. Histologia. Fonaments de genètica. Estudi anatòmic i fisiològic dels diversos òrgans, aparells i sistemes. Principis immediats. Estructura i propietats. Glúcids. Lípids. Proteïnes. Processos metabòlics. Biocatalitzadors. Oligoelements. Vitamines i hormones. Bioquímica i biofísica de les membranes, músculs i nervis.</p>	Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Fisiologia. Ciències morfològiques. Infermeria.
1r	Estructura i funció del cos humà	Anatomo-fisiologia	8	7	1		
1r		Bioquímica	3	2	1		

Taula 96 (cont.). Pla d'estudis de 1993 de la Universitat de Girona

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Fonaments d'infermeria	Fonaments d'infermeria	12T+3A	5T+2A	7T+1A	Marc conceptual de la infermeria. Teoria i models. Metodologia de la infermeria (processos d'atenció d'infermeria). Cures bàsiques d'infermeria.	Infermeria.
1r	Farmacologia, nutrició i dietètica	Farmacologia, nutrició i dietètica	8T+2,5A	6T+2A	2T+0,5	Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de les malalties. Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments: manipulació i reglamentació. Substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica.	Farmacologia. Nutrició i bromatologia. Infermeria.
1r		Farmacologia	5	3	2		
1r		Nutrició i dietètica	5,5	4	1,5		
2n	Legislació i ètica professional	Legislació i ètica professional	2T+1A	2T	1A	Normes legals d'àmbit professional. Codis deontològics professionals i altres recomanacions ètiques.	Infermeria. Toxicologia i legislació sanitària. Filosofia del dret, la moral i la política. Dret administratiu.
2n	Infermeria materno-infantil	Infermeria materno-infantil	14T+2A	4T+2A	10T	Reproducció humana. Manteniment de la salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, el part i el puerperi. Alteracions de la gestació, el part i el puerperi. Característiques generals del nou-nascut i del seu desenvolupament fins al primer mes de vida. Cures d'infermeria en la gestació, el part i el puerperi normals i patològics. Creixement i desenvolupament del nen sa fins a l'adolescència. Alteracions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats del nen.	Infermeria. Pediatria. Obstetrícia i ginecologia.
		Infermeria maternal	7	2	5		
		Infermeria del nen i de l'adolescent	9	4	5		

Font: BOE núm. 288, en data de 2 de desembre de 1993.

Taula 96 (cont.). Pla d'estudis de 1993 de la Universitat de Girona

MATÈRIES OBLIGATÒRIES DE LA UNIVERSITAT						
Curs	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
		Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Fonaments de bioestadística	6	3	3	Introducció a la bioestadística. Estadística descriptiva. Estadística inferencial.	Infermeria.
2n	Història de la infermeria	2	1	1	Història i desenvolupament de la professió en les diferents cultures i etapes històriques.	Infermeria.

Font: *BOE* núm. 288, en data de 2 de desembre de 1993.**Taula 96 (cont.). Pla d'estudis de 1993 de la Universitat de Girona**

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Teories i models d'infermeria	3	2	1	Anàlisi dels diferents models d'atenció d'infermeria.	Infermeria.
Relacions humanes en l'atenció d'infermeria	4	2	2	Anàlisi dels diferents elements que intervenen en les relacions humanes.	Infermeria.
Educació per la salut	4	2	2	Disseny i avaluació de programes d'educació per a la salut.	Infermeria.
Metodologia de la investigació	4	2	2	Estudi de les diferents etapes del procés d'investigació.	Infermeria.
Legislació sanitària	3	2	1	Anàlisi de la legislació del sistema sanitari.	Infermeria.
Tècniques fisioterapèutiques bàsiques	4	2	2	Aprofundiment dels mètodes i tècniques bàsiques que ajuden a millorar o a restablir la salut de l'individu.	Infermeria.
Cures d'infermeria al malalt terminal	3	2	1	Cures i atencions d'infermeria al malalt que es trobi en fase terminal. Atenció durant el procés de mort. Atenció a la família.	Infermeria.
Teràpies naturals	3	2	1	Tècniques naturals i la seva aplicació en les cures diàries d'infermeria.	Infermeria.
Actuació d'infermeria en situacions d'emergència	3	2	1	Tècniques d'infermeria en les diferents situacions d'emergència. Valoració i prioritats d'atencions.	Infermeria.
Antropologia de la salut	3	2	1	Visió antropològica de la salut i la malaltia.	Infermeria.
Salut ambiental	3	1	2	Concepció ecològica de la salut. Salut individual i salut de l'entorn. Factors de risc, prevenció. Infermeria i salut ambiental.	Infermeria.
Tecnologia en les cures d'infermeria	3	2	1	Utilització, aplicació de noves tecnologies en les cures de malalties.	Infermeria.
Informació, documentació i comunicació en ciències de la salut	3	2	1	Fonts de la informació, accés. Utilitat, objectius i efectes de la documentació. Elaboració de documentació, comunicacions. Comunicació i participació.	Infermeria.

Taula 96 (cont.). Pla d'estudis de 1993 de la Universitat de Girona

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Educació per a la salut en la infància i l'adolescència	3	2	1	Educació i promoció d'estils de vida i hàbits saludables. Factors de risc, agents implicats.	Infermeria.
Sociologia de l'envelliment	3	2	1	Anàlisi d'aspectes sociològics actuals en el procés de l'envelliment.	Infermeria.
Dietètica aplicada	3	2	1	Dietoteràpia en situacions especials de salut.	Infermeria.
Salut i treball	3	2	1	Definicions i aspectes teòrics de la salut en relació amb el treball. Conceptes de seguretat en el treball. Tècniques de prevenció i protecció. Higiene laboral.	Infermeria.
Atenció d'infermeria al nen i a l'adolescent amb risc social	3	2	1	Descripció. Anàlisi de situacions de risc social per al nen i l'adolescent. Detecció precoç. Atenció d'infermeria en les diferents situacions de risc.	Infermeria.
Salut i drogodependència	3	2	1	Concepte. Prevenció i medi. Factors d'influència social. Aspectes socioeconòmics.	Infermeria.
Salut i multicultures	3	2	1	Atenció d'infermeria en la societat multicultural. La immigració i l'entorn social canviant.	Infermeria.
Assistència del malalt crític durant el transport	3	2	1	Actuació d'infermeria en els diferents tipus de transport (primari i secundari). Tècniques i procediment d'infermeria.	Infermeria.
Treball pràctic	5	–	5	Iniciació pràctica a la metodologia d'investigació amb ampliació a camps concrets d'interès, en relació amb assignatures del pla d'estudis.	Infermeria.

Font: *BOE* núm. 288, en data de 2 de desembre de 1993.

Taula 97. Pla d'estudis de 1995 de la Universitat de Girona

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínics		
	Ciències psicosocials aplicades	Ciències psicosocials aplicades	6T+2A	3T+2A	3T	Psicologia general. Psicologia evolutiva. Psicologia social. Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria. Psicologia bàsica. Psicologia social. Sociologia. Personalitat, avaluació i tractament psicològic.
1r		Infermeria psicosocial I	4	3	1		
1r		Infermeria psicosocial II	4	2	2		
2n	Infermeria geriàtrica	Infermeria de l'ancià	6T+2A	2T+1A	4T+1A	Teories de l'envelliment. Aspectes demogràfics, sociològics i psicològics de l'envelliment. Cures d'infermeria a l'ancià sa i malalt.	Infermeria.
2n	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	6T+2A	2T+2A	4T	Salut mental i forma de vida. Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria. Tendències epidemiològiques. Descripció de les alteracions més freqüents de la salut mental.	Infermeria.
1r	Fonaments d'infermeria	Fonaments d'infermeria	12T+3A	5T+2A	7T+1A	Marc conceptual d'infermeria. Teoria i models. Metodologia d'infermeria (processos d'atenció d'infermeria). Cures bàsiques d'infermeria.	Infermeria.
	Farmacologia-nutrició i dietètica	Farmacologia-nutrició i dietètica	8T+2,5A	5T+2A	3T+0,5	Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de les malalties. Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments: manipulació i reglamentació. Substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica.	Farmacologia. Nutrició i bromatologia. Infermeria.
1r		Farmacologia	5	3	2		
1r		Nutrició i dietètica	5,5	4	1,5		

Font: BOE núm. 79. Resolució de 15 de febrer de 1995. Data de publicació: 3 d'abril de 1995.

Taula 97 (cont.). Pla d'estudis de 1995 de la Universitat de Girona

MATÈRIES OBLIGATÒRIES DE LA UNIVERSITAT						
Curs	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
		Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Fonaments de bioestadística	6	3	3	Introducció a la bioestadística. Estadística descriptiva. Estadística inferencial.	Infermeria. Estadística i investigació operativa. Ecologia.
2n	Història de la infermeria	2	1	1	Història i desenvolupament de la professió en les diferents cultures i etapes històriques.	Infermeria.

Font: BOE núm. 79. Resolució de 15 de febrer de 1995. Data de publicació: 3 d'abril de 1995.

Taula 97 (cont.). Pla d'estudis de 1995 de la Universitat de Girona

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Teories i models d'infermeria	3	2	1	Anàlisi dels diferents models d'atenció d'infermeria.	Infermeria.
Relacions humanes en l'atenció d'infermeria	4	2	2	Anàlisi dels diferents elements que intervenen en les relacions humanes.	Infermeria. Psicologia social.
Educació per la salut	4	2	2	Disseny i avaluació de programes d'educació per a la salut.	Infermeria. Didàctica de les ciències experimentals.
Metodologia de la investigació	4	2	2	Estudi de les diferents etapes del procés d'investigació.	Infermeria.
Legislació sanitària	3	2	1	Anàlisi de la legislació del sistema sanitari.	Infermeria. Dret administratiu.
Tècniques fisioterapèutiques bàsiques	4	2	2	Profundització en els mètodes i tècniques bàsiques que ajuden a millorar o a restablir la salut de l'individu.	Infermeria.
Cures d'infermeria al malalt terminal	3	2	1	Cures i atencions d'infermeria al malalt que es trobi en fase terminal. Atenció durant el procés de mort. Atenció a la família.	Infermeria.
Teràpies naturals	3	2	1	Tècniques naturals i la seva aplicació en les cures diàries d'infermeria.	Infermeria.
Actuació d'infermeria en situacions d'emergència	3	2	1	Tècniques d'infermeria en les diferents situacions d'emergència. Valoració i prioritats d'atencions.	Infermeria.
Antropologia de la salut	3	2	1	Visió antropològica de la salut i la malaltia.	Infermeria. Antropologia social.
Salut ambiental	3	1	2	Concepció ecològica de la salut. Salut individual i salut de l'entorn. Factors de risc, prevenció. Infermeria i salut ambiental.	Infermeria.
Tecnologia en les cures d'infermeria	3	2	1	Utilització, aplicació de noves tecnologies en les cures de malalties.	Infermeria.
Informació, documentació i comunicació en ciències de la salut	3	2	1	Fonts de la informació, accés. Utilitat, objectius i efectes de la documentació. Elaboració de documentació, comunicacions. Comunicació i participació.	Infermeria.

Taula 97 (cont.). Pla d'estudis de 1995 de la Universitat de Girona

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Educació per a la salut en la infància i l'adolescència	3	2	1	Educació i promoció d'estils de vida i hàbits saludables. Factors de risc, agents implicats.	Infermeria.
Sociologia de l'envelliment	3	2	1	Anàlisi d'aspectes sociològics actuals en el procés de l'envelliment.	Infermeria. Sociologia.
Dietètica aplicada	3	2	1	Dietoteràpia en situacions especials de salut.	Infermeria.
Salut i treball	3	2	1	Definicions i aspectes teòrics de la salut en relació amb el treball. Conceptes de seguretat en el treball. Tècniques de prevenció i protecció. Higiene laboral.	Infermeria.
Atenció d'infermeria al nen i a l'adolescent amb risc social	3	2	1	Descripció. Anàlisi de situacions de risc social per al nen i l'adolescent. Detecció precoç. Atenció d'infermeria en les diferents situacions de risc.	Infermeria.
Salut i drogodependència	3	2	1	Concepte. Prevenció i medi. Factors d'influència social. Aspectes socioeconòmics.	Infermeria.
Salut i multicultures	3	2	1	Atenció d'infermeria en la societat multicultural. La immigració i l'entorn social canviant.	Infermeria. Antropologia social.
Assistència del malalt crític durant el transport	3	2	1	Actuació d'infermeria en els diferents tipus de transport (primari i secundari). Tècniques i procediment d'infermeria.	Infermeria.
Treball pràctic	6	-	6	Iniciació pràctica a la metodologia d'investigació amb ampliació a camps concrets d'interès, en relació amb assignatures del pla d'estudis.	Infermeria.

Font: BOE núm. 79. Resolució de 15 de febrer de 1995. Data de publicació: 3 d'abril de 1995.

Taula 98. Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Girona

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
3r	Administració i serveis d'infermeria	Administració de serveis d'infermeria	7T+0,5	4,5	3	Sistemes de salut. Planificació i economia sanitàries. Administració de serveis d'infermeria.	Infermeria.
	Infermeria comunitària. Ecologia humana.	Infermeria comunitària. Ecologia humana.	26T+4A	15	15	Concepte de salut i factors que la condicionen. Morfologia i fisiologia dels microorganismes. Infecció. Immunitat. Vacunes i sèrums. Bioestadística i demografia aplicades. Mètode epidemiològic i vigilància epidemiològica. Sistemes de salut. Tendències. Atenció primària de salut. Atenció directa d'infermeria. Diagnòstic i pla de salut. Programes de salut. Educació per a la salut.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i investigació operativa. Microbiologia. Immunologia. Parasitologia.
1r		Infermeria comunitària I	6	4,5	1,5		
2n		Infermeria comunitària II	6	4,5	1,5		
3r		Infermeria comunitària III	15	6	9		
	Ciències psicosocials aplicades	Ciències psicosocials aplicades	6T+4,5A	7	3,5	Psicologia general. Psicologia evolutiva. Psicologia social. Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria. Psicologia bàsica. Psicologia social. Sociologia. Personalitat. Avaluació i tractament psicològic.
1r		Infermeria psicosocial I	6	4,5	1,5		
2n		Infermeria psicosocial II	4,5	3	1,5		
3r	Infermeria geriàtrica	Infermeria geriàtrica	6T+3A	3	6	Teories de l'envelliment. Aspectes demogràfics, sociològics i psicològics de l'envelliment. Cures d'infermeria a l'ancià sa i malalt.	Infermeria.
2n	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	6T	2	4	Salut mental i forma de vida. Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria.	Infermeria.

Taula 98 (cont.). Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Girona

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
		Infermeria medico-quirúrgica	48+7,5	21	34,5	Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diferents aparells i sistemes de l'organisme humà. Tecnologia d'infermeria per a l'atenció d'individus amb problemes medicoquirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medicoquirúrgics.	Infermeria. Medicina. Cirurgia. Dermatologia. Oftalmologia. Otorinolaringologia.
1r	Infermeria medico-quirúrgica	Infermeria de l'adult I. Medico-quirúrgica	13,5	7,5	6		
2n		Infermeria de l'adult II. Medico-quirúrgica	27	7,5	19,5		
3r		Infermeria de l'adult III. Medico-quirúrgica	15	6	9		
1r	Estructura i funció del cos humà	Estructura i funció del cos humà	8T+1A	6	3	Citologia. Embriologia. Histologia. Fonaments de genètica. Estudi anatómic i fisiològic dels diversos òrgans, aparells i sistemes. Principis immediats. Estructura i propietats. Glúcids. Lípids. Proteïnes. Processos metabòlics. Biocatalitzadors. Oligoelements. Vitamines i hormones. Bioquímica i biofísica de les membranes, músculs i nervis.	Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Fisiologia. Ciències morfològiques. Infermeria.
1r	Fonaments d'infermeria	Fonaments d'infermeria	12+3	7,5	7,5	Marc conceptual de la infermeria. Teoria i models. Metodologia de la infermeria (processos d'atenció d'infermeria). Cures bàsiques d'infermeria.	Infermeria.
2n	Legislació i ètica professional	Legislació i ètica professional	2+2,5	3	1,5	Normes legals d'àmbit professional. Codis deontològics professionals i altres recomanacions ètiques.	Infermeria. Medicina legal i forense. Filosofia del dret. Filosofia moral. Dret administratiu.

Taula 98 (cont.). Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Girona

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
		Farmacologia, nutrició i dietètica	8+2,5	7,5	3	Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de les malalties. Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments: manipulació i reglamentació. Substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica.	Farmacologia. Nutrició i bromatologia. Infermeria.
1r	Farmacologia, nutrició i dietètica	Farmacologia i nutrició	6	4,5	1,5		
2n		Farmacologia i dietètica	4,5	3	1,5		
3r	Infermeria maternoinfantil	Infermeria maternoinfantil	14+2,5	6	10,5	Reproducció humana. Manteniment de la salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, el part i el puerperi. Alteracions de la gestació, el part i el puerperi. Característiques generals del nou-nat sa i del seu desenvolupament fins al primer mes de vida. Cures d'infermeria en la gestació, el part i el puerperi normals i patològics. Creixement i desenvolupament del nen sa fins a l'adolescència. Alteracions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats del nen.	Infermeria. Pediatria. Obstetrícia i ginecologia.

Font: BOE núm. 271, Resolució 21.973 de 14 d'octubre de 1999. Data de publicació: 12 de novembre de 1999.

Taula 98 (cont.). Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Girona

MATÈRIES OBLIGATÒRIES DE LA UNIVERSITAT						
Cicle	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
		Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Bioestadística i metodologia aplicada a la infermeria	6	3	3	Introducció a l'estadística. Estadística descriptiva. Aplicació a la infermeria.	Infermeria. Estadística i investigació operativa.

Font: BOE núm. 271, Resolució 21.973 de 14 d'octubre de 1999. Data de publicació: 12 de novembre de 1999.

Taula 98 (cont.). Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Girona

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Actuació d'infermeria en situacions d'emergència	4,5	3	1,5	Actuació d'infermeria en les diferents situacions d'emergència. Valoració i prioritats d'atencions.	Infermeria. Medicina. Cirurgia.
Teràpies complementàries en l'àmbit de la salut	4,5	3	1,5	Coneixement i aplicació de la massoteràpia, mètodes de relaxació, reflexoteràpia, herbes medicinals, ergonomia.	Infermeria. Fisioteràpia.
Atenció d'infermeria al nen i a l'adolescent amb risc social	4,5	3	1,5	Anàlisi de situacions de risc social per al nen i l'adolescent. Detecció precoç. Atenció d'infermeria en les diferents situacions de risc.	Infermeria.
Cures pal·liatives	4,5	3	1,5	Coneixement i aplicació de tècniques i teràpies complementàries bàsiques més utilitzades en l'àmbit de la salut. Atenció d'infermeria al malalt terminal.	Infermeria. Medicina.
Educació per a la salut	4,5	3	1,5	Disseny de programes d'educació per a la salut.	Infermeria.
Introducció al dret i a la legislació sanitària	4,5	3	1,5	Coneixement i aplicació del dret i la legislació sanitària bàsica.	Infermeria. Dret administratiu.
Antropologia de la salut	4,5	3	1,5	Factors culturals i socials que influeixen en les concepcions i creences de la salut i la malaltia.	Infermeria. Antropologia social.
Tècniques d'ús i manteniment d'aparells sanitaris	4,5	1,5	3	Funcionament, utilització i manteniment d'aparells d'ús sanitari.	Infermeria.
Informació, documentació i comunicació en ciències de la salut	4,5	3	1,5	Ús de la documentació. Fonts de la informació i accés. Elaboració de documentació.	Infermeria.
Salut i treball	4,5	3	1,5	Prevenió del risc en el medi laboral. Repercussions del treball en la salut.	Infermeria.
Salut i drogodependència	4,5	3	1,5	Programes específics i recursos multidisciplinaris en l'atenció a les drogodependències.	Infermeria.
Salut i multicultures	4,5	3	1,5	Cures d'infermeria en les diferències interculturals de la població.	Infermeria.
Salut ambiental	4,5	3	1,5	Medi ambient i salut.	Infermeria.
Teories i models d'infermeria	4,5	3	1,5	Anàlisi dels diferents models conceptuals per a la pràctica de la infermeria.	Infermeria.
Relacions humanes en l'atenció d'infermeria	4,5	3	1,5	Estratègia per afrontar les relacions interpersonals. Intervenció en les situacions conflictives i d'estrès.	Infermeria. Psicologia social.
Assistència al malalt crític durant el transport	4,5	3	1,5	Actuacions d'infermeria en els diferents tipus de transport (primari i secundari). Tècniques i procediments d'infermeria.	Infermeria.
Sexualitat humana	4,5	3	1,5	Procés de desenvolupament i construcció de la identitat sexual. Respostes sexuals humanes i trastorns sexuals. Programes d'educació sanitària en la comunitat.	Infermeria. Psicologia bàsica.

Taula 98 (cont.). Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Girona

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Pràcticum assistencial	4,5	–	4,5	Atenció especialitzada en infermeria.	Infermeria.
Envelliment i societat	4,5	3	1,5	Repercussions de l'envelliment en la societat moderna.	Infermeria.
Orientació professional	4,5	3	1,5	Perspectives laborals. Estratègies d'investigació laboral.	Infermeria.
Salut i esport	4,5	3	1,5	Introducció a la medicina de l'esport.	Infermeria. Medicina.
Tècniques quirúrgiques bàsiques	4,5	3	1,5	Atenció d'infermeria en l'àrea quirúrgica.	Infermeria.
Aplicació de la metodologia científica	4,5	1,5	3	Formulació d'un problema d'investigació. Aplicació de les diferents etapes del procés d'investigació.	Infermeria.
Educació dietètica	4,5	3	1,5	Educació nutricional en situacions específiques de malalties.	Infermeria.

Font: *BOE* núm. 271, Resolució 21.973 de 14 d'octubre de 1999. Data de publicació: 12 de novembre de 1999.

1.6. Universitat Rovira i Virgili

Taula 99. Pla d'estudis de 1992 de la Universitat Rovira i Virgili

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Administració de serveis d'infermeria	Administració de serveis d'infermeria	7,5 (7T+0,5A)	5	2,5/...	Sistemes de salut. Planificació i economia sanitàries. Administració de serveis d'infermeria.	Infermeria.
			7,5 (7T+0,5A)	5	2,5/...		
1r	Ciències psicosocials aplicades	Ciències psicosocials aplicades	12 (6T+6A)	10	2/...	Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria. Psicologia bàsica. Psicologia social. Sociologia.
		Psicologia bàsica i social	4,5 (3T+1,5A)	4	0,5/...		
		Infermeria psicosocial	7,5 (3T+4,5A)	6	1,5/...		
1r	Infermeria comunitària. Ecologia humana.	Infermeria comunitària. Ecologia humana.	34,5 (26T+8,5A)	14	7/13,5	Concepte de salut i factors que la condicionen. Bioestadística i demografia aplicades. Mètode epidemiològic i vigilància epidemiològica. Sistemes de salut. Tendències. Atenció primària de salut. Educació per a la salut. Morfologia i fisiologia dels microorganismes. Infecció. Immunitat. Vacunes i sèrums.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i recerca operativa. Microbiologia. Immunologia. Parasitologia.
		Infermeria comunitària I	7,5 (4T+3,5A)	5,5	1,5/0,5		
		Infermeria comunitària II	12 (9,5T+2,5A)	4	1,5/6,5		
		Infermeria comunitària III	15 (12,5T+2,5A)	4,5	4/6,5		
1r	Infermeria geriàtrica	Infermeria geriàtrica	7,5 (6T+1,5A)	3	1/3,5	Teories de l'envelliment. Aspectes demogràfics, sociològics i psicològics de l'envelliment. Cures d'infermeria a l'ancià sa i malalt.	Infermeria.

Taula 99 (cont.). Pla d'estudis de 1992 de la Universitat Rovira i Virgili

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Infermeria maternoinfantil	Infermeria maternoinfantil	15 (14T+1A)	6	2/7	Infermeria maternoinfantil. Creixement i desenvolupament del nen sa fins a l'adolescència. Alteracions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats del nen. Reproducció humana. Manteniment de la salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, el part i el puerperi. Alteracions de la gestació, el part i el puerperi. Característiques generals del nou-nat sa i del seu desenvolupament fins al primer mes de vida. Cures d'infermeria en la gestació, el part i el puerperi normals i patològics.	Infermeria. Obstetrícia i ginecologia. Pediatria.
		Infermeria maternal	7,5 (7T+0,5A)	3	1/3,5		
		Infermeria infantil	7,5 (7T+0,5A)	3	1/3,5		
1r	Infermeria medico-quirúrgica	Infermeria medico-quirúrgica	60 (48T+12A)	20	15,5/24,5	Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diferents aparells i sistemes de l'organisme humà. Tecnologia d'infermeria per a l'atenció d'individus amb problemes medicoquirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medico-quirúrgics.	Infermeria. Medicina. Cirurgia.
		Infermeria medico-quirúrgica de l'adult I	10,5 (8T+2,5A)	7	3,5/		
		Infermeria medico-quirúrgica de l'adult II	27 (22T+5A)	8	6/13		
		Infermeria medico-quirúrgica de l'adult III	22,5 (18T+4,5A)	5	6/11,5		

Taula 99 (cont.). Pla d'estudis de 1992 de la Universitat Rovira i Virgili

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Infermeria psiquiàtrica de salut mental	Infermeria psiquiàtrica de salut mental	7,5 (6T+1,5A)	3	1/3,5	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental. Salut mental i forma de vida. Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria.	Infermeria.
1r	Estructura i funció del cos humà	Estructura i funció del cos humà	12 (8T+4A)	9	3/	Citologia. Embriologia. Histologia. Fonaments de genètica. Estudi anatòmic i fisiològic dels diversos òrgans, aparells i sistemes. Principis immediats. Biocatalitzadors. Oligoelements. Vitamines i hormones. Bioquímica i biofísica de les membranes, músculs i nervis.	Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Ciències morfològiques. Fisiologia. Infermeria.
1r	Farmacologia-nutrició i dietètica	Farmacologia-nutrició i dietètica	10,5 (8T+4A)	10,5	/	Farmacologia. Nutrició i dietètica. Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de les malalties. Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments: manipulació i reglamentació. Substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica.	Farmacologia. Nutrició i bromatologia. Infermeria.
		Farmacologia I	3 (2T+1A)	3	/		
		Nutrició i dietètica I	1,5 (1T+0,5A)	1	0,5/		
		Farmacologia II	3 (2T+1A)	3	/		
		Nutrició i dietètica II	3 (3T)	1,5	1,5/		
1r	Fonaments d'infermeria	Fonaments d'infermeria	15 (12T+3A)	7,5	2,5/5	Fonaments d'infermeria. Marc conceptual de la infermeria. Teoria i models. Metodologia de la infermeria (processos d'atenció d'infermeria). Cures bàsiques d'infermeria.	Infermeria.

Taula 99 (cont.). Pla d'estudis de 1992 de la Universitat Rovira i Virgili

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Legislació i ètica professional	Ètica i legislació professional	3 (2T+1A)	0,5	2,5/	Legislació i ètica professional. Normes legals d'àmbit professional. Codis deontològics professionals i altres recomanacions ètiques.	Infermeria. Tecnologia i legislació sanitària. Filosofia del dret, la moral i la política. Dret administratiu.

Font: BOE núm. 12, en data de 14 de gener de 1993.

Taula 99 (cont.). Pla d'estudis de 1992 de la Universitat Rovira i Virgili

MATÈRIES OBLIGATÒRIES DE LA UNIVERSITAT						
Cicle	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
		Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Història de la infermeria	1,5	0,5	1/	Anàlisi de les cures en les diferents etapes de la història.	Infermeria.
1r	Noves tècniques d'infermeria	1,5		1,5/	Utilització de tècniques de relaxació. Tècniques energètiques: <i>cross-crawl</i> . Polarització, respiració completa, tècniques de benestar i confort-massatge.	Infermeria.

Font: BOE núm. 12, en data de 14 de gener de 1993.

Taula 99 (cont.). Pla d'estudis de 1992 de la Universitat Rovira i Virgili

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Disseny d'un treball de recerca aplicant un model d'infermeria	3	0,5	2,5/	Models d'infermeria. Construcció del fenomen a investigar. Formulació d'hipòtesi. Destí d'una recerca.	Infermeria.
Tècniques complementàries en les cures d'infermeria	3	1	2/	Reflexoteràpia. Concepte. Topografia de les zones reflexes. Tractament. Tècniques de relaxament i la seva aplicació en l'atenció d'infermeria.	Infermeria.
Atenció d'infermeria a la persona en situacions d'urgència	3	1	2/	Evolució i cura a la persona en situacions de risc: accidentats, cremats, etc. La seguretat com a punt clau de la cura.	Infermeria.
Control de qualitat en les cures d'infermeria	3	1	2/	Garantia en la qualitat de les cures d'infermeria. Metodologia. Elaboració de guies.	Infermeria.
Models d'adaptació a l'envelliment	3	1	2/	Models d'adaptació en infermeria. Anàlisi de situacions de la vida que suposen adaptació a l'envelliment.	Infermeria.
Mètodes i tècniques de recerca aplicades a la infermeria	4,5	4	0,5/	Mètodes i tècniques qualitatives i quantitatives de recerca operativa.	Infermeria.

Taula 99 (cont.). Pla d'estudis de 1992 de la Universitat Rovira i Virgili

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínics		
Tècniques expressives i artiteràpia aplicades a l'atenció d'infermeria	3	2	1/	Aprofundiment en els mètodes i tècniques expressives de comunicació i interrelació no verbal.	Infermeria.
Participació de la infermeria en emergències i accidents de múltiples víctimes (AMV)	1,5	1	0,5	Estudis retrospectius i actuals de les emergències. Activitats d'infermeria.	Infermeria.
Màrqueting socio sanitari	3	2	1/	Funció del màrqueting aplicat a la salut. Comunicació de masses. Estratègies bàsiques.	Infermeria.
La creativitat del naixement	1,5	0,5	1/	Visió conscient i participativa de la dona en la gestació i influència en l'equilibri del naixement i de la vida.	Infermeria.
Evolució i influència de la sexualitat humana	1,5	1,5	...	La sexualitat com a necessitat. El tabú. Altres perspectives de la funció sexual.	Infermeria.
Atenció a l'ancià des d'un centre de salut	1,5	0,5	1/	Anàlisi de la situació. Recursos, funcionament, registres. Interrelació entre nivells assistencials.	Infermeria.
Interpretació de textos i dades	1,5	0,5	1/	Valoració qualitativa del contingut dels textos sanitaris. Articles periodístics i revistes.	Infermeria.
Priorització de problemes sanitaris	1,5	1	0,5/	Valoració de la magnitud, la transcendència i la vulnerabilitat.	Infermeria.
Anàlisi i aprofundiment de programes de salut en el nostre medi	3	1,5	1,5/	Anàlisi i aprofundiment de programes de salut en el nostre medi. Integració en el context.	Infermeria.

Font: *BOE* núm. 12, en data de 14 de gener de 1993.

Taula 100. Pla d'estudis de 1995 de la Universitat Rovira i Virgili

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Administració de serveis d'infermeria	Administració de serveis d'infermeria	7,5 (7T+0,5A)	5	2,5/...	Sistemes de salut. Planificació i economia sanitàries. Administració de serveis d'infermeria.	Infermeria.
			7,5 (7T+0,5A)	5	2,5/...		
1r	Ciències psicosocials aplicades	Ciències psicosocials aplicades	7,5 (6T+1,5A)	5,5	2/...	Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria. Psicologia bàsica. Psicologia social. Sociologia. Personalitat, avaluació i tractament psicològic.
		Psicologia bàsica i social	4,5 (3T+1,5A)	4	0,5/...		
		Infermeria psicosocial	3 (3T)	1,5	1,5/...		
1r	Infermeria comunitària. Ecologia humana.	Infermeria comunitària. Ecologia humana.	27 (26T+1A)	8	6/13	Concepte de salut i factors que la condicionen. Bioestadística i demografia aplicades. Mètode epidemiològic i vigilància epidemiològica. Sistemes de salut. Tendències. Atenció primària de salut. Educació per a la salut. Morfologia i fisiologia dels microorganismes. Infecció. Immunitat. Vacunes i sèrums.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i recerca operativa. Microbiologia. Immunologia. Parasitologia.
		Infermeria comunitària I	12 (12T)	4	1,5/6,5		
		Infermeria comunitària II	15 (14T+1A)	4	4,5/6,5		
1r	Infermeria geriàtrica	Infermeria geriàtrica	7,5 (6T+1,5A)	3	1/3,5	Teories de l'envelliment. Aspectes demogràfics, sociològics i psicològics de l'envelliment. Cures d'infermeria a l'ancià sa i malalt.	Infermeria.

Taula 100 (cont.). Pla d'estudis de 1995 de la Universitat Rovira i Virgili

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Infermeria maternoinfantil	Infermeria maternoinfantil	15 (14T+1A)	6	2/7	Infermeria materno-infantil. Creixement i desenvolupament del nen sa fins a l'adolescència. Alteracions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats del nen. Reproducció humana. Manteniment de la salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, el part i el puerperi. Alteracions de la gestació, el part i el puerperi. Característiques generals del nou-nat sa i del seu desenvolupament fins al primer mes de vida. Cures d'infermeria en la gestació, el part i el puerperi normals i patològics.	Infermeria. Obstetrícia i ginecologia. Pediatria.
		Infermeria maternal	7,5 (7T+0,5A)	3	1/3,5		
		Infermeria infantil	7,5 (7T+0,5A)	3	1/3,5		
1r	Infermeria medico-quirúrgica	Infermeria medico-quirúrgica	60 (48T+12A)	20	15,5/24,5	Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diferents aparells i sistemes de l'organisme humà. Tecnologia d'infermeria per a l'atenció d'individus amb problemes medicoquirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medicoquirúrgics.	Infermeria. Medicina. Cirurgia.
		Introducció a la infermeria medico-quirúrgica de l'adult	10,5 (8T+2,5A)	7	3,5/		
		Infermeria medico-quirúrgica de l'adult I	24 (14T+10A)	8	6/10		
		Infermeria medico-quirúrgica de l'adult II	21 (18T+3A)	5	6/10		

Taula 100 (cont.). Pla d'estudis de 1995 de la Universitat Rovira i Virgili

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Infermeria psiquiàtrica de salut mental	Infermeria psiquiàtrica de salut mental	7,5 (6T+1,5A)	3	1/3,5	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental. Salut mental i forma de vida. Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria.	Infermeria.
1r	Estructura i funció del cos humà	Estructura i funció del cos humà	9 (8T+1A)	8	1/	Citologia. Embriologia. Histologia. Fonaments de genètica. Estudi anatòmic i fisiològic dels diversos òrgans, aparells i sistemes. Principis immediats. Biocatalitzadors. Oligoelements. Vitamines i hormones. Bioquímica i biofísica de les membranes, músculs i nervis.	Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Ciències morfològiques. Fisiologia. Infermeria.
1r	Farmacologia-nutrició i dietètica	Farmacologia-nutrició i dietètica	9 (8T+1A)	7,5	1,5/	Farmacologia. Nutrició i dietètica. Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de les malalties. Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments: manipulació i reglamentació. Substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica.	Farmacologia. Nutrició i bromatologia. Infermeria.
		Farmacologia I	3 (2T+1A)	3	/		
		Farmacologia II	3 (2T+1A)	3	/		
		Nutrició i dietètica en infermeria	3 (3T)	1,5	1,5/		
1r	Fonaments d'infermeria	Fonaments d'infermeria	15 (12T+3A)	7,5	2,5/5	Fonaments d'infermeria. Marc conceptual de la infermeria. Teoria i models. Metodologia de la infermeria (processos d'atenció d'infermeria). Cures bàsiques d'infermeria.	Infermeria.

Taula 100 (cont.). Pla d'estudis de 1995 de la Universitat Rovira i Virgili

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínics		
1r	Legislació i ètica professional	Ètica i legislació professional	3 (2T+1A)	2	1/	Legislació i ètica professional. Normes legals d'àmbit professional. Codis deontològics professionals i altres recomanacions ètiques.	Infermeria. Tecnologia i legislació sanitària. Filosofia del dret, la moral i la política. Dret administratiu.

Font: BOE núm. 62. Resolució de 12 de febrer de 1997. Data de publicació: 13 de març de 1997.

Taula 100 (cont.). Pla d'estudis de 1995 de la Universitat Rovira i Virgili

MATÈRIES OBLIGATÒRIES DE LA UNIVERSITAT						
Cicle	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
		Totals	Teòrics	Pràctics /Clínics		
1r	Història de la cura. Models i desenvolupament científic en infermeria	4,5	2,5	/2	Anàlisi de les cures en les diferents etapes de la història. Models d'infermeria. Disseny i experimentació d'un model: fase de valoració.	Infermeria.
1r	Infermeria psicosocial i de salut mental	6	3	1,5/1,5	Anàlisi de les variables sociopsicològiques que influeixen en les cures d'infermeria per al desenvolupament de les persones, la família i els grups.	Infermeria.
1r	Introducció a la infermeria comunitària	7,5	5,5	2/	Introduir i situar l'alumne en els temes bàsics del camp de la salut pública i comunitària que facilitin la comprensió dels que es desenvolupen en cursos posteriors.	Infermeria.
1r	Bioquímica	3	3	/	Estructura molecular de la matèria viva. Metabolisme. Genètica molecular.	Bioquímica i biologia molecular.
1r	Introducció a la nutrició i a la dietètica en infermeria	1,5	1,5	/	Introducció als coneixements bàsics de la nutrició.	Nutrició i bromatologia. Infermeria.
1r	Desenvolupament i salut en la infància	3	3	/	Característiques del creixement i el desenvolupament del nen en les diferents etapes. Avaluació de la salut en la infància. Educació per a la salut a la infància i la família en les cures bàsiques.	Infermeria.

Font: BOE núm. 62. Resolució de 12 de febrer de 1997. Data de publicació: 13 de març de 1997.

Taula 100 (cont.). Pla d'estudis de 1995 de la Universitat Rovira i Virgili

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Tècniques complementàries en les cures d'infermeria	6	2	4/	Reflexoteràpia. Polarització. <i>Cross-Crawl</i> . Respiració completa. Massatge de benestar i confort. Relaxament.	Infermeria.
Màrqueting	6	4	2/	Funció del màrqueting aplicat a la salut. Comunicació de masses. Estratègies bàsiques.	Infermeria. Comercialització i recerca de mercats.
La creativitat del naixement	3	1,5	1,5/	Visió conscient i participació de la dona en la gestació i influència en l'equilibri del naixement i la vida.	Infermeria. Obstetrícia i ginecologia. Biologia cel·lular. Biologia animal. Biologia vegetal.
Evolució i influència de la sexualitat humana	4,5	3	1,5/	La sexualitat com a necessitat. El tabú. Altres perspectives de la funció sexual.	Infermeria. Psiquiatria. Antropologia social.
Comunicació científica i interpretació de textos i dades	3	1,5	1,5/	Valoració qualitativa i quantitativa del contingut dels textos sanitaris. Articles periodístics i revistes. Presentació de comunicacions científiques.	Infermeria. Història de la ciència.
Programes de salut en l'àmbit local	3	1,5	1,5/	Anàlisi i aprofundiment de programes de salut del nostre medi. Integració en el context social.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública.
Garantia de qualitat en les cures d'infermeria	4,5	2	2,5/	Garantia en la qualitat de les cures d'infermeria i serveis. Metodologia. Elaboració de guies i protocols.	Infermeria.
Atenció en infermeria als ancians amb problemes socio-sanitaris	3	1	2/	Plans de cures estandaritzats als ancians: diagnòstics d'infermeria, plans de cures individualitzats.	Infermeria.
Metodologia científica aplicada a la infermeria	4,5	2,5	2	Mètodes i tècniques qualitatives i quantitatives. Eines de treball en les cures d'infermeria.	Infermeria. Estadística i recerca operativa.
Tècniques expressives i arteteràpia aplicada a l'atenció d'infermeria	3	1	2/	Aprofundiment en els mètodes i tècniques expressives de comunicació i interrelació.	Infermeria.
Participació d'infermeria en emergències i accidents de múltiples víctimes (AMV)	6	3	3/	Estudi retrospectiu i actual de les emergències. Activitats d'infermeria.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública.
Problemes de salut en la infància que requereixen atenció immediata	3	3	/	Respostes i comportaments del nen i la seva família davant la necessitat de cures urgents. Consideracions a tenir en compte en l'actuació urgent.	Infermeria. Pediatria.
La infància amb problemes especials	4,5	4,5	/	Efectes i reaccions de la malaltia crònica o la incapacitat sobre el nen i la seva família. Problemes al·lèrgics i neurològics. Paper de la infermeria en l'oncologia pediàtrica. Maltractament infantil.	Infermeria. Pediatria.
Aprofundiment pràctic de procediments i proves de diagnòstic	6	2	4/	Desenvolupament pràctic dels procediments d'ús més freqüent en pacients amb tractament mèdic i quirúrgic. Cures al pacient durant diferents proves i mètodes d'exploració i diagnòstics.	Infermeria. Bioquímica i biologia molecular.

Taula 100 (cont.). Pla d'estudis de 1995 de la Universitat Rovira i Virgili

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Higiene hospitalària	3	2	1/	Concepte d'higiene i infecció hospitalària. Descripció del mapa hospitalari. Control de qualitat. Registres.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública.
Comunicació en les cures d'infermeria	4,5	3	1,5/	La comunicació del professional d'infermeria amb les persones en els processos de salut-malaltia.	Infermeria.
Infermeria i salut laboral	3	3	/	Estudi de la relació entre salut i treball. Avaluació del risc i condicions perilloses de l'entorn laboral. Estudi de mapes de risc laboral. Promoció de la salut en el treball.	Infermeria. Dret del treball.
La taxonomia NANDA i la seva utilització en la pràctica assistencial	3	3	/	La utilització de la taxonomia diagnòstica de NANDA com a llenguatge de referència per a les infermeres i com a mitjà de comunicació oral i escrit fàcil i eficaç. Establir la coherència de la taxonomia amb la nostra disciplina i la seva aplicació en qualsevol àmbit en què es desenvolupi l'activitat professional.	Infermeria.
Cures d'infermeria en els processos terminals	3	3	/	Definició de malaltia terminal, objectius i bases de la terapèutica. Cures específiques d'infermeria.	Infermeria. Medicina.
Trastorn del ritme i de la conducta elèctrica	3	2	1/	Fonaments electrocardiogràfics i electroencefalogràfics, alteracions més freqüents i interpretacions de casos pràctics des de la perspectiva de la infermeria.	Infermeria. Fisiologia.
Aprofundiment en l'atenció d'infermeria a persones portadores d'ostomies	3	2	1/	Introducció i classificació de les ostomies. Estomateràpia: consulta d'infermeria. Informació de productes d'ostomia i accessoris. Problemes en la vida diària.	Infermeria i medicina.
Atenció d'infermeria en situacions d'urgència	3	3	/	Es pretén fer conèixer els aspectes més importants d'aquelles situacions que suposin risc per a la vida de les persones, s'aborda el tema tant <i>in situ</i> com durant el trasllat i en el període d'hospitalització.	Infermeria.
La infermeria en la unitat de cures crítiques	4,5	3,5	1/	S'analitza el sentit de les cures en un pacient crític, així com aquells aspectes que les condicionen.	Infermeria.
Desigualtats socials i salut	4,5	3	1,5/	Anàlisi de la política social i la política de salut. Desenvolupament social i estat del benestar. Factors que en condicionen el desenvolupament. Relació entre recursos i salut.	Infermeria. Sociologia.
Antropologia social i cultural de la salut	6	4,5	1,5/	Introducció als conceptes bàsics de l'antropologia social i la seva aplicació en el camp de la salut.	Antropologia social. Sociologia.
L'estrès en les professions assistencials	6	3	3/	Relacionar l'estrès amb la pràctica professional i el seu objecte de treball.	Psicologia bàsica. Infermeria. Psicologia social.

Taula 100 (cont.). Pla d'estudis de 1995 de la Universitat Rovira i Virgili

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Dilemes ètics relacionats amb la pràctica de la infermeria	4,5	1,5	3/	Dilemes ètics plantejats en infermeria en relació amb l'eutanàsia, l'avortament, la sida, les ideologies religioses i la distribució dels recursos, entre altres.	Infermeria. Ètica.
Desenvolupament professional	4,5	3	1,5/	Importància del currículum. La consideració del treball en equip. Les últimes tendències en el desenvolupament professional en infermeria.	Infermeria.

Font: BOE núm. 62. Resolució de 12 de febrer de 1997. Data de publicació: 13 de març de 1997.

Taula 101. Pla d'estudis de 2002 de la Universitat Rovira i Virgili

MATÈRIES TRONCAL							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
3r	Administració de serveis d'infermeria	Administració de serveis d'infermeria	7,5 (7T+0,5A)	5	2,5/...	Sistemes de salut. Planificació i economia sanitàries. Administració de serveis d'infermeria.	Infermeria.
1r-2n	Ciències psicosocials aplicades	Ciències psicosocials aplicades	10,5 (6T+4,5A)	7,5	-/3	Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria. Psicologia bàsica. Psicologia social. Sociologia. Personalitat, avaluació i tractament psicològic.
1r		Ciències psicosocials aplicades I	4,5 (3T+1,5A)	3	-/1,5		
2n		Ciències psicosocials aplicades II	6 (3T+3A)	4,5	-/1,5		
1r-3r	Infermeria comunitària. Ecologia humana	Introducció a la infermeria comunitària	30 (26T+4A)	15	6/9	Concepte de salut i factors que la condicionen. Bioestadística i demografia aplicades. Mètode epidemiològic i vigilància epidemiològica. Sistemes de salut. Tendències. Atenció primària de salut. Educació per a la salut. Morfologia i fisiologia dels microorganismes. Infecció. Immunitat. Vacunes i sèrums.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i recerca operativa. Microbiologia. Immunologia. Parasitologia.
				7,5 (6,5T+1A)	4,5		
2n		Infermeria comunitària I	6 (5T+1A)	4,5	1,5/		
3r		Infermeria comunitària II	10,5 (8,5T+2A)	6	1,5/3		
2n		Pràcticum comunitari	6 (6T)	-	-/6		

Taula 101 (cont.). Pla d'estudis de 2002 de la Universitat Rovira i Virgili

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
2n	Infermeria geriàtrica	Infermeria geriàtrica	7,5 (6T+1,5A)	3	1/3,5	Teories de l'envelliment. Aspectes demogràfics, sociològics i psicològics de l'envelliment. Cures d'infermeria a l'ancià sa i malalt.	Infermeria.
2n	Infermeria materno-infantil	Infermeria materno-infantil	15 (14T+1A)	4,5	6/4,5	Creixement i desenvolupament del nen sa fins a l'adolescència. Alteracions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats del nen. Reproducció humana. Manteniment de la salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, el part i el puerperi. Alteracions de la gestació, el part i el puerperi. Característiques generals del nounat sa i del seu desenvolupament fins al primer mes de vida. Cures d'infermeria en la gestació, el part i el puerperi normals i patològics.	Infermeria. Obstetrícia i ginecologia. Pediatria.
		Infermeria materno-infantil I	7,5 (7T+0,5A)	1,5	3/3		
		Infermeria materno-infantil II	7,5 (7T+0,5A)	3	3/1,5		
1r-3r	Infermeria medico-quirúrgica	Introducció a la infermeria medico-quirúrgica	60 (48T+12A)	20	15,5/24,5	Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diferents aparells i sistemes de l'organisme humà. Tecnologia d'infermeria per a l'atenció d'individus amb problemes medicoquirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medicoquirúrgics.	Infermeria. Medicina. Cirurgia.
10,5 (10T+0,5A)			4,5	4,5/1,5			
2n		Infermeria medico-quirúrgica I	15 (13T+2A)	6	7,5/1,5		
3r		Infermeria medico-quirúrgica II	12 (11,5T+0,5A)	4,5	6/1,5		
2n		Pràcticum medico-quirúrgic I	6 (6T)	-	-/6		
3r		Pràcticum medico-quirúrgic II	7,5 (7,5T)	-	-/7,5		

Taula 101 (cont.). Pla d'estudis de 2002 de la Universitat Rovira i Virgili

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
3r	Infermeria psiquiàtrica de salut mental	Infermeria psiquiàtrica de salut mental	9 (6T+3A)	3	1,5/4,5	Salut mental i forma de vida. Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria.	Infermeria.
1r	Estructura i funció del cos humà	Estructura i funció del cos humà	10,5 (8T+2,5A)	6	4,5/-	Citologia. Embriologia. Histologia. Fonaments de genètica. Estudi anatòmic i fisiològic dels diversos òrgans, aparells i sistemes. Principis immediats. Biocatalitzadors. Oligoelements. Vitamines i hormones. Bioquímica i biofísica de les membranes, músculs i nervis.	Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Fisiologia. Infermeria. Anatomia i embriologia humana. Histologia.
2n	Farmacologia-nutrició i dietètica	Farmacologia	12 (8T+4A)	9	3/	Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de les malalties. Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments: manipulació i reglamentació. Substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica.	Farmacologia. Nutrició i bromatologia. Infermeria.
			6 (4T+2A)	4,5	1,5/		
1r		Nutrició i dietètica en infermeria	6 (4T+2A)	4,5	1,5/		
1r	Fonaments d'infermeria	Fonaments d'infermeria	15 (12T+3A)	6	3/6	Marc conceptual de la infermeria. Teoria i models. Metodologia de la infermeria (processos d'atenció d'infermeria). Cures bàsiques d'infermeria.	Infermeria.
1r	Legislació i ètica professional	Legislació i ètica professional	4,5 (2T+2,5A)	3	1,5/	Normes legals d'àmbit professional. Codis deontològics professionals i altres recomanacions ètiques.	Infermeria. Dret administratiu. Medicina legal i forense. Filosofia del dret. Filosofia moral.

Font: BOE núm. 199, Resolució 16.742 de 29 de juliol de 2002. Data de publicació: 20 d'agost de 2002.

Taula 101 (cont.). Pla d'estudis de 2002 de la Universitat Rovira i Virgili

MATÈRIES OBLIGATÒRIES DE LA UNIVERSITAT						
Cicle	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
		Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
3r	Història de la cura en infermeria	4,5	1,5	1,5/1,5	Anàlisi de les cures en les diferents etapes de la història. Models d'infermeria. Disseny i experimentació d'un model: fase de valoració.	Infermeria. Història de la ciència.

Font: BOE núm. 199, Resolució 16.742 de 29 de juliol de 2002. Data de publicació: 20 d'agost de 2002.

Taula 101 (cont.). Pla d'estudis de 2002 de la Universitat Rovira i Virgili

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Tècniques complementàries en les cures d'infermeria	4,5	1,5	3	Reflexoteràpia. Polarització. Cross-Crawl. Respiració completa. Massatge de benestar i confort. Relaxament.	Infermeria.
Infermeria internacional	4,5	3	1,5	Cultura, infermeria i cures. Programes internacionals des de l'Escola Universitària d'Infermeria de la URV.	Infermeria.
Evolució i influència de la sexualitat humana	4,5	3	1,5	Sexualitat i societat. Implicacions de la funció sexual. Educació afectiva i sexual.	Infermeria. Psiquiatria. Antropologia social.
Programes de salut en l'àmbit local	4,5	3	1,5	La planificació en salut. Mètodes, procediments d'identificació i prioritització de necessitats i problemes de salut. Anàlisi de les necessitats i formulació d'objectius. Estudi i planificació d'estratègies: elecció de la solució preferencial. Implementació del programa. Dissenys d'avaluació.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública.
Gestió de la qualitat total en els serveis sanitaris	4,5	1,5	3	Gestió de la qualitat total de les cures d'infermeria i de serveis. Metodologia per a la millora de la qualitat.	Infermeria.
Tècniques expressives i artiteràpia aplicada a l'atenció d'infermeria	4,5	1,5	3	Aprofundiment en els mètodes i tècniques expressives de comunicació i interrelació.	Infermeria.
Aprofundiment pràctic de procediments i proves de diagnòstic	4,5	1,5	3	Desenvolupament pràctic dels procediments d'ús més freqüent en pacients amb tractament mèdic i quirúrgic. Cures al pacient durant diferents proves i mètodes d'exploració de diagnòstics.	Infermeria. Bioquímica i biologia molecular.
Comunicació en les cures d'infermeria	4,5	3	1,5	La comunicació del professional d'infermeria amb les persones en els processos de salut-malaltia. La comunicació verbal i no verbal. Registres i informes. L'assertivitat. El treball en equip: el lideratge. L'entrevista en infermeria. Habilitats discursives: parlar en públic.	Infermeria.

Taula 101 (cont.). Pla d'estudis de 2002 de la Universitat Rovira i Virgili

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Atenció d'infermeria en situacions d'urgència	4,5	4,5	–	Es volen fer conèixer els aspectes més importants d'aquelles situacions que suposin un risc per a la vida de les persones i s'aborda el tema tant <i>in situ</i> com durant el trasllat i en el període d'hospitalització.	Infermeria. Medicina.
Desigualtats socials i salut	4,5	3	1,5	Anàlisi de la política social i la política de salut. Desenvolupament social i estat del benestar. Factors que condicionen el desenvolupament. Relació entre recursos i salut.	Infermeria. Sociologia.
Dilemes ètics relacionats amb la pràctica de la infermeria	4,5	1,5	3	Dilemes ètics plantejats en infermeria en relació amb l'eutanàsia, l'avortament, la sida, les diferents creences i la distribució dels recursos, entre altres.	Infermeria. Filosofia moral.
Tècniques de recollida de dades i avaluació de resultats	4,5	1,5	3	Mesura de resultats de salut. Entrevistes i qüestionaris. Observació. Tècniques qualitatives de recollida de dades. Escales de mesura de salut. Definicions de salut i conceptes relacionats.	Infermeria. Estadística i recerca operativa.
Desenvolupament professional	4,5	3	1,5	Importància del currículum. La consideració del treball en equip. Les últimes tendències en el desenvolupament professional de la infermeria.	Infermeria.
Relacions humanes en l'atenció d'infermeria	4,5	1,5	3	La comunicació i la relació interpersonal. Influència de la relació interpersonal en les cures d'infermeria. Intel·ligència emocional. Tècniques de comunicació i resolució de problemes aplicats a la infermeria: negociació, resolució de problemes, entrevista motivacional, etc. La comunicació grupal.	Infermeria. Psicologia bàsica.
Vellesa, cultura i societat	4,5	3	1,5	Aspectes socioculturals de la vellesa, construcció social de l'ancianitat: significats que adquireix l'ancianitat segons successos històrics, forces socials, ideologies, etc. Marginació i vellesa.	Infermeria. Antropologia social.
Aprofundiment en les cures d'infermeria	21	10,5	10,5	Procediments avançats en l'atenció tècnica i humana al pacient. Valoració de situacions crítiques i especials de salut. Ús de mitjans tècnics i aprenentatge d'habilitats.	Infermeria.

Font: BOE núm. 199, Resolució 16.742 de 29 de juliol de 2002. Data de publicació: 20 d'agost de 2002.

1.7. Universitat de Vic

Taula 102. Pla d'estudis de 1997 de la Universitat de Vic

MATÈRIES TRONCAL							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Administració de serveis d'infermeria	Administració de serveis d'infermeria	7	4	3	Sistemes de salut. Planificació i economia sanitàries. Administració de serveis d'infermeria.	Infermeria.
1r	Ciències psicosocials aplicades	Infermeria psicosocial	6	4	2	Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria. Personalitat, avaluació i tractament psicològic. Psicologia bàsica. Psicologia social. Sociologia.
1r	Infermeria comunitària. Ecologia humana					Concepte de salut i factors que la condicionen. Bioestadística i demografia aplicades. Mètode epidemiològic i vigilància epidemiològica. Morfologia i fisiologia dels microorganismes. Infecció. Immunitat. Vacunes i sèrums.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i recerca operativa. Microbiologia. Immunologia. Parasitologia.
		Infermeria comunitària 1	7,12T 1,88A	6,12T 1,88A	1T	Ecologia humana. Demografia. Microbiologia. Socioantropologia.	
		Infermeria comunitària 2	10,59T 1,41A	4,59T 1,41A	6T	Bioestadística i demografia aplicades. Diagnòstic i pla de salut. Educació per a la salut.	
1r	Infermeria comunitària. Ecologia humana	Infermeria comunitària 3	8,29T 0,71A	2,29T 0,71A	6T	Programes de salut en relació amb els grups d'edat, els grups de risc i les alteracions de la salut més prevalents.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i recerca operativa. Microbiologia. Immunologia. Parasitologia.
1r	Infermeria geriàtrica	Infermeria de l'ancià	6	2	4	Teories de l'envelliment. Aspectes demogràfics, sociològics i psicològics de l'envelliment. Cures d'infermeria a l'ancià sa i malalt.	Infermeria.

Taula 102 (cont.). Pla d'estudis de 1997 de la Universitat de Vic

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Infermeria maternoinfantil	Infermeria maternoinfantil	14T 1A	4T 1A	10T	Creixement i desenvolupament del nen sa fins a l'adolescència. Alteracions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats del nen. Reproducció humana. Manteniment de la salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, el part i el puerperi. Alteracions de la gestació, el part i el puerperi. Característiques generals del nou-nat sa i del seu desenvolupament fins al primer mes de vida. Cures d'infermeria en la gestació, el part i el puerperi normals i patològics. Aspectes psicosocials de l'atenció al nen.	Infermeria. Pediatría. Obstetrícia i ginecologia.
1r	Infermeria medico-quirúrgica	Infermeria medico-quirúrgica. Adult I	31,20T 4,80A	7,20T 4,80A	24T	Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diferents aparells i sistemes de l'organisme humà. Tecnologia d'infermeria per a l'atenció a individus amb problemes medicoquirúrgics. Tendències epidemiològiques i descripció de les alteracions de salut més freqüents en l'edat adulta. Problemes biopsicosocials.	Infermeria. Medicina. Cirurgia.
		Infermeria medico-quirúrgica. Adult II	16,80T 3,20A	4,80T 3,20A	12T	Tendències epidemiològiques i descripció de les alteracions de salut més freqüents en l'edat adulta. Problemes biopsicosocials.	
1r	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	Infermeria i salut mental	6T	2T	4T	Salut mental i forma de vida. Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria.	Infermeria.

Taula 102 (cont.). Pla d'estudis de 1997 de la Universitat de Vic

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Estructura i funció del cos humà	Cos humà i funció del cos humà	8T 2A	6T 2A	2T	Citologia. Embriologia. Histologia. Fonaments de genètica. Estudi anatòmic i fisiològic dels diversos òrgans, aparells i sistemes. Principis immediats. Biocatalitzadors. Oligoelements. Vitamines i hormones. Bioquímica i biofísica de les membranes, músculs i nervis. Metabolisme.	Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Ciències morfològiques. Fisiologia. Infermeria.
1r	Farmacologia, nutrició i dietètica	Farmacologia	5T	4T	1T	Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments: manipulació i reglamentació. Substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica. Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de les malalties.	Farmacologia. Nutrició i bromatologia. Infermeria.
		Nutrició i dietètica	3T	2T	1T		
1r	Fonaments d'infermeria	Fonaments d'infermeria	12T 3A	5T 3A	7T	Marc conceptual de la infermeria. Teoria i models. Metodologia de la infermeria (processos d'atenció d'infermeria). Cures bàsiques d'infermeria. Coneixement de la persona i la naturalesa de les intervencions segons un model de cures d'infermeria.	Infermeria.
1r	Legislació i ètica professional	Legislació i ètica en infermeria	2T 0,50A	2T 0,50A		Normes legals d'àmbit professional. Codis deontològics professionals i altres recomanacions ètiques. Els drets dels malalts. Secret professional.	Infermeria. Toxicologia i legislació sanitària. Filosofia del dret, la moral i la política. Dret administratiu.

Font: BOE núm. 97. Data de publicació: 23 d'abril de 1997.

Taula 102 (cont.). Pla d'estudis de 1997 de la Universitat de Vic

MATÈRIES OBLIGATÒRIES DE LA UNIVERSITAT						
Cicle	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
		Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Bioestadística	6	4	2	Bases conceptuals. Estadística descriptiva i inferencial. Interpretació de resultats.	Infermeria. Estadística i recerca operativa.

Taula 102 (cont.). Pla d'estudis de 1997 de la Universitat de Vic

MATÈRIES OBLIGATÒRIES DE LA UNIVERSITAT						
Cicle	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
		Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Dietètica aplicada	3	2	1	Dietoteràpia. Dietètica aplicada en relació amb les alteracions de la salut més comunes.	Infermeria. Nutrició i bromatologia.
1r	Història de la infermeria	3	3	0	Evolució social i històrica de les cures en infermeria.	Infermeria. Història de la ciència.
1r	Relació d'ajuda en infermeria	4	3	1	La relació d'ajuda en infermeria. Relacions interpersonals. Aspectes psicològics i socials de l'atenció en infermeria.	Infermeria. Psicologia social.

Font: BOE núm. 97. Data de publicació: 23 d'abril de 1997.

Taula 102 (cont.). Pla d'estudis de 1997 de la Universitat de Vic

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Elaboració de projectes	5,50	3	2,50	Formulació d'un problema de recerca. Estudi de les diferents etapes del procés de recerca.	Infermeria. Medicina.
Intervenció en grups	6	3	3	Tècniques de recerca en petits grups.	Infermeria. Psicologia social.
Educació per a la salut	4,50	2	2,50	Disseny i avaluació de programes d'educació per a la salut.	Infermeria.
Infermeria en cures pal·liatives	4,50	2	2,50	Reflexió sobre la mort. Necessitats del malalt i la seva família. Intervenció d'infermeria.	Infermeria.
Teories i models d'infermeria	4,50	2	2,50	Anàlisi dels diferents models d'atenció d'infermeria.	Infermeria.
Idioma	6	3	3	Idioma tècnic.	Filologia anglesa. Filologia francesa. Filologia catalana.
Informàtica	4,50	1	3,50	Introducció a la informàtica. Coneixements de microprocessadors. Sistemes operatius. Tractament de textos. Bases de dades.	Llenguatges i sistemes informàtics.
Bioètica	4	2	2	Bioètica. Principis fonamentals. Benefici, autonomia, justícia. Infermeria i presa de decisions. Problemes actuals en bioètica.	Infermeria. Filosofia.
Atenció d'infermeria en la readaptació	3	2	1	Principis de la readaptació i la rehabilitació. Funcionalisme òptim de les persones afectades de malaltia crònica, física o mental.	Infermeria.
Actuació en situació d'emergència extrahospitalària	4	2	2	Intervenció d'infermeria en situacions d'emergència fora del medi hospitalari.	Infermeria.
Teràpies complementàries en infermeria	4,50	2	2,50	Coneixement i aplicació de la massoteràpia, mètodes de relaxament. Reflexoteràpia i termalisme.	Infermeria.
Antropologia de la salut	5	3	2	Estudi dels factors socials i culturals que influeixen en la salut i la malaltia.	Infermeria. Antropologia social.
Intervenció comunitària	3	2	1	Desenvolupament de programes i tècniques d'intervenció en la comunitat.	Infermeria. Psicologia social. Sociologia.

Taula 102 (cont.). Pla d'estudis de 1997 de la Universitat de Vic

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Tècniques de comunicació	3,50	2	1,50	Desenvolupament d'habilitats de comunicació i entrevista clínica.	Infermeria. Comunicació audiovisual i publicitat. Periodisme.
Atenció d'infermeria a les addiccions i toxicomanies	3	2	1	Atenció d'infermeria a persones amb addiccions i/o toxicomanies. Programes específics i recursos multidisciplinaris.	Infermeria. Personalitat, avaluació i tractament psíquic.
Prevençió i control de la infecció hospitalària	3	2	1	Aspectes relacionats amb la prevenció de la infecció nosocomial. Àrees o sectors de l'àmbit sanitari en què els malalts tenen més risc d'adquirir una infecció nosocomial.	Infermeria. Microbiologia. Medicina preventiva i salut pública.
Documentació en infermeria	3,50	2	1,50	Els documents com a instruments de treball. Anàlisi dels diferents documents. Sistemes de registre.	Infermeria. Biblioteconomia i documentació.
Polítiques sociosanitàries	3	2	1	Canvis socials, econòmics i sanitaris. Repercussions en les polítiques socials i sanitàries.	Infermeria. Medicina i sociologia.
Sexualitat humana	3	2	1	Sexualitat i cicle vital.	Infermeria. Medicina i psicologia evolutiva i de l'educació.
Vellesa i salut	3	2	1	Desenvolupament de programes específics d'atenció a les persones grans.	Infermeria. Psicologia evolutiva i de l'educació.
Atenció d'infermeria al dolor	3	2	1	Valoració del dolor. Principis i fonaments dels diferents tractaments. Atenció individualitzada.	Infermeria.
Comunicació científica	3,50	1	2	Llenguatge tècnic i científic. Sistemàtica de l'exposició científica. Documentació i sistemes d'informació.	Infermeria. Filologia espanyola. Filologia catalana. Biblioteconomia i documentació. Comunicació audiovisual i publicitat.
Treball pràctic	5	0	5	Treball de camp per aplicar els coneixements adquirits en algun camp d'intervenció d'infermeria.	Totes les àrees que figuren en el títol.
Biologia humana	3	2	1	Aspectes biològics de l'ésser humà i desenvolupament biològic.	Infermeria. Biologia cel·lular i medicina.

Font: BOE núm. 97. Data de publicació: 23 d'abril de 1997.

Taula 103. Pla d'estudis de 2001 de la Universitat de Vic

MATÈRIES TRONCAL							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
3r	Administració de serveis d'infermeria	Administració de serveis d'infermeria	7 7T+0A 7	4T 4	3T 3	Sistemes de salut. Planificació i economia sanitàries. Administració de serveis d'infermeria.	Infermeria.

Taula 103 (cont.). Pla d'estudis de 2001 de la Universitat de Vic

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Ciències psicosocials aplicades	Ciències psicosocials aplicades	6 6T+0A 6	4T 4	2T 2	Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria. Psicologia bàsica. Psicologia social. Sociologia. Personalitat, avaluació i tractament psicològic.
1r-3r	Infermeria comunitària. Ecologia humana		32 26T+6A	13T+6A	13T	Concepte de salut i factors que la condicionen. Bioestadística i demografia aplicades. Mètode epidemiològic i vigilància epidemiològica. Sistemes de salut. Tendències. Atenció primària de salut. Educació per a la salut. Morfologia i fisiologia dels microorganismes. Infecció. Immunitat. Vacunes i sèrums.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i recerca operativa. Microbiologia. Immunologia. Parasitologia.
1r		Infermeria comunitària I. Medi ambient	13	12	1		
2n		Infermeria comunitària II. Educació per a la salut	9	3	6		
3r		Infermeria comunitària III	10	4	6		
2n	Infermeria geriàtrica	Infermeria geriàtrica	7 6T+1A 7	2T+1A 3	4T 4	Teories de l'envelliment. Aspectes demogràfics, sociològics i psicològics de l'envelliment. Cures d'infermeria a l'ancià sa i malalt.	Infermeria.

Taula 103 (cont.). Pla d'estudis de 2001 de la Universitat de Vic

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
3r	Infermeria maternoinfantil	Infermeria maternoinfantil	14T+1A 15	4T+1A 5	10T 10	Creixement i desenvolupament del nen sa fins a l'adolescència. Alteracions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats del nen. Reproducció humana. Manteniment de la salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, el part i el puerperi. Alteracions de la gestació, el part i el puerperi. Característiques generals del nou-nascut i del seu desenvolupament fins al primer mes de vida. Cures d'infermeria en la gestació, el part i el puerperi normals i patològics.	Infermeria. Obstetrícia i ginecologia. Pediatria.
2n-3r	Infermeria medico-quirúrgica		51,5 48T+3,5A	12T+3,5A	36T	Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diferents aparells i sistemes de l'organisme humà. Tecnologia d'infermeria per a l'atenció d'individus amb problemes medicoquirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medicoquirúrgics.	Infermeria. Medicina. Cirurgia. Dermatologia. Oftalmologia. Otorinolaringologia.
2n		Infermeria medico-quirúrgica-adult I	30,5	9,5	21		
3r		Infermeria medico-quirúrgica-adult II	16	6	10		
3r		Pràctica clínica integrada	5	0	5		

Taula 103 (cont.). Pla d'estudis de 2001 de la Universitat de Vic

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
3r	Infermeria psiquiàtrica de salut mental	Infermeria psiquiàtrica de salut mental	6 6T+0A 6	2T 2	4T 4	Salut mental i forma de vida. Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria.	Infermeria.
1r	Estructura i funció del cos humà	Estructura i funció del cos humà	10 8T+2A 10	6T+2A 8	2T 2	Citologia. Embriologia. Histologia. Fonaments de genètica. Estudi anatòmic i fisiològic dels diversos òrgans, aparells i sistemes. Principis immediats. Biocatalitzadors. Oligoelements. Vitamines i hormones. Bioquímica i biofísica de les membranes, músculs i nervis.	Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Fisiologia. Infermeria. Anatomia i embriologia humana. Histologia.
2n	Farmacologia. Nutrició i dietètica	Farmacologia	9 8T+1A	6T+1A	2T	Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de les malalties. Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments: manipulació i reglamentació. Substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica.	Farmacologia. Nutrició i bromatologia. Infermeria.
2n		Nutrició i dietètica	4,5	4	0,5		
1r	Fonaments d'infermeria	Fonaments d'infermeria	15 12T+3A 15	5T+3A 8	7T 7	Marc conceptual de la infermeria. Teoria i models. Metodologia de la infermeria (processos d'atenció d'infermeria). Cures bàsiques d'infermeria.	Infermeria.
1r	Legislació i ètica professional	Legislació i ètica professional	4,5 2T+2,5A 4,5	2T+1,5A 3,5	0T+1A 1	Normes legals d'àmbit professional. Codis deontològics professionals i altres recomanacions ètiques.	Infermeria. Dret administratiu. Medicina legal i forense. Filosofia del dret. Filosofia moral.

Font: BOE núm. 171. Data de publicació: 18 de juliol de 2001.

Taula 103 (cont.). Pla d'estudis de 2001 de la Universitat de Vic

MATÈRIES OBLIGATÒRIES DE LA UNIVERSITAT						
Cicle	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
		Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Bioestadística	4,5	2	2,5	Bases conceptuals. Bioestadística descriptiva i inferencial. Interpretació de resultats.	Infermeria. Estadística i recerca operativa.
1r	Història de la infermeria	4,5	3	1,5	Evolució social i històrica de les cures en infermeria.	Infermeria.
1r	Infermeria psicosocial	4,5	2	2,5	La relació d'ajuda en infermeria. Relacions interpersonals. Aspectes psicològics i socials de l'atenció d'infermeria.	Infermeria.
1r	Atencions bàsiques en infermeria	8	1	7	Valoració de les manifestacions de dependència en les necessitats fonamentals. Procediments vinculats al rol interdependent del/la malalt/a. Intervencions autònomes.	Infermeria.

Font: BOE núm. 171. Data de publicació: 18 de juliol de 2001.

Taula 103 (cont.). Pla d'estudis de 2001 de la Universitat de Vic

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Elaboració de projectes	4,5	3	1,5	Fases d'elaboració d'un projecte. Estratègies. Processos d'avaluació de la intervenció. Documentació i anàlisi bibliogràfica. Teledocumentació.	Infermeria. Medicina.
Intervenció en grups	4,5	3	1,5	Tècniques de recerca en petits grups.	Infermeria. Psicologia social.
Infermeria en cures pal·liatives	4,5	3	1,5	Reflexió sobre la mort. Necessitats del malalt i la seva família. Intervenció d'infermeria.	Infermeria.
Teories i models d'infermeria	4,5	3	1,5	Anàlisi dels diferents models d'atenció d'infermeria.	Infermeria.
Anglès	4,5	1	3,5	Idioma tècnic.	Filologia anglesa.
Bioètica	4,5	3	1,5	Bioètica. Principis fonamentals. Benefici, autonomia, justícia. Infermeria i presa de decisions. Problemes actuals en bioètica.	Infermeria. Filosofia moral.
Atenció d'infermeria en la readaptació	4,5	3	1,5	Principis de la readaptació i la rehabilitació. Funcionalisme òptim de les persones afectades de malaltia crònica, física o mental.	Infermeria.
Actuació en situació d'emergència extrahospitalària	4,5	3	1,5	Intervenció d'infermeria en situacions d'emergència fora del medi hospitalari.	Infermeria.
Teràpies complementàries en infermeria	4,5	1	3,5	Coneixement i aplicació de la massoteràpia, mètodes de relaxament. Reflexoteràpia i termalisme.	Infermeria.
Antropologia de la salut	4,5	3	1,5	Estudi dels factors socials i culturals que influeixen en la salut i la malaltia.	Infermeria. Antropologia social.
Atenció d'infermeria a les addiccions i toxicomanies	4,5	3	1,5	Atenció d'infermeria a persones amb addiccions i/o toxicomanies. Programes específics i recursos multidisciplinaris.	Infermeria. Personalitat, avaluació i tractament psíquic.

Taula 103 (cont.). Pla d'estudis de 2001 de la Universitat de Vic

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Prevençió i control de la infecció hospitalària	4,5	3	1,5	Aspectes relacionats en la prevenció de la infecció nosocomial. Àrees o sectors de l'àmbit sanitari en què els malalts tenen més risc d'adquirir una infecció nosocomial.	Infermeria. Microbiologia. Medicina preventiva i salut pública.
Sexualitat humana	4,5	3	1,5	Història de la sexualitat humana. Sexualitat humana. Sexualitat i cicle vital. Fisiologia i conducta sexual humana. Disfuncions sexuals. Sexualitat i discapacitat, programes d'informació i d'educació per a la salut.	Infermeria. Medicina i psicologia evolutiva i de l'educació.
Envel·liment, societat i salut	4,5	3	1,5	Història social de la vellesa. Els significats de l'edat. El curs de la vida. Temps, edat i cicle vital. Satisfacció, benestar i qualitat de vida en l'ancià. La mort i el morir en l'ancià. Gènere i envelliment. Xarxes de suport social.	Infermeria. Psicologia evolutiva i de l'educació.
Atenció d'infermeria en situacions de dolor	4,5	3	1,5	Valoració del dolor. Principis i fonaments dels diferents tractaments. Atenció individualitzada.	Infermeria.
Salut mental infantil i juvenil	4,5	3	1,5	Psicopatologia en la infància i l'adolescència. Prevenció, detecció precoç i recursos terapèutics. Senyals d'alarma i factors de risc.	Infermeria. Psiquiatria. Personalitat, avaluació i tractament psicològic.
Psicosociologia de les males notícies	4,5	3	1,5	Anàlisi dels elements que intervenen en situacions emocionals complexes. La comunicació amb familiars i amics. La comunicació entre els professionals de la salut.	Infermeria. Psicologia social.
Experiències complementàries d'aprenentatge en educació per a la salut	4,5	3	1,5	<i>Counseling</i> a persones sanes i malalts aguts, crònics i terminals. Recerca. Acció en educació per a la salut. Elaboració de materials didàctics. Programes d'educació sanitària en els àmbits formal i informal.	Infermeria. Psicologia evolutiva i de l'educació.
Infermeria i VIH/sida	4,5	3	1,5	Incidència biomèdica de la infecció i de la malaltia. Repercussions en la sexualitat humana. Repercussions psicosocials.	Infermeria. Medicina.
Teràpies complementàries	4,5	3	1,5	Desenvolupament d'algunes teràpies complementàries en les cures d'infermeria. Reflexologia, fitoteràpia.	Infermeria. Fisioteràpia. Radiologia i medicina física.
Consell dietètic	4,5	3	1,5	<i>Counseling</i> , motivació i educació alimentària. Estratègies per al canvi d'hàbits alimentaris interpersonals i grupals. Consell personalitzat en les alteracions de salut més freqüents.	Infermeria.
Relació d'ajuda en situacions conflictives	4,5	3	1,5	Estudi dels models de relació d'ajuda. Anàlisi de les habilitats i actituds per millorar la competència relacional. Identificació, autocontrol i gestió de les emocions. Resolució de casos.	Infermeria.

Taula 103 (cont.). Pla d'estudis de 2001 de la Universitat de Vic

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínics		
Salut i diversitat cultural	4,5	3	1,5	Descripció etnogràfica dels col·lectius d'immigrants de més presència al nostre país. Creences, actituds i comportaments d'aquests col·lectius en relació amb el nostre sistema social i sanitari. Estratègies adaptatives.	Infermeria. Antropologia social i cultural.

Font: BOE núm. 171. Data de publicació: 18 de juliol de 2001.

1.8. Universitat Ramon Llull

Taula 104. Pla d'estudis de 1994 de la Universitat Ramon Llull

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínics		
3r	Administració de serveis d'infermeria	Administració de serveis d'infermeria	7	4	3	Sistemes de salut. Planificació i economia sanitàries. Administració de serveis d'infermeria.	Infermeria.
1r	Ciències psicosocials aplicades	Psicologia	6	4	2	Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria. Psicologia bàsica. Psicologia social.
1r	Infermeria comunitària. Ecologia humana	Infermeria comunitària I	11T+7A	4	7T+7A	Concepte de salut i factors que la condicionen. Sistemes de salut. Tendències. Atenció primària de salut. Morfologia i fisiologia dels microorganismes. Infecció. Immunitat. Vacunes i sèrums. Bioestadística i demografia aplicades. Mètode epidemiològic i vigilància epidemiològica. Diagnòstic i pla de salut. Programes de salut. Educació per a la salut.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública.
2n		Infermeria comunitària II	5T	4	1		
3r		Infermeria comunitària III	10	5	5		
3r	Infermeria geriàtrica	Infermeria geriàtrica	6T+3A	2T+2A	4T+1A	Teories de l'envelliment. Aspectes demogràfics, sociològics i psicològics de l'envelliment. Cures d'infermeria a l'ancià sa i malalt.	Infermeria.
3r	Infermeria maternoinfantil	Infermeria maternoinfantil	14	4	10	Creixement i desenvolupament del nen sa fins a l'adolescència. Alteracions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats del nen. Reproducció humana. Manteniment de la salut en la reproducció humana. Problemes de salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, el part i el puerperi. Alteracions de la gestació, el part i el puerperi. Característiques generals del nou-nat sa i del seu desenvolupament fins al primer mes de vida. Cures d'infermeria en la gestació, el part i el puerperi normals i patològics.	Infermeria.

Taula 104 (cont.). Pla d'estudis de 1994 de la Universitat Ramon Llull

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
2n	Infermeria medico-quirúrgica	Infermeria medico-quirúrgica I	28	8	18	Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diferents aparells i sistemes de l'organisme humà. Tecnologia d'infermeria per a l'atenció d'individus amb problemes medico-quirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medico-quirúrgics.	Infermeria. Medicina i cirurgia.
2n		Infermeria de l'adult II. Medico-quirúrgica	22T+4A	4T+4A	18		
3r	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	6T+3A	2T+2A	4+1A	Salut mental i forma de vida. Atenció d'infermeria de la salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria.	Infermeria.
1r	Estructura i funció del cos humà	Fonaments biològics	4T+6A	3T+5A	1T+1A	Estudi anatòmic i fisiològic dels diversos òrgans, aparells i sistemes.	Ciències morfològiques. Fisiologia. Infermeria.
1r		Anatomo-fisiologia del cos humà	4T+6A	3T+5A	1T+1A		
2n	Farmacologia-nutrició i dietètica	Farmacologia	4T+1A	3T+1A	1	Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de les malalties. Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments: manipulació i reglamentació. Substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica.	Farmacologia. Nutrició i bromatologia. Infermeria.
2n		Dietètica i nutrició	4T+1A	3T+1A	1		
1r	Fonaments d'infermeria	Fonaments d'infermeria I	12T+6A	5	7+6A	Marc conceptual de la infermeria. Teoria i models. Metodologia de la infermeria (processos d'atenció d'infermeria). Cures bàsiques d'infermeria.	Infermeria.
3r	Legislació i ètica professional	Legislació sanitària	1T+1A	1	1A	Normes legals d'àmbit professional. Codis deontològics professionals i altres recomanacions ètiques.	Infermeria. Filosofia del dret, la moral i la política.
3r		Deontologia	1T+2A	1T+1A	1A		

Font: BOE núm. 45, en data de 22 de febrer de 1994.

Taula 104 (cont.). Pla d'estudis de 1994 de la Universitat Ramon Llull

MATÈRIES OBLIGATÒRIES DE LA UNIVERSITAT						
Cicle	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
		Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Fonaments d'infermeria II	8	4	4	Evolució històrica del marc conceptual i de la professió d'infermeria. Aplicacions dels processos d'atenció d'infermeria en diferents models.	Infermeria.
1r	Principis i tècniques d'investigació I	8	4	4	Metodologia en ciències de la salut. Fonaments de bioestadística. Informàtica bàsica.	Estadística i investigació operativa. Llenguatges i sistemes informàtics.
1r	Antropologia i fet religiós	6	4	2	L'ésser humà i les seves necessitats. Fenomenologia religiosa.	Antropologia social.
2n	Antropologia de la salut	5	4	1	Concepte antropològic de salut. Evolució històrica. Etnomedicina.	Antropologia. Infermeria.
3r	Cures en serveis especials assistencials	9	4	5	Infraestructura i funcionament dels serveis especials assistencials. Patologies més freqüents i la seva atenció d'infermeria. Tecnologia avançada.	Infermeria. Medicina i cirurgia.
3r	Terapèutica física	4	2	2	Radioteràpia. Magnetoteràpia. Termoteràpia. Quimioteràpia. Laserteràpia. Altres tècniques.	Infermeria. Radiologia i medicina física.
3r	Teràpies afins	5	2	3	Concepte de salut a les diverses cultures. Introducció de les diferents teràpies.	Infermeria. Medicina.

Font: BOE núm. 45, en data de 22 de febrer de 1994.

Taula 104 (cont.). Pla d'estudis de 1994 de la Universitat Ramon Llull

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Informàtica sanitària I (1r curs)	3	2	1	Processament de dades. Aplicacions en infermeria.	Infermeria. Llenguatge i sistemes informàtics.
Salut i medi ambient (1r curs)	3	2	1	Interrelació de medi ambient i salut.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública.
Història de la infermeria (1r curs)	3	2	1	Origen de la professió d'infermera i evolució de les cures d'infermeria a través de la història.	Història de la ciència. Infermeria.
Higiene hospitalària (1r curs)	3	2	1	Conceptes bàsics en higiene. Mètodes i tecnologies de desinfecció. Prevenció i aïllament.	Infermeria.
Francès I (1r curs)	6	4	2	Estructures bàsiques del francès científic.	Filologia francesa.
Anglès I (1r curs)	6	4	2	Estructures bàsiques de l'anglès científic.	Filologia anglesa.
Documentació sanitària (2n curs)	3	2	1	Concepte de documentació. Fonts documentals. Anàlisi de la documentació. Maneig de la base de dades.	Infermeria.
Pedagogia de la intervenció (2n curs)	6	4	2	Intervenció socioeducativa. Interacció professional i comunicació educativa. Planificació, execució i avaluació de la intervenció.	Infermeria. Personalitat, avaluació i tractament psicològics.

Taula 104 (cont.). Pla d'estudis de 1994 de la Universitat Ramon Llull

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Principis i tècniques d'investigació II (2n curs)	6	4	2	Elaboració i desenvolupament de programes d'investigació. Ampliació de bioestadística.	Estadística i investigació operativa.
Informàtica sanitària II (2n curs)	6	4	2	Bases de dades i paquets estadístics. Aplicació en ciències de la salut.	Llenguatges i sistemes informàtics. Infermeria.
Francès II (2n curs)	6	4	2	Aplicacions de la llengua francesa a les ciències de la salut. Terminologia específica.	Filologia francesa.
Anglès II (2n curs)	6	4	2	Aplicacions de la llengua anglesa a les ciències de la salut. Terminologia específica.	Filologia anglesa.
Assessoria sanitària (2n curs)	6	4	2	Assessoria personal i a les famílies del malalt: conceptes i mètodes.	Infermeria.
Infermeria de catàstrofes (2n curs)	3	2	1	Infraestructura sanitària. Centres de coordinació. Optimització de serveis. Informació pública.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública.
Teoria i models d'infermeria (2n curs)	3	2	1	Anàlisi en profunditat dels models en infermeria. Síntesi comparativa. Aplicacions.	Infermeria.
Educació per a la salut (2n curs)	3	2	1	Estratègies d'ensenyament-aprenentatge en l'educació per a la salut.	Infermeria. Didàctica de les ciències experimentals.
Interpretació de registres clínics (2n curs)	3	2	1	Bases per a la interpretació dels diferents registres clínics.	Medicina.

Font: BOE núm. 45, en data de 22 de febrer de 1994.

Taula 105. Pla d'estudis de 1997 de la Universitat Ramon Llull

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
3r	Administració de serveis d'infermeria	Gestió de cures	7T+1A	4T+1A	3	Sistemes de salut. Planificació i economia sanitàries. Administració de serveis d'infermeria. Investigació en infermeria.	Infermeria.
1r	Ciències psicosocials aplicades	Psicologia	6T+0,5A	4T+0,5A	2	Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria. Psicologia bàsica. Psicologia social. Sociologia. Personalitat, avaluació i tractament psicològic.
1r	Infermeria comunitària. Ecologia humana	Infermeria comunitària I	11,5	4,5	7	Concepte de salut i factors que la condicionen. Sistemes de salut. Tendències. Atenció primària de salut. Morfologia i fisiologia dels microorganismes. Infecció. Immunitat. Vacunes i sèrums. Bioestadística i demografia aplicades. Mètode epidemiològic i vigilància epidemiològica. Diagnòstic i pla de salut. Programes de salut. Educació per a la salut.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i investigació operativa. Microbiologia. Immunologia. Parasitologia.
2n		Infermeria comunitària II	6,5	4,5	2		
3r		Infermeria comunitària III	8T+1A	4T+1A	4		
3r	Infermeria geriàtrica	Infermeria geriàtrica	6T+0,5A	2T+0,5A	4	Teories de l'envelliment. Aspectes demogràfics, sociològics i psicològics de l'envelliment. Cures d'infermeria a l'ancià sa i malalt.	Infermeria.
3r	Infermeria materno-infantil	Infermeria materno-infantil	14T+1A	4T+1A	10	Creixement i desenvolupament del nen sa fins a l'adolescència. Alteracions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats del nen. Reproducció humana. Manteniment de la salut en la reproducció humana. Problemes de salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, el part i el puerperi. Característiques generals del nou-nat sa i del seu desenvolupament fins al primer mes de vida. Cures d'infermeria en la gestació, el part i el puerperi normals i patològics.	Infermeria. Pediatria. Ginecologia i obstetrícia.

Taula 105 (cont.). Pla d'estudis de 1997 de la Universitat Ramon Llull

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
2n	Infermeria medico-quirúrgica	Fisiopatologia	6T+2A	4T+2A	2	Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Tecnologia d'infermeria per a l'atenció d'individus amb problemes medicoquirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medicoquirúrgics (aparell locomotor, sistema cardio-respiratori, sistema nerviós i òrgans dels sentits). Tecnologia d'infermeria per a l'atenció d'individus amb problemes medicoquirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medicoquirúrgics (sistemes digestiu, renal i endocrí, malalties infeccioses, oncologia i dermatologia).	Infermeria. Medicina. Cirurgia.
2n		Infermeria assistencial I	12,5T+2A	2,5T+2A	10		
2n		Infermeria assistencial II	10,5T+2A	2,5T+2A	8		
3r	Infermeria medico-quirúrgica	Infermeria assistencial III	9T+2A	3T+2A	6	Tecnologia d'infermeria per a l'atenció d'individus amb problemes medicoquirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medicoquirúrgics (cures en serveis especials). Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diferents aparells i sistemes del cos humà (atencions especials).	Infermeria. Medicina. Cirurgia.
2n		Seminari d'infermeria I	5,5		5,5		
3r		Seminari d'infermeria II	4,5		4,5		
3r	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	6T+0,5A	2T+0,5A	4	Salut mental i forma de vida. Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria.	Infermeria.
1r	Estructura i funció del cos humà	Fonaments biològics	4T+1A	3T+1A	1	Citologia. Histologia. Fonaments de genètica. Principis immediats. Biocatalitzadors. Oligoelements. Vitamines i hormones. Bioquímica i biofísica de les membranes, músculs i nervis. Estudi anatòmic i fisiològic dels diversos òrgans, aparells i sistemes. Embriologia.	Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Ciències morfològiques. Fisiologia. Infermeria.
1r		Anatomo-fisiologia del cos humà	4T+1A	3T+1A	1		
2n	Farmacologia-nutrició i dietètica	Farmacologia	4T+1A	3T+1A	1	Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de les malalties. Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments: manipulació i reglamentació. Substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica.	Farmacologia. Nutrició i bromatologia. Infermeria.
2n		Dietètica i nutrició	4T+1A	3T+1A	1		

Taula 105 (cont.). Pla d'estudis de 1997 de la Universitat Ramon Llull

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Fonaments d'infermeria	Fonaments d'infermeria	12	5	7	Marc conceptual de la infermeria. Teoria i models. Metodologia de la infermeria (processos d'atenció d'infermeria). Cures bàsiques d'infermeria.	Infermeria.
3r	Legislació i ètica professional	Legislació sanitària	2T+0,5A	2T+0,5A		Normes legals d'àmbit professional. Codis deontològics professionals i altres recomanacions ètiques.	Infermeria. Medicina legal. Filosofia moral. Dret administratiu.

Font: BOE núm. 151. Resolució de 6 de juny de 1997. Data de publicació: 25 de juny de 1997.

Taula 105 (cont.). Pla d'estudis de 1997 de la Universitat Ramon Llull

MATÈRIES OBLIGATÒRIES DE LA UNIVERSITAT						
Cicle	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
		Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Procés d'atenció d'infermeria	4,5	4,5	0	Aplicacions dels processos d'atenció en infermeria en els diferents models.	Infermeria.
1r	Informàtica aplicada	4,5	4,5	0	Fonaments d'informàtica i la seva aplicació a les professions sanitàries.	Llenguatges i sistemes informàtics.
1r	Seminari interdisciplinari	6	0	6	Integració de les ciències i les humanitats en el procés d'aprenentatge professional.	Infermeria.
1r	Antropologia i fet religiós	4,5	4,5	0	L'ésser humà i les seves necessitats. Fenomenologia religiosa.	Antropologia social.
1r	Ampliació en anatomia i fisiologia del cos humà	5	5	0	Complements d'anatomia i fisiologia del cos humà.	Ciències morfològiques. Fisiologia.
1r	Ampliació en fonaments biològics	4,5	4,5	0	Complements de bioquímica i microbiologia.	Bioquímica i biologia molecular.
2n	Estadística aplicada	4,5	4,5	0	Fonaments d'estadística i la seva aplicació a les ciències de la salut.	Estadística i investigació operativa.
2n	Antropologia de la salut	4,5	4,5	0	Concepte antropològic de salut. Evolució històrica. Etnomedicina.	Antropologia social. Medicina.
3r	Bioètica i deontologia	4,5	4,5	0	Fonaments d'ètica. Principis de bioètica.	Filosofia moral.

Font: BOE núm. 151. Resolució de 6 de juny de 1997. Data de publicació: 25 de juny de 1997.

Taula 106. Pla d'estudis de 2003 de la Universitat Ramon Llull

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
3r	Administració de serveis d'infermeria	Gestió de cures	7	4	3	Sistemes de salut. Planificació i economia sanitàries. Administració de serveis d'infermeria.	Infermeria.
1r	Ciències psicosocials aplicades	Ciències psicosocials aplicades	6	4	2	Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria. Psicologia bàsica. Psicologia social. Sociologia. Personalitat, avaluació i tractament psicològic.
1r	Infermeria comunitària. Ecologia humana	Infermeria comunitària I	11,5	4,5	7	Concepte de salut i factors que la condicionen. Sistemes de salut. Tendències. Atenció primària de salut. Bioestadística i demografia aplicades. Mètode epidemiològic i vigilància epidemiològica. Diagnòstic i pla de salut. Programes de salut. Educació per a la salut.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i investigació operativa. Microbiologia. Immunologia. Parasitologia.
2n		Infermeria comunitària II	6,5	4,5	2		
3r		Infermeria comunitària III	8	4	4		
3r	Infermeria geriàtrica	Infermeria geriàtrica	8,5 6T+ 2,5A	4,5 2T+2,5A	4	Teories de l'envelliment. Aspectes demogràfics, sociològics i psicològics de l'envelliment. Cures d'infermeria a l'ancià sa i malalt.	Infermeria.
3r	Infermeria maternoinfantil	Infermeria materno-infantil	14	4	10	Creixement i desenvolupament del nen sa fins a l'adolescència. Alteracions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats del nen. Reproducció humana. Manteniment de la salut en la reproducció humana. Problemes de salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, el part i el puerperi. Alteracions de la gestació, el part i el puerperi. Característiques generals del nou-nat sa i del seu desenvolupament fins al primer mes de vida. Cures d'infermeria en la gestació, el part i el puerperi normals i patològics.	Infermeria. Pediatria. Ginecologia i obstetrícia.

Taula 106 (cont.). Pla d'estudis de 2003 de la Universitat Ramon Llull

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
2n	Infermeria medicoquirúrgica	Infermeria medicoquirúrgica I	4,5 3T+ 1,5A	3,5 2T+1,5A	1	Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diferents aparells i sistemes de l'organisme humà. Tecnologia d'infermeria per a l'atenció d'individus amb problemes medicoquirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medicoquirúrgics.	Infermeria. Medicina. Cirurgia. Dermatologia. Otorinolaringologia. Oftalmologia.
2n		Infermeria medicoquirúrgica II	15 13T+ 2A	4,5 2,5T+2A	10,5		
2n		Infermeria medicoquirúrgica III	4,5 3T+ 1,5A	4 2,5T+ 1,5A	0,5		
2n	Infermeria medicoquirúrgica	Infermeria medicoquirúrgica IV	13 11T+ 2A	4,5 2,5T+2A	8,5	Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut. Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diferents aparells i sistemes de l'organisme humà. Tecnologia d'infermeria per a l'atenció d'individus amb problemes medicoquirúrgics. Cures d'infermeria a individus amb problemes medicoquirúrgics.	Infermeria. Medicina. Cirurgia. Dermatologia. Otorinolaringologia. Oftalmologia.
3r		Infermeria medicoquirúrgica V	11 9T+ 2A	4,5 2,5T+2A	6,5		
3r		Infermeria medicoquirúrgica VI	9		9		
3r	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	Infermeria psiquiàtrica i de salut mental	7,5 6T+ 1,5A	3,5 2T+1,5A	4	Salut mental i forma de vida. Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat, cures d'infermeria en els pacients psiquiàtrics. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria.	Infermeria.
1r	Estructura i funció del cos humà	Fonaments biològics	5 4T+ 1A	4 3T+1A	1	Citologia. Histologia. Fonaments de genètica. Principis immediats. Biocatalitzadors. Oligoelements. Vitamines i hormones. Bioquímica i biofísica de les membranes, músculs i nervis. Morfologia i fisiologia dels microorganismes. Infecció. Estudi anatòmic i fisiològic dels diversos òrgans, aparells i sistemes. Embriologia. Immunitat. Vacunes i sèrums.	Bioquímica i biologia molecular. Biologia 379el-lular. Histologia. Anatomia i embriologia humana. Infermeria. Fisiologia.
1r		Estructura i funció del cos humà I	5 4T+ 1A	4 3T+1A	1		
2n	Farmacologia-nutrició i dietètica	Farmacologia	4,5 4T+ 0,5A	3,5 3T+0,5A	1	Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de les malalties. Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments: manipulació i reglamentació. Substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica.	Farmacologia. Nutrició i bromatologia. Infermeria.
2n		Dietètica i nutrició	4,5 4T+ 0,5A	3,5 3T+0,5A	1		
1r	Fonaments d'infermeria	Fonaments d'infermeria	12	5	7	Marc conceptual de la infermeria. Teories i models. Metodologia de la infermeria (processos d'atenció d'infermeria). Cures bàsiques d'infermeria.	Infermeria.

Taula 106 (cont.). Pla d'estudis de 2003 de la Universitat Ramon Llull

MATÈRIES TRONCALS							
Curs	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
3r	Legislació i ètica professional	Bioètica i legislació sanitària	5 2T+ 3A	5 2T+3A		Fonaments d'ètica. Principis de bioètica. Normes legals d'àmbit professional. Codis deontològics professionals i altres recomanacions ètiques.	Infermeria. Medicina legal i forense. Filosofia del dret. Dret administratiu.

Font: BOE núm. 204. Resolució de 31 de juliol de 2003. Data de publicació: 26 d'agost de 2003.

Taula 106 (cont.). Pla d'estudis de 2003 de la Universitat Ramon Llull

MATÈRIES OBLIGATÒRIES DE LA UNIVERSITAT						
Cicle	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
		Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Fonaments d'infermeria II	4,5	4,5	0	Procés d'atenció en infermeria.	Infermeria.
1r	Seminari interdisciplinari	9	4,5	4,5	Integració de les ciències i les humanitats en el procés d'aprenentatge professional. Dinàmica de grups. Discussió. Aprenentatge basat en problemes. Presentació de treballs en públic.	Infermeria. Sociologia. Antropologia. Biologia.
1r	Antropologia i fet religiós	4,5	3,5	1	L'ésser humà i les seves necessitats. Fenomenologia religiosa.	Antropologia social. Filosofia moral.
1r	Estructura i funció del cos humà II	5	5	0	Complements d'anatomia i fisiologia del cos humà. Complements de bioquímica i microbiologia.	Anatomia i embriologia humana. Fisiologia. Bioquímica i biologia molecular.
2n	Bioestadística aplicada	4,5	4,5	0	Mètodes estadístics i càlcul numèric. Tècniques operatives de recollida d'informació i estimació de paràmetres. Avaluació de dades amb l'ordinador. Aplicacions.	Estadística i investigació operativa.
2n	Antropologia de la salut	4,5	4,5	0	Concepte antropològic de salut. Evolució històrica.	Antropologia social. Filosofia moral. Infermeria.
3r	Seminari d'infermeria I	9	4,5	4,5	Integració i relació dels diversos coneixements de la disciplina d'infermeria. Metodologia de treball. Resolució de conflictes. Pensament crític. Dinàmica de grup. Discussió. Aprenentatge basat en problemes. Presentació de treballs en públic.	Infermeria. Sociologia. Antropologia social.

Font: BOE núm. 204. Resolució de 31 de juliol de 2003. Data de publicació: 26 d'agost de 2003.

1.9. Universitat Internacional de Catalunya

Taula 107. Pla d'estudis de 1999 de la Universitat Internacional de Catalunya

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Administració de serveis d'infermeria	Administració de serveis d'infermeria	7	4	3	Sistemes de salut. Planificació i economia sanitàries. Administració de serveis d'infermeria.	Infermeria.
1r	Ciències psicosocials aplicades	Ciències psicosocials aplicades	6	4	2	Aspectes psicològics i socials de les cures d'infermeria.	Infermeria. Personalitat, avaluació i tractament psicològic. Psicologia bàsica. Psicologia social. Sociologia.
1r	Infermeria comunitària. Ecologia humana	Infermeria comunitària 1	5	3	2	Concepte de salut i factors que la condicionen.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública. Estadística i recerca operativa. Microbiologia. Immunologia. Parasitologia.
		Infermeria comunitària 2	5	3	2	Bioestadística i demografia aplicades.	
		Infermeria comunitària 3	4T+1A	3	2	Mètode epidemiològic i vigilància epidemiològica. Morfologia i fisiologia dels microorganismes. Infecció. Immunitat. Vacunes i sèrums.	
		Infermeria comunitària 4	4T+1A	3	2	Sistemes de salut. Tendències. Atenció primària de salut.	
		Infermeria comunitària 5	4T+1A	3	2	Diagnòstic i pla de salut. Programes de salut.	
		Infermeria comunitària 6	4T+1A	3	2	Educació per a la salut.	
1r	Infermeria geriàtrica	Infermeria geriàtrica	6	2	4	Teories de l'envelliment. Aspectes demogràfics, sociològics i psicològics de l'envelliment. Cures d'infermeria a l'ancià sa i malalt.	Infermeria.
1r	Infermeria maternoinfantil	Infermeria maternoinfantil 1	5	2	3	Creixement i desenvolupament del nen sa fins a l'adolescència. Alteracions més freqüents en aquesta etapa de la vida. Cures d'infermeria en les diverses alteracions de les necessitats del nen.	Infermeria. Pediatria. Obstetrícia i ginecologia.
1r	Infermeria maternoinfantil	Infermeria maternoinfantil 2	5	2	3	Reproducció humana. Manteniment de la salut en la reproducció humana. Desenvolupament normal de la gestació, el part i el puerperi. Alteracions de la gestació, el part i el puerperi.	Infermeria. Pediatria. Obstetrícia i ginecologia.

Taula 107 (cont.). Pla d'estudis de 1999 de la Universitat Internacional de Catalunya

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Infermeria maternoinfantil	Infermeria maternoinfantil 3	4T+1A	1	4	Característiques generals del nou-nascut i del seu desenvolupament fins al primer mes de vida. Cures d'infermeria en la gestació, el part i el puerperi normals i patològics.	Infermeria. Pediatria. Obstetrícia i ginecologia.
1r	Infermeria medico-quirúrgica	Infermeria medico-quirúrgica 1	8	2	6	Processos desencadenants de les malalties. Fisiopatologia de les diverses alteracions de la salut.	Infermeria. Medicina. Cirurgia.
		Infermeria medico-quirúrgica 2	8	2	6	Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diferents aparells i sistemes de l'organisme humà (1).	
		Infermeria medico-quirúrgica 3	8	2	6	Necessitats i/o problemes derivats de les patologies més comunes que es presenten en els diferents aparells i sistemes de l'organisme humà (2).	
		Infermeria medico-quirúrgica 4	8	2	6	Tecnologia d'infermeria per a l'atenció a individus amb problemes medicoquirúrgics.	
		Infermeria medico-quirúrgica 5	8	2	6	Cures d'infermeria per a l'atenció a individus amb problemes medicoquirúrgics (1).	
		Infermeria medico-quirúrgica 6	8	2	6	Cures d'infermeria per a l'atenció a individus amb problemes medicoquirúrgics (2).	
1r	Infermeria psiquiàtrica de salut mental	Infermeria psiquiàtrica de salut mental	6	2	4	Salut mental i forma de vida. Atenció d'infermeria de salut mental a l'individu, la família i la comunitat. Aspectes psiquiàtrics de les cures d'infermeria.	Infermeria.
1r	Estructura i funció del cos humà	Cos humà 1	4T+1A	3	2	Citologia. Embriologia. Histologia. Fonaments de genètica. Estudi anatòmic i fisiològic dels diversos òrgans, aparells i sistemes.	Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Ciències morfològiques. Fisiologia. Infermeria.
		Cos humà 2	4T+1A	3	2	Principis immediats. Biocatalitzadors. Oligoelements. Vitamines i hormones. Bioquímica i biofísica de les membranes, músculs i nervis.	

Taula 107 (cont.). Pla d'estudis de 1999 de la Universitat Internacional de Catalunya

MATÈRIES TRONCALS							
Cicle	Denominació	Diversificació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
			Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Farmacologia, nutrició i dietètica	Nutrició i dietètica	4T+1A	3	2	Necessitats nutricionals i alimentàries en els diferents cicles vitals. Els aliments: manipulació i reglamentació. Substàncies nutritives i no nutritives. Dieta i equilibri alimentari. Dietètica terapèutica.	Farmacologia. Nutrició i bromatologia. Infermeria.
		Farmacologia I	4T+1A	3	2	Acció, efecte i interaccions medicamentoses. Fàrmacs més comuns emprats en el tractament de les malalties.	
1r	Fonaments d'infermeria	Fonaments d'infermeria 1	4T+1A	2	3	Marc conceptual de la infermeria. Teoria i models.	Infermeria.
		Fonaments d'infermeria 2	4T+1A	2	3	Metodologia d'infermeria (processos d'atenció d'infermeria).	
		Fonaments d'infermeria 3	4T+1A	2	3	Cures bàsiques d'infermeria.	
1r	Legislació i ètica professional	Ètica i legislació professional	2T+1A	2	1	Normes legals d'àmbit professional. Codis deontològics professionals i altres recomanacions ètiques.	Infermeria. Filosofia moral. Dret administratiu. Medicina legal.

Font: BOE del 14 de maig de 1999.

Taula 107 (cont.). Pla d'estudis de 1999 de la Universitat Internacional de Catalunya

MATÈRIES OBLIGATÒRIES DE LA UNIVERSITAT						
Cicle	Denominació	Crèdits anuals			Breu descripció del contingut	Àrea de coneixement
		Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
1r	Funció del cos humà	5	2	3	Principis immediats. Biocatalitzadors. Oligoelements. Vitamines i hormones. Bioquímica i biofísica de les membranes, músculs i nervis. ³¹⁸	Bioquímica i biologia molecular. Biologia cel·lular. Fisiologia. Ciències morfològiques.
1r	Antropologia	5	3	2	Introducció a l'antropologia.	Antropologia.
1r	Sistemes d'informació aplicats a ciències de les salut	5	1	4	Comprensió dels conceptes fonamentals i la seva aplicació a la recerca en les ciències de la salut.	Medicina preventiva i salut pública. Estadística. Llenguatges i sistemes informàtics.

Font: BOE del 14 de maig de 1999.

³¹⁸ Aquesta assignatura opera com a continuació acadèmica de l'assignatura «Estructura i funció del cos humà. Cos humà 2».

Taula 107 (cont.). Pla d'estudis de 1999 de la Universitat Internacional de Catalunya

MATÈRIES OPTATIVES					
Denominació	Crèdits			Breu descripció del contingut	Vinculació a àrees de coneixement
	Totals	Teòrics	Pràctics /Clínic		
Actuació en situacions d'emergència	5	3	2	Intervenció d'infermeria en entorns de catàstrofe i situacions d'emergència.	Infermeria. Medicina. Cirurgia.
Dilemes ètics en situacions complexes	5	3	2	Anàlisi de situacions que requereixin coneixements i capacitats en el camp de la bioètica i de la deontologia.	Filosofia. Filosofia moral.
Educació per a la salut	5	2	3	Desenvolupament dels indicadors de salut.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública.
Infermeria clínica i relació d'ajuda	5	3	2	Desenvolupar capacitats per a la dinàmica de la relació interpersonal i l'ajuda en infermeria. Aplicació del mètode per a la resolució de problemes.	Infermeria.
Història de la infermeria	5	3	2	Evolució social i històrica de la professió d'infermeria.	Infermeria. Història de la ciència.
Llengua anglesa (nivell avançat)	5	1	4	Llengua anglesa per a ciències de la salut.	Filologia anglesa.
Llengua anglesa (nivell bàsic)	5	1	4	Llengua anglesa per a ciències de la salut.	Filologia anglesa.
Llengua anglesa (nivell mitjà)	5	1	4	Llengua anglesa per a ciències de la salut.	Filologia anglesa.
Metodologia i tècniques de treball individual i grupal	5	3	2	Adquisició de metodologia i tècniques que faciliten el treball individual i en grup.	Infermeria. Metodologia de ciències del comportament.
Problemes d'addicció i toxicomania	5	3	2	Intervenció i aportacions de la infermeria en la prevenció i ajuda en els problemes d'addicció i toxicomania.	Infermeria. Medicina. Farmacologia.
Promoció de la salut	5	3	2	Intervenció d'infermeria en la promoció de la salut física i mental de la població anciana. Prevenció de comportaments passius dependents i consumistes.	Infermeria. Medicina preventiva i salut pública.
Protecció de menors	5	3	2	Intervenció d'infermeria davant la població infantil desprotegida.	Infermeria. Dret civil. Dret penal. Pediatria.
Psicologia de la personalitat	5	3	2	Teories del desenvolupament de la personalitat. Estructura i funció.	Infermeria. Psicologia. Personalitat, avaluació i tractament psicològic.
Racionalització de la feina dels recursos	5	3	2	Principis i fonaments de la racionalització de la feina. Estudi de circuits, temps i gestos. Optimització de l'ús dels recursos.	Infermeria. Metodologia i ciències del comportament.
Registres i documentació en infermeria	5	3	2	Desenvolupament de tecnologia per al registre i l'organització de la documentació clínica.	Infermeria. Biblioteconomia i documentació.
Utilització de noves tecnologies	5	3	2	Aprenentatge en l'ús d'alta tecnologia i teràpies farmacològiques.	Infermeria. Medicina. Farmacologia. Radiologia i medicina física.

Font: BOE del 14 de maig de 1999.

2. BIBLIOGRAFIA

La bibliografia emprada per a l'elaboració d'aquesta tesi doctoral es divideix en fonts legals (textos legals, plans d'estudis obtinguts del *BOE*, estadístiques de les universitats i les escoles d'infermeria, dades de la Generalitat de Catalunya, etc.), que han estat ordenades de forma cronològica, i fonts teorico dogmàtiques, conformades per la literatura teòrica sobre el concepte de servei públic i dels estudis d'Infermeria, així com pel material històric sobre cadascuna de les escoles. A més a més, també cal ressenyar la documentació obtinguda de pàgines web i fonts *on-line*, que també es recullen en aquest annex.

2.1. Bibliografia principal

ANDER-EGG, E.; *Técnicas de investigación social*. Ed. El Ateneo. Mèxic DF, 1990.

AYATS I BANCELLS, A.; *Història i identitat. L'Escola Universitària d'Infermeria Sant Joan de Déu (1961-2002)*. Ed. CEGE. Barcelona, 2003.

BAENA, G.; *Tesis en 30 días*. Editores Mexicanos Unidos, S.A. Mèxic, 1998.

—; *Manual para elaborar trabajos de investigación documental*. Editores Mexicanos Unidos, S.A. Mèxic, 2000.

BAENA DEL ALCÁZAR, M.; *Curso de Ciencia de la Administración*. Ed. Tecnos. Madrid, 1990.

BALCELLS JUVENT, J.; *La investigación social. Introducción a los métodos y las técnicas*. Escuela Superior de Relaciones Públicas – Promociones y Publicaciones Universitarias, S.A. Barcelona, 1994.

BELLOUBET FRIER, N.; «The Case of France», a SPYROS A. PAPPAS (ed.); *National Administrative Procedures for the Preparation and Implementation of Community Decisions*. Ed. European Institut of Public Administration. Maastricht, 1995.

BERMEJO, J.; *Derecho administrativo básico. Parte general*. Ed. Egido. Saragossa, 1998.

BUSQUETA, J. J. i PEMÁN, J. (coords.); *Les Universitats de la Corona d'Aragó, ahir i avui. Estudis històrics*. Ed. Pòrtic. Universitat de Lleida. Barcelona, 2002.

CHEVALIER, J.; *Le service public*. Ed. PUF. París, 1991.

CONSELL CATALÀ D'ESPECIALITATS EN CIÈNCIES DE LA SALUT; *Competències de la professió d'infermeria*. Ed. Institut d'Estudis de la Salut – Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1997.

COSTA CARRERAS, J.; *La figura i l'obra de Pompeu Fabra*. Ed. Universitat Pompeu Fabra. Barcelona, 2007.

CULLA CLARÀ, J. B.; *UAB 25 anys. Una història gràfica*. Ed. UAB. Barcelona, 1995.

DE LA CUÉTARA, J. M.; *La actividad de la Administración: lecciones de Derecho administrativo*. Ed. Tecnos. Madrid, 1983.

—; *Las potestades administrativas*. Ed. Tecnos. Madrid, 1986.

DELORS, J.; *Learning: The Treasure Within*. Ed. Unesco Pub. Nova Delhi, 1996.

DDAA; *50 anys. Escola Universitària d'Infermeria Hospital de la Santa Creu i Sant Pau*. Ed. EUI Hospital Santa Creu i Sant Pau. Barcelona, 2004.

DDAA; *Butlletí d'informació sobre la qualitat universitària*. Ed. Agència per a la qualitat del Sistema Universitari a Catalunya. Barcelona, 1999.

DDAA; *Els Reials Col·legis de Tortosa*. Ed. Columna-Tresmall. Barcelona, 1996¹.

DDAA; *Gènere i inserció laboral. Homes i dones deu anys després de graduar-se, iguals o diferents?* Ed. AQU Catalunya. Barcelona, 2012.

DDAA; *Guia docent de la Diplomatura d'Infermeria (Campus Catalunya 2011-2012)*. Ed. EUI URV. Tarragona, 2011.

DDAA; *Historia de la Educación en España*. Textos y Documentos. Vol. II. MEC. Madrid, 1979.

DDAA; «Història de l'Escola Universitària d'Infermeria de la Universitat de Girona», a *Jornada de celebració de les 25 promocions de diplomats i diplomades en Infermeria*. Ed. Universitat de Girona, 2005.

DDAA; *Libro Blanco. Título de Grado en Enfermería*. Ed. Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación. Madrid, Barcelona i Saragossa, 2004.

DDAA; *Llibre blanc de les professions sanitàries a Catalunya*. Ed. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 2003.

DDAA; *Memòria de creació de la Facultat d'Infermeria*. Ed. URV. Consell de Govern. 27 d'octubre de 2011. Tarragona, 2011.

DDAA; «Més de dos mil titulats als EUV», a *Miramarges: Butlletí dels Estudis Universitaris de Vic*. Vic, 1994.

DEL OLMO, J. L.; FONDEVILA, J. F.; *El trabajo de fin de Grado en Ciencias Sociales y Jurídicas. Guía metodológica*. Col·lecció: Yumelia Textos, 2013.

DOMÍNGUEZ-ALCÓN, C.; *La enfermería a Catalunya*. Ed. Rol. Barcelona, 1981.

DURAN, L.; *Antoni Rovira i Virgili: 1882-1949*. Ed. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1999.

ESCOLÀ, M.; *Curs de ciència de l'administració*. Ed. Edinun. Barcelona, 2001.

—; *Introducció a les formes de gestió dels serveis locals*. Ed. Universitat Internacional de Catalunya en col·laboració amb l'Institut Superior d'Estudis de la Governabilitat i la Seguretat. Barcelona, 2002-2003.

ESCUDEU CABREJAS, R.; *Universidades privadas*. Ed. Comares. Col. Estudios de Derecho Administrativo. Núm. 19. Madrid, 2007.

FERNÁNDEZ RODRÍGUEZ, T. R.; *Curso de derecho administrativo II*. Ed. Civitas. Madrid, 1999.

GARCIA LOZANO, A.; JIMÉNEZ REMACHA, R.; *Història de l'Escola Universitària Creu Roja*. Ed. UAB. Terrassa, 2006².

GARRIDO-FALLA, F.; *Tratado de Derecho administrativo*. Vol. I: Parte general. Ed. Tecnos. Madrid, 1994.

GUERRERO SALA, L.; *El Col·legi de Metges al Bages. Mig segle d'història (1960-2010)*. Ed. Col·legi de Metges de Barcelona. Col·lecció: Publicacions de l'Arxiu Històric de les Ciències de la Salut. Vol. 14. Manresa, 2011.

JORDANA DE POZAS, L.; *Estudios de administración local y general*. Ed. Instituto de Estudios de Administración Local. Madrid, 1961.

LE BOTERF, G.; *L'Ingénierie des compétences*. Ed. D'organisation. París, 1999.

LLADONOSA, M.; PORTA, J.; *La Universidad en el cambio de siglo*. Ed. Alianza Editorial. Madrid, 1998.

MALARET I GARCIA, E.; «L'expérience espagnole», a DDAA; *Le service public. Unité et diversité*; en el número especial de la revista *L'actualité juridique. Droit administratif*. París, 1997.

MARTÍNEZ-MARÍN, A.; *Sistema político administrativo y administración consultiva en Francia*. Ed. Estudios de Derecho público. Madrid, 1986.

—; *El buen funcionamiento de los servicios públicos. Los principios de continuidad y regularidad*. Ed. Tecnos. Madrid, 1990.

MÍGUEZ MACHO, L.; *Los servicios públicos y el régimen jurídico de los usuarios*. Ed. Cedecs. Madrid, 1999.

NAVARRO, J. C.; *Universidades: sistemas europeo, estatal y autonómico. Su articulación competencial*. Ed. Tirant lo Blanch. València, 2005.

NEAVE, GUY R.; *Educación superior: historia y política. Estudios comparativos sobre la universidad contemporánea*. Ed. Gedisa. Barcelona, 2001.

OLIVÉ SERRET, E.; PRATS BATET, J. M.; GONZÁLEZ I SENMARTÍ, A.; *Història dels estudis universitaris a Catalunya*. Ed. Consell Interuniversitari de Catalunya. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 2002.

—; *Història dels estudis universitaris a Tarragona. Un trajecte de vuit-cents anys*. Ed. Universitat Rovira i Virgili. Col·lecció 3. Tarragona, 2006¹.

PASQUAL DE SANS, R.; *Las universidades españolas ante la Europa del siglo XXI*. Ed. Servei de publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona. Bellaterra, 2000.

PESET, M.; PESET, J. L.; *La universidad española (siglos XVIII y XIX): despotismo ilustrado y revolución liberal*. Ed. Taurus. Madrid, 1974.

POLO, J. A.; *Elementos de Derecho administrativo*. Ed. Universidad Sergio Arboleda. Bogotá, 1997.

POPPER, K.; *La lógica de la investigación científica*. Ed. Tecnos. Madrid, 1990.

PRATS, J.; «El sistema educativo español», a DDAA; *Los sistemas educativos europeos. ¿Crisis o transformación?* Ed. Fundació La Caixa. Barcelona, 2005.

PROSPERI, A. (trad. Villanueva, J.); *El Concilio de Trento. Una introducción histórica*. Ed. Junta de Castilla y León. Valladolid, 2008.

PRUJÀ, J. M.; ESCOLÀ M. B.; *La gestió de l'accés a les universitats catalanes (1987-2000)*. Ed. Documenta universitària. Girona, 2004.

RUIZ TORRES, P.; *et alii; La transición del Antiguo al Nuevo Régimen (1789-1875)*. Ed. Planeta. Barcelona, 1988.

SALA, J. M.; *El principio de continuidad de los servicios públicos*. Ed. INAP. Madrid, 1977.

SANAHUJA, Mn.; *Història de l'Hospital de Santa Maria*. Ed. Institut d'Estudis Ilerdencs. Lleida.

SAN SEGUNDO, M. J.; *La demanda de educación superior y la financiación universitaria*. Ed. Área de Economía y Educación: V Congreso Nacional de Economía. Madrid, 1995.

SECRETARIA GENERAL DE LA UB; *Estatut de la Universitat Autònoma de Barcelona de 1933: 75è aniversari*. Ed. Universitat de Barcelona. Barcelona, 2009.

SERRANO, F.; *El particular frente a la Administración*. Ed. Porrúa. Mèxic, 1991.

SOLDEVILA, F.; *Barcelona sense universitat i la restauració de la Universitat de Barcelona*. Ed. Universitat de Barcelona. Barcelona, 1938.

TEY I FREIXA, R.; CAMP I SANZ, M. A.; *L'Escola d'Infermeria Santa Madrona. 80 anys al servei de la societat catalana*. Ed. Associació d'Exalumnes de l'Escola Universitària d'Infermeria Santa Madrona. Barcelona, 1997.

TORRES I PENELLA, C.; *Apunts històrics de l'Escola d'Infermeria de Lleida*. Conferència pronunciada en data de 8 d'octubre de 2009, en el marc del programa d'actes dels 25 anys de l'Escola Universitària d'Infermeria de Lleida.

VALLS MOLINS, R.; *Història de la infermeria a Catalunya*. Ed. UB. Barcelona, 2006.

VICENS VIVES, J.; *Els Trastàmars: el segle xv*. Ed. Vicens Vives. Barcelona, 1961.

VILLAR EZCURRA, J. L.; *Servicio público y técnicas de conexión*. Ed. Centro de Estudios Constitucionales. Madrid, 1980.

—; *Derecho administrativo especial: Administración pública y actividad de los particulares*. Ed. Civitas. Madrid, 1999.

VILLAR-PALASÍ; *La intervención administrativa en la industria*. Ed. Instituto de Estudios Políticos. Madrid, 1964.

WALKER, M.; *Cómo escribir trabajos de investigación*. Ed. Gedisa. Barcelona, 2000⁴.

WESTON, A.; *Las claves de la argumentación*. Ed. Ariel. Barcelona, 1994.

ZORRILLA ARENA, S.; *Introducción a la metodología de la investigación*. Ed. Aguilar, León y Cal Editores, S.A. de C.V. Mèxic, 1989.

2.2. Bibliografia complementària

ABU-SAAD, H.; *Nursing a World View*. Ed. Mosby. Saint Louis, EUA, 1979.

ADAM, E.; *Être infirmière*. Ed. HRW. Mont-real, 1979.

ALEXANDER, M. F.; RUNCIMAN, P. J.; *Marco del CIE para las competencias de la enfermera generalista*. Ed. CIE. Ginebra, 2003.

ÁLVAREZ, C.; *Catálogo bibliográfico de publicaciones enfermeras (1541-1978)*. Ed. Colegio Oficial de Enfermeras de Madrid. Madrid, 2008.

—; *Código Enfermero Español del siglo xx: Compendio Legislativo. Instituto de Salud Carlos III*. Ed. Ministerio de Sanidad y Consumo. Madrid, 2002.

ÁLVAREZ SIERRA, J.; *Historia de la profesión: Enfermera-practicante-matrona*. Ed. Publicaciones de la Academia Murga. Madrid, 1955.

ARIÈS, P.; *La muerte en Occidente*. Ed. Argos Vergara. Barcelona, 1982.

BÁGUENA CERVELLERA, M. J.; *La Tuberculosis y su Historia*. Ed. Fundació Uriach 1838. Barcelona, 1992.

BARQUERO, A.; CASTAÑO, O.; CARRASCO, M. C.; MÁRQUEZ, M.; *La transformación de los planes de estudio en enfermería: retos y dificultades*. Ed. XVIII Sesiones de Asociación Española de Enfermería Docente: 20 años de formación enfermera. Cadis, 1997.

BARREIRO, P.; *et alia; El Colegio de Enfermería de Madrid. Cien años de historia*. Ed. Colegio Oficial de Enfermería de Madrid. Madrid, 2009.

BENJAMIN, M.; CURTIS, J.; *Ethics in Nursing*. Ed. Oxford University Press. Nova York, 1981.

BERNABEU MESTRE, J.; GASCÓN PÉREZ, E.; *Historia de la Enfermería de Salud Pública en España (1860-1977)*. Ed. Publicacions de la Universitat d'Alacant. Alacant, 1999.

BERTRAN I NOGUER, C.; *La feminització de la infermeria. Casualitats i estratègies per a la formació dels professionals*. Universitat de Girona. Girona, 2005.

BISCHOP, W. J.; GOLDIE, S.; *Bio-Biography of F. Nightingale*. Ed. Dawson of Pall Mall. Londres, 1962.

BISCHOP, A.; SCUDDER, J. (coord); *Caring, curing, coping: Nurse, physicians, patient relationships*. Ed. University Alabama Press. Alabama (EUA), 1985.

BLASCO, R.; «Las Escuelas de Enfermería», a *X Sesiones de Trabajo de la AEED: 10 años de Enfermería en España* (pp. 29-44). Ed. Autor. Madrid, 1989.

—; «Las estructuras en los estudios de Enfermería», a *XVIII Sesiones de Trabajo de la Asociación de Enfermería docente: 20 años de formación enfermera* (pp. 271-287). Ed. Autor. Cadis, 1997.

BRIAN, A. S.; *A History of the Nursing Profession*. Ed. Heinemann. Londres, 1979.

BRICALL, J. M.; *et al.; 150 anys de la restauració de la Universitat de Barcelona*. Ed. L'Avenç. Barcelona, 1987.

BRIDGES, J. C.; *History of the International Council of Nurses 1899-1964. The First Sixty Five Years*. Ed. Pitman Medical. Londres, 1967.

CANALEJAS, M. C.; «Enseñanza de Grado en Enfermería en el marco de la Convergencia Europea» a *Metas de Enfermería*. Vol. 9, pp. 28-31. Madrid, 2006.

CASANOVAS, I.; *La socialización profesional en enfermería durante el proceso educativo*. Tesis doctoral. Universitat de Barcelona. Barcelona, 2005.

CHARLES, G.; *L'Infirmière en France d'hier a aujourd'hui*. Ed. Le Centurion. París, 1977.

CHASKA, L. N.; *The Nursing Profession: Views through the Mist*. Ed. McGraw-Hill. Nova York, 1978.

CLEMENTE, J. C.; *Historia de la Cruz Roja española*. Ed. Cruz Roja. Madrid, 1986.

—; *La Escuela Universitaria de Enfermeras de Madrid: historia de una iniciativa humanitaria de la Cruz Roja española 1918-1997*. Ed. Cruz Roja española. Madrid, 1999.

COLLIÈRE, M. F.; «Hacia el reconocimiento del ejercicio enfermero», a *Notas de Enfermería*. Vol. 4, pp. 53-66.

—; *Promover la vida: de la práctica de las mujeres cuidadoras a los cuidados de enfermería*. Ed. Interamericana McGraw-Hill. Madrid, 1993.

—; «Encontrar el sentido original de los cuidados enfermeros», a *Revista ROL de Enfermería*. Vol. 22 (1), pp. 27-31.

CONDOMINAS, J. F.; «Historia de la profesión de ATS», a SITGES CREUS, A.; *Manual de la Enfermería*. Ed. Torray. Barcelona, 1976, pp. 669-674.

DAVIS, F.; *The Nursing Profession: Five Sociological Essays*. Ed. John Wiley. Nova York, 1966.

DE LA CRUZ TOMÉ, M. A.; «El proceso de convergencia europeo: ocasión de modernizar la universidad española si se produce un cambio de mentalidad en gestores, profesores y estudiantes», a *Aula Abierta*. Vol. 82, Madrid, 2003, pp. 191-216.

DE MIGUEL, J. M.; *Planificación y reforma sanitaria*. Ed. Centro de Investigaciones Sociológicas. Madrid, 1978.

DELOUGHERY, G. L.; *History and trends of Professional Nursing*. Ed. Mosby. Saint Louis, EUA, 1977.

DDAA; *Código Deontológico de la Enfermería Española*. Ed. Consejo General de Enfermería. Madrid, 1998.

DDAA; *Declaració dels drets de l'usuari de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau*. Ed. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Barcelona, 1979.

DDAA; *Définition de la pratique infirmière: Normes de la pratique infirmière*. Ed. Association des Infirmières et Infirmiers du Canada. Ottawa, 1980.

DDAA; *La integración del Sistema Universitario Español en el Espacio Europeo de Enseñanza Superior –Documento marco–*. Ed. Gobierno de España. Ministerio de Educación, Cultura y Deportes. Madrid, 2003.

DDAA; *Nuestros cuerpos, nuestras vidas. Un libro por y para las mujeres*. Ed. Women's Health Book Collective. Boston, EUA, 1979.

DDAA; *Nuevos horizontes para la enfermería*. Ed. CIE. Ginebra, 1980.

DOLAN, J. A.; *Nursing in Society: A Historical Perspective*. Ed. Saunders. Filadèlfia, EUA, 1973.

DOMÍNGUEZ-ALCÓN, C.; *Sociología y Enfermería*. Ed. Pirámide. Madrid, 1983.

—; *Los cuidados y la profesión de Enfermería en España*. Ed. Pirámide. Madrid, 1986.

DONAHUE, P.; *La Historia de la Enfermería*. Ed. Doyma. Barcelona, 1993.

EHRENREICH, B.; ENGLISH, D.; *Brujas, comadronas y enfermeras: historia de las sanadoras*. Ed. La Sal. Barcelona, 1988³.

ESEVERRI CHAVERRI, C.; *Historia de la enfermería española e hispanoamericana*. Ed. Universitas. Madrid, 1995².

EUI SANT JOAN DE DÉU; *Guia de l'estudiant 2001-2002*. Ed. Sant Joan de Déu. Esplugues de Llobregat, 2001.

FARGUES, I.; TEY, R.; «Ordinacions de 1417. Hospital de la Santa Creu de Barcelona», a *Revista ROL de Enfermería*. Vol. 17 (200), pp. 47-53.

—; «Historia de la Enfermería. Siglos XVI y XVII. Hospital de la Santa Creu de Barcelona», a *Revista ROL de Enfermería*. Vol. 17 (203-204), pp. 25-29.

FIGUERAS, L.; MANADÉ, M. (coord.); *L'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, 1401-2001*. Ed. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau – Universitat Autònoma de Barcelona. Barcelona, 2001.

FOUCAULT, M.; *Historia de la locura en la época clásica*. Ed. Fondo de Cultura Económica. Mèxic DF, 1976.

FOX, D.; *La política de responsabilidades en las epidemias. Una nota histórica a Jano*, Vol. 37 (885), pp. 65-72.

FRANK, C. M.; ELIZONDO, T.; *Desarrollo histórico de la enfermería*. Ed. La Prensa Médica Mexicana. Mèxic DF, 1987.

GARCÍA-ALBEA RISTOL, E.; *Historia de la Epilepsia*. Ed. Masson. Barcelona, 1999.

GARCÍA BARRIOS, S.; CALVO CHARRO, E.; *Historia de la Enfermería*. Ed. Universidad de Málaga. Málaga, 1992.

GARCÍA DEL CARRIZO, M. G.; «Historia de la profesión», a DDAA; *Ayudantes Técnicos Sanitarios: Unificación de las carreras de practicante, matrona y enfermera*. Ed. Oteo. Madrid, 1971⁴, pp. 715-742.

GARCÍA MARTÍN, M.; *L'Hospital de Sant Pau*. Ed. Catalana de Gas. Barcelona, 1990.

GARCÍA MARTÍN-CARO, C.; MARTÍNEZ MARTÍN, M. L.; *Historia de la Enfermería: Evolución histórica del cuidado enfermero*. Ed. Harcourt. Madrid, 2001.

GONZÁLEZ, N.; *Los derechos humanos en la Historia*. Ed. Universitat Autònoma de Barcelona. Bellaterra, 1998.

HALL, D.; *Documento básico sobre Enfermería*. Ed. Organització Mundial de la Salut. Ginebra, 1979.

HENDERSON, V.; *Principios básicos de los cuidados de Enfermería*. Ed. Consell Internacional d'Enfermeria. Ginebra, 1971.

—; *La naturaleza de la enfermería. Una definición y sus repercusiones en la práctica, la investigación y la educación. Reflexiones 25 años después*. Ed. McGraw-Hill/Interamericana de España. Madrid, 1994.

HERNÁNDEZ CONESA, J.; *Historia de la enfermería. Un análisis histórico de los cuidados de enfermería*. Ed. McGraw-Hill/Interamericana de España. Madrid, 1995.

HERNÁNDEZ MARTÍN, F. (coord.); *Historia de la Enfermería en España (desde la antigüedad hasta nuestros días)*. Ed. Síntesis. Madrid, 1996.

—; «La Enfermería en la historia. Un análisis desde la perspectiva profesional», a *Cultura y cuidados*. Any I. Núm. 2, Alacant, 1997.

HIDALGO, A.; DEL LLANO, J.; PÉREZ, S.; *Recursos Humanos para la Salud: suficiencia, adecuación y mejora*. Ed. Elsevier-Masson. Barcelona, 2006.

HINCLIFF, S. E.; SCHOBBER, J. E. (coord); *Enfermería y cuidados de salud*. Ed. Doyma. Barcelona, 1993.

ITARD, J.; *Víctor de l'Aveyron*. Ed. Alianza Editorial. Madrid, 1982.

JACKSON, A.; *Més enllà del camp de batalla: testimoni, memòria i records d'una cova hospital en la Guerra Civil espanyola*. Ed. Cossetània. Col·lecció El Tinter. Valls, 2004.

JAMEISON, E. M.; SEWAL, M. F.; SUHRIE, E. B.; *Historia de la enfermería*. Ed. Interamericana. Madrid, 1968⁶.

KEROUAC, S.; *El pensamiento enfermero*. Ed. Masson. Barcelona, 1996.

KOZIER, B.; *Fundamentos de enfermería. Concepto, procesos y práctica*. Ed. McGraw-Hill Interamericana. Barcelona, 1999.

LAÍN ENTRALGO, P.; *Historia de la Medicina*. Ed. Salvat. Barcelona, 1979.

LEININGER, M.; «Futurology in nursing: Goals and challenges for tomorrow», a NORMA, L. C. (coord); *The Nursing Profession: Views through the Mist*. Ed. McGraw-Hill. Nova York, 1978, pp. 379-396.

LÓPEZ PIÑERO, J. M.; GARCÍA BALLESTER, L.; FAUS SEVILLA, P.; *Medicina y Sociedad en la España del siglo XIX*. Ed. Sociedad de Estudios y Publicaciones. Madrid, 1964.

LOWENBERG, M. E.; TODHUNTER, E. N.; WILSON, E. D.; FEENEY, M. C.; SAVAGE, J. R.; *Los alimentos y el hombre*. Ed. Limusa. Mèxic DF, 1985.

LUIS, M. T.; *Los diagnósticos enfermeros. Revisión crítica y guía práctica*. Ed. Elsevier-Masson. Barcelona, 2008⁸.

LYONS, A. S.; PETRUCCELLI, R. J. (coord.); *Historia de la medicina*. Ed. Doyma. Barcelona, 1987.

MAYOR ZARAGOZA, F.; *Ciencia y Sociedad*. Ed. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Barcelona, 2007.

MARTÍN BARROSO, C.; *Enfermería: presente y futuro*. Ed. Colegio Oficial de ATS. Madrid, 1978.

MARTÍN REYES, G.; FERNÁNDEZ MORALES, A.; *La demanda y la oferta de enseñanzas universitarias en el sistema público español*. La universidad española en cifras. Madrid, 2006.

MARTÍNEZ, M. L.; *30 años de evolución en la formación enfermera en España*. Ed. Educ. Med. Madrid, 2007.

McKEOWN, T.; *Los orígenes de las enfermedades humanas*. Ed. Crítica. Barcelona, 1990.

MILLER, M.; FLYNN, B. C.; *Current perspectives in Nursing: Social Issues and Trends*. Ed. Mosby. Saint Louis, EUA, 1977.

MOLINA, M. T.; *Historia de la Enfermería*. Ed. Interamericana. Buenos Aires, 1973².

MONTELLÀ, A.; *La maternitat d'Elna. Bressol dels exiliats*. Ed. Ara Llibres. Badalona, 2005.

MORDACQ, C.; *Effectifs et organisation pour des soins infirmiers adéquats*. Ed. Le Centurion. París, 1980.

—; *L'évaluation et son influence dans la formation infirmière*. Ed. Le Centurion. París, 1981.

NANDA INTERNACIONAL; *Diagnósticos enfermeros: Definición y clasificación 2009-2010*. Ed. Elsevier-Mosby. Barcelona, 2009.

NIGHTINGALE, F.; *Notas sobre enfermería. Qué es y qué no es*. Ed. Masson. Barcelona, 1991.

NORTES CHECA, A.; *Estadística teórica y aplicada*. Ed. PPU. Madrid, 1993.

OLESTI, I.; *Nou dones i una guerra: les dones del 36*. Edicions 62. Barcelona, 2005.

ORTEGA, M. C.; «De ATS a Diplomado en Enfermería (1953-2002)», a *Revista ROL de Enfermería*. Vol. XXV, Núm. 9. Madrid, 2002, p. 568.

- OURSEL, R.; *Peregrinos, hospitalarios y templarios*. Ed. Encuentro. Madrid, 1987.
- OZBOLT, J.; RAINE, S.; *La profession infirmière aux États-Unis*. Ed. Le Centurion. París, 1981.
- PEDROLA, A.; ROCA, N.; *Història de l'EUI Sant Joan de Déu*. Ed. EUI Sant Joan de Déu. Barcelona, 1996.
- PEÑA SÁNCHEZ DE RIVERA, D.; *Estadística. Modelos y Métodos. – 1. Fundamentos*. Ed. Alianza Editorial. Madrid, 1997.
- PÉREZ JUSTE, R.; *Estadística descriptiva*. Ed. UNED. Madrid, 1997.
- PLA, A. J.; *La historia y su método*. Ed. Fontamara. Barcelona, 1982.
- PLAZA, J.; *Hospital Sant Joan de Déu. 125 anys d'història*. Ed. Hospital Sant Joan de Déu. Barcelona, 1995.
- POLETTI, R.; *Cuidados de enfermería. Tendencias y conceptos actuales*. Ed. Rol de Enfermería. Barcelona, 1980.
- ; *L'enrichissement des interventions en soins infirmiers*. Ed. Le Centurion. París, 1980.
- SALMON, P.; *Historia y crítica: Introducción a la metodología histórica*. Ed. Teide. Barcelona, 1978.
- SANTO-TOMÁS PÉREZ, M.; «Historia de la Enfermería», a DDAA; *Enfermería fundamental*. Ed. Masson. Barcelona, 2000².
- SCHIPPERGES, H.; *El jardín de la salud: Medicina en la Edad Media*. Ed. Laia. Barcelona, 1987.
- SCHOTT, H.; *Crónica de la Medicina*. Ed. Plaza y Janés. Barcelona, 1995.
- SCOTT, M.; «Professionalism lies within you», a *Journal of Advanced Nursing*. Vol. 1, pp. 111-112. 1980.
- SELLÁN, M. C.; *La profesión va por dentro*. Ed. Fuden. Madrid, 2009.
- SENDRAL, M.; *Historia cultural de la enfermedad*. Ed. Espasa-Calpe. Madrid, 1983.
- SILES GONZÁLEZ, J.; *Historia de la enfermería*. Ed. Aguaclara. Alacant, 1999.
- SULLEROT, E.; *El hecho femenino*. Ed. Argos. Barcelona, 1979.
- TEY, R.; «La Enfermería, dos visiones separadas por 30 años», a *Revista ROL de Enfermería*. 1990, vol. 11, pp. 18-24.
- ; «La enfermería catalana en el segle xx», a *Infermeria Geriàtrica i Geontològica* (vol. 1), p. 17.
- ; «Hacia una definición de enfermería», a *Terceres sessions de treball de l'AEED 17 i 18*. Barcelona, 1982.

TORRALBA, F.; *Antropología del cuidar*. Ed. Mapfre Medicina. Madrid, 1998.

TOWELER, J.; BRAMALL, J.; *Comadronas en la historia y en la sociedad*. Ed. Masson. Barcelona i Madrid, 1997.

VALIENTE BALLESTEROS, C.; «Història de la infermeria: el paper de les Escoles d'Infermeria en la consolidació de la professió», a *Dovella: revista cultural de la Catalunya Central*, núm. 64, pp. 55-59, Manresa, 1999.

VALLÈS, E.; *L'Hospital Clínic de Barcelona, ahir i avui*. Edicions 62. Barcelona, 1980.

VALLS, R.; LÓPEZ, C.; «Epidemiología hospitalaria. Orígenes y evolución», a *Notas de Enfermería*. Vol. 8, pp. 37-45. 1991.

VALLS, R.; OLIVÉ, C.; PARDO, A.; «Història de l'EUI de la UB», a *Àgora d'Infermeria*. Vol. 3, pp. 208-209. 2001.

VENANCIO J.; FREIRE, M. J.; OROSA, J.; «La financiación de la educación superior. Un análisis para el caso de España», a *Revista de Educación Superior*. Vol. 117. Madrid, 2001, pp.105-114.

VENTOSA, F.; «Historia de la enfermería española», a *Ciencias 3*. Madrid, 1984.

—; *Cuidados psiquiátricos en Enfermería en España. Siglos xv al xx: Una aproximación histórica*. Ed. Díaz de Santos. Madrid, 2000.

VIGARELLO, G.; *Lo limpio y lo sucio: La higiene del cuerpo desde la Edad Media*. Ed. Altaya. Barcelona, 1997.

2.3. Bibliografía normativa

LLEI d'instrucció pública, de 9 de setembre de 1857, que suprimeix la denominació de Cirurgià Ministrant i estableix el títol oficial de Practicant que serà expedit per les Facultats de Medicina i tindrà dos anys de durada i pràctiques hospitalàries.

REIAL ORDRE, de 26 de juny de 1860, que estableix els coneixements tècnics i pràctics necessaris per aconseguir el títol oficial de practicant.

REIAL DECRET, de 16 de novembre de 1888 (publicat a la *Gaceta de Madrid* de 19 de novembre de 1888), que regula l'exercici de practicants i madrones, i possibilita que exerceixin petites operacions de cirurgia menor.

INSTRUCCIÓ GENERAL de Sanitat Pública, de gener de 1904, la qual legitima i regula l'exercici professional, impeding la pràctica a persones no titulades.

LLEI de Sanitat Pública, de 10 d'agost de 1904, la qual possibilita a les dones l'adquisició del títol de practicant.

REIAL ORDRE, de 7 de maig de 1915, que estableix que els títols d'Infermera, Practicant i Madrona s'obtenen mitjançant l'examen davant un Tribunal.

ORDRE MINISTERIAL, de 21 de maig de 1941, que estableix que els estudis d'infermeria seran de dos anys de durada i es podran dur a terme a les Facultats de Medicina o en altres centres reconeguts.

LLEI d'Ordenació Universitària, de 29 de juliol de 1943 (publicada al *BOE* de 31 de juliol).

LLEI DE BASES de Sanitat Nacional, de 26 de novembre de 1944 (publicada a la *Gaceta de Madrid* de 26 de novembre de 1944), la qual preveu la creació dels Col·legis Oficials d'Auxiliars Sanitaris i del Consell General que acull Practicants, Madrones i Infermeres.

ORDRE MINISTERIAL, de 26 de novembre de 1945 (publicada a la *Gaceta de Madrid* de 2 de desembre de 1945), en la qual s'estableixen els Estatuts dels Col·legis Oficials d'Auxiliars sanitaris i del Consell General.

ORDRE MINISTERIAL, de 4 d'agost de 1953, per la qual es dicten les normes per a la nova organització dels estudis d'Infermeria.

REIAL DECRET, de 4 de desembre de 1953 (*BOE* 29 de desembre de 1953), pel qual s'unifiquen els estudis d'Infermeria, Practicant, Madrona en els d'Ajudant Tècnic Sanitari, masculí o femení.

ORDRE MINISTERIAL, de 4 de juliol de 1955 (publicada al *BOE* de 2 d'agost de 1955), per la qual s'estableixen les normes per a l'ingrés i el funcionament de les Escoles d'ATS, la intensitat, l'extensió i el ritme dels ensenyaments i els plans d'estudis.

DECRET de 26 de juliol de 1956 (publicat al *BOE* de 13 d'agost de 1956), el qual recull el contingut i el valor del títol d'Ajudant Tècnic Sanitari, els requisits i les taxes per a l'obtenció i la regulació de les seves funcions.

DECRET 2319/1960, de 17 de novembre (publicat al *BOE* de 17 de desembre de 1960), el qual estableix la competència professional dels Ajudants Tècnics Sanitaris, els Practicants, les Madrones i Infermeres.

LLEI 14/1970, de 4 d'agost, General d'Educació i Finançament de la Reforma Educativa (*BOE* de 6 d'agost de 1970).

ORDRE MINISTERIAL de 16 de novembre de 1970. *BOE* núm. 289. Data de publicació: 3 de desembre de 1970.

LLEI 30/1974, de 24 de juliol, sobre proves d'aptitud per a l'accés a les Facultats, Escoles Tècniques Superiors, Col·legis Universitaris i Escoles Universitàries (*BOE* de 26 de juliol de 1974).

DIRECTIVA 77/452/CEE del Consell, de 27 de juny de 1977, sobre reconeixement recíproc dels diplomes, les certificacions i els altres títols d'infermer responsable de cures generals.

DIRECTIVA 77/453/CEE del Consell, de 27 de juny de 1977, sobre coordinació de les disposicions legals reglamentàries i administratives relatives a les activitats dels infermers responsables de les cures generals.

REIAL DECRET 2128/1977, de 23 de juliol, sobre integració a la universitat de les Escoles d'Ajudants Tècnics Sanitaris com a Escoles Universitàries d'Infermeria. *BOE* de 23 de juliol de 1977.

ORDRE MINISTERIAL, de 31 d'octubre de 1977, per la qual es dicten les directrius per a l'elaboració dels plans d'estudis de les Escoles Universitàries d'Infermeria. *BOE* de 26 de novembre de 1977.

ORDRE MINISTERIAL, de 23 de gener de 1978, sobre la transformació de les Escoles d'Ajudants Tècnics Sanitaris en Escoles Universitàries d'Infermeria. *BOE* de 31 de gener de 1978.

REIAL DECRET 1856/1978, de 29 de juny, que aprova els Estatuts de l'Organització Col·legial d'Infermeria. *BOE* de 8 d'agost de 1978.

ORDRE MINISTERIAL 26.176, de 7 de setembre de 1978. *BOE* núm. 250, de 19 d'octubre de 1978.

ORDRE MINISTERIAL, de 20 d'octubre de 1978, per la qual s'estableixen les condicions específiques a complir per part de les Escoles Universitàries d'Infermeria. *BOE* de 13 de novembre de 1978.

REIAL DECRET 3396/1978, de 29 de desembre. *BOE* de 17 de febrer de 1979.

REIAL DECRET 111/1980, d'11 de gener, d'homologació del títol d'ATS al de diplomad en Infermeria (*BOE* de 23 de gener de 1980).

ORDRE MINISTERIAL, de 15 de juliol de 1980, per la qual es regula el pla de Convalidació per la UNED d'ATS a DUE. *BOE* de 23 de juliol de 1980.

LLEI ORGÀNICA 11/1983, de 25 d'agost, de Reforma Universitària (LRU). *BOE* d'1 de setembre de 1983.

REIAL DECRET 2360/1984, de 12 de desembre, sobre departaments universitaris. *BOE* de 14 de gener de 1985.

REIAL DECRET 185/1985, de 23 de gener, pel qual es regula el tercer cicle d'estudis universitaris, l'obtenció i l'expedició del títol de doctor i altres estudis de postgrau. *BOE* de 16 de febrer de 1985. (Derogat pel RD 778/1998.)

REIAL DECRET 898/1985, de 30 d'abril, de règim del professorat universitari i mesures generals per a l'exercici de les competències de l'activitat acadèmica universitària. *BOE* de 19 de juny de 1985.

LLEI 14/1986, de 25 d'abril, General de Sanitat. *BOE* de 29 d'abril de 1986.

REIAL DECRET 943/1986, que regula l'accés a les escoles universitàries d'infermeria. *BOE* de 14 de maig de 1986.

ACORD de 25 de novembre de 1986, del Consell d'Universitats, pel qual s'homologa des de la data d'impartició el pla d'estudis establert per la Universitat Autònoma de Barcelona per a l'Escola Universitària d'Infermeria de Girona. *BOE* de 30 de gener de 1987.

REIAL DECRET 992/1987, de 3 de juliol, pel qual es crea el títol d'Infermer Especialista. Inclou les madrones com a especialitat de Diplomada en Infermeria, pendent d'establiment de les directrius que han de complir els programes de les especialitats. *BOE* d'1 d'agost de 1987.

REIAL DECRET 1497/1987, de 27 de novembre, que estableix les directrius comunes als plans d'estudi dels títols universitaris. *BOE* de 14 de desembre de 1987.

DIRECTIVA del Consell 89/595/CEE de 10 d'octubre de 1989, per la qual es modifica la Directiva 77/452/CEE sobre el reconeixement recíproc dels diplomes, les certificacions i els altres títols d'infermer responsable de cures generals, que a més a més conté mesures destinades a facilitar l'exercici efectiu del dret d'establiment i de lliure prestació de serveis, així com la Directiva 77/453/CEE sobre coordinació de les disposicions legals, reglamentàries i administratives relatives a les activitats dels infermers responsables de cures generals.

LLEI 1/1990, de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu (*BOE* de 4 d'octubre de 1990).

REIAL DECRET 1466/1990, de 26 d'octubre, pel qual s'estableix el títol universitari oficial de Diplomada en Infermeria i les directrius generals pròpies dels seus plans d'estudis (*BOE* núm. 278. Data de publicació: 20 de novembre de 1990, pp. 34.410 i 34.411).

REIAL DECRET 557/1991, de 12 d'abril, sobre creació i reconeixement d'Universitats i de Centres Universitaris. *BOE* de 20 d'abril de 1991. (Ampliat pel RD 485/1995.)

REIAL DECRET 1017/1991, de 28 de juny, pel qual es regula el reconeixement de diplomes, certificats i altres títols de madrona o assistent obstètric dels estats membres de la Comunitat Econòmica Europea. *BOE* de 29 de juny de 1991.

LLEI 34/1991, de 30 de desembre, de creació de la UdL (*DOGC* de 15 de gener de 1992).

LLEI 35/1991, de 30 de desembre, de creació de la UdG (*DOGC* de 15 de gener de 1992).

LLEI 36/1991, de 30 de desembre, de creació de la URV (*DOGC* de 15 de gener de 1992).

REIAL DECRET 1665/1991, de 25 d'octubre, que regula el sistema general de reconeixement de títols d'Ensenyament Superior dels Estats membres de la Unió Europea i altres Estats part (*BOE* de 7 de novembre de 1997).

REIAL DECRET 437/1992, de 30 d'abril, pel qual s'homologa el títol de Diplomat en Infermeria, de l'Escola Universitària d'Infermeria de Manresa, adscrita a la Universitat Autònoma de Barcelona. (BOE de 15 de maig de 1992).

ORDRE MINISTERIAL, d'1 de juny de 1992, per la qual s'aprova amb caràcter provisional el programa de formació i els requisits de les unitats docents per a l'obtenció del títol d'Infermer especialista en Infermeria Obstètrica i Ginecològica (Madrona). BOE de 2 de juny de 1992.

RESOLUCIÓ de 21 de desembre de 1992 (BOE núm. 12, en data de 14 de gener de 1993, p. 1.052 i successives).

RESOLUCIÓ de 29 de desembre de 1992 (BOE núm. 36, en data d'11 de febrer de 1993, p. 4.256 i successives).

RESOLUCIÓ de 15 de febrer de 1993 (BOE núm. 81, de 5 d'abril de 1993, p. 10.046 i següents).

RESOLUCIÓ de 22 d'abril de 1993 (BOE núm. 127, en data de 28 de maig de 1993, p. 16.244 i successives).

RESOLUCIÓ de 28 de setembre de 1993 (BOE núm. 288, en data de 2 de desembre de 1993, p. 34.325 i successives).

REIAL DECRET 123/1994, de 28 de gener (BOE núm. 45. Data de publicació: 22 de febrer de 1994, p. 5.655 i successives).

RESOLUCIÓ de 29 de juliol de 1994 (BOE núm. 224. Data de publicació: 19 de setembre de 1994, p. 28.720).

RESOLUCIÓ de 21 de desembre de 1994 (BOE, suplement núm. 190. Data de publicació: 10 d'agost de 1995, p. 24. Annex 2-A).

RESOLUCIÓ de 15 de febrer de 1995 (BOE núm. 79. Data de publicació: 3 d'abril de 1995, p. 10.088 i següents).

RESOLUCIÓ, de 5 d'abril de 1995, per la qual es fa públic l'Acord del CIC de 30 de gener de 1995, per la qual es fixen les dates de preinscripció i matrícula als centres de les Universitats Públiques de Catalunya per al curs 1995-1996 (DOGC de 21 d'abril de 1995).

RESOLUCIÓ, de 21 d'abril de 1995, per la qual es fa públic l'Acord del CIC de 30 de novembre de 1994, que estableix el calendari per a la realització de les PAAU Públiques de Catalunya per al curs 1994-1995 (DOGC de 28 d'abril de 1995).

RESOLUCIÓ, de 15 de juny de 1995, per la qual es fan públics els límits d'accés als centres universitaris de les universitats públiques catalanes per al curs 1995-1996 (DOGC de 16 de juny de 1995).

RESOLUCIÓ, de 15 de juny de 1995 (homologada per la Comissió Acadèmica del *Consejo de Universidades* de 3 de maig de 1995).

RESOLUCIÓ, de 22 de novembre de 1995 (*BOE* núm. 2, de 2 de gener de 1996, p. 78).

DECRET 355/1996, de 29 d'octubre, de constitució del Consorci Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari a Catalunya (*DOGC* de 6 de novembre de 1996).

RESOLUCIÓ, de 21 de novembre de 1996 (*BOE* núm. 62. Data de publicació: 13 de març de 1997, p. 8.326 i següents).

DECRET 406/1996, de 24 de desembre, pel qual es regula l'acreditació dels diplomes i títols propis de les universitats catalanes (*DOGC* de 2 de gener de 1997).

RESOLUCIÓ, de 12 de febrer de 1997 (*BOE* núm. 62. Data de publicació: 13 de març de 1997, p. 8.326 i següents).

RESOLUCIÓ, d'11 de març de 1997 (*BOE* núm. 97. Data de publicació: 23 d'abril de 1997, p. 13.051).

RESOLUCIÓ, de 6 de juny de 1997 (*BOE* núm. 151. Data de publicació: 25 de juny de 1997, p. 19.708 i següents).

DECRET 258/1997, de 30 de setembre, pel qual es regula la programació universitària de Catalunya i els procediments de creació o reconeixement i de reordenació de centres docents universitaris i d'implantació d'ensenyaments (*DOGC* de 9 d'octubre de 1997). (Derogats els articles 10.1 i 15.1, en els quals es fa referència als informes del CIC, per la Llei 15/1998, de 28 de desembre, del CIC).

CORRECCIÓ D'ERRADA al Decret 258/1997, de 30 de setembre, pel qual es regula la programació universitària de Catalunya i els procediments de creació o reconeixement i de reordenació de centres docents universitaris i d'implantació d'ensenyaments (*DOGC* de 9 d'octubre de 1997).

REIAL DECRET 435/1998, de 20 de març, d'homologació dels plans d'estudis dels centres de la Universitat de Vic (*BOE* núm. 90. Data de publicació: 15 d'abril de 1998, p. 12.442).

REIAL DECRET 702/1999, de 30 d'abril (*BOE* del 14 de maig de 1999).

RESOLUCIÓ, d'11 de maig de 1999, per la qual es fa pública l'oferta de places de nou accés dels centres de les universitats públiques catalanes per al curs 1999-2000 (*DOGC* de 17 de maig de 1999).

RESOLUCIÓ, de 14 d'octubre de 1999 (*BOE* núm. 271. Data de publicació: 12 de novembre de 1999, p. 39.538. Annex 2-A i ss).

RESOLUCIÓ, de 26 de maig de 2000, per la qual es fa pública l'oferta de places de nou accés dels centres de les universitats públiques catalanes per al curs 2000-2001 (DOGC de 2 de juny de 2000). (Modificada per Resolució de 4 de juliol de 2000.)

RESOLUCIÓ, de 5 d'octubre de 2000 (BOE núm. 2, de 3 de novembre de 2000, p. 38.358 i següents).

RESOLUCIÓ, de 15 de novembre de 2000 (BOE núm. 303. Data de publicació: 19 de desembre de 2000, p. 44.622. Annex 2-A).

RESOLUCIÓ, de 28 de juny de 2001 (BOE núm. 171. Data de publicació: 18 de juliol de 2001).

REIAL DECRET 1231/2001, de 8 de novembre, pel qual s'aproven els Estatuts Generals de l'Organització Col·legial d'Infermeria d'Espanya, del Consell General i d'Ordenació de l'activitat professional d'infermeria (BOE núm. 269. Data de publicació: 9 de novembre de 2001, p. 40.986 i següents).

LLEI ORGÀNICA 6/2001, de 21 de desembre, d'Universitats (LOU) (BOE de 24 de desembre de 2001).

DIRECTIVA de la Comunitat Europea, COM (2002) 119 final, 2002/0061 (COD), relativa al reconeixement de qualificacions professionals. DOUE, 7 de març de 2002.

RESOLUCIÓ, de 29 de juliol de 2002. BOE núm. 199. Data de publicació: 20 d'agost de 2002, p. 3.097. Annex 2-A i ss.

LLEI DE BASES 41/2002, de 14 de novembre, reguladora de l'autonomia del pacient i de drets i obligacions en matèria d'informació i documentació clínica. BOE núm. 274 de 15 de novembre de 2002.

LLEI 1/2003, de 19 de febrer, d'universitats de Catalunya (LUC) (DOGC núm. 3.826 de 20 de febrer de 2003).

LLEI 16/2003, de 28 de maig, de cohesió i qualitat del Sistema Nacional de Salut (BOE núm. 128. Data de publicació: 29 de maig de 2003, pp. 20.567-20.588).

REIAL DECRET 1044/2003, d'1 d'agost, pel qual s'estableix el procediment per a l'expedició per les Universitats del Suplement Europeu al títol (BOE núm. 218. Data de publicació: 11 de setembre de 2003, p. 17.310).

REIAL DECRET 1125/2003, de 5 de setembre, pel qual s'estableix el sistema europeu de crèdits i el sistema de qualificacions en les titulacions universitàries de caràcter oficial i vàlidesa en tot el territori espanyol (BOE núm. 224. Data de publicació: 18 de de setembre de 2003, p. 17.643).

LLEI 44/2003, de 21 de novembre, d'ordenació de les professions sanitàries (*BOE* núm. 280. Data de publicació: 22 de novembre de 2003, pp. 41.442-41.458).

RESOLUCIÓ, de 31 de juliol de 2003 (*BOE* núm. 204. Data de publicació: 26 d'agost de 2003, p. 32.810. Annex 2-A i següents).

LLEI 55/2003, de 16 de desembre, de l'estatut Marc del personal estatutari dels serveis de salut. *BOE* núm. 301 de 17 de desembre de 2003.

REIAL DECRET 450/2005, de 22 d'abril, sobre Especialitats d'Infermeria. *BOE* núm. 108 de 6 de maig de 2005.

LLEI ORGÀNICA 4/2007, de 12 d'abril, per la qual es modifica la Llei Orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'Universitats. *BOE* núm. 89 de 13 d'abril de 2007.

RESOLUCIÓ, de 18 de maig de 2007. *BOE* de 4 de juny de 2007, p. 24.229.

REIAL DECRET 1393/2007, de 29 d'octubre, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments universitaris oficials. *BOE* núm. 260 de 30 d'octubre de 2007.

RESOLUCIÓ, de 14 de febrer de 2008, de la Secretaria d'Estat d'Universitats i Recerca, per la qual es dóna publicitat a l'Acord del Consell de Ministres de 8 de febrer de 2008, pel qual s'estableixen les condicions a què hauran d'adequar-se els plans d'estudis que condueixin a l'obtenció de títols que habilitin per a l'exercici de la professió regulada d'Infermeria. *BOE* núm. 50 de 27 de febrer de 2008.

ORDRE CIN/2134/2008, de 3 de juliol, per la qual s'estableixen els requisits per a la verificació dels títols universitaris oficials que habilitin per a l'exercici de la professió d'Infermer. *BOE* núm. 174 de 19 de juliol de 2008.

2.4. Bibliografia online

Govern d'Espanya. Espai Europeu d'Educació Superior:

<http://www.eees.es/es/eees>. Consultat el 19 de febrer de 2011.

Generalitat de Catalunya. Portal del sistema universitari català:

<http://www20.gencat.cat/portal/site/ur/menuitem.592e3607f745b87c19447c57b0c0e1a0/?vgnextoid=729f76f4d48ab310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=729f76f4d48ab310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>. Consultat el 19 de febrer de 2011.

Generalitat de Catalunya. Estatut d'Autonomia de Catalunya (1979):

http://www.gencat.cat/generalitat/cat/estatut1979/titol_primer.htm. Consultat el 23 de maig de 2012.

Universitat de Barcelona. Declaració de la missió de l'EUI-UB:

<http://www.ub.edu/infermeria/queoferim/index/presentacio.htm>. Consultat el 10 de juny de 2012.

Universitat Autònoma de Barcelona. Fundació Universitària del Bages:

http://www.fub.edu/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=879. Consultat el 2 de setembre de 2013.

Universitat Autònoma de Barcelona. Hospital de la Santa Creu i de Sant Pau:

<http://webs01.santpau.cat/portal/ca/eui/6063>. Consultat el 21 d'agost de 2012.

<http://webs01.santpau.cat/portal/ca/eui/6073>. Consultat el 21 d'agost de 2012.

Universitat Autònoma de Barcelona. Escola Universitària d'Infermeria de la Creu Roja de Terrassa:

http://www.uab.es/PDF/PDF_1089812699410_ca.pdf. Consultat el 21 d'agost de 2012.

http://www.euit.fdsll.cat/qui-som/missio_w1060_8.aspx. Consultat el 21 d'agost de 2012.

Universitat Autònoma de Barcelona. Habilitats requerides per als estudis d'infermeria:

[http://www.uab.es/servlet/Satellite/estudiar/llicitat-d-estudis/habilitats-requerides-](http://www.uab.es/servlet/Satellite/estudiar/llicitat-d-estudis/habilitats-requerides-1232609138647.html?param1=1089612449021)

[1232609138647.html?param1=1089612449021](http://www.uab.es/servlet/Satellite/estudiar/llicitat-d-estudis/habilitats-requerides-1232609138647.html?param1=1089612449021). Consultat el 21 d'agost de 2012.

Universitat Autònoma de Barcelona. Escola Universitària d'Infermeria Gimbernat:

<http://www.eug.es/ca/coneix-la-gimbernat/escoles-universitaries-gimbernat-i-tomas-cerda/filosofia-docent>. Consultat el 21 d'agost de 2012.

<http://infermeria.eug.es/ca/instituciones-colaboradoras>. Consultat el 21 d'agost de 2012.

Universitat Pompeu Fabra:

<http://www.parcdesalutmar.cat/euimar/escola/>. Consultat el 19 de setembre de 2012.

<http://www.parcdesalutmar.cat/euimar/escola/objectius-ensenyament.html>. Consultat el 19 de setembre de 2012.

<http://www14.gencat.cat/qpq/AppJava/real/mostrarTitulacio.do?id=468&idioma=ca>. Consultat el 19 de setembre de 2012.

Universitat de Vic. Campus de Miramargès:

<http://www.uvic.es/campus-de-miramarges>. Consultat el 19 de setembre de 2012.

Universitat Ramon Llull. Història de la institució:

www.url.es/la-url/la-institucio/breu-historia-de-la-url. Consultat el 26 de setembre de 2012.

Universitat Internacional de Catalunya:

www.uic.es/ca/filosofia-valors. Consultat el 15 d'octubre de 2013.

www.uic.es/progs/obj.uic?id=47ebbd1696ccc. Consultat el 15 d'octubre de 2013.

Hospital General de Catalunya:

www.hgc.es/cat/l_hospital/nostre_hospital.html. Consultat el 15 d'octubre de 2013.

Sant Joan de Déu:

<http://www.santjoandedeu.edu.es/campus-docent/trets-identitaris-filosofia-institucional>. Consultat el 10 de juny de 2012.

3. TAULES I FIGURES

En aquest apartat es troben ordenades totes les taules i figures incloses en la tesi doctoral, amb indicació de la font i la pàgina:

3.1. Taules

1. Taula de matèries troncal d'inclusió obligatòria. Font: Reial Decret 1466/1990, de 26 d'octubre. Pàg. 62.
2. Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria de la UB. Font: *BOE* núm. 250. Data de publicació: 19 d'octubre de 1978. Pàg. 86.
3. Pla d'estudis de 1992 de la Universitat de Barcelona. Càrrega Lectiva. Font: *BOE* núm. 36. Data de publicació: 11 de febrer de 1993. Pàg. 88.
4. Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Barcelona. Càrrega lectiva. Font: Resolució núm. 17.841. Data de publicació: 19 de juliol de 1999. Annex 2-A i ss. Pàg. 90.
5. Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria a la Universitat Autònoma de Barcelona (1978-1993). Font: *BOE* de 24 d'abril de 1978. Pàg. 104.
6. Pla d'estudis de 1993 de la Universitat Autònoma de Barcelona. Distribució dels crèdits. Font: *BOE* núm. 81. Data de publicació: 5 d'abril de 1993. Pàg. 106.
7. Pla d'estudis de 1993 de la Universitat Autònoma de Barcelona. Càrrega lectiva. Font: *BOE* núm. 81. Data de publicació: 5 d'abril de 1993. Pàg. 106.
8. Pla d'estudis de 1997 de la Universitat Autònoma de Barcelona. Distribució dels crèdits. Font: *BOE* núm. 97. Data de publicació: 23 d'abril de 1997. Pàg. 107.
9. Pla d'estudis de 1997 de la Universitat Autònoma de Barcelona. Càrrega lectiva. Font: *BOE* núm. 97. Data de publicació: 23 d'abril de 1997. Pàg. 107.
10. Pla d'estudis de 2000 de la Universitat Autònoma de Barcelona. Distribució dels crèdits. Font: *BOE* núm. 2 . Data de publicació: 3 de novembre de 2000. Pàg. 107.
11. Pla d'estudis de 2000 de la Universitat Autònoma de Barcelona. Càrrega lectiva. Font: *BOE* núm. 2. Data de publicació: 3 de novembre de 2000. Pàg. 108.
12. Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria de la Universitat Autònoma de Barcelona (1978-1993). Font: *BOE* de 24 d'abril de 1978. Pàg. 110.
13. Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria de la Universitat Autònoma de Barcelona (1978-1993). Font: *BOE* de 24 d'abril de 1978. Pàg. 114.

14. Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria de la Universitat Autònoma de Barcelona (1978-1993). Font: *BOE* de 24 d'abril de 1978. Pàg. 119.
15. Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria de la Universitat Autònoma de Barcelona (1978-1993). Font: *BOE* de 24 d'abril de 1978. Pàg. 125.
16. Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria de l'EUI del Mar (1978). Font: *BOE* núm. 230. Data de publicació: 19 d'octubre de 1978. Pàg. 131.
17. Pla d'estudis de 2007 de la Universitat Pompeu Fabra. Càrrega lectiva. Font: *BOE* núm. 133. Resolució de 18 de maig de 2007. Data de publicació: 4 de juny de 2007. Pàg. 133.
18. Pla d'estudis de 1992 de la Universitat de Lleida. Distribució dels crèdits. Font: *BOE* núm. 127. Data de publicació: 28 de maig de 1993. Pàg. 138.
19. Pla d'estudis de 1992 de la Universitat de Lleida. Càrrega lectiva. Font: *BOE* núm. 127. Data de publicació: 28 de maig de 1993. Pàg. 139.
20. Pla d'estudis de 1994 de la Universitat de Lleida. Distribució dels crèdits. Font: *BOE*, suplement núm. 190. Resolució de 21 de desembre de 1994. Data de publicació: 10 d'agost de 1995. Pàg. 140.
21. Pla d'estudis de 1994 de la Universitat de Lleida. Càrrega lectiva. Font: *BOE*, suplement núm. 190. Resolució de 21 de desembre de 1994. Data de publicació: 10 d'agost de 1995. Pàg. 140.
22. Pla d'estudis de 2000 de la Universitat de Lleida. Distribució dels crèdits. Font: *BOE* núm. 303. Resolució de 15 de novembre de 2000. Data de publicació: 19 de desembre de 2000. Pàg. 141.
23. Pla d'estudis de 2000 de la Universitat de Lleida. Càrrega lectiva. Font: *BOE* núm. 303. Resolució de 15 de novembre de 2000. Data de publicació: 19 de desembre de 2000. Pàg. 141.
24. Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria a l'EUI de Girona (1978-1993). Font: *BOE* de 24 d'abril de 1978. Pàg. 146.
25. Pla d'estudis de 1993 de la Universitat de Girona. Distribució dels crèdits. Font: *BOE* núm. 288. Data de publicació: 2 de desembre de 1993. Pàg. 148.
26. Pla d'estudis de 1993 de la Universitat de Girona. Càrrega lectiva. Font: *BOE* núm. 288. Data de publicació: 2 de desembre de 1993. Pàg. 148.
27. Pla d'estudis de 1995 de la Universitat de Girona. Distribució dels crèdits. Font: *BOE* núm. 79. Resolució de 15 de febrer de 1995. Data de publicació: 3 d'abril de 1995. Pàg. 149.

28. Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Girona. Distribució dels crèdits. Font: *BOE* núm. 271. Resolució de 14 d'octubre de 1999. Data de publicació: 12 de novembre de 1999. Pàg. 150.
29. Pla d'estudis de 1999 de la Universitat de Girona. Càrrega lectiva. Font: *BOE* núm. 271. Resolució de 14 d'octubre de 1999. Data de publicació: 12 de novembre de 1999. Pàg. 150.
30. Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria a l'EUI de Tarragona (1978). Font: *BOE* núm. 250. Data de publicació: 19 d'octubre de 1978. Pàg. 155.
31. Pla d'estudis de 1992 de la Universitat Rovira i Virgili. Càrrega lectiva. Font: *BOE* núm. 12. Data de publicació: 14 de gener de 1993. Pàg. 157.
32. Pla d'estudis de 1995 de la Universitat Rovira i Virgili. Distribució dels crèdits. Font: *BOE* núm. 62. Resolució de 12 de febrer de 1997. Data de publicació: 13 de març de 1997. Pàg. 158.
33. Pla d'estudis de 1995 de la Universitat Rovira i Virgili. Càrrega lectiva. Font: *BOE* núm. 62. Resolució de 12 de febrer de 1997. Data de publicació: 13 de març de 1997. Pàg. 158.
34. Pla d'estudis de 2002 de la Universitat Rovira i Virgili. Distribució dels crèdits. Font: *BOE* núm. 199. Resolució de 29 de juliol de 2002. Data de publicació: 20 d'agost de 2002. Pàg. 159.
35. Pla d'estudis de 2002 de la Universitat Rovira i Virgili. Càrrega lectiva. Font: *BOE* núm. 199. Resolució de 29 de juliol de 2002. Data de publicació: 20 d'agost de 2002. Pàg. 159.
36. Pla d'estudis de la primera Diplomatura en Infermeria a l'EUI Osona (UAB). Font: *BOE* núm. 26. Data de publicació: 20 de gener de 1987. Pàg. 168.
37. Pla d'estudis de 1997 de la Universitat de Vic. Distribució dels crèdits. Font: *BOE* núm. 97. Data de publicació: 23 d'abril de 1997. Pàg. 170.
38. Pla d'estudis de 1997 de la Universitat de Vic. Càrrega lectiva. Font: *BOE* núm. 97. Data de publicació: 23 d'abril de 1997. Pàg. 170.
39. Pla d'estudis de 2001 de la Universitat de Vic. Distribució dels crèdits. Font: *BOE* núm. 171. Data de publicació: 18 de juliol de 2001. Pàg. 171.
40. Pla d'estudis de 2001 de la Universitat de Vic. Càrrega lectiva. Font: *BOE* núm. 171. Data de publicació: 18 de juliol de 2001. Pàg. 171.
41. Pla d'estudis de 2001 de la Universitat de Vic. Quadre d'incompatibilitats. Font: *BOE* núm. 171. Data de publicació: 18 de juliol de 2001. Pàg. 172.
42. Pla d'estudis de 2001 de la Universitat de Vic. Ordenació de les assignatures. Font: *BOE* núm. 171. Data de publicació: 18 de juliol de 2001. Pàg. 172.

43. Pla d'estudis de 1994 de la Universitat Ramon Llull. Distribució dels crèdits. Font: *BOE* núm. 45. Data de publicació: 22 de febrer de 1994. Pàg. 178.
44. Pla d'estudis de 1994 de la Universitat Ramon Llull. Càrrega lectiva. Font: *BOE* núm. 45. Data de publicació: 22 de febrer de 1994. Pàg. 178.
45. Pla d'estudis de 1997 de la Universitat Ramon Llull. Distribució dels crèdits. Font: *BOE* núm. 151. Resolució de 6 de juny de 1997. Data de publicació: 25 de juny de 1997. Pàg. 179.
46. Pla d'estudis de 1997 de la Universitat Ramon Llull. Càrrega lectiva. Font: *BOE* núm. 151. Resolució de 6 de juny de 1997. Data de publicació: 25 de juny de 1997. Pàg. 179.
47. Pla d'estudis de 2003 de la Universitat Ramon Llull. Distribució dels crèdits. Font: *BOE* núm. 204. Resolució de 31 de juliol de 2003. Data: 26 d'agost de 2003. Pàg. 180.
48. Pla d'estudis de 2003 de la Universitat Ramon Llull. Càrrega lectiva. Font: *BOE* núm. 204. Resolució de 31 de juliol de 2003. Data: 26 d'agost de 2003. Pàg. 180.
49. Pla d'estudis de 1999 de la Universitat Internacional de Catalunya. Distribució dels crèdits. Font: *BOE* de 14 de maig de 1999. Pàg. 185.
50. Pla d'estudis de 1999 de la Universitat Internacional de Catalunya. Càrrega lectiva. Font: *BOE* de 14 de maig de 1999. Pàg. 186.
51. Evolució total de l'oferta de places (1997-2004). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 188.
52. Evolució total de l'oferta de places (2005-2011). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 188.
53. Evolució relativa de l'oferta de places en relació amb el conjunt de l'oferta (1997-2004). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 190.
54. Evolució relativa de l'oferta de places en relació amb el conjunt de l'oferta (2005-2011). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 190.
55. Evolució relativa de l'oferta de places en relació amb la branca de salut (1997-2004). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 191.
56. Evolució relativa de l'oferta de places en relació amb la branca de salut (2005-2011). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 192.

57. Evolució de l'oferta de places per universitats i centres (1997-2004). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 194.
58. Evolució de l'oferta de places per universitats i centres (2005-2011). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 195.
59. Evolució de l'oferta de places per àmbit territorial (1997-2004). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 199.
60. Evolució de l'oferta de places per àmbit territorial (2005-2011). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 199.
61. Evolució total de la demanda de places (1997-2004). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 202.
62. Evolució total de la demanda de places (2005-2011). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 202.
63. Evolució relativa de la demanda en relació amb el conjunt total de la demanda (1997-2004). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 204.
64. Evolució relativa de la demanda en relació amb el conjunt total de la demanda (2005-2011). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 204.
65. Evolució relativa de la demanda en relació amb la branca de salut (1997-2004). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 205.
66. Evolució relativa de la demanda en relació amb la branca de salut (2005-2011). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 206.
67. Evolució de la demanda total de places per universitats i centres (1997-2004). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 210.
68. Evolució de la demanda total de places per universitats i centres (2005-2011). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 212.

69. Demanda en primera preferència (1997-2004). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 215.
70. Demanda en primera preferència (2005-2011). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 216.
71. Demanda en altres preferències (1997-2004). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 220.
72. Demanda en altres preferències (2005-2011). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 221.
73. Evolució de la demanda de places per àmbits territorials (1997-2004). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 225.
74. Evolució de la demanda de places per àmbits territorials (2005-2011). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 225.
75. Relació de sol·licitants totals i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça segons centres i universitats. Mitjana de satisfacció (1997-2004). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 228.
76. Relació de sol·licitants totals i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça segons centres i universitats. Mitjana de satisfacció (2005-2011). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 230.
77. Relació de sol·licitants totals i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça per àmbit territorial. Mitjana de satisfacció (1997-2004). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 233.
78. Relació de sol·licitants totals i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça per àmbit territorial. Mitjana de satisfacció (2005-2011). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 233.
79. Relació de sol·licitants totals i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça de tots els estudis. Mitjana de satisfacció (1997-2004). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 234.
80. Relació de sol·licitants totals i assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça de tots els estudis. Mitjana de satisfacció (2005-2011). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 235.

81. Relació entre els assignats en primera preferència i els assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça en primera preferència sobre el total per centres i universitats (1997-2004). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 236.
82. Relació entre els assignats en primera preferència i els assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça en primera preferència sobre el total per centres i universitats (2005-2011). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 237.
83. Relació entre els assignats en primera preferència i els assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça en primera preferència sobre el total per àmbit territorial (1997-2004). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 241.
84. Relació entre els assignats en primera preferència i els assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça en primera preferència sobre el total per àmbit territorial (2005-2011). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 241.
85. Relació entre els assignats en primera preferència i els assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça en primera preferència sobre el total de tots els estudis (1997-2004). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 242.
86. Relació entre els assignats en primera preferència i els assignats totals: tant per cent que ha aconseguit plaça en primera preferència sobre el total de tots els estudis (2005-2011). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria d'Universitats. Generalitat de Catalunya. Pàg. 243.
87. Pla d'estudis de la Universitat de Barcelona de 1992. Font: *BOE* núm. 36. Data de publicació: 11 de febrer de 1993. Pàg. 285.
88. Pla d'estudis de la Universitat de Barcelona de 1999. Font: Resolució núm. 17.841. Data de publicació: 19 de juliol de 1999. Annex 2-A i ss. Pàg. 291.
89. Pla d'estudis de la Universitat Autònoma de Barcelona de 1993. Font: *BOE* núm. 81. Data de publicació: 5 d'abril de 1993. Pàg. 301.
90. Pla d'estudis de la Universitat Autònoma de Barcelona de 1997. Font: *BOE* núm. 97. Data de publicació: 23 d'abril de 1997. Pàg. 304.
91. Pla d'estudis de la Universitat Autònoma de Barcelona de 2000. Font: *BOE* núm. 2. Data de publicació: 3 de novembre de 2000. Pàg. 308.
92. Pla d'estudis de la Universitat Pompeu Fabra de 2007. Font: *BOE* núm. 133. Resolució de 18 de maig de 2007. Data de publicació: 4 de juny de 2007. Pàg. 313.

93. Pla d'estudis de la Universitat de Lleida de 1992. Font: *BOE* núm. 127. Data de publicació: 28 de maig de 1993. Pàg. 316.
94. Pla d'estudis de la Universitat de Lleida de 1994. Font: *BOE*, suplement núm. 190. Resolució de 21 de desembre de 1994. Data de publicació: 10 d'agost de 1995. Pàg. 321.
95. Pla d'estudis de la Universitat de Lleida de 2000. Font: *BOE* núm. 303. Resolució de 15 de novembre de 2000. Data de publicació: 19 de desembre de 2000. Pàg. 325.
96. Pla d'estudis de la Universitat de Girona de 1993. Font: *BOE* núm. 288. Data de publicació: 2 de desembre de 1993. Pàg. 331.
97. Pla d'estudis de la Universitat de Girona de 1995. Font: *BOE* núm. 79. Resolució de 15 de febrer de 1995. Data de publicació: 3 d'abril de 1995. Pàg. 336.
98. Pla d'estudis de la Universitat de Girona de 1999. Font: *BOE* núm. 271. Resolució de 14 d'octubre de 1999. Data de publicació: 12 de novembre de 1999. Pàg. 339.
99. Pla d'estudis de la Universitat Rovira i Virgili de 1992. Font: *BOE* núm. 12. Data de publicació: 14 de gener de 1993. Pàg. 344.
100. Pla d'estudis de la Universitat Rovira i Virgili de 1995. Font: *BOE* núm. 62. Resolució de 12 de febrer de 1997. Data de publicació: 13 de març de 1997. Pàg. 349.
101. Pla d'estudis de la Universitat Rovira i Virgili de 2002. Font: *BOE* núm. 199. Resolució de 29 de juliol de 2002. Data de publicació: 20 d'agost de 2002. Pàg. 355.
102. Pla d'estudis de la Universitat de Vic de 1997. Font: *BOE* núm. 97. Data de publicació: 23 d'abril de 1997. Pàg. 360.
103. Pla d'estudis de la Universitat de Vic de 2001. Font: *BOE* núm. 171. Data de publicació: 18 de juliol de 2001. Pàg. 364.
104. Pla d'estudis de la Universitat Ramon Llull de 1994. Font: *BOE* núm. 45. Data de publicació: 22 de febrer de 1994. Pàg. 371.
105. Pla d'estudis de la Universitat Ramon Llull de 1997. Font: *BOE* núm. 151. Resolució de 6 de juny de 1997. Data de publicació: 25 de juny de 1997. Pàg. 375.
106. Pla d'estudis de la Universitat Ramon Llull de 2003. Font: *BOE* núm. 204. Resolució de 31 de juliol de 2003. Data: 26 d'agost de 2003. Pàg. 378.
107. Pla d'estudis de la Universitat Internacional de Catalunya de 1999. Font: *BOE* de 14 de maig de 1999. Pàg. 381.

3.2. FIGURES

En aquest apartat s'hi troben ordenades totes les figures estadístiques incloses en la tesi doctoral amb indicació de la font i pàgina:

- Figura 1 Evolució total de l'oferta de places d'Infermeria. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 189.
- Figura 2 Evolució total de l'oferta de places d'infermeria versus total d'ensenyaments. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 191.
- Figura 3 A. Evolució relativa a l'oferta en relació amb la branca de salut. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 192.
- Figura 3 B. Evolució relativa a l'oferta en relació amb la branca de salut. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 193.
- Figura 4 Evolució desagregada de l'oferta: per universitats. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 196.
- Figura 5 Evolució desagregada de l'oferta: per centres. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 198.
- Figura 6 Evolució desagregada de l'oferta: per àmbit territorial. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 200.
- Figura 7 A. Evolució total de la demanda de places 1997-2011. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 202.
- Figura 7 B. Evolució total de la demanda de places 1997-2011. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 203.
- Figura 8 A. Evolució relativa de la demanda en relació amb el conjunt total de la demanda. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 205.
- Figura 8 B. Evolució relativa de la demanda en relació amb la demanda de ciències de la salut. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 206.
- Figura 8 C. Evolució relativa de la demanda en relació amb la demanda de ciències de la salut. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 207.
- Figura 8 D. Evolució relativa de la demanda en relació amb la demanda de ciències de la salut. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 208.
- Figura 9 Evolució relativa de la demanda en relació amb la branca de salut. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 209.

- Figura 10 A. Evolució de la demanda total de places per universitats. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 213.
- Figura 10 B. Evolució de la demanda total de places per centres. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 214.
- Figura 11 A. Evolució de la demanda en primera preferència per universitats. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 218.
- Figura 11 B. Evolució de la demanda en primera preferència per centres. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 219.
- Figura 12 A. Evolució de la demanda en altres preferències per universitats. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 223.
- Figura 12 B. Evolució de la demanda en altres preferències per centres. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 224.
- Figura 13 A. Evolució de la demanda de places per àmbit territorial. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 226.
- Figura 13 B. Evolució de la demanda de places per àmbit territorial. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 227.
- Figura 13 C. Evolució de la demanda de places per àmbit territorial. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 227.
- Figura 14 A. Satisfacció de la demanda total per universitats. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 230.
- Figura 14 B. Satisfacció de la demanda total per centres. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 232.
- Figura 15 Satisfacció de la demanda total territorial. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 234.
- Figura 16 Satisfacció de la demanda total de tots els estudis. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 235.
- Figura 17 A. Satisfacció de la demanda en primera preferència per universitats. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 239.
- Figura 17 B. Satisfacció de la demanda en primera preferència per centres. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 240.
- Figura 18 Satisfacció de la demanda en primera preferència per àmbit territorial. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 242.

Figura 19 Satisfacció de la demanda en primera preferència de tots els estudis. Font: Elaboració pròpia. Pàg. 244.

4. ACRÒNIMS

ABP. Aprenentatge basat en problemes

ANECA. Agencia Nacional de Evaluación y Acreditación

AQU. Agència per la Qualitat Universitària

ATS. Ajudant Tècnic Sanitari

BOE. Boletín Oficial del Estado

CAP. Centre d'Atenció Primària

CC. Codi Civil

CE. Constitució Espanyola

CEE. Comunitat Econòmica Europea

CETS. Centre d'Ensenyament Tècnic Superior

CEU. Centro de Estudios Universitarios

COD. Codi de la Directiva de la Comunitat Europea

COM. Directiva de la Comunitat Europea

COMB. Col·legi de Metges de Barcelona

COU. Curs d'Orientació Universitària

CRUE. Conferència de Rectors de les Universitats Espanyoles

EAC. Estatut d'Autonomia de Catalunya

EADA. Escola d'Alta Direcció i Administració

ECTS. European Credit Transfer System

EEES. Espai Europeu d'Educació Superior

EGB. Educació General Bàsica

EPI. Escola Preparatòria d'Infermeres

ESADE. Escola Superior d'Administració i Direcció d'Empreses

ESDI. Escola Superior de Disseny

EUI. Escola Universitària d'Infermeria

EUIO. Escola Universitària d'Infermeria Osona

FP. Formació Professional

FUB. Fundació Universitària del Bages

IDESCAT. Institut d'Estadística de Catalunya

INE. Instituto Nacional de Estadística

IQS. Institut Químic Sarrià

JONS. Junes d'Ofensiva Nacional Socialista

LEF. Llei d'Expropiació Forçosa

LOGSE. Llei d'Ordenació General del Sistema Educatiu

LOU. Llei d'Ordenació Universitària

LRJ-PAC. Llei de Règim Jurídic i Procediment Administratiu Comú

LRU. Llei de Reforma Universitària

LUC. Llei d'Universitats de Catalunya

MIA. Molt Il·lustre Administració

RD. Reial Decret

SOE. Seguro Obligatorio de Enfermedad

STC. Sentència del Tribunal Constitucional

TRLCAP. Text Refòs de la Llei de Contractes de les Administracions Públiques

UAB. Universitat Autònoma de Barcelona

UB. Universitat de Barcelona

UdG. Universitat de Girona

UdL. Universitat de Lleida

UE. Unió Europea

UIC. Universitat Internacional de Catalunya

UOC. Universitat Oberta de Catalunya

UPC. Universitat Politècnica de Catalunya

UPF. Universitat Pompeu Fabra

URL. Universitat Ramon Llull

URV. Universitat Rovira i Virgili

UVic. Universitat de Vic

